

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ

Ἐκδομένη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δρος Ι. Ζερβῶ

ΓΟΥΣΤΑΥΟΥ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΧΕΡΤΣΒΕΡΓ

Δ. Φ. καὶ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπ. τῆς Χάλλης

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἑθν. Πανεπιστημίῳ

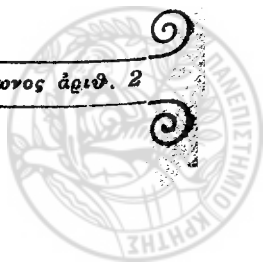
ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ

1916

Τύποις, Ἀθανασίου Δεληγιάννη — Ὀδὸς Ζήνωνος ἀριθ. 2

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

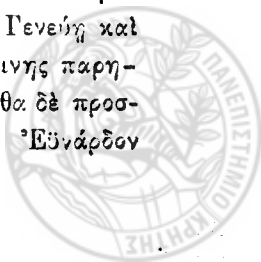
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ἀναρχία. Ἰδρυσις τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος (ἀπὸ 1828 μέχρις 1833).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας προτοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἑλλάδα. — Ὁ κόμης ἀναλαμβάνει τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος. — Τὸ δυσχερὲς αὐτοῦ ἔργον. — Εἰκὼν τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἰ. Καποδιστριαίου. — Τὰ κύρια λάθη τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ. — Τὸ Πανελλήνιον καὶ ἡ νέα Ἑλληνικὴ Κεντρικὴ Κυβέρνησις. — Ἑπτανήσιοι ὑπάλληλοι. — Ἐθνικὴ Τράπεζα. — Αἱ ὑπὸ ξένων γινόμεναι τῷ Κυβερνήτῃ οικονομικαὶ βοήθειαι. — Πληρμελής φορολογία. — Μεταρρυθμίσεις τῶν στρατιωτικῶν. — Διαφορὰ πρὸς τοὺς Ὑδραίους. — Πρόνοια. — Ἀφίξεις ἀντιπροέδρου (προσέδρου ὑπουργοῦ ξένου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

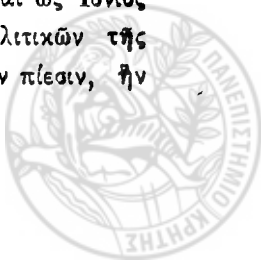
Ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν μεγάλην αὐτοῦ «ἀδειαν ἀπουσίας» τῇ 1822, μετέβη ἐν πρώτοις εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ἐμπε, εἶτα δὲ μετέστησε τὴν διαρκῆ αὐτοῦ διαμονὴν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, βίων ἐνταῦθα ἀραιαδὲν ἐν Γενεύῃ καὶ ἐν Λωσάννῃ. Ἐν Γενεύῃ μένων μετ' ἀπαύστου μερίμνης παρηκολούθει ἐντεῦθεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων, ἐνταῦθα δὲ προσεἴλκυσεν ἰδίως ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὸν Ἐσθάρδον

ἐκείνον τὸν προσεγγκόντα βραδύτερον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τοσεῦτον σπουδαίας ὑπηρεσίας. Ὅτε ὁ κόμης εὐρισκόμενος ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1827 ἔλαβεν ἐν πρώτοις ἐνταῦθα ἰδιωτικῶς τὴν ἀδειαν τῆς ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Τροϊζήνος ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, μετέβη ἐν πρώτοις περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου εἰς Πετρούπολιν, ἵνα ἐνταῦθα, (ἐνθα διὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βιάρου ἔλαβεν ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος τῆς Τροϊζήνος), παραιτηθῆ ἐπισήμως τὴν ἐν τῇ Ρωσικῇ πολιτικῇ ὑπηρεσίᾳ θέσιν αὐτοῦ, ἐγένετο δὲ δεκτὴ ἡ παραίτησις αὕτη διὰ τοῦ οὐκαζίου τῆς 20)2 Ἰουλίου 1827 κατὰ τρόπον τιμητικώτατον πρὸς αὐτόν. Ἡ νῦν ἐν τῇ Ρωσικῇ πρωτεύουσῃ διατριβὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε σπουδαιότητι ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν πολιτείαν τοῦ νέου κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τινι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Τσάρκοε-σέλφ γενομένῳ διαλόγῳ ἔλαβε τὴν ἔντονον παραίνεσιν νὰ καταστή ἐν Ἑλλάδι ὄργανον τῆς πολιτικῆς, ἣν ἡ Ρωσία εἶχε προδιαγράψει ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς Ἑλληνικοῖς. Ἐξ ἐνός καὶ νῦν, ὡς πρότερον, δὲν ἔπρεπε νὰ γείνη λόγος περὶ Ἑλλάδος ἐντελῶς ἐλευθέρας, τῆς ἐλευθερουμένης χώρας μενούσης ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν (Suzerän-tät), ὡς τοῦτο ἔλεγε τό γε νῦν καὶ ἡ τότε ἀκριβῶς συνομολογηθεῖσα Λονδίνεϊς συνθήκη τῆς 24/6 Ἰουλίου 1827, τῶν πραγμάτων ρυθμιζομένων κατὰ τὸ ἐν τοῖς Παραδανουβείοις Ἡγεμονίαις ἐπικρατούν σύστημα. Ἐξ ἄλλου ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελεν ἵνα καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τέλος ἐπέλθῃ ὀριστικῶς ἡ πρὸς τὴν ἐπανάστασιν (revolution) ρῆξις, καταπαυομένης πάσης συναφείας μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελευθέρων ἀρχῶν καὶ πολιτικῶν μερίδων· τὸ δεύτερον δὲ τοῦτο συνῆδε πολλῶ πλέον ἢ τὸ πρῶτον πρὸς τὸ πολιτικὸν πνεῦμα καὶ τὴν πολιτικὴν τάσιν, ἅτινα ἐπέδειξεν ὁ κόμης ἐν τῇ ἐν ταῖς Ἴονιαις νήσοις πολιτείᾳ αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν δὲ τοῦ Κυβερνήτου ἀπέναντι τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Ἑλλάδος ἐπεθύμει ὁ αὐτοκράτωρ ὅπως ὁ Καποδίστριας δεχθῆ τὴν προεδρίαν τῆς πολιτείας μόνον ἐπὶ τῷ ὄρφ τῆς ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν προτέρων ἀποδοχῆς τῶν ὄρων τῆς Λονδινείου συνθήκης. Ἐν τού-

τοὺς διεφάνησαν ἐλπίδες τινὲς ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη δὲν ἔμελλε νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, τῆς Πύλης μενούσης ἀνευδότη. Καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ πορεία τῶν πραγμάτων θάττων ἢ βράδιον ἔμελλε νὰ καταργήσῃ τοὺς δρους τῆς Ἰουλιανῆς συνθήκης τοὺς δεσμεύοντας τὴν Ἑλλάδα, ὁ ἔμπειρος Βυζαντινὸς διπλωμάτης, ὅστις κατὰ πρῶτον λόγον ἠσθάνετο πάντοτε ὅτι ἦτο Ἕλληνας, ἔλαβε τὴν θέσιν αὐτοῦ μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ τοῦ λαοῦ, οὗ ἔμελλε νὰ κυβερνήσῃ.

Ἄλλ' ἐπιζημιώτατον τῷ Κόμητι ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ θέσει ὑπῆρξε τοῦτο, ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες οἱ ἰθύνοντες τὰ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης ἀκριβῶς τῆς Δυνάμεως, ἐφ' ἧς, πρὸς τὴν Ρωσίαν, τὸ πλεῖστον, ἔδει νὰ στηριχθῇ ὁ Κυβερνήτης, ἦτοι τῆς Ἀγγλίας, ἔδλεπον ἐν αὐτῷ πάντοτε ἀπλῶς τὸν πρῶτον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν τῆς Ρωσίας, ἐντεῦθεν δὲ ἐτήρησαν ἀρχήθεν πρὸς αὐτὸν πολιτείαν μέλλουσαν ἐξ ἀνάγκης νὰ ὠθήσῃ αὐτὸν ἐπὶ μᾶλλον καθ' ἑκάστην πρὸς τὸ μέρος τῆς Ρωσικῆς πολιτικῆς. Ὁ Καποδίστριας πολὺ ταχέως ἐδοκίμασε τοῦτο. Ὅτε ὁ ἀνὴρ, ἐσχάτως ἔτι ἐν Πετρούπολει λαβὼν ἐπίσημον γνῶσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Τροιζήνι (Δαμαλαῖ) Συνελεύσεως, κατέλιπε τῇ 16/28 Ἰουλίου 1827 τὴν Ρωσικὴν πρωτεύουσαν, δὲν μετέβη εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἐπεσκέψατο προηγουμένως τὰς μεγάλας αὐλάς, ἰδίως τὰς τῆς Εὐρωπαϊκῆς πενταρχίας, ἐργαζόμενος συγχρόνως νὰ πορισθῇ τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, καὶ εἰ δυνατόν, χρηματικὰς προκαταβολὰς κοινὰς ἐκ μέρους τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας. Ὁ κόμης, ὅστις πρὸ πάντων ἠλπίζεν ἐπὶ τὸν Κάννιγκ, ἀφίκετο εἰς τὸ Λονδίνον ἀκριβῶς ὅτε πρὸ μικροῦ εἶχε τελευτήσῃ ὁ μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ. Οἱ δὲ τούτου ἀντίπαλοι, ὄντες πολέμιοι καὶ τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου, ἔδειξαν πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐπιφυλακτικότητα καὶ δυσπιστίαν. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Δ' προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν μετ' ἐπιτετηδευμένης ψυχρότητος, καὶ ὁ πρῶτος Ρώσος ὑπουργός, ὅστις ἤδη καὶ ὡς Ἴόνιος ἦν ὑποπτος εἰς μερίδα τινὰ τῶν πραγματιστῶν πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας, ἠσθάνθη ἀναγκάτως ἀπὸ τοῦ νῦν ἤδη τὴν πλείον, ἦν

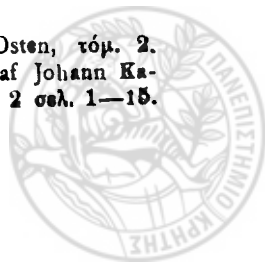

τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ ἀπέλυσαν τὰ κανόνια αὐτῶν. «Ἡ πράξις αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἐπίσημος ἀναγνώρισις», ἡ ἀπονεμομένη ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Δυνάμεων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν». Δύναται δέ τις νὰ εἴπῃ: Τὴν ἡμέραν ταύτην ἔληγεν ἡ περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτῆς ὡς πολέμου κατὰ τῆς Πύλης. Τὰ πρῶτα δὲ βήματα, ἃ ἐποιήσατο τὸ νεαρὸν Ἑλληνικὸν κράτος ἵνα ὑπάρχη καὶ κινήται ἐντὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας τῶν κρατῶν, ἤρξαντο κατὰ τὴν ἀξιωμαθμόνευτον ταύτην ὥραν.

Ὁ νέος πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εὗρεν εὐθὺς εὐκαιρίαν νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ τοῦ Ναυπλίου συμβιβάσας τὴν μεταξὺ τῶν Ρουμελιωτῶν ὀπλαρχηγῶν Γρίβα καὶ Στράτου ἐκ νέου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐπραγεῖσαν ἀγρίαν ἐριδα καὶ ἀναγκάσας ἀμφοτέρους νὰ κύψωσι τὴν κεφαλὴν ἐμπροσθεν τῆς ὑπερέτρας ἐξουσίας καὶ δυνάμεως αὐτοῦ καὶ νὰ ὑποσχεθῶσιν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ διάγωσιν ἐν εἰρήνῃ, τοῦ Κωλέτου ἐπιτροπεύοντος τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ὑποσχημένων. Ἀπὸ Ναυπλίου ἐπλευσεν εἶτα ὁ Καποδίστριας εἰς Αἰγίαν, ἔνθα ἀφίκετο τῇ 11/23 Ἰανουαρίου, καὶ ἀφοῦ ἀντήλλαξε χαιρετισμὸν μετὰ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Κυβερνήσεως (12/24 Ἰανουαρίου), ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκ τῶν χειρῶν ταύτης τὴν τῆς Ἑλλάδος Κυβερνητικὴν ἐξουσίαν¹.

Καὶ νῦν ἐ τὸ 62 ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων ἀνὴρ ἤρξατο τοῦ φοβεροῦ ἔργου τῶν πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς φρικώδους θέσεως, ἐν ᾗ τότε διετέλει, ἐνεργειῶν. Αἱ ἐκθέσεις τῶν Ὑπουργῶν, τῶν κυβερνησάντων τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς Συνελεύσεως τῆς Τροιζήνος, ἀπεκάλυπτον αὐτῷ εἰκόνα καταστάσεως φοβεραῆς, ἣν οὐδαμῶς προησθάνετο. Καὶ ἂν ἔτι ὁ πόλεμος δὲν ἤπείλει νῦν τοὺς Ἕλληνας θανασίμως, ὅμως ἡ Ρουμελία ἦν καθ' ὄλοκληρίαν σχεδὸν ἀπολωλυτα καὶ δεινῶς ἠρημωμένη, ἡ

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 583—595. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2. σελ. 154 κφξ., 168, 231 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, Graf Johann Kapodistrias, σελ. 61—82. Geschichte Griechenlands. τόμ. 2 σελ. 1—15.

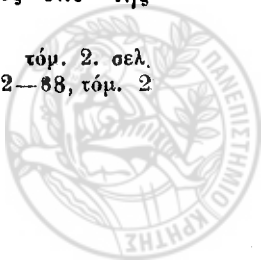

Μελοπόννησος εὐρύτατα δεδγημένη καὶ κατὰ τὰ δύο τρίτα αὐ-
 τῆς εὐρίσκετο ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Αἰγυπτίων, δεινῶς δ' ἐπέ-
 νοντο αἱ νῆσοι. Πᾶσα συνοχὴ ἐν τῇ χώρᾳ εἶχε σχεδὸν ἐκλί-
 πει, τὰ ἔργα τῆς ἡμερώσεως καὶ πολιτισμοῦ εἶχον δλοσχερῶς
 σχεδὸν καταπατηθῆ ἐν ταῖς ἡπειρωτικαῖς χώραις, ὁ δὲ λαὸς ὁ
 ἐκ τῆς ἐργασίας ζῶν, ἰδίως οἱ γεωργοί, εἶχε περιέλθει ἐν πολ-
 λοῖς τόποις εἰς ἀπόγνωσιν. Αἱ πολιτικαὶ μερίδες διέκειντο
 σφόδρα ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας, ὁ στρατὸς εὐρίσκετο ἐν κατα-
 στάσει ὅσον δύναται τις νὰ φαντασθῆ χειρίστη, οἱ δὲ ὀπλαρχη-
 γοὶ κατεῖχοντο ὑπὸ ἀγρίας πλεονεξίας καὶ ἐν πολλοῖς τόποις ἐν
 σφοδρᾷ πρὸς ἀλλήλους ἐριδι· τὰ ἔθνη τοῦ λαοῦ μετὰ τὸν μα-
 κρὸν φρικῶδη πόλεμον καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπορίας
 καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ληστείας ἦσαν φρικῶδως ἐξη-
 γρωμένα· ἡ αὐθαιρεσία καὶ ἀναρχία πανταχοῦ ἦσαν ἐν τῇ
 ἡμερησίᾳ διατάξει· τέλος δὲ πανταχοῦ τὰ ταμεῖα κενά, ἡ εἰσ-
 πραξίς τῶν προσόδων, ὧν μόνα σπουδαῖα κεφάλαια ἦσαν τὰ
 τελωνεῖα τοῦ Ναυπλίου καὶ ὁ ἐν ταῖς νήσοις εἰσπραττόμενος φό-
 ρος τοῦ δεκάτου, ἦσαν σποραδικαὶ καὶ τυχαῖαι, ἐνῶ ἡ Κυβέρ-
 νησις τῆς χώρας διετέλει ἀπέναντι παντοίων ἀπαιτήσεων καὶ ἡ
 χώρα ἦτο βεδαρημένη ὑπὸ 30—40 χιλ. ἐστερημένων ἀρτου
 παλληκαρίων καὶ ναυτῶν. Ἀπέναντι τοιαύτης καταστάσεως τῶν
 πραγμάτων ἴστατο ὁ νέος Πρόεδρος ἔχων ἐν χερσὶ περίπου 300
 χιλιάδας φράγκων, στηριζόμενος μόνον ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἠθικοῦ
 ἀξιώματος, ἐπὶ τῆς ἡμιτελοῦς προστασίας τῶν συμμάχων Δυνά-
 μων καὶ ἐπὶ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πολιτικῆς πείρας. Ἄλλ' ὅμως,
 καὶ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ γενναῖος κόμης, ὁ φύσει
 ἐν ὑπερτάτῳ μέτρῳ κεκτημένος τὴν ἐθνικὴν ἰδιότητα τῆς ἐπι-
 μονῆς καὶ καρτερίας, δὲν ἀπέβαλε τὸ θάρρος, ἀλλ' ἐζήτησεν ἐν
 πρώτοις νὰ ἐμπνεύσῃ θάρρος εἰς τὸν λαὸν διὰ προκηρύξεως, ἣν
 ἀπηύθυνεν (20/1 Φεβρουαρίου) εἰς αὐτόν, προτρέπων αὐτόν εἰς
 ἑμόνοιαν καὶ πειθαρχίαν, ἀγγέλλων δὲ ὅτι ἐμελλε νὰ σχηματίσῃ
 κυβέρνησιν προσωρινὴν κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν προηγουμένων Συν-
 ελεύσεων θεοπισθείας βάσεις τοῦ πολιτεύματος, νὰ συγκαλέσῃ
 δὲ αὐθις τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν κατὰ Ἀπρίλιον, ἐκφράζων

ἐλπίζω περὶ προσεχῶν χρηματικῶν βοηθητῶν καὶ συνιστῶν τοῖς ὀπλαρχηγοῖς νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι τὰς νῦν ἐμπεπιστευμένας αὐτοῖς θέσεις¹. Τῇ ἀληθείᾳ τὰ πάντα ἐν Ἑλλάδι ἔδει νῦν νὰ οἰκοδομηθῶσιν ἐκ νέου καὶ πολλὰ νῦν πρῶτον νὰ μεταφυτευθῶσιν εἰς τὴν χώραν. Ἦτο ἀνάγκη νὰ διαλλαγῶσι πρὸς ἀλλήλας αἱ πολιτικαὶ μερίδες καὶ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ ἄλλοι ἔρχοντες, νὰ ἐκπληρωθῶσιν ἀξιώσεις δεδικαιολογημέναι, ν' ἀποκρουσθῶσιν αἱ ἀδικαιολόγητοι· ἢ ἀγρία ἐλευθερία τῶν χρόνων τῆς τοῦ καθεστῶτος ἀνατροπῆς καὶ πολέμου, ἢ ἐλευθερία τῶν παλληκαρίων καὶ τοῦ ἐκ μακρᾶς δουλείας ἐλευθερωθέντος ἀστικοῦ λαοῦ, ἔδει νὰ καθοδηγηθῇ διὰ συνετῆς χειρὸς εἰς ὁδοὺς κανονικάς, φρονίμως χρησιμοποιουμένων πρὸς τοῦτο τῶν περιστάσεων, ἐν οἷα νῦν αὐταὶ διετέλουν ὀξυτάτῃ φάσει διαμορφώσεως. Θερμῇ ἀγάπῃ πρὸς τὸ εὐγενὲς ἀλλὰ δυστυχὲς ἔθνος τῶν Ἑλλήνων, ἐξυδερκῆς ὀφθαλμοῦ διαβλέπων τὰς ἀληθεῖς τούτου ἀνάγκας καὶ τὸν ἐσωτερικὸν αὐτοῦ βίον, ἐλευθερία ἀπὸ ξένων ὑποχρεώσεων καὶ προκαταλήψεων, πρὸς τούτοις χεῖρ σιθαρὰ καὶ ἡ δεξιότης τοῦ ποιεῖν τὰ προσήκοντα ἐν τῇ προσήκοντι χρόνῳ ἐνταῦθα μὲν αὐστηρῶς, καὶ δὴ καὶ σκληρῶς, ἐκεῖ δὲ ἐνδοτικῶς, τέλος ἢ ἄκρα αὐταπάρνησις ἦσαν οἱ ἀναγκαῖότατοι προκαταρκτικοὶ ὅροι τοῦ τεραστίου ἔργου. Ἄλλ' ἦτο ὁ κόμης Καποδίστριας πράγματι ὁ ἀνὴρ ὁ προωρισμένος νὰ καταστῇ σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος;

Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἀνά τοὺς εὐρεῖς κύκλους τῆς φιλελληνικῆς ἀλλοδαπῆς ἐθεωρήθη πάντως ὁ ἀνὴρ τοιοῦτος κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. Καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς κυβερνήτου δὲν ἠρνήθησαν ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐνεφορεῖτο φιλοπατρίας Ἑλληνικῆς καὶ ἐκέκτητο ἐν μέτρῳ ἀφθόνῳ τέχνην πολιτικοῦ ἀνδρός. Ἡ ἀπὸ τῶν αὐτίκα κομματικῶν ταραχῶν τῆς χώρας ἐλευθέρα θέσις, ἐν ἣ διετέλει, ἐποίει ὥστε νὰ μὴ ᾔναι μέχρι νῦν κατατετριμμένος ὑπὸ τῆς

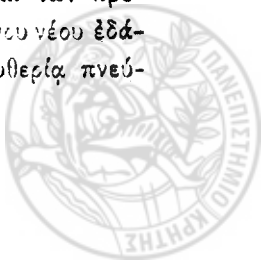
1. Πρὸβλ. τὰς λεπτομερείας παρὰ v. Prokesch-Osten, τόμ. 2. σελ. 232—235. Mendelssohn-Bartholdy, Kapodistrias, σελ. 82—88, τόμ. 2 σελ. 15—18.

ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, ἔπως πάντες ἀνευ ἐξαιρέσεως οἱ μέχρι νῦν ἐν Ἑλλάδι τὰ δημόσια πράξαντες ἄνδρες. Ἡ δὲ βχθεῖα δυσφορία ἦν ἠσθάνοντο πρὸς τὴν φρικώδη ἐναρχίαν καὶ τὴν τοπικὴν αὐθαιρεσίαν τῶν τελευταίων ἐτῶν οἱ ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν ζῶντες πολῖται καὶ ὁ μέχρι τινὸς σωζόμενος ἔτι λαὸς τῶν ἰδιοκτητῶν, παρῆγεν ἀνυπόκριτον συμπάθειαν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κυβερνήτην καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ ἀγροτικοῦ λαοῦ ἀπεδέλχθη λίαν διαρκῆς. Ὁ κόμης Καποδιστριας κατὰ τὴν πνευματικὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰκανότητά καὶ χαρακτήρα ἦτο ἀναμφιβόλως εἰς μέγιστον βαθμὸν ὑπέρτερος συμπάντων τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως εἰργάσαντο δημοσίᾳ. Ἐκέκτητο πλῆθος προτερημάτων, ἅτινα καθίστων αὐτὸν εἰκόνα φωτεινοτάτην ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν φρονίμων, βιαίων, πλεονεκτῶν ἀνδρῶν τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ κράτους. Ὁ κόμης Καποδιστριας ὢν ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς τρόποις ἐπίχαρις καὶ ἀξιοπρεπής, ἐν δὲ τοῖς κοινωνικοῖς τρόποις καὶ ταῖς συνομιλίαις δεικνύων ἐπαγωγὸν σαφήνειαν καὶ φιλοφροσύνην (μὴ κωλύουσαν ἐν τούτοις, ἔνεκα τῆς δξύτητος τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ζωηρᾶς εὐαισθησίας τοῦ ἀνδρός, σφοδρὰς ἐξάψεις τῆς εὐοργησίας αὐτοῦ καὶ ἄκρας δξυθυμίας), συμμορφούμενος ἔλος πρὸς τὴν ἀθλίαν ὕλικὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἦν προθυμότετος νὰ ὑφίσταται καθ' ἑαυτὸν τὰς μεγίστας στερήσεις. Ὁ βίος αὐτοῦ ὡς κυβερνήτου ἦτο ἀπλοῦστάτος καὶ αὐταρκέστάτος, αὐτὸς δὲ ἐν μέσῳ λαοῦ καθ' ἑαυτὸν ἐγκρατοῦς ἦν εἰς τῶν ἐγκρατεστάτων, ὁ δὲ ἰδιωτικὸς αὐτοῦ βίος ἦτο ἀκηλιδώτου ἀγνότητος καὶ καθαρότητος. Ἦτο ὁ ἀνὴρ φειδωλὸς καὶ οἰκονόμος, ἐν ταύτῳ δὲ πάντοτε ἐλετήμων πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς, πολλακίς εὐπλαγχνος μέχρις ἀδυναμίας, ἀφιλοκερδέστατος ἐν τῇ φιλοπάτριδι ἐθελοθυσίᾳ αὐτοῦ (ὅπερ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ εἶναι νῦν ἔτι δόξα σπανία, ὡς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Φωκίωνος), ἀδιαφθορώτατος καὶ ἀγνότατος ἐν πᾶσι τοῖς ἀφορῶσιν εἰς ζητήματα οἰκονομικά. Ἐν τῇ ἀκαταπονήτῳ δ' αὐτοῦ ἐργατικότητι καὶ φιλεργίᾳ δὲν ἐφρόντιζε νὰ εὐφραίνῃ τὸν βίον αὐτοῦ δι' ἀπολαύσεων. Καὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνος λαοῦ,

οὔτινος ζωτικὸν στοιχεῖον τοῦ βίου ἦτο ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἶχε τι πολὺ τὸ λυσιτελές τὸ βαθὸν θρησκευτικὸν πνεῦμα τὸ ζῶν ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ ἡ ἐπιμέλεια, μεθ' ἧς ἐτήρει τοὺς τύπους τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας. Ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ δ' αὐτοῦ προσόντα κρινόμενος ὁ Ἰόνιος πολιτικὸς ἀνὴρ ἦτο ἀναντιρρήτως ἀνὴρ κράτιστος τὴν φύσιν, διπλωμάτης δεξιώτατος, συνενῶν τὴν μεγάλην λεπτότητα τοῦ πνεύματος μετὰ πολλῆς γραφειοκρατικῆς δεξιότητος, καὶ πλέον τι τούτου, πράγματι δηλονότι ἱκανός, λογιστικὸς καὶ ἐν πᾶσιν ἄριστος πολιτικὸς ἀνὴρ.

Οὐχ ἦσσαν ἐστερεῖτό τινων προσόντων, ἐκέκτητο δὲ πολλὰ ἄλλα, ἅτινα ἐποίησαν ὥστε τὸ λαμπρὸν τοῦτο πνεῦμα, ὁ θερμὸς οὗτος καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως ἐμπορούμενος φιλόπατρις ἀνὴρ, μετ' ἀτελεύτητον, ἄκαυστον ἐργασίαν ν' ἀποτύχη ἐπὶ τέλους ἄλοσχερῶς ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Ὡς εἶχον τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα ἦτο κακὴ τις συμφορὰ ὅτι ὁ Καποδιστριαὶ δὲν ὑπῆρξε στρατιώτης καὶ ὅτι δὲν εἶχε προσόντα φυσικὰ στρατιωτικά. Μὴ ἔχων πραγματικὴν αὐτεπίνοιαν, καὶ ἰδιάζουσαν, σωστικὴν τοῦ κράτους ἢ τοῦλάχιστον δημιουργικὴν δύναμιν καὶ πνεῦμα, ὧν ἐν τῇ ὑπερηφάνῳ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ μάλλον εὐκαμπτος ἢ ἀκριβῶς ἰσχυρὸς καὶ εὐσταθής, ἔδειξε τάχιστα ὅτι τὰ κράτιστα προτερήματα, ἅπερ εἶχεν ὡς διπλωμάτης καὶ πολιτικὸς, δὲν ἦσαν καὶ προτερήματα ἡγεμόνος κυβερνήτου. Κριτῆς ἀρμοδιώτατος, ὁ κόμης Πρόχας· Ὅστεν λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι συνήνου ἄριστα προτερήματα μετὰ μεγάλων ἀδυναμιῶν, ὅτι εἶχε μὲν χαρακτήρα ἰσχυρὸν, ἀλλὰ πείραν ἐκέκτητο λίαν μονομερῆ, γινώσκων τῶν πραγμάτων ἐλάχιστην καὶ δεξιότητα μὴ ὑπερβαίνουσαν τὸ μέτρον τοῦ μεμαθημένου. Μετὰ τῶν ἐλλείψεων δὲ τούτων συνεδέετο, μεθ' ὅλην τὴν ἀβρότητα τῶν τρόπων, ἡ ἰδιάζουσα αὐτῷ σφοδρότης καὶ τὸ ἀνυπόμονον, ἀτυχῶς δὲ μικρὰ ἦν καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ ρώμη εἰς τὸ ν' ἀπαλάττη ἑαυτὸν τῶν παραδόσεων καὶ τῶν προλήψεων τοῦ παρελθόντος καὶ ἐπὶ τοῦ οὕτω παραγομένου νέου ἐδάφους ν' ἀναπλάσῃ ἑαυτὸν ἐλευθερίως ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ πνεύματος διὰ τῆς νέας τῶν πραγμάτων πείρας.

Ὁ Καποδίστριας, ὡς Ἐπτανήσιος ἀνατραφεὶς ἐν πνεύματι ἀριστοκρατικῷ, ἔχων καὶ καθ' ἑαυτὸν φρονήματά τινα καὶ θεωρίας τοπικάς, ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀντελαμβάνετο τῆς ἰδέας τῆς πολιτείας, ἴστατο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν μεγάλων πολιτικῶν τοῦ 18ου αἰῶνος, ὧν ἰδεῶδες ἦτο ἡ λεγομένη πεφωτισμένη μοναρχία. Ἡ δὲ μακρὰ ἐν Ρωσίᾳ διαμονὴ αὐτοῦ καὶ ἡ βαθεῖα πρὸς ἀνατροπὰς πολιτικὰς ἀποστροφή ἐνίσχυε τὴν τοιαύτην διεύθυνσιν τοῦ πνεύματος. Οὕτω δέ, συνωδᾶ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐν Τσάρκοε-σέλφ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνομιλίας, διεγοεῖτο νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα κυρίως δι' ἀπολυταρχίας, ἀγαθὰ ὑπὲρ τῶν λαῶν βουλευομένης, ἐκ τῆς ἀναρχικῆς καταστάσεως, ἐν ἣ εὔρεν αὐτήν. Ἡ συνείδησις τῆς ἐπὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ ὑπεροχῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἰσχυρὰ συναίσθησις τῆς τεραστίας αὐτοῦ ἐργατικότητος ἐπέτεινε τὴν τοιαύτην αὐτοῦ τάσιν. Ἄλλ' ὅμως οὕτω δύο ἐξ ἀρχῆς ἠνοίγοντο εἰς αὐτὸν ψευδεῖς ὁδοί, αἵτινες, πρὸς πολλοὺς ἄλλοις εἰκοθεν ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθεῖσι σφάλμασι, κινδυνωδέσταται ἐπιτέλους κατεστάθησαν εἰς αὐτὸν. Ἐξ ἑνὸς τὸ τοιοῦτον ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ προσωπικοῦ συστήματος, εἰς τεραστίαν τινὰ πολυασχολίαν, τοσοῦτῃ μᾶλλον ἐπισφαλῆ, ὅσον αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐξαιρουμένης τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς διπλωματίας, πρὸς αὐδένα κλάδον τῆς διοικήσεως ἦτο κυρίως καὶ τεχνικῶς παρεσκευασμένος. Ἐξ ἄλλου παρεγνώρισεν ὀλοσχερῶς ὅτι σφάλμα κινδυνωδέστατον ἦτο τὸ θέλειν ἀποστερεῖν τοὺς νεωτέρους Ἑλληνας συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ ἀνεὶ ὄρων ὑπερεκτίμησις τῶν συνταγματικῶν τύπων καὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ τρόπου τῆς κυβερνήσεως, οἷος κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετίαν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐπεκράτει σχεδὸν πανταχοῦ τῆς Ἑσπερίας, ὑπεχώρησε πάντως σήμερον εἰς πεζοτέραν τινὰ ἀντίληψιν καὶ ἔννοιαν τοῦ πολιτικοῦ βίου καὶ περιεστάλη εἰς κύκλον ἱκανῶς στενὸν ρίζοσπαστικῆς ἀποχρώσεως. Πλὴν τούτου, ἡ ἱστορικὴ κρίσις ἰδίως περὶ τοῦ συντάγματος τῆς Ἰσπανικῆς συνόδου (Kortes) τοῦ 1812 καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς ὑπὸ καθόλου ἔποψιν εἶναι

νῦν ἄλιγον εὐνοϊκῆ· τὸ σύνταγμα τέλος τῆς «Τροϊζήνος» ἐν ταῖς πλείσταις αὐτοῦ διατάξεσιν ἔδει νὰ θεωρηθῆ ὡς τις ἐσοθῆς, ἦν ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς βραδέως μόνον ἠδύναντο νὰ περιβάλλωνται πρεπόντως ἐφηρμοσμένην αὐτοῖς. Εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι, ἂν ἡ Ἑλλάς ἐμελλε νὰ ἐξαχθῆ τῆς ἀθλιότητος τῆς ἀναρχίας, εἶχεν ἀνάγκην πρὸς τοῦτο ἐν πάσῃ περιπτώσει ἰσχυρᾶς ἐγχωρίου κυβερνήσεως, δυναμένης ἔνθεν μὲν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν νὰ ἐμπνέῃ ἐμπιστοσύνην, ἔνθεν δὲ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ νὰ περιποιῆ ἑαυτῇ σεβασμὸν καὶ ὑπακοήν παρὰ πᾶσιν, ἱκανὴν δὲ συγχρόνως, σιγαζομένην κατὰ μικρὸν τῶν βροντῶν τοῦ πολέμου, νὰ θεραπεύῃ ἐπιμελῶς τὰ ὑλικά συμφέροντα τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῷ τεμαχίῳ τούτῳ τῆς Βυζαντιακῆς γῆς νὰ δημιουργήσῃ ἐπιφανεῖ τῷ τρόπῳ χῶρον εἰς τοὺς τύπους καὶ τὸν βίον τῆς νεωτέρας πολιτείας. Ἄλλ' ἐκ τούτων πάντων οὐδαμῶς ἔπεται ὅτι ἡ Ἑλλάς τοῦ λοιποῦ ἔδει νὰ τεθῆ ὑπὸ τύπου ἀπολυταρχικῆς. Οἰκοθεν ἤδη παρὰ μεγάλῳ τμήματι τῶν Ἑλλήνων ἡ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν τάσις εἶχε στενωτάτα συνδεθῆ καὶ συγκερασθῆ μετὰ τῆς εἰς τὰς τότε νεωτέρας φιλελευθέρουσ ἰδέας ἀφοσιώσεως. Περιπλέον δὲ (τῆς εὐγενοῦς συμπράξεως τοῦ Φιλελληνισμοῦ μεγάλως ἐκτιμωμένης) δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονηθῆ ὅτι μέχρι τῆς μάχης τοῦ Ναυαρίνου ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἐθελουσία τῶν νησιωτῶν Ἑλλήνων, ἡ πολεμικὴ ἱκανότης καὶ ἀξία τῶν καλλιτέρων ὀπλαρχηγῶν καὶ τῶν παλληκαρίων αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀξιοθαύματος καρτερία καὶ εὐστάθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν κρατίστων ἐκ τῶν προκρίτων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν εἶχον βαστάσει ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη μόνον τὸ δεινὸν βᾶρος τοῦ φρικαλέου τούτου ὑπὲρ ἐλευθερώσεως ἀγῶνος. Ἦτο βεβαίως πᾶν δύσκολον ἐν τῇ λαῶ τούτῳ, ἐν ᾗ τὰ φυξικέντρα στοιχεῖα ἐν παντὶ χρόνῳ ἐφάνησαν χιλιάκις ἰσχυρότερα ἢ ἐν αὐτῇ τῇ Γερμανίᾳ· ἐν μέσῳ τῶν Ἑλλήνων τούτων, οἵτινες νῦν ἦσαν φρικωδῶς ἀπηγριωμένοι, ὧν οἱ ἀρχηγοὶ ἦσαν ἐμπλοεὶ πνεύματος ἀτιθάσσου ἐλευθερίας, ὧν αἱ μοναρχικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἄλλως ἀπαύστως ἐναλλάττουσι πρὸς δημοκρατικὴν αὐτοβουλίαν ἦτο, λέγομεν, πᾶν δυσχερές τὸ συμβιβάσειν ἰσχυρὰν ἐν τινὶ μέτρῳ ἐξουσίαν πρὸς ὀρθὸν μέτρον πολιτι-

κῆς ἐλευθερίας. Ἄλλ' ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου ὡς τις ἀπαραίτητος πολιτικὴ ἀνάγκη σαφῶς καὶ ἀποτόμως ἐγένετο πάντοτε μέλημα πρωτίστου διαφέροντος, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ κατορθωθῆ μέχρι σήμερον νὰ θεωρηθῆ ὡς τελείως ἐπιτευχθεῖσα. Μεγάλῃ συμφορᾷ λοιπὸν εἰς τε τὸν λαὸν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Κυβερνήτην ἦτο ὅτι ὁ κυβερνήτης οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξοικειωθῆ ἀληθῶς πρὸς τὰς ἰδέας ἐλευθερίας ὑφ' ἑαυτοῦ κυβερνήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ δύναται ν' ἀμελῆ ἢ ν' ἀποφεύγῃ τὸ νὰ στηρίζεται ἐν ἀρμοδίᾳ περιστάσει, χάριν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς, ἐπὶ ἐκπεφρασμένης ἐθνικῆς θελήσεως ἢ νὰ ἐπικαλῆται αὐτήν. Ὁ Καποδίστριας εἰθισμένος μὲν εἰς τε τὰς παναρχαίας καὶ εἰς τὰς νεωστὶ ἀναπτυχθείσας ἐθνικὰς ἐλλείψεις τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀποστρεφόμενος κατ' ἀρχὴν τὸ ἐπαισθητῶς ἐκδηλούμενον δημοκρατικὸν ὀρμήφυτον αὐτῶν, ἠδόμενος νὰ κρίνῃ πέρα τοῦ πρέποντος δυσμενῶς τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς, ὧν μὴ ἀληθῶς προσελκυομένων, διαλλασσομένων καὶ συμπραττόντων οὐδὲν μόνιμον ἦτο δυνατόν νὰ διορθωθῆ, ἐθεώρησε τὴν Ἑλλάδα ὡς ὅλως ἀνίκανον εἰς συνετήν τινα ἐλευθέραν αὐτοδιοίκησιν. Οὕτω δὲ ἐκ τῆς Ρωσικῆς αὐτοῦ σχολῆς ὀρμηθεὶς κατήντησεν εἰς τὴν ὀλεθρίαν βουλήν νὰ παράσχη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀντὶ φανεραῦς καὶ εἰλικρινοῦς προσωρινῶς, οὐδαμῶς τὸ μέλλον διακινδυνευούσης δικτατορίας, τυραννίδος ἀσθενῶς καλυπτομένην, ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δὲ νὰ ἐκριζώσῃ μὲν τὴν δύναμιν τῶν μέχρι νῦν ἰσχυροτάτων τάξεων, νὰ φυτεύσῃ δ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸ τότε νεωτεριστικὸν γραφειοκρατικὸν διοικητικὸν σύστημα, κρατῶν τὸν λαὸν ἐν κηδεμονίᾳ καὶ τὴν Κυβέρνησιν παντοδύναμον καὶ εἰς πάντα ἀναμιγνυομένην¹.

Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν πρέπει, ὡς εἰκόσ, νὰ σιωπηθῆ ὅτι ὁ Κυβερνήτης ἐνθεν μὲν πολλὰ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀναγκαῖα τὸ μὲν πράγματι συνέστησε καὶ παρήγαγε, τὸ δὲ ὑπεκίνησεν,

1. Finlay, σελ. 196—200. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 461—463. Gervinus, σελ. 541 κφε. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 288—295.

ἔνθεν δὲ ὅτι ἐν ἀρχῇ αἱ προσδοκίαι αὐτοῦ δὲν ἦσαν ἀτυχεῖς. Διότι τὸ ἀκμαῖον φρόνημα καὶ τὸ γενναῖον θάρρος τοῦ κόμητος, μεθ' οὗ εὐθὺς ἀντιμετώπισε τὴν φοβερὰν θέσιν τῆς χώρας, καὶ ἠπίστικτος, ἦν ἔτρεφεν ὁ λαὸς εἰς τὴν λυσίτελῃ τῇ χώρᾳ παρὰ ταῖς φίλαις Δυνάμεισι ὑποστήριξιν τοῦ κόμητος, ἀνεξωγόνου πανταχοῦ τὴν εἰς κρεῖττον μέλλον ἐλπίδα. Ἡ κυρία αἰτία τῆς καχεξίας, ἦτοι ἡ τὰ πάντα παραλύουσα ἀπορία προχείρων χρηματικῶν κεφαλαίων, ἅτινα μόνον διὰ τῆς ἐγγυήσεως τῶν Δυνάμεων ἦτο δυνατόν τότε νὰ κομισθῶσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας, δὲν ἦτο τοσοῦτον εὐκόλον νὰ υπερνικηθῇ. Ὁ Καποδίστριας ἤρξατο τοῦ ἔργου αὐτοῦ δι' ἐγκαθιδρύσεως συγκεκαλυμμένης τυραννίδος. Εὐθὺς ὡς παρὰ τῆς Τριανδρίας παρέλαβε τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν, ἐν μυστικαῖς διαπραγματεύσεσι προέτεινε τῇ Βουλῇ νὰ ἐκλέξῃ δυοῖν θᾶτερον· ἢ νὰ θέσῃ εἰς ἀρχίαν τὸ σύνταγμα τῆς Τροϊζήνος καὶ νὰ διαλύσῃ ἐκυτὴν, καὶ ν' ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν τὸ γένον τὴν διακανόνισιν πάντων τῶν κυβερνητικῶν ἔργων, ἢ νὰ γινώσκῃ ὅτι αὐτὸς ἐμελλε νὰ καταλίπῃ τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ καθήκοντα. Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐσκέφθη ὁ ἀνὴρ νὰ μεταρρυθμίσῃ βοηθείᾳ νέας Συνελεύσεως τὸ ὑπὸ πολλὰς ἐπὶ φεῖς πρακτικῶς ἀτυχὲς καὶ εἰς τὴν τότε κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὀλίγον κατάλληλον σύνταγμα τῆς Τροϊζήνος, δὲν ἐνόει ὅτι ἀνευ συνταγματικῆς βάσεως πάντα τὰ ἴδια αὐτοῦ δημιουργήματα ἐστεροῦντο ἀσφαλοῦς ἐδάφους. Ἡ Βουλὴ ὑπεχώρησεν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς καταστάσεως (15/30 Ἰανουαρίου 1828)· ὁ λαὸς δὲ καταπεπονημένος εὐκόλως ἐπεισθῆ ὅτι ὑπάρχεν ἀνάγκη δικτατορικῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου διὰ τῆς προκηρύξεως τῆς 30/1 Φεβρουαρίου 1828 ἐξαγγελλομένη σύγκλησις νέας Ἐθνικῆς Συνελεύσεως διεσκέδασε τοὺς ἄλλως ἐπάρχοντας δισταγμούς. Ἡ νέα δικτατορία εὐκόλως ἀνεκαλύφθη. Διότι ἀντὶ τῆς βουλῆς ὁ Καποδίστριας συνέστησε τὸ λεγόμενον Πανελλήνιον, ἦτοι συμβούλιον τοῦ κράτους συγκεκλιμένον ἐξ 27 μελῶν, μέλλον νὰ φέρῃ μετ' αὐτοῦ τὴν εὐθύνην τῆς ἐξουσίας καὶ νὰ συνεργάζηται ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ κράτους. Αἰτηρεῖτο δὲ τὸ Πανελλήνιον εἰς τρία τμήματα, τῶν Οἰκονομικῶν

κῶν, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν, προσηγορία δὲ τῶν τμημάτων τούτων ὁ Γ. Κουντουριώτης, ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Πετρόμπευς, ἕκαστος αὐτῶν ἔχων ὡς βοηθοὺς πολλοὺς γραμματεῖς. Τὸ συμβούλιον τοῦτο τοῦ κράτους ἔδει ν' ἀποφαίνεται γνώμην περὶ πάντων τῶν διαταγμάτων τῶν μὴ φερόντων καθαρῶς διοικητικὸν χαρακτήρα.

Ἄλλ' ἡ κυριωτάτη ἐξουσία ἀνήκεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἰς τὴν λεγομένην Γενικὴν Γραμματείαν, ἣτις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη συνέκειτο ἀπὸ ἑνδεκα μελῶν. Ἐν τῇ ὑπουργικῇ δὲ τούτῃ συμβουλίῳ συνεκέντρωσεν ὁ Κυβερνήτης πᾶσαν ἐνέργειαν τῆς διοικήσεως· συμβούλιον δὲ στρατιωτικόν, ἐπιτροπεία ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν, βραδύτερον δὲ καὶ ἐπιτροπεία ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ γενικὴ τις διοικητικὴ ἐπιτροπεία συνειργάζοντο μετὰ τοῦ εἰρημένου ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Τὸν Μαυροκορδάτον ἐζήτηε ὁ Κυβερνήτης νὰ προσαγάγῃ πρὸς ἑαυτὸν χωρὶς νὰ δώσῃ αὐτῷ ἰδιαιτέρον ἀξίωμα. Τὸν ἔρκον τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὤμοσεν ὁ Κυβερνήτης τῇ 26)7 Φεβρουαρίου, ὑπισχνόμενος «νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἀνατιθέμενα αὐτῷ καθήκοντα, μέλλων νὰ δώσῃ περὶ τούτου εὐθύνας εἰς τὴν προσεχῆ Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν συνταγμάτων τῆς Ἐπιδαύρου, Ἄστρους καὶ Τροιζήνης θεμιμένας βάζεις».

Ἡ δραστηριότης τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ ἦτο ἐκτάκτως ζωηρά· ἡ πολυπραγμοσύνη σφόδρα μεγάλη· καὶ ἐντὸς δύο ἐβδομάδων ἤδη ἐξέδωκεν ὁ κόμης 3000 περίπου διατάξεις, τινὰς τούτων λίαν ἐσπευσμένας καὶ ἀνεπαρκεῖς, παραγαγούσας δυσαρσεκείας μεταξὺ λαοῦ καὶ κυβερνήσεως. Ἐνεκα δὲ τῆς Ἴονικῆς καταγωγῆς τοῦ προέδρου καὶ τῆς διαπύρου προθυμίας, μεθ' ἧς οἱ Ἴόνιοι μετέσχον τοῦ κοινῶς Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, καὶ διότι ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μᾶλλον ἢ ἦττον ἦτο πλέον ἀνεπτυγμένος ἐν Ἐπτανήσῳ, δὲν ἦτο παράδοξον ὅτι ὁ Κυβερνήτης παρελάμβανε κατὰ μικρὸν οὐκ ὀλίγους Ἴονίους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἡ χαλεπὴ ἀπέχθεια τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν «έτεροχθόνων» ὁμαφύλων αὐτῶν, ἡ

τοσοῦτον ἀσυμφόρως ἀναπτυχθεῖσα βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Ὄθωνος, ἐστράφη νῦν ἤδη ἐναντίον τῶν Ἴονίων. Εὐλογώτατα δὲ ἡ ἀπέχθεια αὕτη ἐπέπεσεν ἰδίως ἐπὶ τὸν ἕτερον τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Κυβερνήτου, οἵτινες ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων παρέστησαν ἐν Ἑλλάδι, πρὸς αἰσχύνην τοῦ Κυβερνήτου, πρόσωπον ὀλίγον ἐπίφθονον, ἤτοι ἐπὶ τὸν κόμητα Βιάρον, ὃν ὁ πρόεδρος ἐκάλεσεν εἰς τὸ Πανελλήνιον. Ὁ Βιάρος οὗτος, μικρὰν καθ' ἑαυτὸν κτηνόμενος ἰκανότητα, ὧν δὲ ἰδιοτελής, καὶ φαῦλος πρὸ πάντων ἀνὴρ, ὅστις ὡς ἄρχων δὲν ἐδίσταζε νὰ διαπράττῃ τὴν δεινοτάτην αὐθαιρεσίαν, συνετέλεσεν ὑστερον πλεῖστον εἰς τὸ νὰ κλονηθῇ ἡ θέσις τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ¹.

Ἄλλὰ τὸ πρῶτον καὶ μάλιστα κατεπεῖγον ἔργον τῆς νέας Κυβερνήσεως ἔμενε πάντοτε ἡ εὐρεσις χρηματικῶν πόρων. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσαι αἱ προσπάθειαι αἱ γενόμεναι πρὸς εὐρεσιν αὐτῶν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι, ὁ Καποδίστριας ἐπειράθη νὰ ἰδρύσῃ Ἑλληνικὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἐν Αἰγίνῃ. Τὸ διάταγμα τῆς ἰδρύσεως ἐξεδόθη τῇ 2/14 Φεβρουαρίου, αἱ δὲ ὁμολογίαι ἔφερον τόκον 8 ἐπὶ τοῖς 100, ἐξηργυροῦντο δὲ μετὰ πάροδον ἑνιαυτοῦ κατὰ βούλησιν τῶν κατόχων τῶν ὁμολογιῶν. Ὁ Κυβερνήτης αὐτὸς κατέθηκεν 25 χιλιάδας ταλλήρων, ὧν τὰ χίλια ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ οὐχὶ μεγάλης περιουσίας. Αἱ ἐγκυκλίαι δὲ ἀπὸ 4/16 Φεβρουαρίου ἐκδοθείσης προσεκαλοῦντο οἱ ὅπωςδήποτε ἔχοντές τινα ἔτι περιουσίαν πολῖται νὰ προβῶσιν εἰς τοιαύτην συμβολήν. Τὸ νέον ἔργον προώδευσε πάντως βραδέως· αἱ δὲ σπουδαιόταται τῶν συμβολῶν προήλθον ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου Α' τῆς Βαυαρίας καὶ τοῦ Ἐϋνάρδου, ὑπογραψάντων ἀμφοτέρων ἀνὰ 50 χιλιάδας φράγκων. Ἐν τούτοις, εἰ καὶ πολλοὶ Ἕλληνες τὰ τοῦ δημοσίου πρὸς αὐτοὺς χρέη ἐνέγραψαν ὡς συμβολήν εἰς τὴν Τράπεζαν, ἵνα οὕτω λάθωσι τὰ χρήματα αὐτῶν μετὰ τόκων, ὅμως καὶ οὕτω τὸ κεφάλαιον τῆς Τραπεζῆς ἀνῆρχετο κατὰ Μάιον ἤδη τοῦ 1828 εἰς 100 χιλιάδας ἰσπανικῶν ταλλήρων.

1. Finlay, σελ. 210 κφε. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 235—237. Mendelssohn-Bartholdy, Kapodistrias, σελ. 88—95, τόμ. 2 σελ. 18 2δ.

Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ κώλυμα εἰς τὴν πρόοδον τῆς Τραπεζῆς ἦτο, πλὴν τῆς τὸν λαὸν κατεχούσης μεγάλης πενίας, καὶ τὸ γεγονός ἐστὶ οἱ ὁμολογιοῦχοι δὲν ἠσφαλίζοντο δι' ἐνεχυράσεως τῶν κτημάτων τοῦ δημοσίου. Τὸ τοιοῦτον ἐγένετο ἐν μέσῳ περιστάσεων λίαν δυσμενῆ λαβουσῶν τροπὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1830, ὅτε διὰ διατάγματος τῆς 2/23 Φεβρουαρίου ὑπεθηκεύθησαν ὑπὲρ τῆς Τραπεζῆς αἱ σταφιδάμπελοι τῆς Ἀχαΐας, οἱ παρὰ τὰ Σάλωνα καὶ Κόρινθον ἐλαιῶνες, ἡ σμύρις καὶ τὰ ἀλοπήγια τῆς Νάξου, τὰ ἀλοπήγια καὶ τὰ λατομεῖα τῆς Μήλου. Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δὲ σπουδαίως ἐδραπέτω προΐμως τὰ συμφέροντα τῆς Τραπεζῆς τὸ γεγονός ἐστὶ τάχιστα ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Καποδίστριας εἶχε συστήσει αὐτὴν ἀκριβῶς μόνον ἵνα διὰ τῶν προκαταβολῶν αὐτῆς ὑπερνικήσῃ τὰς χρηματικὰς ἀμνηχανίας τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὅτι ἐπὶ μικρὸν μόνον «ἀκάρπους», ἦτοι πολεμικοὺς σκοποὺς ἠδύνατο νὰ ἐπιδιώκῃ αὕτη.

Ἐν τούτοις ἡ δεινὴ οἰκονομικὴ ἀμνηχανία τοῦ Κυβερνήτου ἀφίκετο εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς κατὰ τὸ θέρος (Ἰούνιον) τοῦ 1828. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἤρξαντο ἐρχόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ Ρωσίας καὶ Γαλλίας σημαντικὰ κεφάλαια χρηματικά. Ἡ Ρωσία ἰδίως, ἣτις ἰσχυρῶς ἐφρόντιζε νῦν ἵνα ἐν τῷ τότε ἀρξαμένῳ ἤδη μεγάλῳ ἐναντίον τῆς Πύλης πολέμῳ ὁ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν πόλεμος τῶν Ἑλλήνων χρησιμεύσῃ αὐτῇ ὡς ἀποτελεσματικὸς ἀντιπερισπασμὸς, τῇ 29/12 Μαρτίου ἐκήρυξεν ἐν τῇ Λονδινεῖφ Συνδιασκέψει, συναίνεσει τῆς Γαλλίας, ὅτι ἦτο πρόθυμος οὐ μόνον ἀπ' εὐθείας νὰ παρέχῃ χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐγγύησιν τοῦ τρίτου μέρους τοῦ δανείου τῶν δύο ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν, ἅτινα ὁ κόμης Καποδίστριας εἶχε κηρύξει ὅτι ἦσαν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία δὲν ἤθελε τότε νὰ γείνη λόγος περὶ τοιούτων πραγμάτων. Τότε δὲ αἱ δύο Δυνάμεις τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας (Ρωσία καὶ Γαλλία) ὑπεσχέθησαν πράγματι εἰς τὸν Κυβερνήτην τακτικὰς μηνιαίας χρηματικὰς βοηθείας ἐξ ἡμίσεος ἑκατέρω ἑκατομμυρίου φράγκων. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1828 ἔστειλε τὸ πρῶτον ἡ Ρωσία τὸ κεφάλαιον

1 1/2 ἑκατομμυρίων ρουβλίων, εἰς τοῦτο δὲ ἐπηκολούθησαν εὐ-
 θὺς τακτικαὶ ἀπὸ Γαλλίας ἀποστολαὶ χρημάτων καὶ προμηθειῶν
 πολεμικῶν. Μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1830 τὰ βοηθήματα ταῦτα
 κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Κυβερνήτου ἀνῆλθον πάντα ὁμοῦ εἰς
 τὸ κεφάλαιον 8 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐν τούτοις καὶ αὐταὶ
 αὐταὶ αἱ σημαντικαὶ χρηματικαὶ βοήθειαι, αἵτινες ἀνὰ πᾶσαν τρο-
 πὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ἠδύναντο εὐκόλως νὰ διακοπῶσι,
 στιγμιαίως μόνον καὶ ἐκ διαλειμμάτων διηκούλουν διαρρῦθμι-
 σὴν τινα τῶν οἰκονομικῶν ἐν Ἑλλάδι, ἄτε μὴ ὑπαρχούσης βε-
 βαλαίας ἐλπίδος περὶ διαρκείας τῆς χρηργίας, καὶ ἐν ἀρχῇ μάλι-
 στα οὐχὶ λίαν τακτικῶς γενομένης ταύτης.

Ἄλλὰ καλὴ τις καὶ ἀσφαλὴς διαρρῦθμις τοῦ ἐν Ἑλλάδι
 φορολογικοῦ συστήματος δὲν κατωρθώθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου,
 ὅστις ἄλλως ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς ἦτο ἀπλοῦς ἰδιώτης. Ἐπειτα
 οὐ μόνον ὁ λαὸς εἶχε περιέλθει εἰς μεγάλην πενίαν, ἀλλὰ συνέ-
 βαινε καὶ τότε, ὅτι οἱ Ἕλληνες, εἰθισμένοι ἀπὸ αἰῶνων νὰ εἰσ-
 φέρωσιν ἀπλῶς χρήματα εἰς πλουτισμὸν τῶν πασσάδων καὶ τῶν
 κοτσαμπασσίδων, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐθισθῶσιν εὐκόλως, ὅπως δὲν
 εἰθίσθησαν οὐδὲ σήμερον ἔτι, εἰς συνεχῆ καὶ δυσφορίαν ἐμποιοῦν-
 τα Εὐρωπαϊκὸν τρόπον τοῦ φορολογεῖσθαι. Περὶ εἰσπράξεως φόρων
 δι' ἀργύρου τελουμένων δὲν ἠδύνατο νὰ γείνη λόγος ἕνεκα τῆς
 ἐπικρατούσης γενικῆς πενίας. Οὕτως ἐξηκολούθει λειτουργοῦν τὸ
 μυσαρὸν παλαιὸν σύστημα τοῦ Τουρκικοῦ ἐγγείου φόρου. Τὸ δέκα
 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ φόρου τῶν ιδιωτικῶν κτημάτων (καὶ τὸ τρι-
 πλοῦν ἐπὶ τῆς καλλιιεργείας τῶν δημοσίων κτημάτων), ὁ ἀρ-
 χαῖος οὗτος αἰσχροὺς φόρος τοῦ δεκάτου, εἰσεπράττετο ἐξ ἀνάγκης
 καὶ νῦν ὡς πρότερον, μεθ' ὅλων τῶν ἀρρήτων ἀτοπημάτων τοῦ
 συστήματος τούτου, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ Καποδιστρίου ἐφηρμό-
 σθη λίαν ἐνεργῶς τὸ σύστημα τῆς ἐνοικιάσεως τῶν φόρων. Ἀντὶ
 δὲ ν' ἀνατεθῆ, κατὰ τὸ συντετὸν σύστημα τῶν Βενετῶν, ἡ εἰσ-
 πραξίς εἰς τὰς κοινοτικὰς ἀρχάς, ἀνετίθετο, κατὰ τὸ ἀπὸ 1821
 ἐπικρατήσαν ἔθος, εἰς τοὺς τῆ Κυβερνήσει ἀξιοπίστους δοκοῦντας
 προκρίτους καὶ ὀπλαρχηγούς. Ἐπειδὴ ἡ εἰς φυσικὰ προϊόντα
 εἰσπραξίς τοῦ δεκάτου, ἡ καθισταμένη ἀναγκαία ἕνεκα τῆς πε-

νίας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀποστροφῆς αὐτοῦ πρὸς τὸ τελεῖν τὸν φόρον εἰς ἀργύριον, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν συνεπήγετο μεγάλας εἰς τὸ κράτος δυσχερείας, διὰ τοῦτο διαρκούσης τῆς ἐν Πελοποννήσῳ παρουσίας τοῦ Ἰβραῖμ καὶ τῆς διηνεκοῦς ἀδυναμίας τῶν ὀπληρχηγῶν τὰ ἐκ τοῦ ρηθέντος φόρου εἰσπραττόμενα μόνον ἐν ταῖς νήσοις ἠδύναντο νὰ ὤσιν ὀπωσοῦν ἄφθονα. Προσετίθετο δὲ εἰς τὰς δυσχερείας ταύτας καὶ ἡ ἔλλειψις ἀπογραφῆς κτημάτων καὶ ἐκτιμήσεως τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐπὶ μακρὸν ἔτι διαρκούσα ἀβεβαιότης περὶ τῆς μελλούσης ἐν χώρῳ ἐκτάσεως τοῦ κράτους καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς ἐκτιμήσεως τῆς κινήτης περιουσίας. Ἐκτὸς δὲ τοῦ φόρου τοῦ δεκάτου τὸ γε νῦν οἱ μόνοι δασμοὶ περιωρίζοντο εἰς τὰ ἐν τοῖς τελωνεῖαις εἰσπραττόμενα τέλη, φόρους καταναλώσεως, φιλανθρωπικοὺς τινὰς φόρους, καὶ εἰς τοὺς φόρους τινῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ¹.

Πρωτίστη φροντίς τοῦ Κυβερνήτου ἐγένετο, ἐννοεῖται οἰκοθεν, ἡ κρείττων ὀργάνωσις τῶν στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ μάλιστα τάχιστα ἀναγκαῖον κατέστη νὰ μὴ παύσῃ ὁ πόλεμος. Ἐν τῷ ἔργῳ δὲ τούτῳ ὁ Καποδίστριας, μεθ' ἑλλην τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ θέλησιν καὶ τὸν μέγαν ζήλον, εἰς πολὺ σπουδαία περιέπεσε σφάλματα ὡς πρὸς τε τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀσύμφορον ἦτο τὸ γεγονὸς ἔτι ὁ Κυβερνήτης, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν, οὔτε στρατιώτης ὑπήρξεν, οὔτε ἐνδοίει τι σοβαρῶς περὶ στρατιωτικῶν. Ἡ ἰδιόζουσα ἀετῷ πνευματικὴ ὑπεροχὴ καθίστα αὐτῷ πάντως δυνατὸν οὐ μόνον πολλοὺς τῶν ὀνομαστοτάτων Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν, ἰδίως τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου διωρισμένον Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, τὸν Νικήταν καὶ τὸν Κανάρην, νὰ δεσμεύσῃ ἰσχυρῶς πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου νὰ πείσῃ τὸν Γρίβαν καὶ τὸν Φωτομάραν νὰ ἐκκενώσωσιν ὀλοσχερῶς τὸ Ναύπλιον, οὗτω δὲ τὸ κυριώτατον τοῦτο φρούριον τῆς Ἑλλάδος νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Χαΰδεκ καὶ νὰ λάβῃ φρουρὰν 400 Πελοποννησίων καὶ νησιω-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 606—609. Finlay, σελ. 213 κφε. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 237, 240 κφε. 253, 255. Mendelssohn-Bartholdy, Kapodistrias, σελ. 95—101, τόμ. 2 σελ. 25—29.

τῶν Ἑλλήνων¹. Κατώρθωσε πρὸς τούτοις νὰ πείσῃ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ρουμελιώτας ἵνα κατὰ Φεβρουάριον μεταδώσιν ἐν μέρει μὲν εἰς Ἐπίδαυρον (Πιάδαν), ἐν μέρει δὲ εἰς Τροιζήνα (Δαμαλᾶν, ὅπως μετέβησαν καὶ ὁ Γρίβας καὶ ὁ Φωτομάρας), ἔνθα ὤμοσαν ὄρκον στρατιωτικόν, καὶ ἐφοδιασθέντες μετὰ ἄρτου καὶ πολεμεφοδίων ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὑψηλάντου. Ἄλλας τινὰς ἑκατοντάδας αὐτῶν ἐπεμφεν ὁ Κόμης εἰς Ἀκαρνανίαν πρὸς τὸν Τσοῦρτζι. Ὡς πρὸς πάντα τὰ ἄλλα στρατιωτικὰ διανοεῖτο ἔνθεν μὲν νὰ προαγάγῃ τὴν παιδείουσι καὶ ὀργάνωσι τῶν τακτικῶν, ἐξ ἄλλου δὲ τὴν κρείττονα ὀργάνωσι τῶν σιφῶν τῶν παλληκαριῶν καὶ νὰ συγκροτήσῃ ἐκ τούτων στρατὸν πραγματικόν. Ἄλλ' ἀκριβῶς νῦν διέπραξεν ὁ Κόμης μέγα λάθος ἀρνηθεὶς κατὰ τὴν τοῦ Φαβιέρου ἀπὸ τῆς ἀποτυχούσης εἰς Χίον στρατείας ἐπάνοδον ν' ἀποτίσῃ εἰς τοὺς παλαιμάχους τούτους στρατιώτας τὸν ἀπὸ 10 μηνῶν καθυστερούμενον μισθὸν καὶ ἐντεύθεν γενόμενος αἴτιος ἵνα ἡ φάλαγξ διαλυθῇ, ὁ δὲ Γάλλος συνταγματάρχης ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας. Καὶ νῦν ἐμελλεν ὁ Χάυδεκ νὰ γυμνάσῃ τοὺς νεοσυλλέκτους, οἵτινες ἐκλήθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας κατὰ τινα προγενέστερον τῷ 1825 ψηφισθέντα καὶ τῇ 10/22 Ἀπριλίου 1828 ἐκ νέου ἰσχύον λαβόντα περὶ στρατολογίας νόμον, καθ' ὃν εἰς ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῆς ἀξιομάχου ἡλικίας ἔδει νὰ καλῆται ὑπὸ τὰς σημαίας. Ἀλλὰ πολὺς παρήλθε χρόνος ἕως οὗ ὑπερνικηθῆ ἡ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοιαύτην στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν δυσφορία. Ἐνεκα δὲ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐκτελέσεως τῆς στρατολογίας ἐναντίον τῆς ἐπιμόνου ἀντιστάσεως τῶν Ἑλλήνων, ἡ Κυβέρνησις οὐχὶ λίαν ἀκριβῶς ἐξετέλει τὰ τῆς στρατολογίας καὶ εἰσήγαγεν ἀδιστακτικῶς πολλὰ λίαν ἀμφιδόλου ποιότητος ὑποκείμενα εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ. Οἱ γλίσχοι χρηματικοὶ πόροι δὲν ἐπέτρεπον τὴν μεγάλην αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τακτικῶν, ὁ δὲ συνταγματάρχης Χάυδεκ, ὅστις κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1828 ὀργάνωσε τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν «Εὐελπίδων», ἐν ἀρχῇ ἔτι τοῦ ἔτους 1829 εἶχεν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ 2612 μόνον

1. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 237 κφε.

τακτικούς. Ἡ διοίκησις καὶ ἡ παιδεία τῶν στρατευμάτων τούτων ἀνετέθη βραδύτερον κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1829, νοσήσαντος τότε τοῦ Χάυδεκ, εἰς τὸν Γάλλον στρατηγὸν Τρεζίλ. Ἡ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐν Πελοποννήσῳ παρουσία Γαλλικοῦ στρατοῦ κατέστησε δυνατόν νὰ προσληφθῶσι πολλοὶ αξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ πρὸς τελειότεραν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα στρατιωτικὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλλήνων, ἢ δὲ ἐκ Παρισίων ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1829 τακτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποστολὴ 100 χιλ. φράγκων διηυκλόυε τὴν τακτικὴν μισθοδότησιν 3000 τακτικῶν στρατιωτῶν. Καὶ ὅμως ὁ Κυβερνήτης ἕνεκα τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ρωσίαν συμπαθειῶν ἐζήτει νὰ κωλύσῃ κατὰ τὸ ἐνδὸν πάντα «ἐγκαλλισμέν» τοῦ στρατοῦ. Πρὸς δὲ τὰ παλληκάρια ὁ Καποδίστριας ἦτο λίαν εὖνους· ἀλλ' ἡ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀπειρία αὐτοῦ, ἰδίως δὲ ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις, ἣν εἶχε, τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου καὶ τῶν τούτου ὄρων, ἐγένετο αἰτία ὥστε ὁ ἀνὴρ νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ αὐτὴν τὴν στρατιωτικὴν χρησιμότητα τούτων τῶν ὑπὸ γενναίους ἀρχηγοὺς μέχρι νῦν τοσοῦτον λαμπρῶς χρησιμοποιουμένων μαχητῶν. Ἦτο δὲ λάθος ἐπικίνδυνον τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ διαιρῇ εἰς χιλιαρχίας ἢ μεγάλα τάγματα τὰ παλληκάρια, τὰ εἰθισμένα μέχρι νῦν νὰ μάχωνται μόνον ὡς στίφη μικροπολεμικὰ ἐν μικραῖς τμήμασι, καὶ εἰς τοιοῦτου εἶδους στρατεύματα νὰ θέτῃ ὡς «ἐνότητά τακτικὴν» τὸ μέγα ἐκ χιλίων ἀνδρῶν τάγμα. Ὡς δ' ὁ Καποδίστριας τοσαύτας δυσχερείας ἑαυτῷ παρεσκεύασεν ἐπιχειρήσας νὰ διευθύνῃ τὴν πολιτικὴν διοίκησιν κατὰ σύστημα Εὐρωπαϊκὴν διὰ πολλῶν διαταγμάτων, οὕτως ἔτι μάλλον ἀπέτυχε θελήσας νὰ εἰσαγάγῃ τύπους Εὐρωπαϊκοὺς εἰς τὰς τῶν παλληκαρίων φάλαγγας, οὐχ ἦττον δυσχεροῦς καθισταμένης τῆς διακανόνισεως τῆς μισθοδοσίας, τροφῆς καὶ πειθαρχίας τῶν τοιούτων στρατευμάτων καθ' ὃν τρόπον ρυθμίζονται τὰ τριαῦτα ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις στρατοῖς.

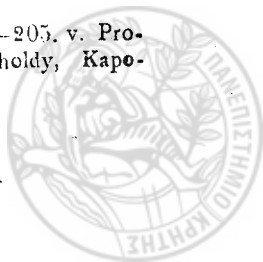
Ἄλλὰ τὰ χεῖριστα σφάλματα διέπραξεν ὁ Κυβερνήτης ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὸ ναυτικόν. Εἶναι ἀληθές ὅτι κέρδος αὐτῷ τε καὶ τῇ Ἑλλάδι ἦτο ὅτι ὁ λόρδος Κόχραν, οὗ ἡ θέσις εἶχε καταστήσει λίαν

ἐπισηφαλῆς ἐν Ἑλλάδι, ἀπεχώρησεν ἐκὼν τῆς Ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ δὲ δι' Ἑλληνικῶν ἐν μέρει πολεμικῶν δυνάμεων ἐπιτευχθεῖσα κατάλυσις τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει πειρατείας περιεποιεῖ ὡσαύτως μεγάλην τιμὴν τῇ νέᾳ Κυβερνήσει, ἰδίως ὡς πρὸς τὸ ἠθικὸν αὐτῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀξίωμα. Ἄλλ' ἦτο μεγάλη συμφορὰ ὅτι ὁ Καποδίστριας δὲν εἶχε τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν δύναμιν ἵνα μεταποιήσῃ ἐπὶ τέλος εἰς στόλον τοῦ κράτους τὸν ἔτι ὑπάρχοντα στόλον, τὸν εὐρισκόμενον ἔτι νῦν δικαίωματικῶς καὶ πραγματικῶς ἐν τῇ κτήσει καὶ κατοχῇ τῶν πρώτων ἰδιοκτητῶν. Ἐτι δὲ μείζων συμφορὰ ἦτο ὅτι εὐθὺς ὡς ἀνέλαθεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν κυβέρνησιν, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ μέχρι νῦν ἀποδειχθείσῃ φιλαρχίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ τῶν Ὑδραίων, διηνέχθη πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας, οἵτινες προέτεινον αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἀλλ' ἐζήτησαν ταυτοχρόνως καὶ μεγάλας ἀποζημιώσεις διὰ τὰς μέχρι νῦν ὑπηρεσίας καὶ θυσίας αὐτῶν, καὶ δὴ διηνέχθη πρὸς αὐτοὺς κατὰ τρόπον καταστήσαντα ἀδύνατον πάντα ἐν τῷ μέλλοντι συμβιβασμῶν. Τὸ χερίστον τέλος σφάλμα διέπραξεν ὁ Κυβερνήτης προαγαγὼν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ νομάρχου τῶν «Δυτικῶν Σποράδων» καὶ εἰς μέγαν ναύαρχον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βιάρον, οὗ ἡ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀνικανότης καὶ ἡ κενοδοξία μεγάλας ἐπήνεγκον ζημίας εἰς τὸ κράτος¹.

Ἄλλὰ τὸ γε νῦν τὰ ἐκ τῆς τιαυτέτης πορείας τῶν πραγμάτων ἀτοπήματα δὲν κατέστησαν εὐθὺς καταφανῆ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς καλοκαγάθου καὶ προθύμου ἐργασίας τοῦ Κυβερνήτου, εἰς ἣν ἀνήκε καὶ ἡ κτίσις τοῦ πρὸς τὸ Ναύπλιον προαστείου Προνοίας ὡς ἀσύλου τοῦ ἐν Ναυπλίῳ συμπεπυκνωμένου πλήθους φυγάδων γερόντων, χηρῶν καὶ παιδῶν², ἐνεποίουν αἰσθησιν πολλῶν ἰσχυροτέρων. Πρὸς τούτοις ἡ πραγματικὴ ἀναγνώρισις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους διὰ τῆς εἰς Ναύπλιον ἀφίξεως ξένων ἐπιτετραμμένων, ἐν πρώτοις τοῦ ἀφικομένου κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1828 Γάλλ-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 600—605. Finlay, σελ. 200—205. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 238—240. Mendelssohn-Bartholdy, Kapodistrias, σελ. 109—124, τόμ. 2 σελ. 34—40, 41—46.

2. v. Prokesch-Osten, σελ. 251.

λου Γενικοῦ προξένου βαρώνος Ζυσερῶ Σαιν Δενὺ (Jucherau de St. Deny), μεθ' ὃν ἦλθον, μῆνάς τινας βραδύτερον, ὁ Ἄγγλος Κάρτραϊτ [Cartwright, βραδύτερον Dawkins] καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσίας ὁ κόμης Βούλγαρις¹, εἰς τὴν πολιτικὴν θέσιν τοῦ Κυβερνήτου παρεῖχεν εἰκόνα μᾶλλον καθωρισμένην. Ἄλλ' ἔτι σπουδαιότερον τῇ Ἑλλάδι ἦτο ἡ προϊούσα νῦν ἐλάφρυνσις ἀπὸ τῆς ἐνόπλου πιέσεως τῶν μουσουλμανικῶν δυνάμεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀνατολῇ κατάστασις κατὰ τὸ 1828.— Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος.— Ὁ Χάστιγξ πίπτει ἔμπροσθεν τοῦ Αἰτωλικοῦ.— Ἀποστασία Ἀλβανικῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰβραῖμ.— Γαλλικὴ στρατεία εἰς Πελοπόννησον.— Ἀποχώρησις Αἰγυπτίων καὶ Τούρκων ἐκ Πελοποννήσου (κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1828).— Ἔρις περὶ τῆς μελλούσης θέσεως τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους νομίμως ὑφισταμένου.— Νέα στρατιωτικὴ ἐπιτυχία τῶν Ἑλλήνων (ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1828 μέχρι Μαΐου 1829) ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς περὶ Σπερχειὸν χώραις.— Τὸ Λονδίνειον πρωτόκολλον τῆς 10/22 Μαρτίου 1829.— Τελευταῖαι μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν μάχαι, καὶ νίκη τοῦ Δημ. Ὑψηλάντου παρὰ τὴν Πέτραν (12/24 Σεπτεμβρίου 1829).— Ἡ εἰρήνη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα θέσις τῶν τριῶν Δυνάμεων τῆς Συνδιασκέψεως.— Κακὸς καθορισμὸς τῶν βορείων ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.— Τὸ πρωτόκολλον τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830, ἡ Ἑλλάς ἀναγνωρίζεται ὡς κράτος ἐλεύθερον, ὁ Λεοπόλδος ὡς ἡγεμῶν.

Τὸ κυριώτατον ἔργον, εἰς δὲ ὁ Κυβερνήτης ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνόδου ἠσχολεῖτο, ἦτο, ὡς εἶκόσ, ἡ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ὀθωμανῶν ἐλευθέρωσις τῆς Πελοποννήσου καὶ Ρουμελίας καὶ τοῦτο ἦν τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ ἡ μεγάλη πολιτικὴ τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας συνηντᾶτο κατὰ διαφορώτατον τρόπον

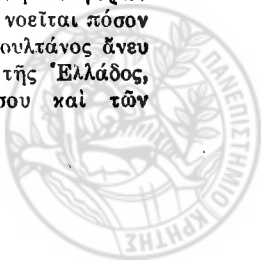
1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 609.

πρὸς τὴν τοῦ Καποδιστρίου. Ἡ ἐπὶ τέλος εἰς πόλεμον κατανήσασα πρὸς τὴν Ρωσὶαν διαφορὰ τῆς Πύλης, βραδύτερον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βαρὺς πόλεμος ἐπέδρασεν, ὡς εὐνόητον, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τρόπον λίαν ἐπαισθητόν. Ἐὰν τὰ πράγματα ἔβαινον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πρίγκιπος Μεττερνίχου, αἱ Δυνάμεις εὐθὺς μετὰ τὴν πρὸς τὴν Πύλην διπλωματικὴν ρῆξιν (κατὰ Μάρτιον δηλονότι τοῦ 1828) ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν Ἑλλάδα ὡς κράτος ἐλεύθερον, ἀντὶ νὰ ἐπιτρέψωσι τῇ Ρωσίᾳ νὰ προβῆ εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας¹. Βεβαίως τὸ νέον τοῦτο κράτος δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐκταθῆ πέραν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων². Ἀλλὰ τοιαύτην τινὰ ἀπόφασιν δὲν ἤθελον νὰ λάβωσιν αἱ Δυνάμεις, τοῦλάχιστον ἡ Ρωσία. Ἐντονα διαδήματα ἐναντίον τῆς Πύλης δὲν ἐποιήσαντο αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις μετὰ τὴν πρὸς αὐτὴν γενομένην ρῆξιν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, καὶ πρὸς αὐτὴν δὲ τὴν καταπιεστικὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσίας ἐτήρησαν διαγωγὴν διστακτικὴν καὶ ἀναδλεκτικὴν. Τέλος τὰ πράγματα κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην ἔλαβον ἐξέλιξιν τοιαύτην: Ἡ μὲν Ἀγγλία (ὁ ἐνταῦθα νῦν τὰ πράγματα διευθύνων δοῦξ Οὐελλιγκτῶν) ἀπεφάσισε, καίπερ δυσφοροῦσα σφόδρα ἐπὶ τῇ ἐν Ἀνατολῇ πολιτικῇ πορείᾳ τῆς Ρωσίας, νὰ μὴ ἀποστῆ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ζητήματι καὶ νὰ μὴ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας καὶ νὰ προσπαθῆσῃ ἵνα θεραπεύουσα τὰς πρὸς τὴν Γαλλίαν σχέσεις, ἔνθα νῦν ἦλθεν εἰς τὰ πράγματα τὸ φιλόρρωσον καὶ φιλελληνικὸν ὑπουργεῖον τοῦ Μαρτι-

1. Ταῦτα κατὰ v. Prokesch-Osten, σελ. 214 κφε.

2. Ταῦτα εἶναι ψευδῆ καὶ παράλογα. Ὁ Σουλτάνος καὶ ὅτε ἔτι τὸ 1829 οἱ Ρῶσοι ὑπερέβησαν τὸν Αἶμον καὶ ἐπλησίαζον εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, δὲν ἤθελε νὰ παραχωρήσῃ μηδὲ εἰς τὴν Πελοπόννησον μηδὲν πλὴν ἀμνηστίας καὶ τῶν ἀπὸ 1821 μέχρι 1829 καθυστερουμένων φόρων. Καὶ ἀφοῦ δὲ οἱ Γάλλοι ἐξεδίωξαν Αἰγυπτίους καὶ Ὀθωμανοὺς ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐξηκολούθει ὁ Ρωσικὸς πόλεμος, ὁ Σουλτάνος διέθεσεν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ ταμείου μέγα ποσὸν χρηματικῶν ἵνα διὰ μισθοφόρων Ἀλβανῶν καθυποτάξῃ αὐτῆς τὴν Πελοπόννησον. Ἐντεῦθεν νοεῖται πόσον γελοία εἶναι ἡ γνώμη τοῦ συγγραφέως φρονοῦντος ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀνευ ανωτέρας βίας ἠδύνατο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἥρκει νὰ μὴ ὑπερβαίῃ αὕτη τὰ ὄρια τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων. Σ. Μ.

νιακ καὶ Λαφφερονναί¹, δεσμεύσῃ ὡς δυνατὸν τὴν Ῥωσίαν. Τέλος δὲ ἡ Ῥωσικὴ πολιτικὴ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὴν Οὐελλιγκτώνα νὰ συναϊνέσῃ σιωπηλῶς εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Ῥωσίας κατὰ τὸ βόρειον τμήμα τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους διεξαγόμενον πόλεμον. Ὡς πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀπεφασίσθη περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου ἵνα ὁ ναύαρχος κόμης Χάϊδεν ἀσκήσῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἕσον ἔνεστι μετριοπαθῶς καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ νὰ κανονίζῃ ἀπὸ καινοῦ μετὰ τῶν στολάρχων τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, αἵτινες δὲν διετέλουν ἐν κεκηρυγμένῃ ἐμπολέμῳ πρὸς τὴν Πύλῃν καταστάσει². Ἡ δὲ τῶν πρέσβειων συνδιάσκεψις ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ ἐν Κερκύρα. Πλὴν τούτων οὐ σύμμαχοι ναύαρχοι διὰ τῶν πρὸς τὸν Ἰβραὴμ πασσάν, πρὸς ὃν εἶχον ἔλθει ἐξ Αἰγύπτου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1828, διαφυγόντα τὴν ἐπιτήρησιν τῶν συμμαχικῶν στόλων, 32 περίπου πλοία, παραστάσεων αὐτῶν ἐπὶ τσοῦτον κατώρθωσαν νὰ περιορίσωσι τὸν πασσάν τοῦτον, ὥστε οὐδεμίαν πλέον ἐπεχείρησε περαιτέρω ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ἐνδον τῆς Πελοποννήσου. Τούναντιον δὲ κατὰ Φεβρουάριον ἤδη ἐξεκένωσε τὴν Τριπολιτσάν, ἧς τὴν διατήρησιν ἐθεώρει ἀδύνατον, καθ' ἣν εἶχον λάβει τὰ πράγματα φάσιν μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναβαρίνου, ἐξεκένωσε δὲ τὸ φρούριον τοῦτο ἀφοῦ κατὰ τρόπον γνησίως βαρβαρικὸν κατέστρεψε τὴν πόλιν μέχρι ἐδάφους ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπύγγων καὶ διέταξε νὰ διασπαρῇ ἄλας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου.

Ὁ Καποδίστριας πάλιν διανοεῖτο διττῶς νὰ ἐπωφεληθῇ τὸν Ῥωσικὸν πόλεμον: Ἐνεφορεῖτο τότε τοῦ βουλευμάτος ἵνα, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Ἑλλὰς ἐκτάτο τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὑπαρξίν.

1. Ἐν τῷ ὑπουργείῳ Μαρτινιακ (ὅστις ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν) ὁ Λαφφερονναί, ὁ πρῶτον ἐν Πετροῦπόλει Γάλλος πρεσβευτής, ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐσηματίσθη δὲ τὸ ὑπουργεῖον Μαρτινιακ τῇ 23/4 Ἰανουαρίου 1828. Σ. Μ.

2. Ἄλλ' ἡ συμφωνία αὕτη εἰς ἣν «προσωρινῶς (momentanément)» προσεχώρησεν ἡ Ῥωσία, δὲν ἐδέσμευεν αὐτὴν καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ὑπὸ τὸν Χάϊδεν Ῥωσικὸς στόλος ἔλαβεν ἐμπόλεμον θέσιν κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἀπέκλεισε τὸν Ἑλλησπόντον. Σ. Μ.

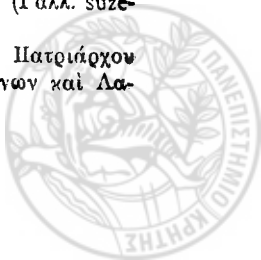

ὡς κράτος ὑποτελές¹, ἐκτείνῃ τοῦλάχιστον ὡς δυνατόν τὰ ὄρια τῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος κατεχομένων χωρῶν. Ἐν τοιοῦτῳ δὲ πνεύματι ἐνεργῶν, ἰδιαίτεραν ἀρχήθεν παρεῖχε προσοχὴν εἰς τὰς ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ τῇ Αἰτωλικῇ παραλίᾳ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1828 ἰσχυρῶς προχωροῦσας ἐνεργείας τοῦ στρατηγοῦ Τσοῦρτζι, οὗ κύριος σκοπὸς ἦτο ἡ ἀνάκτησις τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ Σαχτούρη ἀναλαμβάνοντος μετὰ ὀκτῶ μόνον πολεμικῶν βρικίων καὶ γολετῶν καὶ τινων κανονιοφόρων λέμβων νὰ ἐπιτηρῇ τὰ Αἰγυπτιακὰ φρούρια ἀπὸ Σούδας μέχρι Πατρῶν.

Ἡ ἐκρηξις τοῦ μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Πύλης πολέμου ἔδωκεν ἄλλον τινα ἔτι χαρακτήρα εἰς τὴν πολεμικὴν διεύθυνσιν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου. Καθ' ἔσον γινώσκωμεν ἐκ τῶν μέχρι νῦν γενομένων ἐρευνῶν, θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὁ Κόμης ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἐνήργει ἐν σαφεῖ συνεννοήσει πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ ὅτι, ἐλπίζων πάντοτε ν' ἀρυσθῆ ἐκ τῆς τοιαύτης συνεννοήσεως ὡς δυνατόν πολλὴν τῇ Ἑλλάδι ὠφέλειαν, εἰργάσθη εὐσταθῶς ὡς σύμμαχος τῆς Ρωσίας ἀπέναντι τῆς Πύλης, ἐνίοτε χωρὶς νὰ προσέχη καὶ εἰς τὴν θέλησιν τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων. Καὶ ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα εὐφροσύνης ἐχαιρέτισεν ὁ Κυβερνήτης τὴν ἐκρηξιν τοῦ παρὰ τὸν Δανούβιον πολέμου διὰ προκηρύξεως ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν (18/30 Μαΐου 1828). Ἀπόπειρά τις τοῦ Διβανίου, πολλῶ βραδύτερον τοῦ προσήκοντος χρόνου γενομένη, ζητοῦντος διὰ τινος πρεσβείας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως² νὰ διαπραγματευθῆ ἀπ' εὐθείας πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀπέτυχεν, ὡς εἶκός (21/2 Ἰουνίου 1828), τοῦ σκοπεῦ τῆς ἀποστολῆς. Ἡ πρεσβεία αὕτη ἐζήτηε συγχρόνως κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν τὸ νεωστὶ συγκροτούμενον Ἑλληνικὸν κράτος δὲν θὰ ἐτήρει τοῦλάχιστον

1. Καὶ πάλιν ὁ συγγραφεὺς χρῆται ἐνταῦθα τοῦ suzerain (Ἰαλλ. suzerain) ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὑποτελοῦς. Σ. Μ.

2. Συγκειμένης ἀπὸ τοῦ μεγάλου πρωτοσυνγέλλου τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν Δέρκων, Θεσσαλονίκης, Ἰωαννίνων καὶ Λαρίσης. Σ. Μ.

τὴν ἀρχαίαν πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἐκκλησιαστικὴν συνάφειαν. Ἐπένεμε δὲ ἡ Πύλη τοῖς Ἑλλήσι διὰ τῆς εἰρημένης πρεσβείας ἀμνηστειαν καὶ ἀπαλλαγὴν φόρων¹, ². Καὶ νῦν ὁ πόλεμος ἐμελλε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι νὰ ἐπαναληφθῆ μετὰ ζέσεως. Ὁ τε Ὑψηλάντης καὶ ὁ Τσοῦρτζ ἐλάβον διαταγὴν τῇ 19)31 Μαΐου νὰ προελάσωσι ταχέως. Τὰ πράγματα δὲν ἠδύνατο πάντως νὰ χωρῶσι μεθ' ὅσης ἠλπίζεν ὁ Κυβερνήτης ταχύτητος. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἔδρουσε στρατόπεδον 8000 Ρουμελωτῶν μεταξὺ Μεγάρων καὶ Ἐλευσίνος. Ἄλλ' εἰ καὶ νῦν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι 4000 μόνον εὐρίσκοντο Ὀθωμανοί, ὅμως οὐδὲν τό γε νῦν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων διεπράχθη ἄξιον λόγου. Ὁ Ὑψηλάντης δὲν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τοσοῦτον ταχέως πρᾶγματι ἀξιόμαχον τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Καὶ ἀφοῦ κατ' Αὐγουστον τῷ 1828 ὁ πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοῦ τούτου εἰς τὸ στρατόπεδον πεμφθεὶς ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου κόμης Αὐγουστίνος καὶ ὁ Ρῶσος συνταγματάρχης Ρίχτερ εὐμενῆ περὶ ταύτης ἐποίησαντο ἔκθεσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ πάλιν ὁ Καποδίστριας ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ μὴ καταλίπῃ ὁ στρατὸς τὸν Ἰσθμὸν, διότι ὁ Ἰβραὶμ πασσᾶς ἐτι κατὰ τὴν 24)5 καὶ 25)6 Ἰουλίου νέας εἶχε λάβει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δια-

1. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 67—69. Ἐν ὁ Κυβερνήτης ἔτρεφεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ τὸ σχέδιον νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν τῆς Ρωσίας, ὡς ἀποτομωτάτα ἀποφαινεται ὁ Mendelssohn, τοῦτο θεωροῦμεν, ἐπεικῶς, ὡς οὐχὶ σαφῶς γνωστόν.

2. Περὶ τῆς παραχωρήσεως τῆς ἀπὸ φόρων ἀπαλλαγῆς, ἣν ἐποίησατο ὁ Σουλτάνος τῇ 18)30 Μαρτίου εἰς τοὺς πρέσβεις καὶ ἀνεκάλεσεν εἶτα (5/17 Μαρτίου), ἐγένετο ἡδὴ λόγος ἀνωτέρω. Τὰ λεγόμενα ἐνταῦθα περὶ ἀμνηστειᾶς καὶ ἀπαλλαγῆς φόρων παραχωρουμένης ὑπὸ τῆς Πύλης διὰ τῆς πρεσβείας τοῦ Πατριάρχου δὲν εἶναι ἀκριβῆ. Ἡ Πύλη εἰς οὐδεμίαν προέβη ἐπίσημον τοιαύτην πρᾶξιν, καὶ ἡ πρεσβεῖα αὕτη παρίστατο ἐπισήμως οὐδεμίαν ἔχουσα πρὸς τὴν Πύλην σχέσιν, ἀλλ' αὐτοβούλως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου γενομένη. Πολλῶ βραδυτέρον, κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1829, ἡ Πύλη ἐκήρυξεν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐχάριζε τοῖς Ἑλλήσι τοὺς ἀπὸ 1821 μέχρι 1829 καθυστερουμένους φόρους. Σ. Μ.

ταγάσ, καθ' ὅσ ἐπρεπε νὰ μείνη ὅσον χρόνον ἦν ἐτι δυνατὸν ἐν Πελοποννήσῳ, εἶτα δὲ νὰ προελάσῃ πρὸς βορρᾶν. Ἄλλὰ κατ' ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι τὰ πράγματα δὲν ἔβαινον καλῶσ. Εἶναι ἀληθὲσ ὅτι ὁ Τσοῦρτσ ἐγένετο κατὰ μικρὸν κύριοσ τῆσ Ἀκαρνανίασ καὶ εἶτα μετὰ τοῦ Χάστιγξ ἐτράπη ἐναντίον τῶν Αἰτωλικῶν λιμνοθαλασσίων πόλεων. Ἄλλ' ἀπορία χρημάτων καὶ τροφίμων ἐπέσχε τὰσ κινήσεισ αὐτοῦ, οὐδ' ἠδυνήθη οὗτοσ μετὰ ταῦτα νὰ κωλύσῃ τοὺσ ἐξ Ἄρτησ κατελθόντασ 300 Ὀθωμανοὺσ νὰ διαβῶσι τὸν Ἀχελφον καὶ νὰ εισέλθωσιν εἰσ τὸ Μεσολόγγιον. Ἄλλὰ τὸ δεινότατοσ πάντων ἦτο ὅτι τῇ 11)23 Μαΐτου ὁ ἀκριδῶσ ἐν τοῖσ χρόνοισ τούτοισ ἀπαραίτητοσ εὐγενὴσ Χάστιγξ, ὁ χρηστότατοσ καὶ τῇ Ἑλλάδι ὠφελιμώτατοσ πάντων τῶν Φιλελλήνων, ἐν τινι ἀποτυχούσῃ κατὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐπιθέσει ἐτρώθη θανασίμωσ καὶ τῇ 20)1 Ἰουνίου ἀπέθανεν ἐπὶ τῆσ «Καρτερίασ». Καὶ αὐτοσ δὲ ὁ Τσοῦρτσ μετὰ ματαίαν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου προσβολὴν ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰσ τὰ ἐν τῇ Ἀκαρνανικῇ παραλίᾳ χωρία Μύτικα καὶ Κανδῆλι.

Οὕτωσ ἐχόντων τῶν πραγμάτων μέγα πάλιν πλεονέκτημα τῇ Ἑλλάδι ἦν ὅτι ὁ Ἰβραὶμ πασάσ, ἐνεκα τῆσ ἀξαναομένησ περὶ τὴν διατροφήν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ δυσχερείασ, ἔπαθεν ἀπροσδοκήτωσ μεγάλην τινὰ συμφοράν. Ἦδη ὁ Καποδίστριασ εἶχε πείσει αὐτὸν διὰ διαπραγματεύσειων νὰ προβῆ εἰσ ἀνταλλαγὴν πολλῶν αἰχμαλώτων, ὅτε μέρος τῶν Ἀλβανῶν αὐτοῦ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ἤρξατο νὰ στασιάζῃ. Πεζοὶ 1800 καὶ ἱππεῖσ 800 ἐλεηλάτησαν τῇ 15)27 Ἰουνίου τὴν Κορώνην καὶ καταλιπόντεσ τὴν θέσιν ταύτην ἀφήκαν ἐλευθέρουσ τοὺσ Ἑλληνασ αἰχμαλώτουσ, καὶ ἀποκρούσαντεσ τοὺσ κατ' αὐτῶν πεμφθέντασ Ἀραβασ συνῆψαν φιλικὰσ σχέσεισ πρὸσ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐναδυνηθῶσι ν' ἀπέλθωσιν ἀσφαλῶσ οἶκαδε. Ὁ Νικήτασ συνώδευσεν αὐτοῖσ μέχρι Καρυταίνησ, ἐντεῦθεν δὲ ὁ Γενναίοσ Κολοκοτρώνησ μέχρι Βοστίτσησ. Ἐντεῦθεν οὗτοι οἱ Ἀλβανοὶ ἀνῆλθον εἰσ Ρίον καὶ ἀκολούθωσ εἰσ τὴν Ἀλβανίαν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ Ἑλληνεσ ἦσαν τοσοῦτοσ ἀσθενεῖσ, ὥστε δὲν ἠδύνατο διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμειων νὰ ἐξαναγκάσωσι τοὺσ

Αἰγυπτίους εἰς ἐκκένωσιν τῆς Πελοποννήσου, οἵτινες ἀκριβῶς ἔνεκα τοῦ Τουρκορωσικοῦ πολέμου ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Σουλτάνου καὶ δὲν ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν συμμάχων. Ἐνῶ δὲ ὁ Καποδίστριας, μεθ' ὅλα ταῦτα, ἠγωνίζετο ἵνα τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἀναρριπίσῃ αὐθις καὶ ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, οἵτινες κατὰ τὰ βουλευόμενα τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας κατ' οὐδένα τρόπον ἔμελλον νὰ προσαρτηθῶσιν εἰς τὸ νέον Ἑλληνικὸν κράτος· ἐνῶ λοιπὸν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ἀνυπότακτον μείνασαν Σάμον ἔπεμπε τὸν Δρ. Κωλέττην ὡς ἑκτακτὸν ἐπίτροπον τῆς Κυβερνήσεως, προεκάλει δὲ ἀτυχῶς καὶ ἐν τῇ δυστήνῃ Κρήτῃ νέαν μέχρι τοῦ Ἀποκορώνων συναρπάσασαν τὴν νῆσον ἐπανάστασιν πέμπων αὐτόσε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χατζῆ Μιχάλη τὸν Γερμανὸν φιλέλληνα βαρώνου Ράινακ, ἐπανάστασιν, ἣτις μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου ἐπλήρωσε τὴν νῆσον νέων αἱματηρῶν σκηνῶν, ἐπενέβησαν τέλος αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις τὸ δεύτερον ἤδη ἔρρωμένως εἰς τὸν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεμον.

Ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Λονδίῳ διαρκουσῶν διαπραγματεύσεων ἀσθενῶς καλυπτομένης διαμάχης τῶν ἐν Ἀνατολῇ συμφερόντων τῶν τριῶν «συμμάχων» προήλθε κατὰ μικρὸν τὸ σχέδιον τῆς Γαλλικῆς εἰς Πελοπόννησον στρατείας, τῆς γενομένης πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκ τῆς χερσονήσου τρύτης ἐκδιώξεως τῶν Αἰγυπτίων. Ἡ Ρωσία βεβαίως οὐχὶ ἀσμένως ἔδλεπε τοὺς Γάλλους περιποιῶντας ἑαυτοῖς ἐν Ἀνατολῇ πολεμικὴν δόξαν καὶ ἰσχυρὰν πολιτικὴν ροπὴν. Ἡ δὲ Ἀγγλία ἐπεδοκίμαζε τὸ πρᾶγμα ἀπλῶς ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶχε χαρκτηῖρα ἀντιρωσικοῦ τινος ἐν Ἀνατολῇ παιγνίου. Διὰ τοῦτο, ἐνῶ τῇ 7/19 Ἰουλίου 1828 ἐν τῇ Λονδινίῳ Συνδιασκέψει συνεφωνεῖτο μεταξύ τῶν Συμμάχων ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, ἣτις χωρὶς νὰ παρασταθῇ ὡς «πρᾶξις ἐχθρική» ἐναντίον τῆς Πύλης ἔμελλε νὰ λήξῃ εἰς τὴν ἐκ Πελοποννήσου ἐκδιώξιν τοῦ Ἰβραΐμ, καθοριζομένου ἤδη ἰδιαιτέρως ὅτι ἡ ἀποχώρησις δὲν ἔπρεπε νὰ τελεσθῇ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ, συγχρόνως ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ εἰργάζετο παντὶ σθένει ὥστε ὁ Γαλλικὸς στρατὸς μὴδὲν ἄλλο νὰ διαπράξῃ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ νὰ διαρρήξῃ μεγαλοπρεπῶς θύραν ἔτι ἀπλῶς συνηρμοσμένην.

Καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην συνεμερίζετο ἐνδομύχως καὶ ὁ Καποδίστριας καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ ὡς Ἑλληνα. Διὰ τοῦτο ὁ Κοδριγκτών, πρὶν ἢ ἔλθωσιν ἔτι διαταγαὶ εἰς αὐτὸν ἀπὸ Λονδίνου, ἐπέσθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου νὰ πλεύσῃ ἰδίᾳ πρωτεβουλία περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου 1828 ἐκ τοῦ Ἰονίου πελάγους εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετὰ ἑπτὰ πλοίων πολεμικῶν· καὶ ἐνταῦθα προέτρεπε τὸν γηραιὸν ἀντιβασιλέα διὰ μακρῶν ἀπὸ τῆς 25/6 Ἰουλίου ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων ἵνα ἐνδώσῃ ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐκκένωσης τῆς Αἰγύπτου. Τοῦτο δὲ τοσοῦτῳ μᾶλλον εὐχερῶς κατώρθωσεν, ὅσον ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων τροπὴ ἦτο σύμφωνος εἰς τὴν κρυφίαν τοῦ πασσᾶ ἐπιθυμίαν. Κατὰ τὰς γενομένας δὲ νῦν μεταξὺ τοῦ ἀντιβασιλέως καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ ναυάρχου συμφωνίας 1200 μόνον ἄνδρες ἔμελλον νὰ ὑπολειφθῶσι πρὸς ἐπίσχυσιν τῶν Τουρκικῶν φρουρῶν τῶν ἐν τοῖς φρουρίαις Πατρῶν, Γλαρέντζας, Μεθώνης, Κορώνης καὶ Πύλου, ὧν ἐπὶ τέσσαρας μόνον μῆνας ἐπετρέπετο ἡ ἐπίστίσις. Ἄλλ' ἀφοῦ μετὰ ἐπιτυχίαν τοσοῦτον σπουδαίαν ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ὁ γηραιὸς Κοδριγκτῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ναβαρίνον, εὗρεν αὐτόθι τὸν διάδοχον αὐτοῦ Σιρ Πουλτένεῦ Μάκκολμ. Ὁ ἦρωσ τοῦ Ναβαρίνου ἀνεκαλεῖτο ἐπὶ προσφάσει σχεδὸν μηδαμινὰς καὶ ἡ εὐτελεῆς πολιτικὴ τῆς χώρας αὐτοῦ ἐξεδικεῖτο οὕτω τὸν ἄνδρα διὰ τὴν ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ παραλίᾳ δυσάρεστον τῇ πολιτικῇ ταύτῃ νίκην. Ἄλλ' ὁ Καποδίστριας ἀπώλεσεν ἐν αὐτῷ στερεὸν ἔρεισμα, ἅμα δὲ καὶ ἀγαθὸν σύμβουλον.

Μεθ' ἄλλα ταῦτα διὰ τῆς τολμηρᾶς ἐνεργείας τοῦ Κοδριγκτῶνος ἐματαιοῦντο κατ' οὐσίαν τὰ πολιτικὰ σχέδια τῶν Γάλλων. Τοῦτο δὲ καὶ τάχιστα ἐγένετο δῆλον. Ὅτε τῇ 18/20 Αὐγούστου ὁ Γάλλος στρατηγὸς Μαιζὼν ἀφίκετο μετὰ 8000 μαχητῶν καὶ 52 πλοίων εἰς τὸ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Καλαμῶν Πεταλίδιον, ἠκολούθησαν δ' αὐτῷ μετ' ἄλιγον ὁ Σεβαστιάνης, ἀποβάς εἰς Κορώνην μετὰ δευτέρας ταξιαρχίας, καὶ ὁ Σνάϊδερ, ἀποβάς εἰς Ναβαρίνον μετὰ τρίτης ταξιαρχίας, οὕτω δὲ ἀπέδησαν ἐν ὄλῳ εἰς Πελοπόννησον 14000 πεζοὶ καὶ 300 ἵππεις, ὃ τε Καποδίστριας καὶ οἱ τρεῖς ἐν Κερκύρᾳ πρέσβεις τῆς Τριπλῆς Συμμα-

χίας μετέβησαν ἀπὸ Κερκύρας εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μαιζώνος. Τῆ 26/7 Σεπτεμβρίου ὑπέγραψεν ὁ Ἰβραὶμ τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας, μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἤρξατο ἡ εἰς τὰ πλοῖα ἐπιβίβασις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Καὶ τῆ μὲν 4/16 Σεπτεμβρίου ἀπέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἡ πρώτη μοῖρα, τῆ δὲ 21/8 Ὀκτωβρίου αὐτὸς ὁ Ἰβραὶμ μετὰ τῆς δευτέρας. Ἀλλὰ τὴν ἐκ νέου ἐπισίτισιν τῶν Τουρκικῶν φρουρῶν δὲν ἐπέτρεψαν οἱ Γάλλοι. Εἶτα δὲ ἤρξατο ὁ στρατηγὸς Μαιζὼν ἐκπορθῶν τὰ εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις (τὰς Τουρκικὰς) ἐγκαταλελειμμένα Τουρκικὰ φρούρια, ἅτινα μετεχειρίζετο νῦν ὡς ἀδέσποτον κτήσιν, οὐχὶ ἄνευ ἀντιρρήσεων ἐκ μέρους τοῦ Καποδιστρίου, ὅστις ἐπέθυμει νὰ μετάσχη τοῦ ἔργου τούτου. Ἡ Κορώνη εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Γάλλων κατελήφθη ἐξ ἐφόδου· ἡ δὲ κατὰ τῶν λοιπῶν φρουρῶν ἐπίθεσις ἤρξατο ἀπὸ 4/16 Σεπτεμβρίου. Ἡ Πύλη, ἥτις πιεζομένη ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ Ρωσικοῦ πολέμου ἐν τῇ τοιαύτῃ λύσει τοῦ Πελοποννησιακοῦ ζητήματος ἐβλεπε μᾶλλον ἀπολύτρωσιν ἢ ἀτύχημα, δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῆς Γαλλίας¹. Οἱ Γάλλοι πάλιν ἤθελον νὰ ἄρωνται δόξαν πρόσφατον καὶ νὰ δρέψωνται δάφνας ἐπὶ τοῦ κλασσικοῦ ἐδάφους φουμένας, καὶ ἀσφαλῆ χειμᾶδια. Τὸ Ναβαρίνον, ἡ Κορώνη, ἡ Μεθώνη παρεδόθησαν ἀμαχητὶ ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆ 23/5, 24/6 καὶ 26/8 Ὀκτωβρίου. Εἶτα παρεδόθη καὶ ἡ ἀκρόπολις Πατρῶν, καθ' ἧς ἐπετέθη ἰσχυρῶς ὁ Σνάϊδερ. Τῆ 28/10 Ὀκτωβρίου ὁ αὐτὸς στρατηγὸς ἤρξατο τῶν πολιορκητικῶν ἐργασιῶν ἐναντίον τοῦ Ρίου, ἐνθα εἶχον καταφύγει 7—8000 Τούρκοι μὴ στέρξαντες τὴν δι' ὁμολογίας παράδοσιν τῶν Πατρῶν. Ὅτε δὲ καὶ ὁ Μαιζὼν καὶ ὁ ναύαρχος Δερινὺ ἀφίκοντο πρὸ τοῦ φρουρίου μετὰ βαρέος πυροβολικοῦ, καὶ μετὰ ἐνδεκαήμερον πολιορκίαν τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἔφοδον, παρεδόθη ἡ φρουρὰ ἄνευ

1. Καὶ ὅμως ὁ Σουλτάνος ἀκριβῶς νῦν, μὴ ἔχων στρατὸν τακτικὸν ἕνεκα τοῦ Ρωσικοῦ πολέμου ἵνα ἀποστείλῃ αὐτὸν εἰς ἀνάγκησιν τῆς Πελοποννήσου, διέθετο μέγα χρηματικὸν κεφάλαιον ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ ταμείου πρὸς συγκρότησιν φάλαγγος μισθοφόρων Ἀλβανῶν πρὸς ἀνάγκησιν τῆς χερσονήσου. Σ. Μ.

ἔρων. Τὰ τε στρατεύματα καὶ τοὺς κατοίκους τοὺς Τούρκους ἐπεμψεν ὁ Μαιζὼν ἐπὶ Γαλλικοῦ πλοίου εἰς τὴν Ἀσίαν. Οἱ δὲ Λαλιῶται τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Ρίου μετακίσθησαν βραδύτερον πάλιν εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἠκίσθησαν ἐν Τυρνάβῳ καὶ περὶ τὴν πῆλιν ταύτην¹, Τέλος μέχρι 18/30 Ὀκτωβρίου 1828 ἡ Πελοπόννησος ἀπηλλάγη πάντων τῶν Μωαμεθανῶν².

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες οὐδόλως διετέθησαν εὐγνωμόνως ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ ἐπεμβάσει εἰς τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις καὶ ἰδίως εἰς τοὺς Γάλλους. Ὁ λαὸς, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναβαρίνου λησμονήσας τὴν φρικώδη ταλαιπωρίαν τῶν προηγουμένων χρόνων, ἐπήρθη αὐθις κατὰ τὸ φρόνημα αὐτοῦ καὶ ἐλυπεῖτο νῦν σφόδρα διότι ἐν ταῖς μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσογείου χρόνοις τῆς συμφορᾶς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς χώρας ἀνεγνώρισαν τὴν εἰς τὸν Σουλτάνον ὑποτέλειαν τῆς χώρας. Καὶ νῦν ἐπίστευεν ὅτι ὁ Γαλλικὸς στρατὸς εἶχεν ἀποστολὴν νὰ ἐκτελέσῃ ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν Δυνάμεων τὰ διὰ τῆς Λονδινείου συνθήκης καὶ ὡς πρὸς τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συμφωνηθέντα. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων βαρέως ἐδυσφόρει ὁ λαός· μάλιστα δὲ ὁ στρατηγὸς Τσοῦρτς κατέκρινε σφοδρότατα τὸν Κυβερνήτην, παριστῶν αὐτὸν ὡς προδότην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ κρύφιον ὄργανον τῆς Ρωσίας. Ὅσον ὀλίγον κἂν ἡ Γαλλικὴ στρατεία ἐδικαιολόγει πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μεμυημένων τοιαύτην σφοδρὰν ἀγανάκτησιν, ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐν τούτῳ ἀναμφισβήτητον δίκαιον, ὅτι περὶ πολιτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ μέλλοντος τοῦ λαοῦ καὶ τῆς χώρας αὐτῶν ἠδύνατο νὰ γείνη λόγος σπουδαῖος, μόνον ἐὰν ὡς ἀντίτιμον τῶν θυσιῶν αὐτῶν ἐδίδοτο αὐτοῖς ἡ τελεία ἀνεξαρτησία. Ὁ Καποδίστριας λοιπόν, ὅστις τό γε νῦν οὐδεμίαν εἴτι ἐδλεπε σαφῶς πιθανότητα τῆς διαλύσεως τῆς ὑπὸ τῆς Λονδινείου συνθήκης καθοριζομένης μετὰ τῆς Πύλης ἐνώσεως τῆς

1. Fallmerayer, Fragmente aus dem Orient, τόμ. 3 σελ. 234.

2. Gordon Zinkeisen, σελ. 609—612. Finlay, σελ. 184, 187—193, 204 κφε. Mendelssohn Bartholdy. Kapodistrias, σελ. 167—188, τόμ. 2 σελ. 78—101. Die Insel Breta, σελ. 435. Jurien de la Gravière, σελ. 219—277 v. Prokesch Osten, τόμ. 2 σελ. 254—271. Mehemet Ali, σελ. 11—13. Dur Geschichte der orient, Frage, σελ. 173—189.

Ἑλλάδος, ἤθελε τοῦλάχιστον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν Γαλλικὸν στρατόν, ἵνα ὡς δυνατὸν ἔτι μεῖζονας χώρας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀφαιρέσῃ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτινες πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ παρὰ τὸν Δανούδιον διεξαγομένου Ρωσικοῦ πολέμου εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ἐλαττώσωσι σπουδαίως τὰς πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἴσθμοῦ στρατιωτικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Τὸ σχέδιον, ἕπερ εἶχεν ἡ διπλωματικὴ Εὐρώπη, ὅπως καὶ αὐτὴν τὴν ὑποτελῆ εἰς τὴν Πύλῃν καὶ ἡμιτελῆ ἐλευθερίαν ἐκτείνῃ ἀπλῶς εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰς νήσους, ἐξήγειρεν εὐλόγως παρὰ τε τῷ Καποδίστρια καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησι καὶ Φιλέλλησι σφοδροτάτην πικρίαν. Καὶ νῦν ἀπὸ τῆς 7)19 Σεπτεμβρίου 1828 ἡ συνδιάσκεψις τῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχωρησάντων πρέσβων τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ἀπὸ Κερκίρας μετέστη εἰς τὸν Πόρον καὶ διετέλει ἐν διαρκείᾳ πρὸς τὸν Κυβερνήτην συσκέψει. Καὶ ἤδη ἤρξατο ὁ χρόνος τῶν ὑπομνημάτων, ἅτινα ὡς ἀναγκαῖον ὄριον τοῦ νεαροῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἐζήτησαν κατ' ἐλάχιστον ὄρον τὴν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Βόλου γραμμὴν. Ὁ Καποδίστριας δὲ ἐπεθύμει σφόδρα ἵνα μετὰ τοῦ Κράτους αὐτοῦ ἐνωθῶσιν ἔτι ἡ Κρήτη, ἡ Θεσσαλία καὶ τὸ Ἑλληνικὸν μέρος τῆς Ἠπείρου. Ἀλλὰ νῦν ἠναγκάζετο ὁ στρατηγὸς Μαΐζων νὰ περιορισθῇ ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν, ὑφ' ἧς κατήχετο, ἵνα προελάτῃ πέραν τοῦ Ἴσθμοῦ, ἐκπορθῶν νέας χώρας συμπράττοντος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ταιαύτη τις στρατεία

1. Εἰς τὴν ἐν Πόρῳ Συνδιάσκεψιν τῶν τριῶν πρέσβων ἐπέμφθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκέψεως τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας τέσσαρα σχέδια διαθεσίας περιλαμβάνοντα : 1) τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Εὐβοίας· 2) τὰς αὐτὰς χώρας, προστιθεμένης καὶ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τῆς Μεγαρίδος· 3) τὰς ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν διὰ τοῦ Παρνασσοῦ μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἐκτεινομένης χώρας, εἰτα δὲ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Κυκλάδας· 4) γραμμὴν ὁρίων ἐκτεινομένην πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Ἀχελφου. Πρὸς τὰς γραμμάς ταύτας ἀντέταξεν ὁ Καποδίστριας δύο εὐρυτέρας, τὴν μίαν διεχομένην ἀπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ τῶν βορείων ὄψεων τοῦ Ὀλύμπου, ὑπερθεῖν τοῦ Μετσόβου, μέχρι τοῦ Ἴονίου πελάγους χωροῦσαν, τὴν δὲ δευτέραν (τὴν σιενωτάτην, ἣν κατὰ τὸν Καποδίστριαν ἠδύναντο νὰ δώσωσι αἱ Δυνάμεις εἰς τὴν Ἑλλάδα) τὴν ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Βόλου μέχρι Σαγιάδων. Σ. Μ.

ταύτῳ ἡδύνατο πρὸς πόλεμον φανερόν τῆς Γαλλίας ἐναντίον τῶν Τούρκων ¹, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἤγειρε τὴν σφοδρὰ τήν ἀντίρρησην ἐναντίον τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ². Ἰδίως ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ καθίστατο διαρκῶς ψυχροτέρα πρὸς τὴν Ρωσίαν ἀφ' οὗ μάλιστα χρόνου ἡ Δύναμις αὕτη ἐναντίον τῆς γενομένης περὶ τοῦ ἐν τῇ Μεσογείῳ στόλου αὐτῆς συμφωνίας διανοήθη ³ ἀποκλείσῃ διὰ τοῦ στόλου τούτου τὸν Ἑλλησπόντον. Ὁ Καποδίστριας πάλιν, ὅστις στηριζόμενος ἐπὶ τινῶν προφάσεων ὑπεστήριζεν ἀπὸ 9)21 Σεπτεμβρίου διὰ τοῦ Σαχτούρη τὸν ἀποκλεισμόν τοῦτον, ἐφαίνετο νῦν εἰς τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις ἀπροκάλυπτος πράκτωρ τῆς Ρωσίας καὶ προσείλκεν ἀπὸ τοῦδε τὸ διαρκὲς μῖσος τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, ἰδίως τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀρχαία Αὐστριακὴ ἰδέα, τὸ ἀντενεργεῖν δηλονότι ἐπιτυχῶς ἐναντίον τῆς ἐν Ἀνατολῇ πολιτικῆς τῆς Ρωσίας διὰ τῆς ταχείας καὶ σαφοῦς ἀνακηρύξεως τῆς τελείας ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, δὲν εὐδοκίμει ἀκόμη νῦν ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Παρισίοις ⁴. Τὸ πρωτόκολλον μάλιστα τῆς Συνδιασκέψεως ⁵ τῆς 4/16 Νοεμβρίου 1828 καθώριζεν ἐπιμόνῃ ἀπαιτήσει τοῦ λόρδου Ἀβερδῆνου ἀπαξ ἔτι ὡς μόνον συστατικὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους, αἵτινες ἐπιμελλοῦν νὰ διατελῶσιν ὑπὸ τὴν προσωρινὴν προστασίαν τῶν Δυνάμεων, μεχρὸς κανονισθῇ ἡ θέσις τῶν χωρῶν τούτων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Πύλης ⁶.

1. Καὶ διὰ τί ἡ ἐν Πελοποννήσῳ ἐνεργεῖα τοῦ Μαϊζῶνος δὲν ἦτο πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀφοῦ καὶ ἡ χώρα αὕτη δὲν ἐγκατελείφθη ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου; Σ. Μ.

2. Τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν τοῦ χρόνου τούτου καὶ αὐτὸς ὁ Σ. Κάνινγκ δὲν δισταζει νὰ καλῇ «δειλὴν, ἄστατον καὶ μελλητικὴν». Σ. Μ.

3. Ὁ συγγραφεὺς ἐπιναλαμβάνει ἀπαξ ἔτι τὴν πλημμελῶς τετριμμένην γνώμην, περὶ τῆς τοσάκις ἐγένετο ἡμῖν λόγος. Ὁ Μεττερνίχος κατὰ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς τούτους πάντα λίθον ἐκίνει ἵνα περιορίσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα εἰς διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις. Σ. Μ.

4. Τῆς ἐν Λονδίῳ δηλονότι. Σ. Μ.

5. Ἡ Ρωσία διὰ τῆς ἀπὸ 8/20 Δεκεμβρίου διακοινώσεως τοῦ Νεοσελῶ⁵ ἐθεώρησε τὴν ἀπόφασιν τῆς 4)16 Νοεμβρίου ὡς καθαρῶς προσωρινήν. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐπὶ μακρὸν ἐπέμεινε θεωροῦσα ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἦτο ὀριστικὴ. Ὁ Ἀβερδῆνος δύο ἡμέρας μετὰ

Ἡ Πύλη, εἰς ἣν ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνεκοινώθη διὰ τοῦ πρέσβεως τῶν Κάτω Χωρῶν, ἀπέρριψε καὶ νῦν ἀποτόμως, ἐμμένουσα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἄφρονι πολιτείᾳ αὐτῆς, πᾶσαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ζητήματι παραχώρησιν. Ὁ δὲ Καποδίστριας καὶ οἱ Ἕλληνες βαθέως ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μεταβολῇ τῆς πολιτικῆς τῆς τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων διπλωματίας δὲν ἐδεσμεύθησαν πλεον ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς δυσμενείας τῆς τῶν Δυνάμεων ἐκείνων ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ πολέμου, ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἀπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἀπαλλαγὴ τῆς Πελοποννήσου νέον ἔδωκε σφρίγγος καὶ σθένος εἰς τὸν πόλεμον αὐτῶν τούτων. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν Κρήτῃ ἐπέταξε περὶ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου ὁ ναύαρχος Μάλκολμ ἐν ὀνόματι τῶν Συμμάχων Δυνάμεων ἀναχωρῆσαι εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προὐχώρει ἐν Ρουμελίᾳ ἐπιτυχῶς ὁ κατακτητικὸς πόλεμος τῶν Ἑλλήνων, διότι οἱ Ὀθωμανοί, ὧν ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς Ρεσίτ πασσᾶς περιεσπᾶτο ἰσχυρῶς ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἕνεκα τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ταραχῶν καὶ τῶν πρὸς τὸν Ρωσικὸν πόλεμον παρασκευῶν, μικρὰς μόνον εἶχον στρατιωτικὰς δυνάμεις. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐστράτευσεν ἀπὸ Μεγάρων πρὸς βορρᾶν καὶ δι' εὐτυχῶν μαχῶν παρὰ τὸ Στεβένικον (τὸ κείμενον πρὸς νότον τῆς Λεβαδείας) καὶ τοῦ Μαρτίνι τῆς Λοκρίδος ἐξεδίωξε τοὺς Ὀθωμανοὺς κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἐπέτυχε δὲ τέλος τῇ 17/29 Νοεμβρίου καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Σαλῶνων, καὶ ἐπολιόρησεν ἔπειτα τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐν Θήβαις. Ὁ Τζαβέλλας δὲ καὶ ὁ Στράτος, οἵτινες εἶχον διευθυνθῆ ἑναντίον τοῦ Λιδωρικίου, προήλασαν ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἐν τῇ περι-

τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 4/16 Νοεμβρίου, ἤτοι τῇ 6)18 Νοεμβρίου, ἔγραφε τῷ ἐν Πόρῳ τότε μένοντι Σ. Καννινῷ, ὅτι «ἡ βετικὴ ἀπόφασις τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἦτο νὰ μὴ περιλάβῃ ἡ Ἑλλὰς μὴ δὲν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ ὅτι ὁ χωρισμὸς τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῆς ἀμέσου ἐξουσίας τοῦ Σουλτάνου ἦτο ἐπαικὴς ἐκτέλεσις τῆς Λονδινείου συνθήκης». Ὁ αὐτὸς δὲ ἔγραφε πρὸς τὸν αὐτὸν ἀπὸ 18)30 Ἰανουαρίου 1829 : «Ἄπαξ διὰ παντὸς πρέπει νὰ δηλώσω ὑμῖν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν εἶναι ὁ διὰ παντὸς τρόπον περιωρισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Κυνκλάδας». Σ. Μ.

οχή τῶν Κραβδάρων περιφέρημον διὰ τὰ μήλα αὐτῆς Λοβοτινὰν ἢ Δουμπρουτινὰν καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ υποχωρήσωσιν εἰς Ναύπακτον, κατέλαβον δὲ τῇ 23/5 Δεκεμβρίου καὶ τὸ Κερπενήσιον. Ὁ δὲ στρατηγὸς Τσοῦρτις προήλασε κατὰ Σεπτέμβριον εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης, ἔνθα οἱ Ἕλληνες ἐκτίσαντο τὸ Λουτράκι. Ὅτε δὲ Ἑλληνικὸς στολίσκος, ὁ πρότερον ὑπὸ τοῦ Χάσιγγος διοικούμενος, ἐξεβίασε τὴν εἴσοδον τοῦ Κόλπου καὶ ἀντὶ τοῦ ἀνικάνου Πασάνα ἔλαβεν ὡς διοικητὴν τὸν γενναῖον Ὑδραῖον ἀρχηγόν, ἐκυριεύθη καὶ ἡ Βόνιτσα (15/27 Δεκεμβρίου) καὶ ἐπολιορκήθη ἡ ἀκρόπολις τῆς πόλεως ταύτης¹.

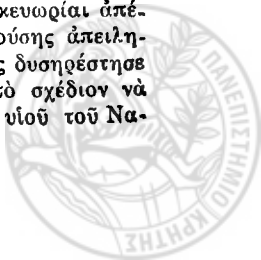
Ἐντεῦθεν ὁ Καποδίστριας περιήλθεν εἰς δυσαρέστους πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων διαφοράς. Ὁ τῶν Ρώσων κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Βουλγαρίᾳ πόλεμος δὲν εἶχεν ἀποβῆ τῷ 1828 τόσον ἐπιτυχῆς, ὅσον εἶχον ἐλπίζει οἱ ἐν Πετρούπολει. Καὶ νῦν αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις, αἰτινες προσήγγιζον ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ πρὸς τὴν Πύλην, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ 1829 συνδρομῇ τῶν Γερμανῶν πρέσβων² εἰργάζοντο νὰ προλειάνωσι τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τῶν πρέσβων, ἐζήτησαν νὰ ἐπωφεληθῶσι τὴν ἕνεκα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ἔργῳ ἐξ ἀνάγκης ἐπιβληθεῖσαν εἰς τοὺς διαμαχομένους ἀνακωχὴν ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν γενικὴν εἰρήνην³. Ἡ τολμηρὰ καὶ αὐτόβουλος πολεμικὴ

1. Finlay, σελ. 205—208. v. Prokesck-Osten, τόμ. 2 σελ. 268—309.

Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 83, 85.

2. Τῶν πρέσβων δηλονότι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας. Σ. Μ.

3. Μετὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ ἰδίως μετὰ τὴν λήξιν τῆς στρατείας τοῦ 1828 καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐπιβληθεῖσαν ἔργῳ ἀνακωχῆν συνετάρασαν ὁ Μεττερνίχος δεινῶς τὴν Εὐρώπην ἵνα σηματοποιῇ τετραπλὴν συμμαχίαν Εὐρωπαϊκὴν (Αὐστρίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Πρωσίας), μέλλουσαν διὰ συνόδου Εὐρωπαϊκῆς νὰ ἐπιβάλη τὴν εἰρήνην εἰς τοὺς διαμαχομένους. Τὰ πράγματα ἐπὶ τοσοῦτον ἐχώρησαν, ὥστε ἤδη ἡ Ρωσία προέτεινε τῇ Πρωσίᾳ συμμαχίαν κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἐνῶ ὁ Σουλτάνος ἐπεξήτει τὴν συμμαχίαν τῆς Αὐστρίας ἐν τῷ προκειμένῳ πολέμῳ ὑπισχνούμενος κρεῖττονα ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας μεταρρυθμίσει τῶν ὀρίων Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἀλλὰ τοῦ Μεττερνίχου αἰ σκευωρία ἀπέτυχον οἰκτρῶς καὶ ἕνεκα τῆς εὐσταθείας τῆς Ρωσίας, λαβούσης ἀπειλητικὴν θέσιν ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας, καὶ διότι ὁ Μεττερνίχος δυσηρέστησε σφόδρα τῷ βασιλεῖ Καρόλῳ συλλαβῶν, ὡς ἐθρολήθη, τὸ σχέδιον νὰ ἀποστηρίξῃ τὴν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἀνοδὸν τοῦ υἱοῦ τοῦ Να-

ένεργεια τῶν Ἑλλήνων εὔρε νῦν ἐν Λονδίῳ, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Παρισίοις, ζωηρὰν ἀποδοκιμασίαν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ὑπὸ τῶν ἐν Πάρῳ συνδιασκεπτομένων πρέσβειων ἐξενεχθεῖσα τῇ 26/8 Δεκεμβρίου 1828 γνῶμη, καθ' ἣν ἄριστα τῆς Ἑλλάδος θρίαμβω θεωροῦντο ὡς ἀποτελοῦντα πράγματι τὴν γραμμὴν τὴν ἀπὸ τῆς Ἄρτης πρὸς τὸν Βόλον, ὡς πρὸς τὰς νήσους δὲ ἡ γραμμὴ ἡ μεταξὺ τοῦ 38 καὶ 39 βαθμοῦ τοῦ γεωγρ. βορ. πλάτ. καὶ μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τοῦ 26 βαθμοῦ γεωγρ. μήκ. (κατὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖον Greenwich), ἀποκλειομένης μὲν τῆς Χίου περιλαμβανομένης δὲ τῆς Σάμου καὶ τῆς Κρήτης· καὶ αὐτὴ, λέγομεν, ἡ γνῶμη ἠλέγχθη σφοδρῶς ἐν τῇ ἐδῶ Δώνικ (Downig street) ¹. Ὁ λόρδος Ἄβερδῆνος, ὑπουργὸς ὢν τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τῇ Ὑπουργείῳ Οὐελλικτῶνος, ὑπὸ δυσπιστίας καὶ δυσμενείας καθ' ἑαυτὸν πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐλαυνόμενος ἐπέτιμησε ὀριμῶς τὴν πολιτεῖαν τοῦ Ἄγγλου πρέσβειος Στρατφόρδου Κάννιγκ ὡς συμφωνοῦντος τῷ Καποδίστρια ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ἑλλάδος πέραν τῶν ὀρίων τῶν ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 4/16 Νοεμβρίου καθοριζομένων καὶ, συμφωνῶν ἐν τούτῳ ὀλοσχερῶς πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Οὐελλικτῶνα, κατέκρινεν ἐπανειλημμένως καὶ ἐντόνως τὴν ἰδέαν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ². Προσέτι καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις περὶ τὰ

πολέοντος Α' δουκὸς Ράϊχστάδης (Ναπολέοντος Β'). Ὁ βασιλεὺς Κάρολος ἀπέρριψε πᾶσαν περὶ τετραπλῆς συμμαχίας πρότασιν τοῦ Μεττερνίχου καὶ ἐκήρυξε σαφῶς ὅτι, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Αὐστρία ἤθελεν ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Ρωσίας, ἐμελλε νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας. Ὁ Μεττερνίχος κατασχύνθη, ἐταπεινώθη ἐν Πετροπόλει, διέψευσεν ἑαυτὸν καὶ ἀπέσχε τοῦ λοιποῦ πάσης ἀντενεργείας. Ἐὐ μόνον ἀποτελέσμα πάσης ταύτης τῆς ἱστορίας ἐπὶ ἤρξεν ἡ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐναντίον τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τῆς Λονδινεῖου συνθήκης τοῦ 1827 κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1829 ἐπάνοδος τοῦ Ἄγγλου (ἀλλ' οὐχὶ πλέον τοῦ Στρατφόρδου Κάννιγκ, ἀλλὰ τοῦ Σερ Γόρδωις), εἰτα δὲ καὶ τοῦ Γάλλου πρέσβειος, χωρὶς ἡ Πύλη κατὰ κεφαλαίαν νὰ ἐνδώσῃ εἰς τοὺς ὄρους τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας· αὐτὴ δὲ ἡ τῶν πρέσβειων ἐπάνοδος οὐδὲ κατὰ τριχὰ προήγαγε τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἐν Κων(σ)πόλει. Σ. Μ.

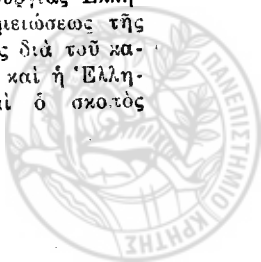
1. Ἡ ὁδὸς ἐν ἣ κεῖται τὸ Ἄγγλ. Ὑπουργεῖον τῶν ἔξωτερικῶν. Σ. Μ.

2. Ὁ Ἄβερδῆνος προέβη μέχρι τοῦ νῦν ἐπὶ τῇ Στρατφόρδῳ Κάννιγκ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ πρὸς τοῦτον ἐπιστολῇ τῆς 18/8 Ἰανουαρίου 1829 : «Οἰαδήποτε δὲ καὶ ἀνεῖναι ἡ ἀτομικὴ γνῶμη τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἔργα»

μέσα τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1828 ἀνεκάλεσε τὸν στρατὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐπάνοδος τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, αἵτινα περιεποίησαν ἐκυτοῖς ἄριστον πικρὰ τοῖς Ἕλλησι κατὰ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ διαμονὴν αὐτῶν ὄνομα, διότι καὶ ἐλοσχερῶς ἐκάθηραν τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ Τούρκων καὶ ἠνώρθωσαν τὰ κατηρειπωμένα Τουρκικὰ φρούρια, κατεσκευάσαν δὲ καὶ ἀμαξιτὴν μεταξὺ Μεθώνης καὶ Ναβαρίνου ὁδόν, ἤρξατο κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1829. Ἐν τούτοις ἔμενον ἔτι κατὰ Μάρτιον ἐν Μεθώνῃ καὶ Ναβαρίνῳ ταξιαρχία τις 5000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σνάϊδερον. Γάλλοι πολεμισταὶ εἰργάσθησαν εἴτα μετὰ ζήλου ἐν τῇ ὀργάνωσει τοῦ τάκτικου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ συνδρομῇ τοῦ στρατηγοῦ Μαιζῶνος κατωρθώθη, ἵνα τὰ ὑπὸ τῆς Γαλλίας χορηγούμενα τῇ Ἑλλάδι ἐξακολουθῶσιν ἔτι παρεχόμενα τῷ Προέδρῳ καθ' ὃν ἔτι χρόνον ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις διὰ τῆς καθυστερήσεως τῶν χορηγιῶν ἤθελε ν' ἀναγκάσῃ τὸν Κυβερνήτην ν' ἀναστελλῇ τὴν ἐν Ρουμελίᾳ ἐξακολουθήσασιν τοῦ πολέμου.

Διότι ὁ Καποδίστριας, ἀφροντιστὴν τῆς ὀργῆς ἰδίως τῆς Ἀγγλίας, ἐνέμενον ἐν τῇ κατὰ τῶν Τούρκων στρατείᾳ αὐτοῦ. Ὁ Ὑψηλάντης, ὁ στρατοπεδεύων ἐν Ἀραχῶδῃ τῆς Φωκίδος, κατέλαβε διὰ τῶν προφυλακῶν αὐτοῦ τὴν Ἀταλάντην καὶ τὰς Θερμοπύλας. Τὰς ἐπιθέσεις, ἃς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1829 ἐνήργει

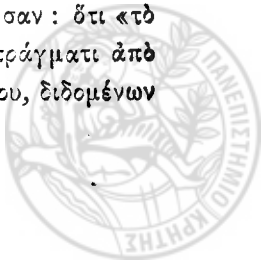
ζομένου πρέσβως, εἶναι φανερόν ὅτι ἀνάγκη νὰ θεωρῶμεν ἐπὶ ταῖς ἐσχάταις αὐτοῦ προσπάθειαις, ἵνα φέρῃ εἰς πέρας τοὺς σκοποὺς ἡμῶν. Ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς ἔτι πρότερον ἐν τῇ ἀπὸ 16/28 Νοεμβρίου πρὸς τὸν Στρατηγόδον Κάνιγγρα ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἔγραψεν, ὅτι διὰ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν παρεπιπέμων νήσων ἔτι δὲ καὶ τῶν Κυκλάδων ἐξετέλειτο ἡ συνθήκη τῆς 24/6 Ἰουλίου, καὶ οὗτοι ἐμόνος σκοπὸς τῶν Δυνάμεων τῶν συνασφραγισῶν τὴν συνθήκην ἐκείνην ἦτο νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν περιπέτειαν τὴν ἐπιβρατοῦσαν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θαλάσσιαις καὶ τὴν ἀναρχίαν τὴν ὑφισταμένην ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις, καθόσον ἡ Τουρκία δὲν ἦτο ἱκανὴ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, οὐδαμῶς δὲ ἐν τῷ νῶ ἔτι συνθήκῃς ὕσθησεν ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας Ἑλληνικοῦ κράτους δι' ἀφαιρέσεως Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν καὶ μειώσεως τῆς ἐπικρατείας τοῦ Σουλτάνου. Οὕτως ἐξητελεζόντο αἰσχροῦς διὰ τοῦ καλλίμου τοῦ Ἀγγλοῦ ὑπουργοῦ οὐ μόνον ὁ Ἑλληνικὸς ἄγων καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐλευθερία, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Τριετὴ Συμμαχία καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς. Σ. Μ.

ὁ Μαχμοῦτ πασσαῶς ὀρμώμενος ἐκ Λαμίας μετὰ 6000 πεζῶν καὶ 600 ἵππέων ἐναντίον τῆς κοιλάδος τοῦ ἄνω Κηφισσοῦ, ἀπέκρουσεν ὁ ὄπλαρχηγὸς Βάσος. Ἄλλὰ πρὸς δυσμὰς ἐν Ναυπάκτῃ καὶ Μεσολογγίῃ οἱ Ὀθωμανοὶ περιήλθον εἰς μεγάλην ἀπορίαν τροφίμων. Καὶ ἐνταῦθα δὲ ὁ Κυβερνήτης διέπραξε πάλιν λάθος ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀνδρῶν, εἰς οὓς ἀνέθηκε τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου, καὶ τὸ λάθος αὐτὸ ἐγένετο βραδύτερον αἰτία μεγάλης ζημίας. Διῶρισε δηλονότι (23/4 Μαρτίου 1824), μηνίων ἐνδομύχως πρὸς τὸν Τσοῦρτζ, τὸν νεώτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ κόμητα Αὐγουστῖνον ἀνώτατον αὐτεξούσιον ἐπίτροπον εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς καὶ πολιτικοῖς ζητήμασιν. Ὁ Αὐγουστῖνος, καίπερ καθ' ἑαυτὸν ὦν οὐχὶ τοσοῦτον ἐπικίνδυνος ὅσον ὁ κόμης Βιάρος (Καποδίστριας), ὦν δὲ καὶ ἀνὴρ ὠραῖος, μεγαλοπρεπής, καὶ ἐνίοτε λίαν ἀξιόγαστος, οὐχ ἦττον ἦν ὅλως ἀνεπιτήδειος εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Πείραν μὴ κεκτημένος καὶ ἀγνώστων τῶν πραγμάτων, καὶ ὡς στρατιώτης οὐδέποτε καθ' ἑαυτὸν ἀνδρεῖος, πρὸς τούτοις δὲ μικρολόγος, ἰδιογνώμων καὶ φιλόσοφος ἐνήργει μᾶλλον παρακωλύων τὴν πρόσδον τῆς στρατείας ἢ συντελῶν εἰς αὐτήν, καὶ αἱ σπουδαιότεραι κατὰ τὴν δυτικὴν Ρουμελίαν ἐπιτυχίαι δὲν ἦσαν πάντως ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Τῇ 5/17 Μαρτίου παρεδόθη ἐνταῦθα ἡ Βόνιτσα, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον δὲ τὰ παλληκάρια ἀνεκτῆσαντο αὐθις τὸ Μακρονόρος. Ἐν τῇ μεταξὺ ὁ Αὐγουστῖνος ἀφίκετο τῇ 12/24 Μαρτίου μετὰ τῆς φρεγάτας «Ἑλλάδος» καὶ ἄλλων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μιαούλη πλοίων ἐμπροσθεν τοῦ φρουρίου Ἀντιρρίου (κάστρου τῆς Ρουμελίας), καθ' οὗ κατὰ τὴν χερσαίαν πλευρὰν ἐνήργουν ὁ χιλιάρχος Τζαβέλλας καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ Χατζῆ-Χρήστος. Οἱ Τούρκοι οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἰσχυρῶς πυροβοληθέντες παρέδωσαν αὐτὸ τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ δι' ὁμολογίας. Νῦν ὁ Αὐγουστῖνος, ἐπιχειρῶν νὰ κυριεύσῃ τὰ τρία Αἰτωλικά φρούρια, μετεπέμφθη ἔτι σημαντικὰς δυνάμεις ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἄλλὰ τὸ κάλλιστον ἐπετέλεσε νῦν ἡ περὶ τὰς διαπραγματεύσεις τέχνη τοῦ γηραιοῦ ἐταριστοῦ Ἰ. Παπαρρηγοπούλου, ὃν εἶχε χρησιμοποίησει ἤδη ὁ Ἄλῃ πασ-

σας και ο αρχιεπίσκοπος Γερμανός. Ο Παπαρρηγόπουλος τοσοῦτον ἐπιτηδεύσας ἐγίνωσκε νὰ ἐνεργῆ παρὰ τοῖς ἐν τοῖς φρουρίοις τούτοις Ὀθωμανοῖς, ἰδίως παρὰ τοῖς ἐν Ναυπάκτῳ 5000 μαχηταῖς, ὥστε ἅπασα ἡ ἰσχυρὰ ἀντίστασις τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Ἰβραήμ οὐδὲν πλέον παρήγεν ἀποτέλεσμα. Τῇ 11/23 Ἀπριλίου παρεδόθη ἡ Ναύπακτος δι' ὁμολογίας, και συμφώνως πρὸς ταύτην αἱ Τούρκοι μετήχθησαν ἀσφαλῶς εἰς τὴν Πρέβεζαν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἐνήργησε τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε ἤδη τῇ 2/14 Μαΐου κατωρθώθη νὰ κυματίζῃ αὐθις ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου και τοῦ Αἰτωλικοῦ. Καὶ δὲν ἐξεπληρώθησαν μὲν ὕστερον ἀκριβῶς πᾶσαι αἱ εἰς τοὺς Τούρκους στρατιώτας γενόμεναι εὐηχοὶ ὑποσχέσεις και ἐπαγγελίαι ἀποζημιώσεως. Ἀλλὰ τὸ γεγονός ἐτι ὁ Ρεσίτ πασσάς, ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου διορισθεὶς μέγας Βεζύρης και ἀρχιστράτηγος τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, οὐ πολὺ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ναυπάκτου ὑπεχρεώθη νὰ μεταβῆ εἰς τὸ παρὰ τὸν Αἶμον θέατρον τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, ἐκώλυσε τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ προβῶσιν εἰς ἐκδικήσεις.

Ὁ Καποδίστριας ἠνυπόθητο πράγματι ὑπὸ τῆς τύχης και ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας. Ἡ διαρκὴς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ζητήματι ἀπέναντι τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ἰσχυρογνωμοσύνη τῆς Πύλης, δι' ἧς αὐτὴ ἐματαίου και τὰς ἐλπίδας, αἵτινες ἐφαίνοντο γεννῶμεναι ὑπὲρ αὐτῆς ἐκ τῆς πρὸς τὴν Ρωσίαν ἀπεχθείας τῆς Ἀγγλίας, ἀντενήργει διαρκῶς πρὸς πᾶσαν τῇ Ἑλλάδι ἐπιζήμιον διπλωματικὴν ἀπόφασιν. Καὶ αἱ περαιτέρω περὶ τῆς τύχης τῆς χώρας ταύτης διαπραγματεύσεις αἱ γενόμεναι μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης ἀπόρριψιν τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Νοεμβρίου ὡς ἀποτέλεσμα εἶχον τὸ γεγονός ἐτι τῇ 10/22 Μαρτίου νέον συνετάχθη και ὑπεγράφη σχέδιον, ἕπερ και καθ' ἑαυτὸ ἦτο ἀσυγκρίτως εὐνοϊκώτερον τῇ Ἑλλάδι και ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν αὐτοῦ πλεονα παρεῖχε πλεονεκτήματα. Οἱ κυριώτατοι αὐτοῦ ὄροι ἦσαν : ὅτι «τὸ βόρειον ὄριον τῆς νέας Ἑλλάδος ἐκτείνεται νῦν πράγματι ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Βόλου, εἰδομένων

τῇ Ἑλλάδι τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Κυκλάδων¹. Ἡ Ἑλλάς ὑπεβάλλετο εἰς τέλεισιν φόρου ἐνικουσίῳ πρὸς τὴν Πύλην 1 1/2, ἑκατομμυρίων γροσίων (155,000 τκλήρων)². Οἱ ἐξ Ἑλλάδος μεταναστεύοντες Τεῦρκοι ἐμελλον ν' ἀποζημιωθῶσι διὰ τὰς ἐγγέλους κτήσεις αὐτῶν κατὰ τὴν τούτων ἀξίαν. Ἡ χώρα ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν τῆς Πύλης ἀπολαύει ἐλευθέρας ἐσωτερικῆς διοικήσεως, ὑποκειμένη εἰς ἡγεμόνα Χριστιανὸν κληρονομικόν, μὴ ἐκλεγόμενον ἐξ οὐδενὸς τῶν αἰκῶν τῶν τριῶν συμβαλλομένων ἡγεμόνων, μελλούσης τῆς ἐκλογῆς νὰ ἐνεργηθῇ ἐν συνεννοήσει πρὸς τὴν Πύλην καὶ τὰς τρεῖς Δυνάμεις. Ὁ τε ἐκλεγόμενος καὶ ἕκαστος τῶν διαδόχων αὐτοῦ λαμβάνουσι τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν παρὰ τοῦ κυριάρχου τῆς Ἑλλάδος Σουλτάνου, τελούντες πρὸς τοῦτο ἐτήσιον φόρον πλὴν τοῦ εἰθισμένου φόρου³. Μέλλει νὰ δεθῇ τελεία ἀμνηστία κηρυσσομένη ὑπὸ τῆς Πύλης καὶ τηρουμένη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἐπιτρέπεται δὲ ἐπὶ ἓν ἔτος ἐλευθέρᾳ ἐκατέρωθεν μεταναστεύσει». Τὸ νέον τοῦτο πρωτόκολλον (οὗ ἐν τῇ ὑπογραφῇ ὁ Οὐγγαλικὸς ἐδήλωσεν ἐντόνως ὅτι αἱ Δυνάμεις δὲν ἐμελλον νὰ ἐπιβάλωσιν αὐτὸ τῇ Πύλῃ διὰ τελεσιγράφου) γνωσθὲν ἐν Ἑλλάδι δυσάρεστον ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τε τὸν Κυβερνήτην καὶ εἰς τὸν λαόν. Ἰδίως ὁ Καποδίστριας μετὰ μεγάλης ἐπιτηδειότητος κατεπολέμησε τὰ τῇ Ἑλλάδι ἐπισηφαλή μέρη αὐτοῦ καὶ ἀπέ-

1. Ἡ περὶ Κρήτης ἀπόφασις ἀφίετο εἰς τὰς περαιτέρω διαπραγματεύσεις τῶν Δυνάμεων. Σ. Μ.

2. Ἔτιοι δραχμῶν νέον πραγματικῶν 558,000. Σ. Μ.

3. Τοῦ φόρου δηλονότι τῆς ὑποτελείας τοῦ τελουμένου ὑπὸ τοῦ ὑποτελοῦς κράτους. Τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγόμενον περὶ φόρου ἰδιαιτέρου (πλὴν τοῦ εἰθισμένου φόρου τῆς ὑποτελείας) ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος κατ' ἔτος τελουμένου εἶναι ἀνακριβές. Ἐν τῷ κείμενῳ τοῦ πρωτοκόλλου γίνεται λόγος περὶ φόρου ἰδιαιτέρου ἀπλῶς κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἀναρρήσεως καὶ τῆς ὑπὸ τῆς Πύλης ἀναγνωρίσεως τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ ἡγεμόνος ὑπ' αὐτοῦ τελουμένου. Τὸ γαλλικὸν κείμενον τοῦ πρωτοκόλλου ἔχει ὡδε: «Pour marquer les relations de vassalage de la Grèce envers l'empire Ottoman il sera convenu qu'outre le paiement du tribut annuel, tout chef de la Grèce, quand l'autorité héréditaire lui sera devolue, recevra l'inventiture de la Porte, et lui paiera une année de tribut supplémentaire à son avènement au pouvoir». Σ. Μ.

κρουσε τῇ 15/27 Μαΐου λίαν ἀξιοπρεπῶς ἅμα καὶ ἐντόνως τὴν ὑπὸ τοῦ νέου Ἄγγλου ἀπεσταλμένου (προσέδρου ὑπουργοῦ) Dawkins, ἀνδρὸς ἥμισυ φιλέλληνος, τῇ 6/18 Μαΐου γενομένην ἀντὶ πρόσκλησιν νὰ καταπαύσῃ πλέον νῦν τὰς πολεμικὰς πράξεις καὶ νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Νοεμβρίου (4/16 Νοεμβρίου). Ἀπέβη δὲ λίαν ἐπωφελὲς τῷ Κυβερνήτῃ ὅτι ἡ Πύλη, παρ' ἣ εἶχον λάβει κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1829 τὴν θέσιν αὐτῶν ὡς πρέσβειων ὁ κόμης Γκυλλεμενὼ καὶ ὁ τοῦ Ἀβερδῆνου ἀδελφός, Σὶρ Ροβέρτος Γόρδων², ἐννοήσασα καλῶς τὰ περὶ τῆς ἀνθελληνικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας ἀπέριψε νῦν δεκάτην καὶ τετάρτην φερὰν τὴν προσφερομένην μεσολάβησιν. Τῇ 27/8 Αὐγούστου ἐκήρυξεν ὁ Ρεῖξ ἐφέντης ὅτι ἡ Πύλη δὲν ἠδύνατο νὰ στέρξῃ τὴν ὑποτελεῖ καὶ αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος, οὐδ' ἤθελε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ φρούρια. Καὶ νῦν ἡ ἀνιχνύρισις τῆς ὀλοσχεροῦς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπεβάλλετο ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις ὡς ἀπολύτως ἀναγκαῖος τρόπος τῆς κατακτικῆς τῆς Τουρκικῆς πεισιμονῆς³.

1. Τὸ ἐν τῷ κειμένῳ Präsident εἶναι προδήλως σφάλμα τυπογραφικὸν ἀντὶ Resident. Σ. Μ.

2. Ὁ Ἀβερδῆνος ἀντικατέστησε τὸν Στρατηγόρον Κάννινγκ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ζητήματι περὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος ἀντιθέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν γνώμας καὶ θεωρίας τοῦ φιλέλληνος ἐκείνου πολιτικοῦ ἀνδρός. Σ. Μ.

3. Τοῦτο καὶ παράλογον καὶ ψευδές. Παράλογον, διότι ἡ Πύλη, ἣτις εἶτε ἀποβλέπουσα πρὸς τὰ ἀνθελληνικὰ φρονήματα τῆς Ἀγγλίας, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς, εἶτε ἄλλως βουλευομένη δὲν ἔστειλεν Ἑλλάδα ὑποτελεῖ ἐντὸς στενωπῶν ὁρίων, δὲν ἤθελε δὲ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ ἤδη κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φρούρια τῆς Πελοποννήσου, πῶς ἔτι δυνατόν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀπλῶς διότι ἐμελλον ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὴν αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις, ἀφοῦ μάλιστα αἱ Δυνάμεις αὗται ἐπανελάβον νῦν τὰς πρὸς τὴν Πύλην σχέσεις καὶ ἔστειλαν πρὸς αὐτήν; Ψευδές δέ, διότι ἡ περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος σκέψις τῶν Δυνάμεων ὑπῆρξεν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἀποτέλεσμα τοῦ Ρωσικοῦ πολέμου. Ὁ συγγραφεὺς ἐξακολουθεῖ νὰ ἔβηλοτυφλοῖ καὶ νὰ παραλογίζεται καὶ νὰ μὴ παρακολουθῇ τὴν πραγματικὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων ὁρμώμενος πάντοτε ἀπὸ τῆς μαρῆς πεποιθήσεως ὅτι αἱ περὶ ἀναγνωρίσεως προτάσεις τοῦ Μεττερνίχου ἐγένοντο σοβαρῶς καὶ ἐπὶ καλῇ πίστει ὡς προληπτικαὶ τοῦ πολέμου καὶ δὴ καὶ ὡς τρόπος κατακτικῆς τῆς πεισιμονῆς τῆς Πύλης τῆς μὴ στεργούσης

Μετ' ὀλίγον ἔληξε καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι πόλεμος. Καὶ ὅπως εἰς Ὑψηλάντης ἦν ὁ πρῶτος παρὰ τὸν Προῦθον ξιφουλκήσας κατὰ τῶν Τούρκων, οὕτω καὶ νῦν οἱ τελευταῖοι πυροβολισμοὶ τοῦ φοβεροῦ τούτου πολέμου ἐξέπεμψαν τὸ πῦρ αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν ἄλλου Ὑψηλάντου. Ὁ Δημήτριος, μεθ' ὄλην τὴν μεγάλην ἐξασθένεισιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἤρξατο, κατὰ διαταγὴν τοῦ πολιορκουόντος τὴν Ναύπακτον κόμητος Αὐγουστίνου, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1829 τῆς πολιορκίας τῶν Θηδῶν μετὰ 700 παλληκαρίων, ἀφοῦ πρότερον τὸ μὲν χάριν τῆς τροφοδοτήσεως τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ χάριν τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ παρέταξεν ἄλλας αὐτοῦ μοίρας εἰς Δίστομον, Ἀράχωβαν, Σάλωνα καὶ εἰς τὰς Θερμοπούλας, καθ' ὃν χρόνον ὁ Κριεζώτης ἀπέκλειε τὴν Χαλκίδα καὶ τὸ Καραμπαμπᾶ καὶ ἐπετήρει τὰς κινήσεις τοῦ Ὁμήρ πασσᾶ τῆς Εὐβοίας. Ἄλλ' ἀφοῦ ἐπιδημικὴ τις νόσος ἐξησθένωσε τὴν περὶ τὰς Θερμοπούλας μοῖραν τοῦ Καρατάσου, ἡ δὲ χρημάτων καὶ τροφῶν ἀπορία καὶ αἱ μεταξὺ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυβερνήτου παρανοήσεις παρέλυσον ἐπιτινα χρόνον τὰς στρατιωτικὰς ἐνεργείας τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, ὁ Τούρκος Ἀρσλάνθεὺς κατώρθωσε περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου, ὄρμηθεις ἀπὸ Λαμίας, νὰ προσέλθῃ μετὰ 1500 Ἀλβανῶν διὰ Λεβαδείας εἰς Ἀττικὴν. Ἐμελλε δ' οὗτος νὰ ἐπιστήσῃ μὲν τὴν Ἀγρόπολιν ἐκ νέου, καὶ νὰ καταλίπη ἐν αὐτῇ μικράν, ἀλλ' ἐκλεκτὴν φρουράν, ἀλλ' εἶτα νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ

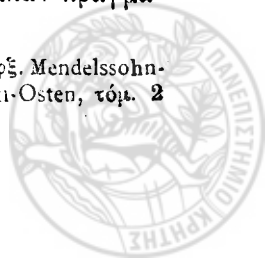
τὴν ὑποτελῆ κᾶν αὐτονομίαν. Τὸ πρᾶγμα δὲν θά ἦτο τοσοῦτον παράλογον ἂν ὁ συγγραφεὺς ἔλεγε ὅτι αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις ἐπὶ μᾶλλον ἐπειθόντο ὅτι ὁ μόνος τρόπος τοῦ πείθειν τὴν Πύλην εἰς παραδοχὴν τῆς ὑποτελοῦς ἡγεμονίας ἦτο τὸ ἀπειλεῖν αὐτὴν δι' ἐνδεχομένης ἀναγνωρίσεως (ὡς ἐποίησε τοῦτο ὁ Κάννιγκ, ἴδε ἀνωτέρω) τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας, εἰ καὶ, ὡς εἶχον τὰ πράγματα καὶ ὡς ἐφρόνει καὶ διανοεῖτο ἡ Πύλη, καὶ ἡ τοιαύτη σκέψις τῶν Δυνάμεων δὲν θά ἦτο λίαν ὀρθή. Ἀλλὰ τὸ λέγειν ὅτι, μὴ σκερνούσης εἰρηνικῶς τῆς Πύλης τὴν ὑποτελῆ ἡγεμονίαν, αἱ Δυνάμεις ὡς μόνον τρόπον κατανικήσεως τῆς πεισομονῆς αὐτῆς ἐθεώρουν οὐχὶ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἀναγνωρίσεως, ἀλλὰ τὴν πραγματικὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας, τοῦτο εἶναι τὸ ἔσχατον τοῦ παραλογισμοῦ. Ἡ ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἀναγνώρισις τῆς ἀνεξαρτησίας, ἡ προταθεῖσα βραδύτερον ἐπισήμως τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης ἀπόρριψιν τῆς ὑποτελοῦς αὐτονομίας (ἴδε κατωτέρω). Σ. Μ.

τὰ λοιπὰ Τουρκικὰ στρατεύματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἄγων αὐτὰ πρὸς τὰ βόρεια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἐνθα ἡ Πύλη καιρίως νῦν ὑφίστατο ἀποτυχίας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν διὰ Βοιωτίας ἐπάνοδον τοῦ Ἀρσλάνθεῦ ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτοῦ παρὰ τὴν Πέτραν (τὴν κειμένην παρὰ τὴν ἀρχαίαν Τελφουσίαν πάροδον μεταξὺ τῶν προβολῶν τοῦ Ἐλικῶνος καὶ τῆς λίμνης Κωπαΐδος) ὁ Ὑψηλάντης μετὰ 2300 ἀνδρῶν. Ὁ ἐκ 5000 περίπου νῦν Μουσουλμάνων συγκροτούμενος στρατὸς τοῦ Ἀρσλάνθεῦ ἠττήθη πανταχοῦ ἐν τῇ μάχῃ τῆς 12)24 Σεπτεμβρίου, τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ Ἀρσλάνθεῦς συνῆψε διαπραγματεύσεις καὶ ἐξηγόρασε τὴν ἐλευθέραν ἀποχώρησιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκκενώσεως πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι ἔτι κατεχομένων ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν φρουρίων, ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Καρμπαμπᾶ. Ἦν δὲ ἡ μάχη τῆς Πέτρας ἡ τελευταία μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν¹.

Αἱ περαιτέρω τύχαι τῆς Ἑλλάδος ἐξηρητήθησαν ἐκ τῆς διπλωματίας. Ἦδη κατὰ μῆνα Αὐγούστου ἡ δύναμις τῶν Τούρκων εἶχε θραυσθῆ ἐν Ρουμελίᾳ² ὑπὸ τὰ ὄπλα τῶν Ρώσων. Ἦδη τῇ 3)25 Αὐγούστου ἡ Πύλη εἶχε κηρύξει εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ὅτι ἤτο πρόθυμος νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν πρὸ μικροῦ ὑπ' αὐτῆς ἀπορριφθεῖσαν Λονδίνειον συνθήκην ἀναβάλλουσα εἰς περαιτέρω διαπραγματεύσεις τὸ μέτρον τῶν παραχωρήσεων αὐτῆς καὶ τὰ καθέκαστα τῆς ἐκτελέσεως, ἀπαιτοῦσα δὲ ἐκ τῶν προτέρων ἵνα οἱ ἕροι τῆς συνθήκης ταύτης ἐφαρμοσθῶσι μόνον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους, ὡς θὰ ἔβλεπε τοῦτο ἀτμενέστατα καὶ ὁ Οὐελλιγικτῶν. Ἀλλ' ὁ νικηφόρος Ρῶσος στρατηγὸς Δεΐβιτς, πρὸς ὃν εἶτα ἀπὸ τῆς 20/1 Σεπτεμβρίου 1829 ἐγένοντο ἐν Ἀδριανουπόλει διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης Ρωσοτουρκικῆς, ἀπήτησεν οἶονεὶ διὰ τελεσιγράφου πλὴν τῶν ἰδιωτικῶν Ρωσικῶν ἀξιώσεων καὶ τὴν διευθέτησιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμά-

1. Τρικούπη, τόμ. 4 σελ. 342—371. Finlay, σελ. 207 κφε. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 85—88, 108—126. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 309—330, 334—357.

2. Θράκη δηλονότι. Σ. Μ.

των ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Λονδίνου συνθήκης τῆς 10)22 Μαρτίου ¹. Ἡ Πύλη δέ, ἥτις τῇ 27)8 καὶ 28)9 Σεπτεμβρίου ὑπεχρεοῦτο ἀπέναντι τῶν πρέσβων τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Ρωσίας νὰ συναίνεσῃ ἀνευ περιορισμοῦ οἰουδήποτε εἰς πᾶν ὅ,τι ἡ Λονδίνου Συνδιάσκεψις ἐμελλε ν' ἀποφασίσῃ, ἤθελεν, ὡς εἰκός, ἀφιεμένη νῦν ὅλως ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ζήτηματι εἰς τὴν διάκρισιν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας νὰ ἐπιτύχῃ ἔτι κρείττονας ὑπὲρ ἑαυτῆς ὅρους. Ἄλλ' εἰ πρέσβεις δὲν ἠδύναντο ἐν τούτοις, ὡς εἶναι εὐνόητον, νὰ πείσωσι τὸν Ρῶσον στρατηλάτην νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς ἐν τοῖς ἄρθροις τῆς συνθήκης εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἀναφερομένας ἀξιώσεις αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Δεῖβιτς ἐνέδωκεν ἀπλῶς ἵνα, καθὰ διεκήρυξεν, ἡ τῆς Πύλης εἰς τὸ πρωτόκολλον ² συναίνεσις θεωρηθῇ ὡς κοινὴ ἐπιτυχία τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ³. Ἡ Ρωσοτου-

1. Τοῦ πρωτοκόλλου δηλονότι τῆς 10)22 Μαρτίου. Σ. Μ.

2. Τῆς 10)22 Μαρτίου 1829. Σ. Μ.

3. Τὰ παρὰ τοῦ συγγραφέως ἀσαφῶς ὁπωσοῦν λεγόμενα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: Ἡ Πύλη μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρῶσων ὑπέρβασιν τοῦ Αἵμου καταληφθεῖσα ὑπὸ τρόμου ἐδήλωσε τῇ 2)14 Αὐγούστου εἰς τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ὅτι προσχωρεῖ εἰς τὴν Λονδίνου περὶ Ἑλλάδος συνθήκην ἐπὶ τῷ ὄρῳ ἵνα ἡ αὐτονομηθησομένη χώρα περιορισθῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Κυκλάδας, ὁ ὑπὸ τοῦ νέου κράτους εἰς τὴν Πύλην τελοῦμενος φόρος προσδιορισθῇ κατ' ἀναλογίαν τῶν ὑπὸ τῆς Πύλης μέχρι τότε ἐκ τῶν χωρῶν τούτων εἰσπραττομένων προσόδων, καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς φρουρίοις εὑρισκόμενα πολεμefόδια παραδοθῶσι τῇ Πύλῃ, ὁ δὲ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικὸν τῆς αὐτονόμου χώρας μὴ υπερβαίνοσι τὸ μέτρον τὸ ἀναγκαῖον πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως τὴν δήλωσιν ταύτην τῆς Πύλης ἐδέξαντο οἱ πρέσβεις ἵνα ἀναφέρωσιν αὐτὴν ἀπλῶς εἰς τὰς κυβερνήσεις αὐτῶν (ad referendum). Ἄλλ' ἀφοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο γνωστὴ μετ' ὀλίγας ἡμέρας (11/23 Αὐγούστου) ἡ ὑπὸ τῶν Ρῶσων ἄλωσις τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ Πύλη ἤτήσατο ἐπιγόντως τὴν συμβολὴν τῶν πρέσβων περὶ τοῦ πρακτέου· οὔτοι δὲ συνεβούλευσαν αὐτῇ θερμῶς νὰ πέμψῃ πρέσβεις εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Δεῖβιτς. Ἐστάλησαν δὲ τότε δύο ἐπίτροποι τῆς Πύλης μετὰ τοῦ ἀκολουθοῦ τοῦ τότε εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας πεμφθέντος στρατηγοῦ Μούφλιγκ, ἔχοντος ἀποστολὴν νὰ μεσιτεύσῃ μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τοῦ Ρωσικοῦ στρατηγοῦ. Οἱ τῆς Πύλης ἐπίτροποι ἐκόμισον καὶ γράμματα τῶν πρέσβων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πρὸς τὸν Δεῖβιτς, συνιστῶντων θερμῶς τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης καὶ παριστῶντων τὰ σοβαρὰ ἐνδεχόμενα τῆς ὑπὸ τῶν Ρῶσων καταλήψεως τῆς Πύλης καὶ τῆς φυγῆς τοῦ Σουλτάνου. Οἱ ὅροι οἱ προταθέντες τότε ὑπὸ τοῦ Ρῶσου στρατηγοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα καὶ ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσίας ἐφάνησαν βαρύτεροι τοῖς Τούρκους ἐπιτρό-

ρική εἰρήνη τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπεγράφη ὀριστικῶς τῇ 2/14 Σεπτεμβρίου, τὰ δὲ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἀπέβησαν μετ' ὀλίγον ὤφελιμώτατα εἰς τοὺς Ἕλληνας¹.

Ἡ Πύλη δι' ἑνὸς τῶν ἄρθρων τῆς περὶ εἰρήνης συνθήκης ὑπεχρεοῦτο νὰ διορίσῃ εὐθὺς ἐπίτροπον μέλλοντα νὰ διεξαγάγῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου τῶν Συμμάχων τὰς ἐν Λονδίῳ διαπραγματεύσεις. Ἡ Ἑλλάς ἐλάμβανεν ἤδη τὴν ἀπὸ Ἄρτης μέχρι Βόλου γραμμὴν· ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν Πύλην ὑπετέλεια αὐτῆς ἐφαίνετο ἀμετάκλητος. Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς ὁ φόβος, ἐν

ποῖς, εἰς οὓς ὁ Ρῶσος ἀρχιστρατῆγος ὀκτῶ ἡμερῶν ἔδωκε προθεσίαν ἵνα συνεννοηθῶσι πρὸς τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν. Ἡ Πύλη μαθοῦσα ταῦτα ἐυορυσθῆναι σφόδρα, καὶ προσεκάλεσε συμβούλιον τῶν πρέσβων. Συγχρόνως δὲ παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ὁ Πρῶσος πρεσβευτὴς Ρόγερ (διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μούφλιγ· εἶχεν ἀπέλθει ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως) νὰ μεταβῇ αὐτὸς εἰς τὸ Ρωσικὸν στρατόπεδον. Ὁ Ρόγερ μετέβη πράγματι εἰς τὸ Ρωσικὸν στρατόπεδον, φέρον πρὸς τὸν Δεΐβιτς καὶ παράκλησιν ἐκ μέρους τῶν πρέσβων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, αἰτουμένων ν' ἀναθεσθῇ αὐτοῖς ἵνα ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματευθῶσι πρὸς τὴν Πύλην περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Ἀλλ' ὁ Ρῶσος στρατηγὸς εἶχεν ὡς πρὸς τοῦτο ρητὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου ν' ἀπειτήσῃ παρὰ τῶν Τούρκων τὴν γραμμὴν Βόλου καὶ Ἄρτης· καὶ νὰ περιλάβῃ τὴν παραχώρησιν ταύτην ἐν τῇ συνθήκῃ. Περιέλαβε δὲ πράγματι αὐτὴν ἐν τῷ 10ῳ ἄρθρῳ τῆς συνθήκης κατὰ τρόπον τελεσίδικον μὲν ἐν τῷ ὄλῳ, ἀλλὰ μὴ κωλύοντα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὴν περαιτέρω σύμπραξιν τῶν Δυνάμεων τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας. Τὸ 10^{ον} τοῦτο ἄρθρον ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἡ Πύλη κηρύττουσα τὴν τελείαν αὐτῆς συναίνεσιν εἰς τὰς διατάξεις τῆς κατὰ τὴν 24^{ῃς} Ἰουλίου ἐν Λονδίῳ μεταξὺ Ρωσίας, Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ Γαλλίας συνομολογηθείσης συνθήκης προσχωρεῖ ὡσαύτως εἰς τὴν πρᾶξιν τὴν ἀποφασισθεῖσαν τῇ 10^ῃ 22 Μαρτίου 1829, κοινῇ συναίνεσει τῶν αὐτῶν Δυνάμεων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς αὐτῆς συνθήκης καὶ περιέχουσας τὰς λεπτομερεῖς διατάξεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς παρούσης συνθήκης τῆς εἰρήνης ἡ Υ. Πύλη θέλει διορίσει ἐπιτρόπους ἵνα συνέλθωσι μετὰ τῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τῆς Ρωσίας καὶ τῶν αὐλῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν εἰρημένων συμφωνιῶν καὶ ἀποφάσεων». Ὅσα δὲ ἡ μόνη στερεὰ βᾶσις καὶ δύναμις τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ δημοσίῳ διεθνῇ δικαίῳ τῆς Εὐρώπης ἐγένετο ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως καί, κατὰ τὸν μέγαν Γλάδστονα, «τὸ 10ον ἄρθρον τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπετέλεσε τὸ διεθνὲς συμβόλαιον τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐλευθέρου κράτους». Σ. Μ.

1. Rosen, σελ. 94—125. Finlay, σελ. 221—223. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2, σελ. 162—167. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2, σελ. 357—361. v. Moltke, σελ. 243 κφε.

ἤσθάνοντο αἱ Δυτικαὶ δυνάμεις, ἰδίως ἡ Ἀγγλία, πρὸς τὴν νῦν ἐν Ἀνατολῇ μεγάλως αὐξανομένην δύναμιν τῆς Ρωσίας, προέ-
 τρεψε τὴν Ἀγγλίαν, προθύμῳ συναινέσει τοῦ Μαιττερνίχου¹, εἰς
 τὸ νὰ κωλύσῃ ἵνα καὶ ἡ Ἑλλάς κατασταθῇ νέα τις ἡγεμονία
 κατὰ τὸ εἶδος τῶν Παραδανουβείων Ἡγεμονιῶν ἐξυπηρετοῦσα
 ἀπλῶς συμφέροντα Ρωσικὰ. Οὕτω δὲ αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις ἐξφ-
 κειοῦντο ἐπὶ μᾶλλον διηγεκῶς πρὸς τὴν γνώμην τῆς ἀναγνω-
 ρίσεως τῆς τελείας ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ νῦν εὐθὺς
 μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως
 συνήλθεν αὐθις ἡ Λονδίνεος Συνδιάσκεψις, ἵνα λάβῃ τὰς τελευ-
 ταίας περὶ Ἑλλάδος ἀποφάσεις. Ἀλλ' αἱ ἐργασίαι ταύτης,
 ἐλαυνομένης μᾶλλον ὑπὸ ἀμοιβαίας τῶν Δυνάμεων πρὸς ἄλ-
 λήλας ζηλοτυπίας, φόβου καὶ φθόνου ἢ κηδομένης σπουδαίως
 τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος, παρετάθησαν ἐπὶ πολλοὺς ἔτι
 μῆνας μεχριστοῦ ἐκπληρωθῶσι τοῦλάχιστον κατὰ μέρος οἱ πόθοι
 τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Πύλη, ἥτις ἀλγεινότερα ἰδίως ἠσθάνετο τὴν
 ἀπώλειαν τῆς Εὐβοίας², ἤλπιζεν ἔτι κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1829
 εἶτι διὰ τῆς ἐντελοῦς παραιτήσεως τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν
 νήσων θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ τοῦλάχιστον τὴν ὑποτελείαν

1. Ἡ περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἰδέα, ἣν
 αὐθις ἐφριψεν εἰς τὸ μέσον ὁ Μαιττερνίχος τῷ 1828, μετὰ τὴν ἐναρξιν
 τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὀπισθοβουλίας,
 ἀπλῶς ἵνα ἀφαιρέσῃ τὸ ὅλον Ἑλληνικὸν ζήτημα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς
 ἡδῆ ἐν πολέμῳ πρὸς τὴν Τουρκίαν εὐρισκομένης Ρωσίας, ἔλαβεν ὑπό-
 στασιν πολιτικὴν σοβαράν, ἀφοῦ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία μετ' αὐτῆς ἐπω-
 φελήθησαν τὴν μετ' ὀπισθοβουλίας γενομένην Αὐστριακὴν πρότασιν, ἵνα
 διατυπώσωσιν αὐτὴν σοβαρῶς. Οὕτως ὁ κόμης Νεσοελερῶδε ἔγραψεν ἐν
 τῇ ἀπὸ 16/28 1828 ἀπὸ Ὀδησοῦ πεμφθείσῃ πρὸς τὸν πρίγκιπα Λίβεν
 διακοινώσει: «Ἐλάβομεν ἡδῆ εὐκαιρίαν νὰ κηρύξωμεν κατ' ἀκολουθίαν
 ὑπομνήματός τινος τοῦ Βιενναίου ἀνακτοβουλίου ὅτι, ἂν οἱ ἡμέτεροι σύμ-
 μαχοι ἔκρινον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος χρησιμωτέραν πρὸς τὴν
 ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἡμεῖς δὲν θὰ ἀπεκρούομεν τὸν
 τοιοῦτον συνδυασμόν. Φαίνεται ὅτι ὁ συνδυασμὸς ἔτυχε τῆς πεφωτισμέ-
 νης ψήφου τοῦ δουκὸς Οὐελλικτῶνος, ἀφοῦ οὗτος πρῶτος ἐπανάλαβεν
 αὐτόν. Ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀπλότητα καὶ τὰ ἄλλα πλεονεκτήματα τῆς
 ἰδέας καὶ θέλετε προθυμηθῆ ἡμεῖς νὰ ἔχητε αὐτὴν ὑπ' ὄψει καὶ ν' ἀνα-
 πτύξητε αὐτὴν εὐρέως ὅταν θὰ συζητηθῇ ἐν τῇ Συνδιάσκεψει. Σ. Μ.

2. Διότι ταύτην κατεῖχεν ὀλόκληρον ἔτι. Σ. Μ.

τῆς Ρουμελίας ¹. Ἄλλὰ μάτην ἠγωνίσαστο πρὸς τοῦτο ἡ Πύλη. Ἄλλ' ἐξ ἄλλου πρὸς μεγάλην δυσάρεστον ἐκπληξιν τῶν ὀρμητικῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Κυβερνήτου αὐτῶν καὶ ἡ Ρωσία ἐφάνη νῦν ἔπωσοῦν ἀδρανῆς. Ἐν τῇ νέᾳ ὑπερόχῳ θέσει, ἣν ἐλάμβανε νῦν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ζητοῦσα μᾶλλον νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὴν τὴν Τουρκίαν διὰ πολιτικῆς τῆς μεγαλοφυχίας, ἐγκατέλιπε μὲν νῦν ἀπέναντι τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων τὴν ἰδέαν ὑποτελοῦς τῇ Πύλῃ Ἑλλάδος ², ἀλλὰ δὲν ἔμελε πλέον αὐτῇ περὶ ἐκτάσεως τῶν ὄριων τῆς Ἑλλάδος ³. Ὁ δὲ Οὐελλιγκτῶν, ὅστις ἐπὶ τέλους

1. Ταῦτα εἶναι ἀσαφῆ καὶ ὀπωσοῦν συγκεχυμένα. Τὸ ἀληθὲς εἶναι τόδε: Ἡ Πύλη, ἵνα προλάβῃ, κατὰ συμβουλήν τῶν πρέσβειων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, τὴν ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Ἀδριανουπόλεως περιλήψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἢ τὴν γενομένην ἤδη τοιαύτην περιλήψιν ματαιώσῃ ἢ ἐξασθενώσῃ ἐν τῇ εφαρμογῇ, πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης ἐκίνησε, ἥτοι τῇ 28)9 Σεπτεμβρίου 1829, ἐκῆρξεν εἰς τοὺς πρέσβεις Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας ὅτι ἡ Πύλη προσεχάσκει εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου ὑποχρεομένη νὰ συναινέσῃ εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκέψεως ληφθησομένας ἀποφάσεις. Διὰ τῆς διακηρύξεως αὐτῆς ἡ Πύλη ἠλπίζεν ὅτι προελάβανε πᾶσαν ἀπέναντι τῆς Ρωσίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἰδιαιτέραν ὑποχρέωσιν χωρὶς νὰ δεσμευθῇ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ὄριων τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων, ἐλπίζουσα πάντοτε ὅτι ἀφιεμένου τοῦ ζητήματος τούτου ἀνοικτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ λύσιν αὐτοῦ ὡς δυνατὸν ὀλιγώτερον εἰς αὐτὴν ἐπιζημίαν. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Πύλης ἠναγκάσθησαν ν' ἀναγνωρίσωσιν ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς εἰρήνης τοὺς ὅρους τῆς 10)22 Μαρτίου, ἡ Πύλη ἠναγκάσθη δύο ἑβδομάδας μετὰ τὴν μνημονευθεῖσαν διακηρύξιν καὶ 11 ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν νὰ κατακρίνῃ (διὰ διακοινώσεως τοῦ Ρεῖτς ἐφέντη ἀπὸ 13/25 Σεπτεμβρίου) σφοδρῶς τὸ πρωτόκολλον τῆς 10)22 Μαρτίου ὡς ὅλως ἀσύμφορον τῇ Πύλῃ. καὶ ὡς μόνην δυνατὴν λύσιν παρέσθησε τὴν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 4)16 Νοεμβρίου. Σ. Μ.

2. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, ἀφοῦ, καθὰ εἶδομεν, ὁ Νεσσαερωδὲ κατὰ Ἀὔγουστον ἤδη τοῦ 1828 εἶχεν ἐγκρίνει τὴν περὶ ἀνεξαρτησίας γνώμην. Σ. Μ.

3. Καὶ ταῦτα καὶ τὰ περὶ τῆς μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀδρανείας δῆθεν τῆς Ρωσίας ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ζητήματι εἰσὶ λίαν ἀνακριβῆ. Ὁ συγγραφεύς, καθ' ὃν χρόνον ἔγραφε, δὲν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει τὰς μετὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ βιβλίου τούτου ἐκδοθείσας πηγὰς τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος (ἰδίως τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Στρατιφόρου Κάννιγκ, τοῦ λόρδου Ἀβερδῆνου καὶ τοῦ λόρδου Λόφτους) καὶ τινὰς συλλογὰς διπλωματικῶν ἐγγράφων ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως δημοσιευθείσας. Ἐντεῦθεν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας ἐν τισιν ἐκτίθεται ἀνακριβῶς. Τὰ περὶ τῆς λε-

εἶχε πεισθῆ ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ καταστῆ ἡ Ἑλλάς κράτος ἀνε-

γομένης ἀδρανεῖας τῆς Ρωσίας ἔχουσιν οὕτως. Ἡ Πύλη εὐθὺς μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἴτε νοήσασα τὴν μεγάλην ἀσθένειαν τοῦ ἐν Θράκῃ Ρωσικοῦ στρατοῦ εἴτε πεπειθυῖα ἐπὶ πιθανὴν Ἀγγλορωσικὴν σύγκρουσιν, ἤρξατο νὰ δυστροπῆ πρὸς τὸν νικητὴν ἰδίως ἐν τῷ ζητήματι τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως, θεωροῦσα αὐτὴν ὑπερβαίνουσαν τὸ μέτρον τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων αὐτῆς καὶ προτιμῶσα ἢ προσποιουμένη ὅτι προετίμα τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ μετὰ δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως γενομένη ὑπ' αὐτῆς οἰονεὶ σφοδρὰ διαμαρτυρήσας κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὁρίων τῆς 10/22 Μαρτίου, ἅτινα εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ἀναγνωρίσῃ διὰ τοῦ 10 ἄρθρου τῆς συνθήκης ἐκεῖνης. Τότε δὲ πρῶτον ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις μέχρι νῦν ἐζήτηε ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναπόδραστον καθισταμένην κατάλυσιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ἀπολέσας νῦν τὴν ὑπομονὴν συνέλαβεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸ σχέδιον τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους τούτου· ἐζήτησε δὲ νὰ συνεννοηθῆ περὶ τοῦτου καὶ πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις. Ἐκ τούτων ἡ Γαλλία προθύμως ἐδέξατο τὸ σχέδιον καὶ ὁ ὑποργὸς τῶν ἔξωτερικῶν πρίγκιψ Πολινιάκ συνέταξεν ὑπόμνημα, καθ' ὃ ἐκ μὲν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Ὀθωμανικῶν κτήσεων ἐδίδοντο εἰς τὴν Ρωσίαν αἱ Παραδανούβειοι ἡγεμονίαι, ἐκ δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ Ἀρμενία καὶ ὅσον μέρος ἤθελεν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἐρζεγοβίνη ἐδίδοντο εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία καὶ ἡ Ἀραβία ἠγούντο μετὰ τοῦ κράτους τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου, πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ὀθωμανικαὶ κτήσεις, περιλαμβανομένης καὶ αὐτῆς τῆς Βουλγαρίας, μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς πρωτευούσης ἀπετέλουσαν κράτος Χριστιανικὸν (κατ' οὐσίαν, ἐννοεῖται, Ἑλληνικόν). Ἡ Γαλλία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία οὐδὲν μὲν ἔμελλον νὰ λάβωσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀλλ' ἔμελλον νὰ διανεμηθῶσι πρὸς ἀλλήλους τὸ τότε ἠνωμένον βασίλειον τοῦ Βελγίου καὶ Ὀλλανδίας, τοῦ Βελγίου διδομένου εἰς τὴν Γαλλίαν, τῆς Ὀλλανδίας εἰς τὴν Πρωσσίαν καὶ τῶν ἀποικιακῶν κτήσεων τῆς Ὀλλανδίας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τοῦ δὲ βασιλέως Γουλιέλμου Α' ἀποζημιουμένου ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ διὰ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει θρόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Τί ἐφρόνει ἡ Ἀγγλία περὶ τοιοῦτου σχεδίου δὲν γινώσκομεν, φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν δέικετο πρὸς αὐτὸ λίαν εὐμενῶς, ἀφοῦ ὁ Πολινιάκ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ προέτεινε σημμαχίαν Γαλλίας, Ρωσίας, Πρωσσίας καὶ Βαυαρίας ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας· ἄγνωστον δ' ἐπίσης τί ἐφρόνει ἡ Αὐστρία. Ἄλλως τε ἡ μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσα Ἰουλιανὴ ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστασις, ἡ ἐπενεγκοῦσα τὴν πτώσιν καὶ τοῦ Καρόλου Ι' καὶ τοῦ Πολινιάκ, καὶ ἡ ἀπέναντι τῆς Ρωσίας μεταβολὴ τῆς Τουρκικῆς πολιτικῆς δὲν ἔδωσαν καιρὸν εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ σχεδίου. Καὶ ἡ Ἀγγλία δὲ τοῦ Οὐέλγικτῶνος, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, εὐθὺς μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχε σκεφθῆ ἐπὶ μίαν στιγμὴν περὶ ριζικωτέρας λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος δι' ἀναστάσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἦτοι διὰ συγκροτήσεως κράτους Ἑλληνικοῦ μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς πρωτευούσης, ἀλλὰ ταχὺ ἀπέστη τῶν σχεδίων τούτων. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐπὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ βουλευμένου τοῦ Νικολάου ἐπέδρασαν τρία τινα: α') ἡ

ξάρτητον, νῦν ἔμμενεν αὐθις ξένος πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ Ἰβρῦσα,

Ἰουλιανῆ ἐπανάστασις, ἡ στρέψασα τὴν προσοχὴν τοῦ Νικολάου ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Δύσιν (ὡς τοῦτο ἐγένετο τῷ 1822 ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' ἐν τῇ ἐκρήξει τῆς Ἰσπανικῆς ἐπαναστάσεως) καὶ ἐμπνεύσασα αὐτῷ ἐπὶ μίαν στιγμὴν σχέδιον ἐνόπλου στρατιωτικῆς ἐπεμβάσεως ἐναντίον τῆς ἐπαναστάσεως· β') ἡ αὐθις διαλλακτικὴ κατασταθεῖσα πολιτικὴ τῆς Πύλης, πεμπάσης ἔκτακτον πρεσβείαν εἰς Πετροῦπολιν μετὰ δώρων ἵνα δυσωπήσῃ τὸν αὐτοκράτορα καὶ αἰτήσῃται παρ' αὐτοῦ τὴν μετρίασιν τοῦ κεφαλαίου τῆς ἀποζημιώσεως· γ') ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ζητήματι δὲν ἠθέλε χάριν ἀβρότητας ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς συμπράξεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας· ἡ δὲ Γαλλία (ἐννοεῖται καὶ αὕτη ἡ Ἀγγλία) χάριν φιλοτιμίας ἡξίου νὰ φανῇ ὅτι ἡ λύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἦτο ἀπόρροια τῆς Λονδινείου συνθήκης καὶ συνδιασκέψεως· καὶ δ') ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ βάθος ἦτο πάντοτε δυσμενὴς εἰς τὸ σχέδιον τῆς καταλύσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ὡς ἔσχατον κακὸν ἀναγκαῖον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ θεωρῶν τὸ τοιοῦτον. Ἡ μυστικὴ ἐπιτροπεία ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Πετροῦπόλει διαρκούσης τῆς στρατείας τοῦ 1829 ἵνα σκεφθῆ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτικῆς τῆς προσηκούσης τῇ Ρωσίᾳ ἀπέναντι τῆς Τουρκίας ἀπεφάνετο : 1ον) ὅτι ἡ εἰς τὴν Ρωσίαν ὠφέλεια τῆς ἐν Εὐρώπῃ διατηρήσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὑπερβαίνει τὴν βλάβην, ἣν φέρει εἰς αὐτήν· 2ον) ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ κατάλυσις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἀντίκειται εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ρωσίας· 3ον) ὅτι ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ προληφθῆ ἡ πτώσις τοῦ κράτους τούτου, καταβαλλομένης πάσης ἐνεργείας πρὸς συντομίαν ἐντίμου εἰρήνης· 4ον) καθισταμένης ἀπαραιτήτου τῆς πτώσεως τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ἀνάγκη νὰ φροντίσῃ ἡ Ρωσία διὰ παντὸς τρόπου ἵνα μὴ ὁ πορθμὸς τοῦ Βοσπόρου καταληφθῆ ὑφ' οἰασδήποτε μεγάλης Δυνάμεως. Ὡς πρὸς τὴν τύχην τῶν λοιπῶν χωρῶν ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῆ πρὸς τὰς λοιπὰς μεγάλας Δυνάμεις. Εἰς τὴν ἐπιτροπεῖαν ταύτην ὁ Καποδίστριας προέτεινε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους διὰ νέων πέντε ὁμοσπόνδων Χριστιανικῶν κρατῶν : 1ον) τοῦ Δακικοῦ (ἀποτελουμένου ἐκ τῶν Παραδανουβείων Ἡγεμονιῶν· 2ον) τοῦ Σερβικοῦ (συγκροτουμένου ἐκ τῆς Σερβίας, Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς δυτικῆς Βουλγαρίας)· 3ον) τοῦ Μακεδονικοῦ (ἐκ τῆς Μακεδονίας, Θράκης, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς ἀνατολικῆς Βουλγαρίας)· 4ον) τοῦ Ἡπειρωτικοῦ (ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας)· 5ον) τοῦ Ἑλληνικοῦ (περιλαμβάνοντος τὰς λοιπὰς ἐν Εὐρώπῃ χώρας καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου). Ἡ Κωνσταντινούπολις κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Καποδιστρίου ἔδει ν' ἀποτελέσῃ αὐτόπολιν καὶ πρωτεύουσάν τῆς ὁμοσπονδίας τῶν 5 κρατῶν. Τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἠξιώθη προσοχῆς εὐμενοῦς ἐκ μέρους τῆς ἐπιτροπεῖας πρὸ πάντων ἔνεκα τῆς περὶ Κωνσταντινουπόλεως προτάσεως, ἧς πραγματουμένης δὲν ἔθεωρεῖτο ἀσφαλὴς τῇ Ρωσίᾳ ὁ πορθμὸς τοῦ Θερμικοῦ Βοσπόρου, ἔθεωρεῖτο δὲ ἐπ' ἀνάγκης ἵνα, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Κωνσταντινούπολις καθίστατο ἐλευθέρη πόλις, καταληφθῶσιν ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Βοσπόρου δύο βραχῶδεις γωνίαι καὶ ἐγεργασθῶσιν ἐπ' αὐτῶν ὀχυρώματα κατεχόμενα ὑπὸ Ρωσικῆς φρουρᾶς. Οὕτω λοιπὸν ταχέως ἐγκατέλειπεν ὁ Νικόλαος τὸ περὶ καταλύσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους σχέδιον. Ἐπὶ τινα δὲ χρόνον ἐφάνη ἀδρανὴς ἐν τῷ

ἐν Ἀνατολῇ φραγμὸν κατὰ τῆς Ρωσίας διὰ συστάσεως ἰσχυρᾶς Ἑλλάδος¹, καὶ ἐζήτει τανῦν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὥστε τὸ νεαρὸν Ἑλληνικὸν κράτος νὰ καταστῆ ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυρὸν ἀπέναντι τῆς Πύλης. Οὕτω δὲ κατώρθωσεν ἵνα ἡ νῆσος Κρήτη μὲν κερωρισμένη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος². Εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι ἡ νῆσος κατὰ

Ἑλληνικῷ ζητήματι τὸ μὲν διότι ἐβουλεύετο περὶ ριζικωτέρας λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, τὸ δὲ διότι δὲν ἠθέλε ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς μετὰ τῶν δύο ἐτέρων Δυνάμεων συμπράξεως. Ἄλλ', ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, ἡ ὀριστικὴ λύσις τοῦ ζητήματος μετὰ τῶν ὁρίων περιῖπου τῆς 10/22 Μαρτίου ἐπῆλθε καὶ πάλιν διὰ τῆς Ρωσίας. Σ. Μ.

1. Τὸ Τουρικὸν ὑπουργεῖον Οὐελλιγκτῶνος, εὐθύς ὡς ἐνόμισε πρὸς στιγμήν ὅτι τὸ Τουρικὸν κράτος κατελύετο, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Καθ' ὃν χρόνον οἱ Ρῶσοι ὑπερέβαινον τὸν Αἴμον, ἔγραφεν αὐτοῖς ὁ Οὐελλιγκτῶν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλον πρεσβευτὴν (σὲρ Ροβέρτον Γόρδωνα): «Ἄν οἱ Ρῶσοι ἀρκεσθῶσιν εἰς χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς. Ἐὰν μὴ γένηται οὕτω, δὲν ὑφίσταται πλέον ζήτημα Ἑλληνικόν ἢ ἀνασύστασις τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους εἶναι ἡ μόνη λογικὴ καὶ συμφέροσα λύσις τοῦ ὅλου ζητήματος». Ὁ δούξ Οὐελλιγκτῶν ἔγραψε πρὸς τὸν Μεντσοβίχον (ἕνα περιῖπου μῆνα μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως): «Ὁ ἐν Λονδίνῳ Αὐστριακὸς πρεσβευτὴς πρίγκιψ Ἑστεραχάζυ ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς ἔχει ἀφετηρίαν πάντοτε τὴν σκέψιν ὅτι τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος εἶναι θανασίμως τετραωμένον καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν οἱ ἡμετέροι ἀγῶνες πρὸς ἀνοξωογήνησιν αὐτοῦ θὰ ὦσιν ἀκαρποί, ἀνάγκη δὲ αἱ ἡμετέραι προσπάθειαι νὰ τεινῶσιν εἰς τὸ διὰ τίνας πρέπει ν' ἀντικατασταθῶ... Αἱ παρατηρήσεις μου ὀλίγον ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτόν· εἰ καὶ δὲ ὁ λόγος Ἀβερδῆνος ἐφάνη πλέον ἢ ὁ δούξ προσέχων εἰς αὐτάς, οὐχ ἤττον ὁμοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβερδῆνος συμμερίζεται τὰς ἰδέας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως καὶ νῦν φροντίζει μόνον περὶ τῆς παγίωσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἐν φ' ὃ Ἄγγλος ὑπουργὸς φαίνεται ἤδη βλέπων τὴν δύναμιν τὴν κεκλημένην ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου». Καὶ ὁμοῦ εὐθύς ὡς εἶδε μετ' ὀλίγον τὸ Τουρικὸν Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ὅτι ἡ Τουρκία παρεῖχεν ἔτι σημεῖα ζωῆς καὶ ζωτικότητος, εὐθύς μετέβαλε πολιτικὴν καὶ ἐζήτει ἐκ παντὸς τρόπου νὰ περιορίσῃ τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μὴ αὕτη καταστῆ ἰσχυρὰ καὶ ἐντεῦθεν ἐπικίνδυνος τῇ Τουρκίᾳ. Τουρκία ὁμοῦ καὶ Ἑλλάς ἀμφοτέραι ἰσχυραὶ δὲν ἔθεωρεῖτο δυνατόν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων συντηρητικῶν πολιτικῶν νὰ συνυπάρχωσιν. Σ. Μ.

2. Τὸ ὑπουργεῖον Οὐελλιγκτῶνος ἐξ ἀρχῆς τῶν περὶ ὁρίων διαπραγματεύσεων ἐργάζετο παντὶ τρόπῳ ν' ἀποκλείσῃ τὴν Κρήτην τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ὁ Ἀβερδῆνος ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Πόρτῳ μένοντα Στρατηφόρον Κάννιγκ (ἀπὸ 18/30 Δεκεμβρίου 1828 χρονολογουμένη) ἔλεγεν, ὅτι «ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψῃ ὥστε ἡ σπουδαία αὕτη νῆσος νὰ περιέλθῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ Καποδιστριαίου ἢ οἰασδήποτε ἄλλης Δυνάμεως πρὸς βλάβην τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων». Σ. Μ.

τὸν χρόνον τοῦτον κατείχετο ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ἡ ἀποζημίωσις τῶν πολυπληθῶν Τούρκων κατοίκων ἤθελε παράσχει μεγίστας τότε δυσχερείας ¹. Οὕτως ἡ Κρήτη, ὑπὲρ ἧς (ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως δηλονότι αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος) συνηγόρησεν ἐν Ἀγγλίᾳ σοβαρῶς μόνος ὁ λόρδος Παλμερστὸν ², ἔμεινε

1. Τὰ περὶ Κρήτης, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναβαρίνου, κατὰ τὰ ἔτη 1828—1830 ἔχουσιν ἐν συντόμῳ ὡς ἐξῆς: Ἐκ τῶν Δυνάμεων τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας μόνη ἡ Ρωσία ἀρχῆθεν ἐζήτησεν ἰσχυρῶς καὶ ἐπιμόνως νὰ περιληφθῇ ἡ Κρήτη ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος. Διακοίνωσις τοῦ Νεοσελῳάδε πρὸς τὸν ναύαρχον Χάϊδεν (ἀπὸ 14/26 Αὐγούστου 1826) ἔλεγεν ὅτι «πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ ὁ ναύαρχος ἵνα μὴ ὁ Ἰβραϊμ πασσᾶς ἀποχωρῶν τῆς Πελοποννήσου ἐξακολουθῇ κατέχων τὴν Κρήτην, ἥτις κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως ἔδει νὰ περιληφθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νέου κράτους». Ἡ νῆσος πράγματι ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναβαρίνου διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν συμμαχικῶν στόλων, καὶ ἡ ἐπανάστασις ἀνεξωπηρῆθη ἐν αὐτῇ ἰσχυρῶς τῷ 1828. Ἀφοῦ δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1828 ὁ ὑπὸ τὸν Χάϊδεν Ρωσικὸς στόλος μετέβη πρὸς ἀποκλεισμόν τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Μάλκολμ, ὁ ἀντικαταστήσας ἐν τῷ μεταξὺ τὸν Κοδριγκτώνα, περιέπλεε τὴν νῆσον ἐπιτηρῶν τὰς κατ' αὐτῆς ἐνεργείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἄλλ' ὁ Γάλλος ναύαρχος Δερινὺ ἔπεισε τὸν Μάλκολμ νὰ παύσῃ πᾶσαν ἐπιτήρησιν τῆς νήσου, ἐν ᾗ, ἔλεγεν ὁ Δερινὺ, ὁ μοαμεθανικὸς πληθυσμὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν Ἑλληνικόν». Ἡ διαγωγή τῶν δύο ναυάρχων ἐπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν, αἵτινες καὶ διέταξαν τοὺς ναυάρχους ἵνα καὶ ἐπισήμως παύσωσιν οὗτοι τὸν ἀποκλεισμόν τῆς νήσου. Καὶ οἷε μετ' ὀλίγον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1829 ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος προσεκάλεσε τοὺς τρεῖς ναυάρχους «ἐν ὀνόματι τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ πρὸς ἀποφυγὴν αἱματοχυσίας» νὰ προστατεύσωσι τὴν νῆσον κατὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς προσβολῆς, μόνος ὁ Ρῶσος ναύαρχος ἔπεμψε μέρος τοῦ παρὰ τὸν Ἑλλησπόντον στόλου αὐτοῦ εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κρήτης ἵνα κωλύσῃ πᾶσαν κατὰ τῆς νήσου Αἰγυπτιακὴν ἐπίθεσιν. Τὸ πρωτόκολλον τῆς 10)22 Μαρτίου 1829 κατέλειπεν, ὡς εἶτομεν, ἐκκρεμὲς τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἄλλὰ τὸ πρωτόκολλον τῆς 22)3 Φεβρουαρίου εἶτα δὲ καὶ τὸ τῆς 25)7 Μαΐου 1832 παρέδιδον τὴν νῆσον ὀριστικῶς εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε πωλήσει τὴν νῆσον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Σ. Μ.

2. Ὁ λόρδος Παλμερστὸν, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1809 μέχρι τοῦ 1828 ἦτο ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, κατ' ἀκολουθίαν συνυπουργὸς τοῦ Γ. Κάννιγκ τῷ 1827, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γ. Κάννιγκ συγκρέμειν ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ Γοδερίχου. Ἄλλὰ τῷ 1828 μετὰ τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνοδὸν τοῦ Οὐελλιγκτῶνος ἀπεχώρησε τῆς Κυβερνήσεως καὶ κατὰ μικρὸν μετέστη εἰς τὸ κόμμα τῶν Οὐίγαν καὶ τῷ 1830 ὡς ἀντιπολιτευόμενος κατέκρινε τὴν περὶ Κρήτης πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ὁ Στρατάρχος δὲ Κάννιγκ, ὡς εἶπομεν, ἦτο θερμὸς συνήγορος τῆς μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἐνώσεως τῆς Κρήτης, καίπερ ὦν Τόρνος, ἐμμένων ἰσχυρῶς ἐν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ ἐν τῇ

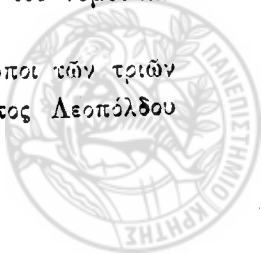
πράγματι ἐν τῇ ἀφορήτῳ θέσει, ἣτις δὲν ἔληξεν ἔτι μέχρι σήμερον. Ἄλλὰ καὶ ἡ Σάμος ἐστερήθη τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνότητος, εἰ καὶ οἱ κάτοικοι ὡς πρότερον οὕτω καὶ νῦν εἰς οὐδένα ἐπέτρεπον Τοῦρκον ὑπάλλληλον τοῦ κράτους νὰ πατήσῃ εἰς τὴν νῆσον. Περιπλέον ἡ εὐτελής καὶ μύωψ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας προσέβη νῦν μέχρι τοῦ ν' ἀποκόψῃ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν Ἀκαρνανίαν μετὰ τῶν ἀνδρείων παλληκάρων αὐτῆς, τὴν βορείαν Αἰτωλίαν καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχεῖου. Ἐνιαυθὰ δὲ ἐπὶ τὰς σκέψεις τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐπέδρασε πιθανῶς καὶ ὁ τοπικὸς λόγος τοῦ ἀπομακρῦναι τοὺς ὑπὸ τὴν Ἀγγλίαν Ἑλληνας, ἦτοι τοὺς Ἴονιους, ἀπὸ τῆς ἐγγυτάτω πρὸς τὸ νέον Ἑλληνικὸν κράτος συναφείας. Κατὰ τὰς ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἐκνικησάσας ἐπὶ τέλους γνώμας τὸ βόρειον τῆς Ἑλλάδος ὄριον ἔμελλε νὰ λάβῃ ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελφύου καὶ ἀκολουθοῦν τῷ ρεύματι τοῦ ποταμοῦ τούτου βορείως μέχρι τοῦ Ἀγγελοκάστρου, εἶτα δὲ στρεφόμενον πρὸς ἀνατολὰς νὰ διατέμνῃ τὰς λίμνας Ἀγγελοκάστρου, Βραχωρίου καὶ Σαυρονίτσης, εἶτα δ' ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ ὄρους Ἀρτοτίνης καὶ περαιτέρω, ν' ἀκολουθήσῃ ταῖς ὄφρυσι τῆς Ὀξιάς, τῇ κοιλάδι Κοτουρίφ, εἶτα δὲ τῇ ὄφρῳ τῆς Οἴτης μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Λαμίας πρὸς νότον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχεῖου. Ἡ Εὐβοία, τὰ Διαβολονήσια, ἡ Σκῦρος καὶ αἱ Κυκλάδες μέχρι τοῦ 36 καὶ 39 βορ. πλατ. καὶ τοῦ 26 ἀνατ. μήκ. τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Γρεῖνβίχης ἔμελλον ν' ἀνήκωσιν εἰς τὸ νέον κράτος.

Συγχρόνως δὲ ἐξήτει ἡ Συνδιάσκεψις ν' ἀποφασίσῃ καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος, εἰς ὃν ὡς «κυρίαρχον ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος» ἤθελον νὰ ἐμπιστεῦσωσιν αἱ Δυνάμεις τὸν νέον θρόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ μακρὸν διήρκεσαν αἱ περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο διαουργαίαι καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἡγεμονόπαιδες ἐν μέρει αὐτοὺς τὴν γενομένην αὐτοῖς πρότασιν ἀπέρριψαν, ἐν μέρει δὲ ἀπερρίφθησαν ὑπὸ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς Δυνάμεως τῆς Τριπλῆς Συμ-

Συνδιάσκεψις τοῦ Πόρου καὶ γράφων πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀβερδῆνον, ὅτι «ἡ Ἑλλάς ἄνευ τῆς Κρήτης ὁμοιάζει πρὸς σῶμα ἄνευ κεφαλῆς». Σ. Μ.

μαχίας, ἐκλινεν ἡ πλάστιγξ ὑπὲρ τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου Σάξ-Κοβούργου. Ὁ πολλῶν καὶ ἀρίστων προτερημάτων φυσικῶν εὐμειρῶν καί, ὡς γνωστόν, διὰ στενῆς συγγενείας πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν δυναστείαν συνδεδεμένος ἀνὴρ προσεδοκᾶτο καὶ ἐν Ἑλλάδι πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ὡς μέλλον κυρίαρχος τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων. Ἦδη τῷ 1824 εἶχε συστήσει αὐτὸν ὁ μεγίστης τιμῆς παρὰ τοῖς ὁμοεθνεῖσιν αὐτοῦ ἀπολαύων ἐν Πίσῃ διατρίβων ἀρχιεπίσκοπος Ἰγνάτιος, τῷ δὲ 1825 ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουντουριώτη ἐτι μᾶλλον ὠρισμένως ἀπέβλεπε πρὸς αὐτόν. Ἀπὸ δὲ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου καὶ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐν αὐτῷ διέβλεπε τὸν ἄνδρα, ὑπ' οὗ τὴν διεύθυνσιν κάλλιστα ἤθελε τεθῆ ποτε ἡ Ἑλλάς. Καὶ ὁ κόμης Καποδίστριας εἶχεν ὡσαύτως συστήσει αὐτὸν πρότερον ὡς ἡγεμόνα τοῦ νεαροῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Λεοπόλδος τυγχάνων εὐνοίας τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως εἶχε κατορθώσει νὰ περιποιήσῃ ἑαυτῷ καὶ τὴν τῆς Ρωσίας ἐμπιστοσύνην. Εἰ καὶ δὲ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Δ' ἀπὸ μακροῦ ἤκιστα φίλα ἐφρόνει τῷ πρῶτῳ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρῷ, οὐχ ἤττον ὁμοῦς κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους ἡ κυβέρνησις τοῦ Οὐαλλικτιῶνος ν' ἀποσπάσῃ παρὰ τοῦ ἀντιπρονοῦντος μονάρχου (3/15 Ἰανουαρίου 1830) τὴν πρὸς τὴν ἐκλογὴν ταύτην συναίνεσιν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων συνετελέσθη ἐπὶ τέλους τὸ πρωτόκollon τῆς 22)3 Φεβρουαρίου 1830, τὸ ἐπισήμως ἀνακηρύξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐντὸς τῶν σκιαγραφηθέντων ὁρίων. Ἐν ἐτέρῳ δὲ τινι πρωτοκόλλῳ ἡ Γαλλία παρητήσατο χάριν τῆς Ἑλλάδος τὰ δικαιώματα τῆς προστασίας, ἅτινα ἤσκει μέχρι νῦν ἐπὶ τοὺς χριστιανοὺς τοῦ καθολικοῦ δόγματος ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ νέου κράτους, ἐπὶ τῷ ὄρωσιν οὗτοι θ' ἀπολαύωσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τῶν μέχρι νῦν δικαιωμάτων καὶ προνομίων αὐτῶν. Ἀγγλία δὲ καὶ Ρωσία προσέθεσαν τὸν ὄρον, ὅτι πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ νέου κράτους ἀνεὺ διακρίσεως θρησκείας ἔσονται ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ ὅτι πάντα τὰ ἀξιώματα ἔσονται αὐτοῖς προσιτά.

Ἐν ἰδιαιτέρῳ τινι πρωτοκόλλῳ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐψηφίσαντο τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου

καὶ προσεκάλεσαν νῦν αὐτὸν ἐπισήμως νὰ δεχθῆ τὸ προσενεχθὲν ἀξίωμα.

Αἱ ἀποφάσεις αὗται ἀνεκοινώθησαν τῇ Πύλῃ διὰ διακοινώσεως τῆς 27)8 Ἀπριλίου τοῦ 1830, ἀποδεξαμένη αὐτὰς διὰ τῆς δοθείσης ὑπ' αὐτῆς τῇ 12)24 Ἀπριλίου ἀπαντήσεως ¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ Καποδίστριας διοργανοὶ τὴν διοίκησιν καὶ μεταβάλλει τὸ σύστημα τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν.—Ἐκλογαὶ πρὸς νέαν ἐθνικὴν συνέλευσιν καὶ ἀρχαὶ ἀντιπολιτεύσεως.—Ἡ ἐν Ἄργει ἐθνικὴ συνέλευσις (11/23 Ἰουλίου 1829).—Ἡ Γερουσία.—Ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος.—Ὁ Λεοπόλδος καὶ ἡ Λονδίνειος συνδιάσκεψις.—Ὁ Λεοπόλδος δέχεται (30/11 Φεβρουαρίου) τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα.—Ἡ ἀλληλογραφία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Καποδιστρίου.—Ὁ Λεοπόλδος ἀπορρίπτει πάλιν τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα.

Ὁ Εὐρωπαϊκὸς κόσμος ἐνόμιζε νῦν ὅτι ἔβλεπε τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα λελυμένον καὶ ὅμως ἀτυχῶς ἐπὶ μακρὸν ἔτι τὸ ζήτημα ἔμενεν ἐκκρεμές. Ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις συνδέεται πρὸ πάντων μετὰ τῆς θέσεως τοῦ κόμητος Καποδιστρίου καὶ τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κυβερνήτης δὲν εἶχεν ἔτι καλέσει τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὡς χρόνον δὲ τῆς συγκλήσεως εἶχεν ἐν ἀρχῇ καθορίσει τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1828. Ἐνθεν μὲν ἢ πρὸς τὸ συνταγματικὸν σύστημα ἀποστροφή αὐτοῦ, ἔξ ἄλλου δὲ ἢ ἀναντίρρητος ἀνωμαλία τῆς δλης ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως ἦσαν οἱ προκαλέσαντες τὴν τοιαύτην πολιτείαν τοῦ Κυβερνήτου λόγοι. Ἡ ἐκκρηξις ἐπιδημίας τινός, θεωρουμένης ὡς λοιμοῦ, οὐ μόνον αὐστηροτάτας προῦκάλεσεν ὑγειονομικὰς διατάξεις καὶ ἐνεργείας, ἀλλ' ἐχρησίμευσεν ὡς λόγος εὐπρεπῆς πρὸς μακροτέραν ἀναβολὴν τοῦ ἔργου τῆς Συνελεύσεως. Ἄλλ' ὅτι

1. Bosen, σελ. 125 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 167—176. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 374—394.

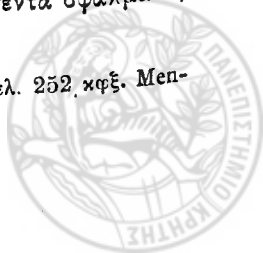
κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1828 εἶτε ἐν Πόρφ συνδιασχεπτόμενοι διπλωμάται καὶ οἱ πρόκριτοι οἱ Ἕλληνες συνεβούλευσαν αὐτῶν λίαν κατεπειγόντως τὴν σύγκλησιν τῆς Συνελεύσεως, ἧς καὶ ἄλλως εἶχεν ἀνάγκη ὁ Κυβερνήτης ὡς ἠθικῆς ἐπικουρίας ἐν τῇ τότε διπλωματικῶς δυσχερεῖ θέσει τῆς Ἑλλάδος, προσεκάλεσε τὸ Πανελλήνιον τῇ 31)12 Νοεμβρίου 1828 ἵνα συσχεφθῆ περὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνελεύσεως καὶ περὶ τοῦ τύπου, καθ' ὃν ἐμελλε νὰ γείνη ἡ σύγκλησις. Δυστυχῶς δὲ τότε πρῶτον ἐνεκαίνισθη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸ βραδύτερον τοσοῦτον συχῶς ἐπαναληφθὲν σύστημα τοῦ ἐπιδρᾶν ἰσχυρότατα ἐπὶ τὰς ἐκλογὰς διὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Καποδίστριας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ ἐζήτηι νὰ παραβλάψῃ τὴν ἀρχαίαν διὰ τῶν αἰώνων τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας διασωθεισαν ἐλευθερίαν τῶν κοινοτικῶν ἐκλογῶν. Ὁ Κυβερνήτης μετὰ πάνυ δυσμενοῦς ὄμματος ἀπέβλεπε πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ πολιτιμοτάτου τούτου θεσμοῦ, ὅστις περιῆλθε μὲν νῦν εἰς παραλυσίαν ἕνεκα τῆς ἐν Ρουμελίᾳ ἐπελευθύνσεως ἀγρίας καταστάσεως καὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ παρουσίας τῶν Αἰγυπτίων, ἔτι δὲ καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀναρχίας, ἀλλ' οὐχ ἦττον διὰ συνετῆς ἐμψυχώσεως ἠδύνατο νὰ παρέχῃ τὴν καλλίστην πρὸς ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις βάσιν. Καὶ εἶχεν ἤδη ἀποπειραθῆ νὰ κλονήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν κοινοτικῶν ἀντιπροσωπειῶν. Καὶ πρῶτον τῇ 13)25 Ἀπριλίου 1828 διὰ διατάγματός τινος διήρσε τὴν μὲν Πελοπόννησον εἰς ἑπτὰ διαμερίσματα, τὰς δὲ νήσους εἰς ἕξ, ἐκάστου δὲ τῶν διαμερισμάτων προέστησεν ἀνὰ ἓνα ἑκτακτον ἐπίτροπον Κυβερνήσεως, ἔχοντα ὑφ' ἑαυτὸν μικρὰν δύναμιν στρατιωτικὴν. Ἔργον τῶν ἐπιτρόπων τούτων ἦτο νὰ διαφωτίξωσι τὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς χώρας καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὰς διαταγὰς αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς πολιτικῆς ὑπηρεσίας. Ἄλλ' ἔλαβον οὗτοι καὶ τὴν ἐντολὴν (16/28 Ἀπριλίου) νὰ ἐπιτηρῶσιν ἐκάστοτε καὶ τὰς κοινοτικὰς ἐκλογὰς, νὰ διευθύνωσιν αὐτὰς καὶ νὰ προεδρεύωσιν αὐτῶν· οἱ δὲ ἐκάστοτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ δημογέροντες διετάσσοντο νῦν νὰ ἐκτελῶσιν ἀκριβῶς πάσας τὰς διαταγὰς τῶν ἐκτάκτων ἐπιτρόπων, μεταβαλ-

λόμενοι οὕτως εἰς ὑποδεεστεροὺς ἐπιτρόπους τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἑσσωσερικῶν ¹. Διότι ὑπεχρεοῦντο πάσας τὰς μέχρι νῦν δικαιοδοσίας τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν, βραδύτερον δὲ καὶ αὐτὴν τὴν διοίκησιν τῶν ἰδίων αὐτῶν κοινοτικῶν ταμείων, ν' ἀσκῶσιν ὑπὸ τὰ ὅμματα καὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἐπιτρόπων τῆς Κυβερνήσεως. Ὡς πρὸς δὲ τὰς ἐκλογὰς τὸ ἐνεργητικὸν ἐκλογικὸν δικαίωμα ἔδει νῦν ν' ἀσκῶσι πάντες οἱ Ἕλληνες οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 25 ἐτῶν. Ἐνα δὲ ἔχη τις τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι, ἔδει νὰ ἔχη ἡλικίαν 35 ἐτῶν καὶ νὰ εἶναι ἐκ τῶν εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν φορολογουμένων.

Κατὰ τρόπον ἀνάλογον ἐζήτησεν ὁ Κυβερνήτης νὰ περιποιήσῃ ἑαυτῷ τὴν ἀναγκαίαν ἐπὶ τὰς ἐκλογὰς ροπήν. Ἐκ τούτου περιήλθεν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1829 εἰς ἔριδα πρὸς τὸ Πανελλήνιον. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν Κυβερνήτην διαφωνία τοῦ ἀρχιγραμματέως ἐξουδετερώθη, ἀφοῦ (5/17 Φεβρουαρίου) οὗτος διωρίσθη γραμματεὺς (ὑπουργός) τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ Σπηλιάδου, ἡ δὲ πρὸς τὸ Πανελλήνιον κατεπολεμήθη, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀδξήσεως τῶν μελῶν τούτου κατὰ ἑννέα νέα μέλη ἀπετελέσθη πλειονοψηφία ὑπὲρ τοῦ Κυβερνήτου. Ὁ δὲ νόμος τῆς 21/4 Μαρτίου 1829 ἔδωκε τῇ Κυβερνήσει τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν ἐν τοῖς ἐκλογεῦσιν ἐκάστου διαμερίσματος τὸν προεδρεύοντα τῶν ἐκλογικῶν συλλόγων.

Αἱ τῆ 4/16 Μαρτίου 1829 διαταχθεῖσαι ἐκλογαὶ ἀπέβησαν δριστικῶς ὑπὲρ τοῦ Κυβερνήτου. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπῆρχέ τις ἤδη ἐν τῇ χώρᾳ ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1828 ἀρξαμένη καὶ ἔκτοτε ἀναπτυσσομένη ἰσχυρὰ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσις. Οὐ μόνον τὰ προσηγηθέντα τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ γεγονότα, οὐχὶ μόνον ἡ τοῦ Κυβερνήτου πρὸς πολλὰ πολλῶν ἰδίαιτα ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἀνάγκης παραβλαπτόμενα συμφέροντα σύγκρουσις, οὐχὶ μόνον αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς ἐξηγοῦσι ταῦτα πάντα οἴκοθεν. Ἀλλὰ καὶ τὰ πολυειδῆ διαπραχθέντα σφάλματα,

1. Finlay, σελ. 209 κφξ. v. Prokesch-Osten, τόμ 2 σελ. 252 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 71—78.

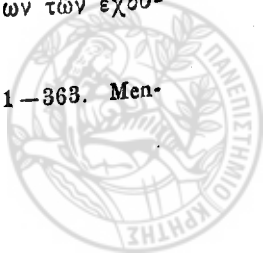

ἡ πρὸς τὸν κόμητα Βιάρον καὶ Αὐγουστίνον ἐν ταῖς τιμαῖς καὶ τοῖς ἀξιώμασι προτίμησις, ἡ πρὸς βιαιότητα τάσις, ὁ δεσποτικὸς τρόπος τοῦ Κυβερνήτου, τοῦ μὴ εὐρίσκοντος ἐν Ἑλλάδι τὴν δουλικὴν ἐν Ρωσίᾳ εὐκαμφίαν, συνετέλουν σφόδρα πρὸς τοῦτο. Ὁ Μαυροκορδαῖος ἤδη κατὰ Αὐγουστον τοῦ 1828 εἶχε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀποχωρισθῆ ἑνδομύχως ἀπὸ τοῦ Κυβερνήτου. Τὸ κυριώτατον ὄργανον τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐν τῷ τύπῳ ἦτο τότε ὁ ἀπὸ τῆς 11/23 Φεβρουαρίου ἐκδιδόμενος «Ταχυδρόμος τῆς Σμύρνης» (Courier de Smyrne). Οὐχ ἦσσαν ὁμως αἱ πολλαὶ ἀγαθαὶ ὑπηρεσίαι αἱ παρασχεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου εἰς τὴν χώραν, ἡ ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἀπαλλαγὴ ταύτης, αἱ ἐν τῇ Δυτικῇ Ρουμελίᾳ ἐπιτυχίαι, καὶ περιπλέον ἡ ἐπαισθητῶς αὐξανομένη ἀσφάλεια τῆς χώρας, ἧς τὸ εὐεργετικὸν ἀποτέλεσμα ἠσθάνοντο ἰδίως οἱ ἀγρόται, καὶ ἡ ὑψωσις τῆς τιμῆς τῆς γῆς καὶ τοῦ ἐδάφους, ἔτι δὲ ἡ αὐστηρότης, μεθ' ἧς ὁ Κυβερνήτης ἐκηρύσσετο ἐναντίον τῆς βιαιότητος πιεζούσης τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἀναρχίας τῶν παλληκαρίων, παρήγαγον ἐν Ἑλλάδι θερμοκρασίαν τινὰ πολιτικὴν λίαν εὐνοϊκὴν τῷ Κόμητι. Περιοδεῖα δέ τις, ἣν ἐποίησατο ἐν Πελοποννήσῳ τὸν Μάρτιον τοῦ 1829, καὶ καθ' ἣν ἐξεδηλώθη λίαν ἐκφραστικῶς τὸ ἀξιάγαστον καὶ φιλάνθρωπον αὐτοῦ ἦθος, ἐπέδρασεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀμεσώτατα ἐπὶ τὰς ἐκλογάς. Οὐχ ἦσσανα δὲ τῶν 36 ἐκλογικῶν διαμερισμάτων ἐξελέξαντο ὡς ἀντιπρόσωπον πληρεξούσιον αὐτὸν τὸν Κυβερνήτην, εἰ καὶ ἡ τιμητικὴ αὐτῆ ψήφος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνη δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ἐκλεγομένου. Ἡ χάριν τῶν μελλουσῶν ἐκλογῶν εἰσαγωγὴ τοῦ συστήματος τῆς ἀπ' εὐθείας ἐκλογῆς ἠδύνατο βεβαίως νὰ θεωρηθῆ ὡς διάταξις λίαν ἐπισηφής. Ἄλλ' ἀτυχῶς ὁ Κυβερνήτης, θέλων νὰ ἔχη συνέλευσιν παντελῶς εὐπειθῆ πρὸς αὐτόν, ἐνήργησε διὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Κυβερνήσεως ὥστε οἱ ἐκλογικοὶ σύλλογοι ἔδωσαν πολλαχοῦ εἰς τοὺς ἐκλεγέντας ὑπ' αὐτῶν ἀντιπροσώπους τὴν ἐπιτακτικὴν ἐντολὴν «νὰ ἐνεργῶσιν ἐν παντὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Κυβερνήτου». Τέλος δὲ ἡ σύγκλησις 50 περίπου ἀντιπροσώπων ἀπὸ Χίου, Κρήτης, Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου συνετέλεσεν

ἄπλως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς εὐπειθοῦς τῆ Κυβερνήτη πλειονοψηφίας. Ἡ Συνέλευσις ἤρξατο τέλος τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῇ 11)23 Ἰουλίου 1829 ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ἐν Ἄργει ἀρχαίου θεάτρου, ἐνταῦθα δὲ νῦν μετέβη καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐξ Αἰγίνης. Ἡ τετάρτη αὕτη Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Συνέλευσις συνέκειτο ἐκ 236 ἀντιπροσώπων, ὧν 81 ἦσαν τῆς Πελοποννήσου, 56 τῆς Ρομελίας, 16 τῆς Βορείου Ἑλλάδος, 41 τῶν νήσων, 4 τῆς Εὐδοίας, καὶ 38 Σάμου, Χίου καὶ Κρήτης. Τῇ 12)24 Ἰουλίου ἐξελέξατο ἡ Συνέλευσις πρόεδρον αὐτῆς τὸν γηραιὸν Γεώργιον Σισίνην, ἀντιπρόεδρον δὲ τὸν Γεώργιον Μαυρομάτην καὶ γραμματεῖς τὸν Ἰάκωβον Ρίζον Νερουλὸν καὶ τὸν Νικόλαον Χρυσόγελον¹.

Ἡ Συνέλευσις, ἣς ἤρχε μετὰ πολλῆς ἀπειροκαλίας ὁ τῆ Κυβερνήτη ὄλως ἀφωσιωμένος Κολοκοτρώνης, ἦτο ὄργανον λίαν εὐπειθὲς πρὸς τὸν κόμητα Καποδίστριαν. Ὁ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δὲ διορισμὸς ἐνδεκαμελοῦς ἐπιτροπείας πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐκλογῶν παρέσχεν εὐκκριάν, ἣς ἡ Κυβέρνησις φαύλην ποιουμένη κατάχρησιν ἐξέβαλε μετὰ τινος ἀθαιρεσίας ἐκ τῆς Συνελεύσεως μέλη τινὰ μὴ εὐαρεστοῦντα αὐτῇ. Εἰ καὶ δὲ ὁ Κυβερνήτης ἠγωνίζετο συγχρόνως παντὶ σθένει ἵνα διὰ τρόπου ἀξιαγαστοῦ καὶ καλῶς λελογισμένων ἐκδηλώσεων εὐνοίας ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν καὶ δεσμεύσῃ φίλους καὶ πολεμίους, δὲν ἠδύνατο ὁμοῦ καὶ αὐτῷ νὰ κωλύσῃ ὥστε ἀκριβῶς ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις ἄνδρες, οἱοὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ (τῇ 23/4 Αὐγούστου) ὁ συνετὸς Ἄγγλος Τσοῦρτς, οἱ δὲν ἤθελε πλέον νὰ ὑπηρετῇ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ Αὐγουστίνου, μὴ στρέψωσιν ὀλοσχερῶς τὰ νῶτα πρὸς αὐτόν. Ὁ Κυβερνήτης δὲν ἤθελε νὰ νοήσῃ ὅτι ἐν τῇ ἡμιᾶγρᾳ καὶ ὄλως ρευστῇ ἔτι καταστάσει, ἐν ἣ διετέλουν τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, ὁ ὀλοσχερῆς παραγκωνισμὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως τῆς ἐρριζωμένης ἰδίως ἐπὶ τῶν τάξεων τῶν ἔχου-

1. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 331 σελ. κφε. 361—363. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 130—143.

σῶν δύναμιν πολιτικὴν καὶ μόρφωσιν ἡδύνατο ἐν τῇ μέλλοντι ν' ἀποβῆ λίαν ἐπικίνδυνος. Ἄλλ' ἡ ἀφοσίωσις τῆς πλειονοψηφίας παρέσχεν αὐτῷ ἐν ἀρχῇ πλείστας ὠφελείας ἐν τε τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ. Ἐπὶ τῆς πλειονοψηφίας ταύτης στηριζόμενος ἡδυνήθη νὰ καταστήσῃ διηνεκῶς στερεώτερον τὸ διοικητικὸν σύστημα αὐτοῦ. Ἐν τοῖς ψηφίσμασι τῆς Συνελεύσεως (ἣτις κατέπαυσε τὰς ἐργασίας αὐτῆς τῇ 7) 19 Αὐγούστου, εἶτα δὲ ἀνέβαλε τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς), ἅτινα παρέδιδον εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ παρέσχον αὐτῷ πλήρη ἐξουσίαν νὰ κυβερνᾷ διὰ διαταγμάτων, τὸ ἀξιοσημειωτότατον ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων ἦτο ἐκεῖνο, ὅπερ ἀντὶ τοῦ μέχρι πολλάκις αὐτοβουλίαν δεῖξαντος Πανελληνίου Ἱδρυσε Γερουσίαν. Ἡ Γερουσία ἔμελλε νὰ σύγκηται ἀπὸ 27 μελῶν, ὧν τὰ μὲν 21 ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἀπὸ καταλόγου συντασσομένου ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ περιέχοντος 63 μέλη, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξελέγοντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου. Ἡ δικαιοδοσία τῆς Γερουσίας δὲν ἦτο λίαν ἐκτεταμένη. Ἐνθεν μὲν ὄφειλεν αὕτη νὰ συμπληρώσῃ μετὰ τοῦ Κυβερνήτου τὴν σύνταξιν τοῦ πολιτεύματος κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν τριῶν προηγουμένων Συνελεύσεων θεθεπισμένα, ἐπιφυλασσομένης τῆς ἐπικυρώσεως εἰς τὴν αὐτῆς συγκληθησομένην Συνέλευσιν. Ἐξ ἄλλου ὁ Κυβερνήτης ἐν ἀρχῇ μόνον ἐν τοῖς ζητήμασι τοῖς οικονομικοῖς καὶ τοῖς τῶν ἐθνικῶν γαιῶν ὑπεχρεούτο ἀπολύτως νὰ ἔχη τὴν συναίνεσιν τῆς Γερουσίας, ἔχων ἐν ἄλλοις ζητήμασι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκτελέσῃ τὰ διατάγματα αὐτοῦ καὶ ἐναντίον τῆς γνώμης τῆς Γερουσίας, ὀφείλων ἐν τούτοις νὰ δώσῃ εὐθύναν περὶ τῶν τοιούτων πράξεων αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως. Ἡ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀνάληψις τῶν μέχρι νῦν κοινοτικῶν χρεῶν (ἢ εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους παραπομπῇ τῶν χρηματικῶν ἀπαιτήσεων τῶν μελῶν τῶν κοινοτήτων, περὶ ὧν ἠγγυῶντο μέχρι νῦν οἱ δημογέροντες) ἔλυεν ἔτι μᾶλλον ἀνεπαισθήτως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς τὴν ἐσωτερικὴν μεταξὺ τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς συνάφειαν. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον σφαλερὸν ἔργον τῆς Συνελεύσεως ἦτο ἡ σύστασις δικα-

στηρίου συγκειμένου ἐκ τριῶν μελῶν, μέλλοντος νὰ κρίνη ἀνεκκλήτως περὶ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1821—1825 διαπραχθέντων πλημμελημάτων καὶ κάκουρημάτων. Τὸ μέτρον ἦτο κινδυνωδέστατον ἕνεκα τοῦ φοβεροῦ παρελθόντος τῶν πλείστων ὀνομαστών Ἑλλήνων τῶν χρόνων τούτων, καὶ ἐπιτήδειον ἀπλῶς νὰ καταστή ἀπηνές ὄπλον ἐμπαθοῦς κομματικῆς πάλης. Ἡ δὲ Κυβέρνησις οὐ μόνον διώριζεν ἓνα τῶν τριῶν δικαστῶν, ἀλλ' ἐπεφυλάσσετο καὶ τὸ δικαίωμα οὐ μόνον νὰ ἐκτελῇ τὰς ποινάς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καθόλου καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος νὰ ἐπιτρέπη ἵνα ἡ δίκη ἀκολουθῇ πορεῖαν διάφορον τῆς συνήθους. Ἡ νέα νομισματικὴ ὀργάνωσις τοῦ κράτους, ἦν εἰσηγήθη ὁ Κυβερνήτης, ἐγένετο ἀπλούστατα δεκτὴ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως. Τὰ νέα δὲ νομίσματα, ἅτινα ἤρξατο νὰ κόπη, ἔμελλον νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίαν τοῦ ἔκτου τοῦ Ἰσπανικοῦ ταλλήρου, καὶ ἔφερον τὴν εἰκόνα τοῦ φοίνικος (ἣτις καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἐμβλήμασιν ἀντικατέστησεν αὐτὴς τὴν τῆς γλαυκῆς τῆς Ἀθηνᾶς), ἐπὶ ταύτης δὲ τὸν σταυρόν, καὶ περίξ τῆς ἄλλης ἐπιφανείας τὴν ἐπιγραφὴν : «Ὁ Κυβερνήτης Ι. Α. Καποδίστριας». Τέλος ἡ Συνέλευσις αὕτη συνέστησε καὶ τὸ νέον Ἑλληνικὸν «τάγμα τῶν ἵπποτων τοῦ Σωτήρος», οὗ τὸ παράσημον ἐν ἀρχῇ μόνον ὁ Κυβερνήτης ἐπετρέπετο νὰ φέρῃ. Βραδύτερον δὲ ὁ Καποδίστριας ἀπένειμεν αὐτὸ καὶ εἰς φιλέλληνας ἐξόχους, οἱοὶ ὁ Κοδριγκτών, ὁ Μαϊζῶν καὶ ὁ Ἐυνάρδος.

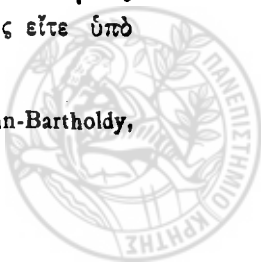
Ὡς πρὸς τὰ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἐνεκρίθη καθ' ὀλοκληρίαν ἢ μέχρι νῦν πολιτεία τοῦ Κυβερνήτου, ἰδίως δὲ ἡ ἀντιπραξις αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 10)22 Μαρτίου. Καὶ ἐνῶ ἐξ ἑνὸς ἀσμένως ἐδέχετο τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας, ἃς ἡ Συνέλευσις ἐξέφραζεν αὐτῷ ἐν τοῖς πρώτοις σταδίοις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἐξ ἄλλου σπουδαῖον προσεκτᾶτο πολιτικὸν πλεονέκτημα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ αὕτη Συνέλευσις διὰ τοῦ πρώτου αὐτῆς ψηφίσματος (22/3 Αὐγούστου) ἔδιδεν αὐτῷ ἐξουσίαν ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ μετέχη ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους τῶν διαπραγματεύσεων, εἰς ἃς ἤθελον προσκαλέσει αὐτὸν αἱ Δυνάμεις πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου. Προετρέπετο δὲ ἵνα

ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῶν κηρυχθεισῶν ὑπὸ τῆς τελευταίας Συνελεύσεως τῆς Ἐπιδαύρου, καθ' ἃς εἶχον συνταχθῆ καὶ αἱ ὁδηγίαι τῆς 14)26 Μαρτίου 1826. Τὸ δὲ κύρος καὶ ἡ νομιμότης τῶν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ Κυβερνήτου ἀπὸ κοινοῦ λαμβανομένων ἀποφάσεων ἐξηρητήθη ἀπὸ τῆς συναιρέσεως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη τῆς Συνελεύσεως ὑπῆρξεν ὁ κύδος, ὃν βραδύτερον ὁ Καποδίστριας ἔρριψεν ἐπιτυχῶς τὸ ἔσχατον παρὰ τῷ Λεοπόλδῳ καὶ ἐναντίον τοῦ Λεοπόλδου, ὅτε μετὰ ταῦτα αἱ Κυβερνήσεις τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ἐξήνεγκον ἀπολύτως τὴν περὶ τοῦ ζητήματος ἀπόφασιν αὐτῶν.

Ὁ Πρόεδρος εὐρίσκετο τότε προφανῶς ἐν τῷ κολοφῶνι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἡ δὲ ὑπερήφανος συνείδησις αὐτοῦ δὲν ἐταράχθη οὐδ' ὅτε ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ Ὑπουργείου καὶ τῆς Γερουσίας, ὃν ἐξετέλεσε τῆ 8)20 Σεπτεμβρίου (τῆς Γερουσίας αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο τῆ 1)13 Ὀκτωβρίου ἐν Ναυπλίῳ, ἔνθα εἶχεν αὐθις μεταθέσει τὴν ἔδραν αὐτῆς ἡ Κυβέρνησις ἐν ἀρχῇ τοῦ μηνὸς τούτου), ὁ Μιαούλης, ὁ Κουντουριώτης, ὁ Τομπάζης καὶ ὁ Μαυροκορδαῖος ἠρνήθησαν νὰ μετάσχῃσι τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας ἀρχῆς¹.

Οὐχ ἦσσαν ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου (εἰ καὶ νῦν ἐπὶ τέλους καὶ τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας, ἔτι πάντοτε σπουδαία τοῦ Φιλελληνισμοῦ ἀρωγῇ, ἐπαισθητῶς ἐβελτιώθησαν) ἤρξατο κλονομένη ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ Κυβερνήτου. Ἐν πρώτοις τὸ πλῆγμα ἤλθεν ἐξωθεν. Ὁ Καποδίστριας, διαρκούσης τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, εἰργάζετο ἐπὶ μᾶλλον ὡς ἄπλοῦς Ἕλληνας, ἑλληνικῶς αἰσθανόμενος καὶ διανοούμενος· ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ ἦν ἐστραμμένη νῦν πρὸς τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἡ συνείδησις τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὃν τρόπον ἐγίνωσκε, πραχθέντων ὑπηγόρευεν αὐτῷ ἐπὶ μᾶλλον τὴν σκέψιν νὰ μείνῃ πλέον διαρκῶς κυβερνῶν τὴν Ἑλλάδα εἴτε ὡς Κυβερνήτης διηνεκῆς εἴτε ὑπὸ

1. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 363—372. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 143—160. Finlay, σελ. 219—221.

τὸ ἐκπεφρασμένον ὄνομα ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος. Αἱ δὲ ἐπιτυχίαι, ἃς ἤρατο ἐν Ἄργει, ἔδωσαν αὐτῷ μεῖζον θάρρος. Ἡ πολεμικὴ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Ρωσίας ἐνέργεια καὶ αἱ σχέσεις ἐν αἷς διετέλει πρὸς διαφόρους ἐν Ρωσίᾳ κύκλους παρίστων αὐτῷ ὡς οὐχὶ ἀπίθανον ὅτι κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἐν Ρουμελίᾳ Ρωσικῶν νικῶν ἔμελλε νὰ ἐπιτύχῃ πράγματι ἐν βραχεί καὶ τούτου ἐπὶ τέλος τοῦ σκοποῦ τῆς φιλοδοξίας αὐτοῦ.

Ἄλλὰ νῦν ἐνδοίει ἐξ ἀνάγκης ὅτι ἀκριβῶς κατ' ἀκολουθίαν τῆς νέας ἐν Ἀνατολῇ τῶν Ρώσων ὑπεροχῆς ἡ Γαλλία προσεχώρει στενῶς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὅτι πλὴν τῆς ἀπροκαλύπτου ἔχθρας τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβευος (προσέδρου ὑπουργοῦ) Dawkins καὶ ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς βαρῶνος Ρουὰν ψυχροτέρας νῦν διετῆρει πρὸς αὐτὸν σχέσεις, καὶ ὅτι ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἤρξατο κατὰ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1829 νὰ περιορίζῃ ἐπὶ μᾶλλον τὸ πλῆθος τῶν ἐν Πελοποννήσῳ στρατευμάτων αὐτῆς χωρὶς πρότερον οὐδὲ τὴν συναίνεσιν τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τοῦτο νὰ λάβῃ. Ἄλλ' ἔτι ἀλγεινότερον τῷ Κυβερνήτῃ ἦτο ὅτι καὶ ἡ Ρωσία ἐγκατέλιπεν αὐτὸν καὶ ἐν τῷ ζητήματι τῆς καταλήψεως τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου δὲν ἐμνήσθη αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ κατὰ δευτέραν τάξιν μετέχουσα τῶν διαπραγματεύσεων Αὐστρία ἐθεώρει αὐτὸν ὡς τὸν φυσικώτατον ἡγεμόνα τῆς χώρας^{1, 2}. Καὶ ἐνῶ ἡ Λονδίνεος Συνδιάσκεψις δὲν ἔκριεν ἄξιον ν' ἀπευθύνη αὐτῷ μηδεμίαν κἂν ἐρώτησιν ἢ ἀνακοίνωσιν ἐν τοῖς ὀριστικοῖς αὐτῆς διαβουλοῖς) ὁ Κυβερνήτης ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐν Ἑλλάδι γινομένων ἐπέβητο μετ' ἄλλους ὅτι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν περὶ ἐκλογῆς τοῦ ἡγεμόνος ἐκ Λονδίνου διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσώπων τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἀφι-

1. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 382.

2. Καὶ αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἀρχῆθεν ἐζήτησαν νὰ δώσωσι μοναρχικὸν τύπον εἰς τὸ νέον Ἑλληνικὸν κράτος. Ἄλλ' ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις προέτεινε κατὰ παράδοξον τρόπον ὡς μόνον προσφυγὲς τῇ Ἑλλάδι πολίτευμα τὸν σχηματισμὸν πολλῶν δημοσπόνδων, αὐτονόμων καθ' ἑαυτὰς Ἑλληνικῶν πολιτειῶν (δημοκρατικῶν) καὶ πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων τούτων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν τὸν Καποδίστριαν. Σ. Μ.

κνουμένων ειδήσεων, ηὔξάνετο σπουδαίως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ χώρᾳ πολεμίων αὐτοῦ.

Ἡ τελειωτικὴ ἀπόφασις τῶν τριῶν Δυνάμεων τῆς ἐν Λονδίνῳ Συνδιασκέψεως, ἡ ἐξενεχθεῖσα ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τοῦ Φεβρουαρίου (22/3 Φεβρουαρίου), βαθύτατα ἐλύπησε τὸν Κυβερνήτην ὑφ' ὄψας τὰς ἐπόψεις. Οὐχ ἤττον δὲ βαθέως ἐλύπει αὐτὸν ἡ πολλαχῶς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐκδηλουμένη χαρὰ ἐπὶ τῷ ὀριστικῷ διορισμῷ Εὐρωπαίου πρίγκιπος. Ἄλλ' ὁ Καποδίστριας, οὗ ἡ φιλοδοξία εἶχε βαρέως προσβληθῆ, ὅστις ἐπὶ τέλος («ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν καὶ μετὰ πολλῆς θλίψεως ἐμάνθανεν ἐξ ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀποφασισθέντα») εἶχε λάθει παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Δυνάμεων ἀλαζονικῶ μέχρι τινὸς καὶ ἰταμῶ τῷ τρόπῳ τὴν ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τῶν σπουδαίων ἀποφάσεων, οὔτε τολμηρῶς καὶ ἔρρωμένως ἀντεπεξῆλθεν ἐναντίον τῶν Λονδινείων ἀποφάσεων πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ ζημίαν ἐπικαλούμενος ἐντόνως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἔνθεν μὲν τὸ ψήφισμα τῆς ἐν Τροιζίνι ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῆς ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη ἀναθείσης αὐτῷ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, ἔνθεν δὲ ἀναμνηστικῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα παρασχεθείσας ὑπηρεσίας τὰς ἀναγνωρισθείσας πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῆς ἐν Ἄργει Συνελεύσεως καὶ τὰς πραγματικὰς ἀπαιτήσεις τῆς χώρας, οὔτε πάλιν ἐνήργησε ταχέως καὶ μετὰ φιλοπάτριδος αὐταπαρνήσεως. Τοῦναντίον δὲ ἤρξατο νέας καὶ μακροχρονίου διπλωματικῆς στρατείας, ἣτις ἐπὶ τέλος, πρὸς μεγάλην συμφορὰν αὐτοῦ τε καὶ τῆς χώρας, ἔληξεν ἄπαξ ἐπιθρίαμβον ἐπικινδυνον εἰς αὐτόν. Οἱ Ἕλληνες δηλονότι, οἵτινες ἐγίνωσκον ἤδη ὅτι ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος εἶχε δεχθῆ τῇ 20/11 Φεβρουαρίου τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, ἔμαθον μετ' οὐ πολὺ μετ' ἐκπλήξεως, καί, ὡς θέλομεν εἰπεῖ μετ' ὀλίγον, πρὸς μεγάλην θλίψιν σημαντικοῦ μέρους τοῦ λαοῦ, ὅτι ὁ μετὰ πόθου πλέον ἀναμενόμενος ἡγεμὼν αὐτῶν ἀπέθετο αὐθις τῇ 9/21 Μαΐου τὸ νέον στέμμα. Τὸ πρᾶγμα ἐγένετο ὡς ἐξῆς.

Ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος, ὅστις ἀπὸ Νοεμβρίου 1828 μέχρι Μαρτίου 1829 διέτριβεν ἐν Νεαπόλει, κατὰ τὸν χρόνον ἦδη

τοῦτον εἶχε μάθει παρὰ τῶν πρέσβειων τῶν Δυνάμεων ὅτι ὁ Κυβερνήτης εἶχε συστήσει αὐτὸν ὡς κατάλληλον εἰς τὸν νεαρὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ὑποψήφιον. Καὶ τότε ἤδη λίαν πρόθυμος ὢν ν' ἀποδεχθῆ τοιαύτην τινα κλήσιν οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἑκτὸς τῆς Ἑλλάδος φιλέλληνας ζωηρὰς εἶχε συνάψει σχέσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1829 σοβαρῶς ἐμελέτα τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα καὶ κατὰ Μάϊον τοῦ ἔτους τούτου συνήψεν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν Καποδίστριαν διὰ τινος ἐμπίστου φίλου. Ἐπὶ τούτοις ἔλαβε παρὰ τοῦ Κόμητος ὑπόμνημα, συντεταγαμένον ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐντύπωσιν τοῦ ἥκιστα εὐφροσύνου αἰσθήματος τοῦ παραχθέντος ἀπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Μαρτίου· ἐκ τοῦ ὑπομνήματος δὲ τούτου μαρτυρεῖται πῶς σαφῶς ὅτι ὁ Κυβερνήτης τότε ἤδη κατείχετο ὑπὸ τῆς κρυφίας ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐμπνέῃ φόβον εἰς τὸν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Ἑλλάδος ἀνταγωνιστὴν καὶ διάδοχον αὐτοῦ, ἐκθέτων αὐτῷ ζωηρῶς καὶ ἐντόνως τὰς μεγάλας δυσχερείας τῆς νῦν θέσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὕτω νὰ ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς εἰς τὴν εἰρημένην ἀρχὴν ὑποψηφιότητος. Ἐν τῷ ὑπομνήματι συνιστᾶτο ὡς ἀπαραίτητος ὑπὸ καθόλου ἔσποφιν ἢ εἰς τὴν γραμμὴν Ἄρτης καὶ Βόλου ἐπιμονή, ὡσαύτως δὲ συνιστᾶτο ἐπειγόντως ἢ ἐν τῷ νέῳ κράτει περίληψις τῶν νήσων Σάμου καὶ Κρήτης. Ὡς ἀναγκαῖοι δὲ προκαταρκτικοὶ ὅροι τῆς ἰδρύσεως τοῦ νέου θρόνου ἐθεωροῦντο πρὸς τούτοις ἢ τε τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μετὰστασις καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν βάσεων συντάγματος διὰ κανονικῆς μεταξὺ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ λαοῦ συμφωνίας, ἔτι δὲ ἢ ἐν περιπτώσει τῆς ἐκλείψεως τῆς δυναστείας τῶν Κοβούργων ἐλευθέρα ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλογὴ τοῦ νέου ἡγεμόνος, ἐπιφυλασσομένης τῆς ἐκ μέρους τῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Πύλης ἀναγνωρίσεως. Πρὸς τούτοις ἐλέγετο ἐν τῷ ὑπομνήματι ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐγγυηθῶσιν αἱ τρεῖς Δυνάμεις εἰς τὸν νέον ἡγεμόνα δάνειον 60 ἑκατομμυρίων φράγκων, νὰ ἐλθῇ δὲ ὁ ἡγεμὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ 1800—2000 Γερμανοὺς ἢ Ἑλβετοὺς μισθοφόρους στρατιώτας¹.

1. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 126—130.

Ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος καὶ οἰκοθεν ἤδη ἐνήργει καθ' ἑαυτὸν πολλαχῶς ἐναντίον τῶν ὄρων τοῦ ἐξελισσομένου νῦν τελικοῦ Λονδινείου πρωτοκόλλου, ἀφοῦ περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος ἐθεωρεῖτο πλέον ἐξησφαλισμένη. Ἰδίως δὲ ἀπῆτει ἵνα ἡ Κρήτη περιληφθῆ ἐν τῷ νέῳ κράτει. Ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν ταύτην ἀπέρριψεν ἐντόνως (19/31 Ἰανουαρίου) πρὸ πάντων ὁ λόρδος Ἀβερδῆνος. Μετὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς 22)3 Φεβρουαρίου ἀνενέωσεν ὁ Λεοπόλδος παρὰ τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσι τῆς Ἀγγλίας τὰς περὶ Κρήτης ἐνστάσεις αὐτοῦ, ἐκήρυξε δὲ ἀνεπαρκῆ καὶ τὴν νεωστὶ καθορισθεῖσαν τῶν βουρῶν ὁρίων γραμμὴν, καὶ ἠρνήθη πρὸς τοῦτοις νὰ λάβῃ οἰανδῆποτε ὑποχρέωσιν ὡς πρὸς τὸ πολιτειακὸν σύνταγμα τῆς χώρας.

Ἄλλ' ὁ Λεοπόλδος δὲν εἶχε πλέον ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἀπέναντι τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, τοῦθ' ὅπερ ἀπέβη ἐπιβλαβὲς αὐτῷ τε καὶ τῇ Ἑλλάδι. Ἐν πρώτοις εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐνεργείας αὐτοῦ ἔδειξεν, ὡς φαίνεται, μεθ' ὑπερβαλλούσης ταχύτητος καὶ ζωηρότητος τὸ περὶ τὸν νέον θρόνον διαφέρον αὐτοῦ. Ἐνεργῶν δὲ οὕτω μέχρι τινὸς ὡς μνηστῆρ θρόνου, παρ' οὗ δὲν ἠδύνατό τις νὰ προσδοκᾷ ἐπαχθεῖς ὄρους, ἡμέλησε νὰ καθορίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τοὺς ὄρους, ἐξ ὧν καθόλου κρείττονι τῷ τρόπῳ ἠδύνατο νὰ ἐξαρτηθῆ ἡ ὑπόδειξις τῆς ὑποψηφιότητος αὐτοῦ. Τὸ Ὑπουργεῖον Οὐελλιγκτῶνος μόλις κατώρθωσε κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1830 νὰ κατανικήσῃ τὴν δυσμένειαν, ἣν ἐδείκνυεν ὁ Γεώργιος Δ' εἰς τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Λεοπόλδου, καταστήσας (ὁ Οὐελλιγκτῶν) τὸ ζήτημα τοῦτο ζήτημα ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, εἰ καὶ ὁ Λεοπόλδος διετέλει νῦν ἀκριβῶς εἰς ἐμπιστοὺς πολιτικὰς σχέσεις πρὸς τὰ ὀνομαστότερα μέλη τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ἐντεῦθεν καθίστατο ἠθικῶς ἀδύνατον τῷ Πρίγκιπι νὰ ὑποστηρίξῃ ἐντόνως καὶ ἀποτελεσματικῶς ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως ταύτης τὰς ἐπαχθεστάτας εἰς αὐτὴν ἀξιώσεις αὐτοῦ. Κατὰ τὰ ὅπρ τοῦ τελευταίου Γερμανοῦ ἱστοριογράφου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐκτιθέμενα, ἕνεκα τῆς αὐτῆς δυσκόλου θέσεως, εἰς ἣν περιέστατο ὁ Λεοπόλ-

δος ἀπέναντι τοῦ Ὑπουργείου Οὐελλιγκτῶνος, ἐναυάγησε καὶ τὸ σχέδιον, ὅπερ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὑπετίπου ὁ Λεοπόλδος συνεννοούμενος μετὰ τῶν ὀνομαστοτέρων Οὐδῶγων, καὶ καθ' ὃ τότε ἤδη συγχρόνως πρὸς τὴν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ἀνοδὸν τοῦ Πρίγκιπος ἡ Ἀγγλία ἐμελλε νὰ καταλίπη τὴν ἐπὶ τὰς Ἴονιους νήσους προστασίαν αὐτῆς, ἵνα αὐταὶ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Δυνάμεων δημιουργουμένης Ἑλλάδος.

Ὁ Λεοπόλδος ἐν τῇ ἠθικῇ ὑποχρεώσει, δι' ἧς ἠσθάνετο ἐαυτὸν δεδεδεσμευμένον ἀπέναντι τοῦ Ὑπουργείου Οὐελλιγκτῶνος, καὶ ἐν τῇ ἄγαν ὀρηκτικότητι καὶ προθυμίᾳ, ὧν ἕνεκα ὑπατίμα τὰς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ζητήματι καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐγκειμένης δυσχερείας, μὴ ὧν ἔτι καθ' ἑαυτὸν ὁ τέλειος διπλωμάτης τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων, καθ' οὓς ἐβασίλευσεν ἐν Βρυξέλλαις, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν διὰ τῆς ἀπὸ 30)11 Φεβρουαρίου 1830 πρὸς αὐτὴν ἐγγράφου ἀνακοινώσεως αὐτοῦ ὅτι ἀπεδέχετο τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον. Εἰς τὴν δῆλωσιν δὲ ταύτην προσέθηκεν ὡς ὅρον καὶ τὴν αἰτησὶν ἵνα δοθῇ ἐκ μέρους τῶν Δυνάμεων ἐντελής προστασία εἰς τὸ νέον Κράτος καὶ ὑπόσχεσις βοήθειας ἐν περιπτώσει οἰασοδήποτε κατὰ τούτου προσβολῆς, νὰ δοθῇ δὲ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος δικαίωμα προστασίας ἐπὶ τὴν Σάμον καὶ Κρήτην καὶ συνηγορίας ὑπὲρ αὐτῶν. Πρὸς τούτοις ἤξιον ἵνα δοθῇ δικαίωμα εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐγείρωσιν ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ἵνα ἀποδείξῃ οὕτως εἰς αὐτοὺς ὅτι οὐδαμῶς ἔπταιεν οὗτος ἂν αἱ Δυνάμεις ἀπέκλειον τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῆς εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ τούτου. Ἀλλὰ τοὺς τοιοῦτους ὄρους δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ἡ Συνδιάσκεψις, ὑπεχρέωσε δὲ αὐτὸν ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν τελευταῖον ὄρον νὰ καταλίπη ὅλως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν νέᾳ ἀπὸ 11)23 Φεβρουαρίου ἐπιστολῇ νὰ μεταβάλῃ εἰς «παρατηρήσεις». Οὕτω δὲ ὁ Λεοπόλδος ἐδέξατο νῦν ἐπισήμως τὸν θρόνον τὸν Ἑλληνικόν. Εἰς τὸ πρῶτον δὲ τοῦτο διάδημα ἠκολούθησαν πολλαὶ ἐν μέρει ὀδυπασθεῖς πῶς διαπραγματεύσεις, ὧν κατ' ἀκολουθίαν ἐγένοντο δεκταὶ αἱ τοῦ Λεοπόλδου αἰτήσεις (ἀπειλήσαντος ἐπὶ τέλους ἐπι-

ἔμελλε νὰ παραιτηθῆ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει). Τὰ ἔτι ἐν Πελοποννήσῳ εὐρισκόμενα Γαλλικὰ στρατεύματα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, ἐπετεύχθη δὲ ἐπὶ τέλους (κατὰ Ἄπριλιον) καὶ ἡ ἔγγυθις τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ δανείου 60 ἑκατομμυρίων φράγκων. Μόνον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν βορείων ὄριων ἡ Συνδιάσκεψις ἔμεινεν ἀνένδοτος.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ «ἡγεμὼν Λεοπόλδος» συνήπτε σχέσεις πρὸς τὸν Καποδιστριαίον διὰ τῆς ἀπὸ 16)28 Φεβρουαρίου πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς, ἐν ἣ ἐζήτει παρὰ τούτου συμβουλὰς καὶ ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ ἐξακολουθῆ κυβερνῶν τὴν χώραν μέχρι τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως αὐτοῦ. Ἡ τοῦ τῶς κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λεοπόλδου ἀπάντησις διηγεῖτο εἰς πολλὰ ἔγγραφα ἰδιαιτέραν φέροντα χρονολογίαν, 25)6, 10)22 καὶ 12)24 Ἄπριλλου, καὶ ἦτο χαρακτηρὸς λίαν ἰδιάζοντος. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα, περὶ ὧν, προωρισμένων ὑπὸ τοῦ γράψαντος εἰς δημοσίευσιν κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον, ἐγένετο λόγος, φαίνεται ὅτι ἐξυπηρέτησαν λίαν σαφῶς τὸν σκοπὸν τοῦ βοηθῆσαι συνετῶς ὑπὸ τύπον λεπτότατον τῷ ἐπισήμῳ διαδήματι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ Καποδιστριαίος, ὡς φρονεῖ ἡ κρατοῦσα γνώμη, κατώρθωσε τότε νὰ ἐνεργήσῃ ὡς ἀριστοτέχνης διπλωμάτης καὶ νὰ παραστήσῃ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις εἰς τὸν ἡγεμόνα ὑπὸ τύπον γλαφυρώτατον καὶ μετ' ἀριστοτεχνικῆς δεξιότητος τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατούσας γνώμας, τὴν ἐνταῦθα κατάστασιν τῶν τε καθόλου πολιτικῶν πραγμάτων καὶ τῶν πολιτικῶν κομματικῶν διαιρέσεων κατὰ τρόπον ἐμπνεύσαντα εἰς τὸν ἡγεμόνα μέγιστον δέος καὶ νὰ εἰκονίσῃ τὸ ἔργον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος ὡς περιβαλλόμενον ὑπὸ τοσοῦτον μεγάλων δυσχερειῶν, ἰδίως ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὴν λίαν ἀτυχῆ νέαν διακανόνισιν τῶν ὄριων, ὥστε οὐδαμῶς ἐκ τῆς τοιαύτης παραστάσεως τῶν πραγμάτων ἠδύνατο ν' αὐξηθῆ ἡ τοῦ Λεοπόλδου ἐπιθυμία τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πανδαίμονιον τοῦτο, εἰς τὸν φοβερὸν τοῦτον ἀτμὸν ἀποπνέοντα ἱλιγγον. Ἰδίως δὲ ἐμφαντικῶς ἀνέφερε καὶ ἐνταῦθα ὁ Καποδιστριαίος τὸ ψήφισμα τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἄργους, καθ' ὃ ἡ νομιμότης τῆς τῶν Δυνάμεων ἀποφάσεως ἐξηρ-

τάτο ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἦτο δὲ λίαν εἰκὸς ἵνα τοιαῦται ἐκθέσεις ἀνδρὸς ὑπὸ τοῦ Λεοπόλδου σφόδρα τιμωμένου μὴ ἐμψυχῶσιν ἀκριβῶς τὴν διάθεσιν τοῦ πρίγκιπος τούτου, νοοῦντος ἐπὶ μᾶλλον ὅτι μετὰ ὑπερβολικῆς ταχύτητος ἐνήργησεν ἐν τῇ πρώτῃ φιλελληνικῇ ἐλπίδων μεστῇ πολιτεία αὐτοῦ καὶ ὅτι ἀποδεχόμενος τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον συνψδὰ τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 22)3 Φεβρουαρίου εἶχε διαπράξει σφάλμα πολιτικόν.

Αἱ ἐπίσημοι ἐξ Ἑλλάδος εἰδήσεις, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἐνεπνέοντο ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, ἦσαν σύμφωνοι καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω κατάστασιν πραγμάτων. Ὁ Καποδίστριας μετὰ τὴν ἐπίσημον ὑπὸ τῶν πρέσβων ἀνακοίνωσιν τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Φεβρουαρίου ὑπέμνησεν αὐτοὺς τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Ἄργει Συνελεύσεως, παρέστησε δὲ ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶσιν αἱ τελειωτικαὶ συμφωνίαι εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς χώρας. Ἐκήρυξε δὲ συγχρόνως ὅτι δὲν ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς ἀποδοχῆς τοῦ πρωτοκόλλου («μετὰ τῆς ὀπισθοβουλίας δηλοῦν ὅτι νὰ ματαιώσῃ αὐτὸ ἐν τῇ ἐκτελέσει» ἢ νὰ ἐξασθενώσῃ αὐτό). Μετὰ ταῦτα προέβησαν οἱ ἐν Ἑλλάδι πράγματι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων τοῦ πρωτοκόλλου, ἐφ' ὅσον τοῦτο (τιθεμένου τό γε νῦν κατὰ μέρος τοῦ ζητήματος τοῦ στέμματος) ἐξηρτάτο ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως αὐτῆς. Τῆς δὲ καθ' ὁλοκληρίαν ἀφωσιωμένης αὐτῷ Γερουσίας τὴν ψήφον ἐχρησιμοποιοῦν ὁ Κόμης πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πολιτικῆς τῆς ἀποβλεπούσης εἰς τὸ νὰ ἀποτρέψῃ τὸν Λεοπόλδον τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος. Ὑπόμνημα τῆς Γερουσίας συντεταγμένον ἀπὸ 12)24 Ἀπριλίου 1830 μετ' ἐπιδεικτικῶν ἐπαίνων ἐποιεῖτο μείαν τῶν δισταγμῶν, οὓς ἐπὶ μίαν στιγμὴν εἶχεν ἐκδηλώσει ὁ Λεοπόλδος ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ νέου στέμματος, ἐνόσφ' ἐν ἦτο βεβαία ἢ πρὸς τοῦτο συναίνεσις τῶν μελλόντων αὐτοῦ ὑπηκόων. Ἀλλὰ τὸ κυρίως ἐξαιρόμενον ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ ἦν ἡ σκληρότης καὶ ἡ πλημμέλεια τοῦ πρωτοκόλλου ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν ὀρίων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, πλὴν τοῦ ἀδικήματος τοῦ δια-

πραττομένου ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀπὸ τῶν ὀρίων τοῦ κράτους ἀποκλειομένων ἀνατολικῶν νήσων καὶ ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος τοῦ νεαροῦ κράτους, ἀνεφέρετο ἐμφαντικῶς ἰδίως τὸ ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐποφιν λίαν ἐπισφαλές τῶν βορείων ὀρίων τοῦ κράτους, καὶ ἡ σκληρὰ ἀδικία ἢ διαπραττομένη ἐναντίον τοῦ πρὸς τὰ βορειανατολικά ἐκτὸς τῶν ὀρίων μένοντος καὶ πάλιν τῇ Πύλῃ παραδιδόμενου μέρους τοῦ ἀκραιφνοῦς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ· ὡσαύτως δὲ ἐμφαντικῶς ἀνεφέρετο ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀποστερουμένη τῆς Κρήτης δυσκόλως θὰ ἠδύνατο, ἀνευ ἰσχυροῦ στόλου, νὰ ὑπερασπίζῃ κατὰ θάλασσαν τὸ νότιον καὶ τὸ νοτιανατολικὸν μέτωπον αὐτῆς. Καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου δὲ καθιερουμένη τῶν καθολικῶν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Ἑλληνας ἰσότης μικρᾶς παρὰ τούτοις ἐτύγγανεν ἐπιδοκιμασίας· ἡ Γερουσία ἤλπιζεν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔμελλε νὰ μένῃ ἡ ἀρχουσα, ὁ δὲ Λεοπόλδος ἔμελλε νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην. Μεγίστην ἐπὶ τὸν Λεοπόλδον ἐντύπωσιν ἐνεποίησε καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις εἰς τῶν σφοδροτάτων πολεμίων τοῦ Κυβερνήτου, ὁ στρατηγὸς Τσοῦρτς, ἐν τινὶ ἐν Λονδίνῳ ἐκδοθείσῃ ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐξέθετε πειστικῶς τὴν ἀνάγκην νὰ καταστῇ τὸ Μακρυνόρος ὄριον τῆς Ἑλλάδος. Οὐχ ἤσσανα ἐντύπωσιν ἐποίησαν ἐπὶ τὸν Λεοπόλδον πολλαὶ ἐναντίον τῆς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ἀνόδου αὐτοῦ ἀπευθυνόμεναι δηλώσεις ἐφημερίδων, ἃς οἱ πολέμιοι αὐτοῦ κατώρθουν νὰ μεταφέρωσιν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς Παρισίους καὶ Λονδίνον. Ἀπέναντι δὲ τοιούτων γεγονότων μικρὰν ροπήν εἶχε τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀπηνῆς πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐχθρα τῆς ὑπὸ τοῦ Τσοῦρτς καὶ τοῦ Δῶδκινς προθύμως ὑποστηριζομένης ἀντιπολιτεύσεως τῶν προκρίτων τῆς Ὑδρας καὶ τῆς Πελοποννήσου συνήγαγε χιλίας περίπου ὑπογράφας εἰς ἀναφορὰν συμπαθητικὴν πρὸς τὸν Λεοπόλδον διαβιβασθεῖσαν εἰς Λονδίνον διὰ τοῦ Δῶδκινς. Ἡ ἀναφορὰ ὑπεγράφετο ὑπὸ ἀνδρῶν, οἵτι ἦσαν ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Πετρόμπευς, ὁ Ζαῖμης, ὁ Μιαούλης, ὁ Φαρμακίδης, ὁ Κλωνάρης, ἔτι δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σιοῖνη καὶ τινων γερουσιαστῶν.

Ὁ Λεοπόλδος ψυχρανθεὶς ἐν τῇ ζήλῳ αὐτοῦ ἐκ τῆς τοιαύ-

της πείρας τῶν πραγμάτων, καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν δυσχερειῶν, πρὸς ἃς εἶχε νὰ παλαίσῃ, καὶ νηφαλιώτερος ἐντεῦθεν καθιστάμενος καὶ ἤδη ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀπριλίου κατεχόμενος ὑπὸ ἀμφιβόλου λογισμοῦ ἂν ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, προέβη ἐπὶ τέλος εἰς τὴν ὀριστικὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν, καθ' ἃν χρόνον ἀφίκετο εἰς Λονδίνον καὶ ἡ ἀπὸ 12)24 Ἀπριλίου ἐγγράφως ἀνακοινωθεῖσα συναίνεσις τῆς Πύλης. Νῦν ἀπεφάσισε ν' ἀνακαλέσῃ τὴν λίαν ἐσπευσμένως δοθεῖσαν αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ νὰ παραιτηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα καὶ ἐπὶ τῷ κινδύνῳ τοῦ ὄνειδισθῆναι ἐκ τούτου διὰ τὸ ἀνακόλουθον καὶ ἀγχίστροφον τῆς γνώμης. Καὶ ἤδη ἀπέστειλε πρὸς τὴν Συνδιάσκεψιν ἐπιστολὴν ἀπὸ 3)15 Μαΐου, ἐν ἣ προδιέθετε τοὺς πρέσβεις πρὸς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἀνακοινῶν εἰς αὐτοὺς τὸ ὑπόμνημα τῆς Ἑλληνικῆς γερουσίας καὶ τὰς ἀπὸ 10)22 καὶ 12)24 Ἀπριλίου ἐπιστολάς τοῦ Καποδιστρίου καὶ κηρύττων ὅτι ἕνεκα τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικοῖς ἐγγράφοις τούτοις διαλαμβανομένων θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀπηλλαγμένον τῶν ἀναληφθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑποχρεώσεων, ὡς στηριζομένων τούτων ἐπὶ προϋποθέσεων αἰρομένων νῦν διὰ τῶν ἐξ Ἑλλάδος ἀνακοινώσεων. Ἡ Συνδιάσκεψις ἐζήτησε νὰ πρᾶξῃ αὐτὸν διὰ τῆς ἀπὸ 5)17 Μαΐου διακοινώσεως, ἀναμιμνήσκουσα αὐτὸν λίαν ἐντόνως τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων, στηριζομένη ἰδίως ἐπὶ τινος δελτίου τοῦ Δῶδκινς, ἐν ᾧ παριστάνετο ὡς λίαν εὐχάριστος ἡ ἐντύπωσις ἡ παραχθεῖσα ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῶν Λονδινείων ἀποφάσεων. Ἄλλ' οἱ ἀγῶνες αὐτῆς ἔμειναν ἄγονοι. Ὁ Λεοπόλδος στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἐπισήμων Ἑλληνικῶν ἐγγράφων ἀπέρριψε τῇ 9)21 Μαΐου 1830 ὀριστικῶς τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα. Ὡς πρὸς τὸ κύριον μέρος τοῦ ζητήματος ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς λαὸν μὴ στέργοντα αὐτόν, πλὴν δὲ τούτου ἐκήρυσεν ὅτι ἦτο τὰ μέγιστα δυσάρεστον εἰς αὐτόν ὅτι ἕνεκα τῶν νέων περὶ τῶν βορείων ὀρίων διατάξεων τῆς Συνδιασκέψεως ἡ πρώτη πράξις αὐτοῦ ὡς νέου ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος ἔμελλε νὰ εἶναι τὸ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς νέους αὐτοῦ ὑπηκόους διὰ ξενικῆς δυνάμεως νὰ ἐγκαταλίπωσι χώρας ἐχούσας ἀνεκτίμητον ἀξίαν τῇ Ἑλλάδι,

χώρας, αἵτινες ὑπῆρξαν ἢ ἰδιαιτέρα πατρὶς πολλῶν τῶν κρατίστων καὶ ὀνομαστοτάτων ἀγωνιστῶν, οἵτινες δὲν ἦτο βεβαίως δυνατὸν νὰ ἐπαναχθῶσιν ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, οὐδὲ νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν εἰς τὴν τύχην αὐτῶν ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἔγραφεν ὁ πρίγκιψ τῆ 20)1 Ἰουνίου καὶ πρὸς τὸν κόμητα Καποδίστριαν.

Διὰ τῆς διακηρύξεως ταύτης τοῦ Λεοπόλδου ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους κατέστη αὐθις κατ' οὐσίαν προσωρινή. Αἱ προσπάθειαι, ἃς κατέβαλλεν ἡ διπλωματία, ἰδίως ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ, ἵνα ἀπαλλαγῇ ἐπὶ τέλους διὰ παντὸς τῆς ἀπὸ ἔννεα ἐτῶν πιεζούσης αὐτὴν περὶ Ἑλλάδος μερίμνης, χωρὶς νὰ προσέχη ἐμβριθέστερον εἰς τοὺς πόθους, τὰς ἐλπίδας καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ διὰ τῆς συγκροτήσεως κράτους καινοφανοῦς, δυσχερῶς βιωσίμου νὰ ρυθμίση ταχέως καὶ ὅσον ἦν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον τὸ νῦν φεξύτατον μέρος τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, αἱ προσπάθειαι, λέγομεν, αὗται ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς. Ἄλλ' ἡ νέα προσωρινότης διήρκεσε χρόνον μακρότερον ἢ ὅσον ἠδύνατο νὰ πιστεύσωσιν οἱ ἐν Λονδίῳ. Ἡ Συνδιάσκεψις ἔτι κατὰ τὴν 2)14 Ἰουνίου ἀπεφάσισεν «ἵνα οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων κηρύξωσιν ἐν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἑλλάδι ὅτι τὸ γεγονός τῆς παραίτησεως τοῦ Λεοπόλδου κατ' οὐδὲν ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ τὰς ἀποφάσεις τῶν τριῶν Κυβερνήσεων, οὐδαμῶς δὲ νὰ παραβλάψῃ τὴν μεταξὺ αὐτῶν σύμπραξιν, καὶ ὅτι εἶχον αὗται ἀπόφασιν σταθερὰν νὰ ἐκτελέσωσι τὰς συμφωνίας τῆς 22)3 καὶ 12)20 Φεβρουαρίου 1830, εἰς ἃς ἔχουσι προσχωρήσει ἡ τε Πύλη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις¹». Ἄλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο προσέκρουσεν εἰς δυσχερείας ἔνεκα τῆς μετ'

1. Τὴν οὐσιώδη περιγραφὴν τοῦ ἐπεισοδίου τούτου τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ποιῶμαι ἐνταῦθα ἀκολουθῶν τῷ Mendelssohn-Bartholdy (τόμ. 2 σελ. 176—211 καὶ 296), ὅστις ἀφηγεῖται ταῦτα κατὰ τὰ «Dentwürdigkeiten aus den Papieren Ch. F. v. Stockmars (Braunschweig 1872), σελ. 126 κφξ. Πρὸς τούτους ἀξία λόγου ἐνταῦθα εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Finlay (σελ. 284 κφξ.). Gervinus (σελ. 531—541). v. Prokesch-Osten (τόμ. 2 σελ. 395—425). Jurien de la Gravière, σελ. 277—290.

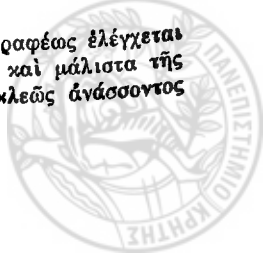
δλίγας ἐβδομάδας ἐκραγείσης ἐν Παρισίοις νέας Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὴν περαιτέρω ἐπὶ τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης ἐπίδρασιν τῆς ἡφαιστείου ταύτης ἐκρήξεως εἰς νέα ἔστρεψε ζητήματα τὴν προσοχὴν πασῶν τῶν κυβερνήσεων καὶ λαῶν καὶ νέας ἐνεποίησεν αὐτοῖς μερίμνας ἑσωτερικὰς καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπεμάκρυνε τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐκ τοῦ χώρου τοῦ γενικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ διαφέροντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ ἔκτοτε πολιτικὴ θέσις τοῦ κόμητος Καποδιστριαίου.—Ἐνίσχυσις τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπολιτεύσεως.—Οἱ Μαυρομιχάλοι.—Ἐ Φαρμακίδης.—Τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα.—Ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Καποδιστριαίου.—Τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὰ στρατιωτικὰ.—Ἐ Οργάνωσις τῆς δικαιοσύνης.—Ἡ δυσχερὴς θέσις τοῦ Κυβερνήτου.—Οἰκονομικὴ στενοχωρία τοῦ ἔτους 1830—31.—Ρῆξις πρὸς τὸν οἶκον τῶν Μαυρομιχάλων.—Ἐ Πετρόμπευς ἐν τῇ φυλακῇ.—Ἐχθρότης μεταξὺ Καποδιστριαίου καὶ ἘΥδραίων.—Ἀποστασία τῶν νήσων Ἐγδρας, Σπετσῶν καὶ Σύρου.—Ἐ Μιαούλης ἐν Πόρῳ.—Πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ Ρώσου ναυάρχου Ρικάρδου καίει τὸν Ἑλληνικὸν στόλον (1/13 Αὐγούστου 1831).—Ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην.—Ἐ Καποδιστριαίου καὶ ὁ Πετρόμπευς.—Ἐ Καποδιστριαίου φονεύεται (27/9 Ὀκτωβρίου 1831).

Οἱ Ἕλληνες πάντα λόγον εἶχον νὰ λυπηθῶσι διότι ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος τοῦ Κοβούργου δὲν ἐγένετο ἡγεμὼν αὐτῶν. Δὲν ἐξετάζομεν ἐνταῦθα τὸ ἄλυτον ζήτημα ἀν οὗτος ἤθελε καταστῆ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ὁ ἡγέτης, οὐ εἶχεν ἀνάγκην ἢ Ἑλλάδος τοιοῦτον ἄνδρα μέχρι τῆς ὥρας ταύτης· δὲν εὗρεν ἢ ἀτυχῆς χώρα¹. Ἄλλ' ἀπέναντι τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν, ἃς οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βελγίου παρέσχεν ὁ Λεοπόλδος εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἐξ ἀνάγκης ἢ ἱστορία σήμερον ἔτι θεωρεῖ ὡς ἀτύχημα τῇ Ἑλλάδι ἔτι ὁ κρατίστων προτερημάτων εὐ-

1. Εὐτυχῶς ἡ ἀπαισιόδοξος αὕτη κρίσις τοῦ συγγραφέως ἐλέγχεται λαμπρῶς ὑπὸ τῆς ἐνδόξου βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α' καὶ μάλιστα τῆς τοῦ μεγάλου υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ τοῦ ἱνὴν εὐκλεῶς ἀνάσσοντος τρισενδόξου βασιλέως Κωνσταντίνου. Σ. Μ.

μοιρῶν ἡγεμῶν δὲν εἶχε τὴν τόλμην ἢ τὴν δύναμιν νὰ κυβερνήσῃ τὸν λαὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐργαζόμενος παντὶ σθένει τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ διανοίας νὰ καταστήσῃ αὐτὸν εὐτυχὲς μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς τῶν λαῶν οἰκογενείας.

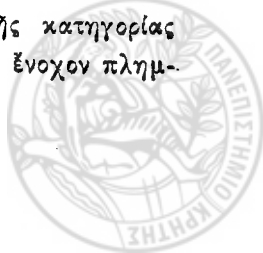
Ὁ κόμης Καποδιστριας λοιπὸν ἔμεινεν οὕτω τὸ γε νῦν ἐπ' ἀόριστον χρόνον ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ νίκη αὐτοῦ ἦτο νῦν ἀναμφισβήτητος· ἀλλὰ βραδύτερον ἀπέβη αὐτῷ λίαν ἀλγεινὴ. Ἡ θέσις αὐτοῦ οὔτε ἐξωτερικῶς οὔτε ἐσωτερικῶς ἐβελιτώθη ἢ ἐνισχύθη διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ Λεοπόλδου. Ἡ τε Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἐνόησαν λίαν σαφῶς ὅτι τὸ πολλῶν αἴτιον γενόμενον διάδημα τοῦ Κοβούργου ἦτο τῇ ἀληθείᾳ ἀποτέλεσμα τῶν ἀντενεργειῶν τοῦ Κόμητος. Εἰ καὶ δὲ ἡ τότε κατάστασις τῶν Εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων, ἰδίως δὲ ἡ πολιτικὴ κρίσις ἢ προπαρασκευαζομένη ἐν Παρισίοις καὶ ἡ μετὰ ταῦτα ἔκρηξις αὐτῆς ἐγένοντο αἰτία ἵνα ἡ Ἑλλάς ἐγκαταλειφθῇ σχεδὸν εἰς ἑαυτὴν καὶ ἡ κοινὴ γνώμη πανταχοῦ ἐθεώρει τὴν Κυβερνήτην ὡς «ἀναγκαῖον κακὸν» καὶ ὡς ἄνδρα ὅπως δῆποτε κατάλληλον νὰ ἐξακολουθῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον κυβερνῶν, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω δὲν ἀπεσβέσθη, ἰδίως παρὰ τοῖς Ἄγγλοις Τόρρεσιν, ἢ βαθεῖα δυσπιστία καὶ ἡ δυσμένεια πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ὅστις ἐθεωρεῖτο νῦν ἀπλῶς ὡς «Ρῶσος ἀνθύπατος». Καὶ ἀφοῦ δὲ ἡ Συνδιάσκεψις ἔτι πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως πολλὰ εἰδικὰ ζητήματα συναπτόμενα πρὸς τὸ πρωτόκολλον τοῦ Φεβρουαρίου ὀριστικῶς ἐξεδίκασεν ἐν πνεύματι εὐνοϊκῷ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ Πύλη ἐξέδωκε τινὰς διατάξεις ἀνακουφιζούσας τὴν θέσιν τῶν ἐν Κρήτῃ ραγιάδων, τῇ δὲ 13)25 Ἰουνίου ἐξέδωκε φερμάνιον περὶ τῆς εἰς τοὺς Ἑλληνας παραδόσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Εὐβοίας καὶ συνήπτε συμφωνίας πρὸς τὰς Δυνάμεις περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν βορείων ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἑλλάδι ἢ κατὰ τοῦ Καποδιστριαίου ἀντιπολίτευσις διετέλει διηνεκῶς αὐξανομένη καὶ μετὰ μεγίστης ἐπιμονῆς καὶ ἐμπαθείας ἐργαζομένη. Ἡ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἔχθρα αὐτῆ εἶχεν ἤδη ἐπιταθῆ καὶ ἐνισχυθῆ εἰς βαθμὴν ἐπικίνδυνον, καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο γνωστὴ ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐκλογὴ τοῦ Λεοπόλδου

ὡς ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο δὲ ἐκλεκτικὴ ἐν τῷ τρόπῳ τῆς πολεμικῆς αὐτῆς ἐνεργείας, ἀπέβλεπε δὲ τότε ἤδη εἰς τὴν πτώσιν τοῦ Κυβερνήτου. Δὲν ἦτο δὲ ἡ ἀντιπολίτευσις αὐτῆ ἀξία περιφρονήσεως. Οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἄνθρωποι ἄφρονες καὶ φαῦλοι, οὐχὶ ἀπλῶς Ἕλληνες γινόμενοι πολέμιοι τοῦ Κυβερνήτου ἕνεκα διαφουσθεισῶν ἢ ἀτόπων προσδοκιῶν, οὐχὶ ἄνθρωποι ἕνεκα τῆς ἀρχαίας κακῆς συνηθείας μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποκύπτωσιν εἰς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων. Τὴν κυρίαν αὐτῆς δύναμιν προσελάμβανεν ἡ Ἀντιπολίτευσις ἐκ τῆς ἐν μέρει μὲν ἀναποδράστου καθισταμένης, ἐν μέρει δὲ ἄγαν ταχέως καὶ ἀπηνῶς ἐνεργουμένης καταλύσεως ἀρχαίων τοπικῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων, δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ἧς ἕνεκεν αἰτίας ἰδίως οἱ Μανιάται καὶ οἱ πρόκριτοι καθίσταντο σφοδροὶ πολέμιοι τοῦ Καποδιστρίου. Ὡς πρὸς τοῦτο ἰδίως ἡ οἰκογένεια τῶν Μαυρομιχαλῶν ἦτο σφόδρα ἠρεθισμένη. Ἀκριβῶς δὲ ὁ οἶκος οὗτος, οὐχ ἡκιστα δὲ καὶ ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος Γεώργιος, ὁ τοῦ Πετρόμπευ υἱός, ὅστις ἐπ' ἐσχάτων εἶχε διατελέσει καὶ μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπείας, εἶχεν ἐνεργῆσαι ζωηρότατα ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ κόμητος Καποδιστρίου. Ἄλλ' οὔτε τοῦτο τὸ γεγονός, οὔτε τὸ ἄλλο γεγονός ὅτι 40 ἄνδρες τοῦ στενωτέρου οἰκογενειακοῦ κύκλου τῶν Μαυρομιχαλῶν, ἐν ὄλῳ 60 μαχηταὶ τῆς γενεᾶς αὐτῶν, ἐπιπτον ἐν τῷ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνι, ἐπροστάτευον αὐτοὺς ἐναντίον τῶν προσβολῶν, ἃς ἡ ἀφομοιωτικὴ καὶ συγκεντρωτικὴ πολιτικὴ τοῦ Κόμητος διηύθυνε κατ' αὐτῶν. Ὁ γηραιὸς ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου, ὁ Πετρόμπευς, ὢν κατ' ἀρχὰς θερμότατος καὶ προθυμότατος θιασώτης τοῦ Κυβερνήτου, συνεμορφώθη ἐν ἀρχῇ συνετῶς πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τὴν καταλύουσαν βραδέως τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ εἰς τὸν οἶκον τοῦτον γενομένη ἐπιταγὴ τῆς εἰς τὸ κράτος παρικόσεως τοῦ φρουρίου Μονεμβασίας, ἡ εὐνοια, ἣν ὁ Κόμης ἐπεδαφίλευεν εἰς τὸν ἀντίπαλον τοῦ Μαυρομιχαλικοῦ οἶκον τῶν Μουρτζίνων, καὶ ὁ λίαν ταπεινωτικὸς περίπου τρόπος, καθ' ὃν ὁ Καποδίστριας, καὶ χρήματα ἐτι δίδων, προσηνέχθη πολλακίς ἀπέναντι τῶν χρηματικῶν

ἀπαιτήσεων τῆς εἰς παντελεῖαν ἀδειαν περιελθούσης οἰκογενείας, τέλος δὲ ὁ διορισμὸς Γενοδέλλη τινὸς διοικητοῦ Μάνης, ἐδρεύοντος ἐν Τσιμόδα, ἀνδρὸς κατασταθέντος πολεμίου τῷ τε λαφ καὶ τοῖς Μαυρομιχάλαις, ἤδη τῷ 1830 κατέστησαν τὸν οἶκον τοῦτον σφόδρα ἐχθρὸν πρὸς τὸν Καποδίστριαν.

Ἐξ ἄλλου ἢ Ἐντιπολίτευσις συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ἐμπορο-
μένων ὑψηλοτέρου πνεύματος, οἵτινες τὸ μὲν μετὰ δυσθυμίας καὶ φιλοπάτριδος δέους ἀπέβλεπον πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ διοικη-
τικὰ σφάλματα τοῦ Κυβερνήτου, τὸ δὲ ἀπεδοκίμαζον τὸ σύ-
στημα τῆς συγκεκραμένης δικτατορίας, ἐν μέρει δὲ κατείχοντο
ὑπὸ ἀγανακτικῆς ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασι καὶ ταῖς μωραῖς πράξεσι
τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κόμητος, πρὸς οὓς οὗτος μετ' ἄγαν προσεφέ-
ρετο πραότητος καὶ ἀδυναμίας. Καὶ αὐτὸς ὁ Δημήτριος Ὑψη-
λάντης ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς
ὑπηρεσίας (20/1 Ἰανουαρίου 1830). Οἴκοθεν δὲ νοεῖται ὅτι οἱ
ἀρχαῖοι πολέμιοι τῆς λεγόμενης Ρωσικῆς μερίδος, ὑφ' ἧς ὁ
Καποδίστριας ἀνήχθη εἰς τὸν Κυβερνητικὸν θρόνον, ἐγένοντο νῦν
αὖθις πολιτικοὶ τούτου πολέμιοι.

Νῦν ὁ Κυβερνήτης προσπαθῶν νὰ καταβάλλῃ τὴν Ἐντιπο-
λίτευσιν οὐ μόνον ἐπὶ τὰς ἐκλογὰς τῆς Συνελεύσεως ἐζή-
τησε ν' ἀσκήσῃ ἰσχυρὰν ροπήν, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐποιήσατο
ἀτόπων ἐνεργειῶν χρῆσιν. Ἡ πολιτικὴ κατασκοπεῖα, ἀξανανομένη
διαρκῶς ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου, ἐνεφυτεύθη καὶ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνι-
νοῦ ἐδάφους φέρουσα μετ' ἑαυτῆς καὶ τὴν παραβίασιν τοῦ ἀπορ-
ρήτου τῶν ἐπιστολῶν. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, πλὴν ἄλλων, ἐδλάψε
τὴν Κυβέρνησιν ἐν τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ ἰδίως ἢ δίκῃ τοῦ ἱερομο-
νάχου Φαρμακίδου. Ἐπιστολὴ τις τοῦ ἀνδρὸς τούτου περιπε-
σοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως ἀπεσφραγίσθη· ἐπειδὴ δὲ
ἐν ταύτῃ ὁ ἀνὴρ ἔγραφε πρὸς τινα φίλον του μετ' ἀποδοκιμασίας
περὶ τῶν πράξεων τοῦ Κυβερνήτου, ἀπὸ Σεπτεμβρίου τοῦ 1829
μέχρι Μαρτίου τοῦ 1830 ὑπέστη αὐστηρὰν φυλάκισιν ἕως οὗ τὸ
ἐν Ἄργεϊ ἐπετεῖον ἀπήλλαξε μὲν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κατηγορίας
τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἐκήρυξεν αὐτὸν ἐνοχον πλημ-

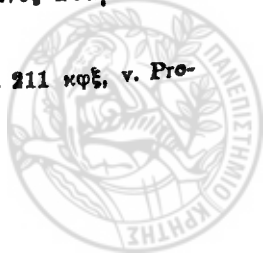

μελήματος, ἐπαρκῶς πάντως διὰ τῆς μακρᾶς φυλακίσεως τιμωρηθέντα.

Ἡ εἶδησις λοιπὸν τῆς τοῦ Λεοπόλδου ἐκλογῆς εἶχεν ἐξεγείρει γενικὴν χαρὰν ἐν τῇ χώρᾳ. Συνετέλεσε δὲ πάντως εἰς τοῦτο σφόδρα καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ ἰδεῖν ἐπὶ τέλους νῦν τὸ τέλος τῆς προσωρινῆς καταστάσεως, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ ὀρμητικὸς χαρακτήρ τοῦ λαοῦ τούτου, τοῦ προσδοκῶντος νῦν ἐπὶ τέλους ἐκ τῆς ξένης γῆς καὶ ἀπὸ τῆς αἰγλης τοῦ ἀνατέλλοντος νέου καθεστώτος ἐν τοῖς χρόνοις τῆς στενοχωρίας ἡμέρας χρυσᾶς. Πᾶσαι αἱ εἰς τὸν Λεοπόλδον ἀπευθυνόμεναι νῦν ἐπιστολαὶ δὲν προήρχοντο ἀπὸ πνεύματος ἐχθρικοῦ πρὸς τὸν Κυβερνήτην. Ἄλλ' οὐχ ἦττον τὸ γεγονός αὐτὸ τῶν ἐκδηλώσεων τῆς χαρᾶς ἔτρωσε βαθέως τὸν κόμητα Καποδίστριαν καὶ ἐνεποίησεν αὐτῷ αἰσθημα ἀλγεινὸν ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτὸν «ἀγνωμοσύνη» τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐχαρακτήριζε τὴν πράξιν, καὶ ἐφέρετο οὕτω πρὸς ῥῆξιν μὴ δυναμένην πλέον νὰ προληφθῇ. Ὡν δὲ δύσπιστος, εὐερέθιστος, ἐπίμονος καὶ σφοδρὸς ἔλαθεν ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων πορείαν ἐπὶ μᾶλλον ἀποτόμως δεσποτικὴν, διότι κατὰ μικρὸν διηνεκῶς δυσχερέστερον καθίστατο αὐτῷ νὰ ὑπομένῃ ἀντιρρήσεις, ἔστω καὶ εὐλόγους καὶ εὐμενεῖς πρὸς αὐτόν.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀβεβαιότητος, ὅτε δὲν ἐγένετο ἔτι γνωστὴ ἡ τελευταία ἀπόφασις τοῦ Λεοπόλδου, ἐπανάστασις τις τῆς Μάνης ἐναντίον τοῦ μισητοῦ Γενοβέλλη, ὃν ὁ Κυβερνήτης ἀσυνέτως ποιῶν δὲν ἤθελε ν' ἀνακαλέσῃ, μόλις κατεστάλη ἐν τῇ γενέσει αὐτῆς διὰ χρήσεως ἰσχυρᾶς δυνάμεως στρατιωτικῆς. Ἄλλ' ἡ ἀντιπολίτευσις ἠδῆ ἀνετο ἔτι ὅτε ὁ Κυβερνήτης περιώριζε καὶ κατεδίωκε τοὺς ὑπογράφοντας ἀναφορὰς πρὸς τὸν Λεοπόλδον, ἐφ' αἷς δυσηρεστεῖτο ἐκεῖνος· κατεδιώκοντο δὲ οὕτω καὶ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους, εἴτινες οὐδὲν ἐχθρικὸν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου διανοοῦντο καὶ ἔπραττον διὰ τῶν ἀναφορῶν, ἃς ὑπέγραφον. Ὁ πρόεδρος τῆς γερουσίας Σισίνης ἀντικατεστάθη τότε διὰ τινος Τσαμαδοῦ¹.

1. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 198 κφξ. 211 κφξ, v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 418 κφξ. 421 κφξ.

Ἄλλ' ὀλέθριον τῷ Καποδιστριαίῳ ὑπῆρξε τὸ γεγονός διὰ τὴν ἀποτόμως ψευθεῖσα ἐλπίς, ὑφ' ἧς εἶχον καταληφθῆ οἱ Ἕλλη-
 νες, περὶ ἐπικειμένης λήξεως τῆς προσωρινότητος ἔδωκεν ἀφορ-
 μὴν εἰς πολλοὺς αὐτῶν οἰονδήποτε ἀπαραίτητον δυσάρεστον γεγο-
 νός ἐν τοῖς πράγμασιν αὐτῶν καὶ αὐτὴν τὴν ματαίωσιν τῶν μετὰ
 τοῦ νέου στέμματος προσδοκωμένων συμφερόντων ν' ἀποδώσωσιν
 εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Ἑλληνικοῦ παραίτησιν τοῦ Λεοπόλ-
 δου, ἐντεῦθεν δὲ εἰς αὐτὸν τὸν Κυβερνήτην τὸν κυρίως προκα-
 λέσαντα τὴν παραίτησιν ταύτην. Ὁ Καποδιστριαὺς ἐξ ἄλλου
 ἀπώλεσε τὴν προτέραν ἀσφάλειαν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ γενόμε-
 νος ἀνησυχώτερος καὶ βιαιότερος, ἐνῶ συγχρόνως πολλαὶ τῶν
 μεταρρυθμιστικῶν ἐργασιῶν καὶ νέων ἰδρυμάτων, ἃς οὗτος προω-
 δοποίησε καὶ εἰσηγήσατο, περιήλθον εἰς παραλυσίαν, πολλαὶ
 δὲ νέαι διατάξεις συνεταίεγοντο ἀσπασταὶ χωρὶς νὰ προκαλέ-
 σωσιν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἄνδρα. Ὑπὸ τὸ κράτος δὲ ἐν μέ-
 ρει τῶν ἐντυπώσεων τῆς νέας Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις, ὡς
 πρότερον ἢ πρώτη, διέχεε νῦν καὶ ἐν Ἑλλάδι τοὺς σπινθηρας
 αὐτῆς, καθίστατο ἡ πολιτεία αὐτοῦ διηνεκῶς ἀποτομιωτέρα καὶ
 στρυφνοτέρα. Ἰδίως δὲ ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τοιαύ-
 τῆς πολιτείας ἐξεδηλοῦτο αὐθις ὁ ἀρχαῖος χαρακτήρ, ὁ Ἑλληνο-
 βυζαντικὸς (Ρωμαϊκός), οὗ δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένος οὐδ' αὐτός,
 ἡ ἀπέχθεια δηλονότι πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑσπερίας. Ὁ Κα-
 ποδιστριαὺς ἐζήτει νῦν μετὰ τινος στενοχωρίας ν' ἀντενεργῆ
 ἐναντίον τῆς ἐν Ἑλλάδι μετοικήσεως μὴ Ἑλλήνων ξένων. Ὁ βίος
 τῆς Ἑσπερίας, καὶ αὐτὸς ὁ φιλελληνισμὸς, ἐφαίνετο αὐτῷ διη-
 νεκῶς κινδυνωδέστερος καὶ μετὰ ἐπαναστατικῶν στοιχείων με-
 μιγμένος καὶ διηνεκῶς ἀπειλητικώτερος εἰς τὰ κετασκευά-
 σματα αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι Εὐρωπαίων καὶ Φιλελλήνων,
 πλὴν μικρῶν τινῶν ἐξαιρέσεων, μόνον οἱ Ρῶσοι κατὰ μικρὸν
 ἠδύναντο ἔτι νὰ ἐμπνέωσιν αὐτῷ ἐμπιστοσύνην τινά. Αὐτὸ τὸ
 πνεῦμα τὸ Ἑλληνικόν, ὅπερ συνήθως ἐξεγείρεται ὑπερήφανον
 ἀπέναντι τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας, καὶ τὸ ἦθος τοῦ λαοῦ
 τοῦ μετὰ πολλῆς ἐλαστικότητος καὶ ὀλίγον εὐγνωμόνως λησμο-
 νοῦντος τάχιστα τὴν μόλις ἀποσοδηθεῖσαν ἀπορίαν καὶ ἐν μέρει

μὲν ὀρμητικῶς χωροῦντος πρὸς τὸ δεῦτερον βῆμα, πρὶν ἢ τελεσθῆ τὸ πρῶτον, ἐν μέρει δὲ σφοδρῶς καθαπτομένου τῆς τοῦ Κράτους κυβερνήσεως, τὸ τοιοῦτον πνεῦμα καὶ ἦθος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐνεποίει αὐτῷ μερίζοντας διηνεκῶς δισταγμοὺς καὶ φόβους περὶ τῆς ὄλης καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ὁ Καποδίστριας, ὁ πρότερον τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος ἐλπίζων πρὸ πάντων ἐκ τῆς ὑψηλοτέρας μορφώσεως τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὁ μετὰ σκληρᾶς ἀπαισιοδοξίας ἐγκαταλείπων τὴν νῦν ἐνεργὸν γενεὰν εἰς τὴν τύχην αὐτῆς καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ θέτων κυρίως ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα, ἤρξατο ἀληθῶς μετὰ πολλοῦ ζήλου νὰ καλλιεργῇ τὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ οὐ μόνον ἐπεμελήθη τῆς ἰδρύσεως νέων σχολῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἀλλ' ἴδρυσε καὶ ὀρφανοτροφεῖον ἐν Αἰγίνῃ (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1829 καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ λογίου Κερκυραίου Μουστοξύδου), ἐν ᾧ ὑπῆρχον 500 ὀρφανοὶ παῖδες· ἐν τῇ αὐτῇ δὲ νήσῳ ὑπὸ τὴν δεσποτικὴν παιδαγωγίαν τοῦ αὐτοῦ λογίου ἰδρύθη (τῇ 1/13 Νοεμβρίου 1829) κεντρικὴ σχολή, τὸ «Ἑλληνικὸν γυμνάσιον», εἰτα δὲ τῇ 19/1 Ἰουλίου 1830 σχολὴ πρότυπος (ιδίως πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων ἐν τοῖς σχολείοις τοῖς ἀλληλοδιδασκτικοῖς) καὶ ἱερατικὴ σχολὴ ἐν Πόρφ. Ἐνεκα δὲ τοῦ πρὸς μάθησιν ζήλου τῶν Ἑλλήνων περὶ τὰ τέλη ἤδη τοῦ 1829 εὗρισκοντο ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ πληθυσμοῦ ἀνερχομένου μόνον εἰς 693 χιλ. ἐλευθέρων κατοίκων 15 χιλ. μαθητῶν φοιτῶντων εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1830 ἐλειτούργουν ἐν Πελοποννήσῳ μὲν 55, ἐν Ρουμελίᾳ 6, ἐν ταῖς νήσοις δὲ 48 δημόσια, ἤτοι προκαταρκτικὰ ἡ Ἑλληνικὰ σχολεῖα μετὰ μαθητῶν 9347, ἐν οἷς ἐξετείνετο ἡ διδασκαλία μέχρι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, τῶν Μαθηματικῶν, τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Γαλλικῶν. Ἄλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ πλεῖστα τῶν σχολείων τούτων διετηροῦντο δαπάναις τῶν κοινοτήτων, καὶ ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως ὁ Κυβερνήτης, στηριζόμενος πανταχοῦ ἐπὶ πλήθους ἀρχῶν ἡμιτελῶς ἀληθῶν, κατεχόμενος δὲ καὶ ὑπὸ ἀγωνιώδους φόβου πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐξέγερσιν τῶν πνευμάτων, ἐζήτηει νὰ θέσῃ ὅσον ἡδύνατο περιορισμοὺς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἱστορικὰς, γεωγραφικὰς καὶ φυσικοῖστορικὰς σπουδὰς.

Πρὸ πάντων δὲ ἐν τῇ ἐν Αἰγίνῃ κεντρικῇ σχολῇ ἐπετηροῦντο δυσπλάτως οἱ διδάσκαλοι, περιωρίζετο δὲ ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας, καὶ συνωδὰ τῇ τοῦ Κόμητος πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ἀπροθυμία, ἦν συνεμερίζετο καὶ ὁ Μουστοξύδης, ἐν τινι περιφήμῳ γενομένῳ διατάξει, προδήλως ἕνεκα λόγων πολιτικῆς παιδαγωγικῆς, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πλάτωνος ἀπηγορεύετο ρητῶς ἡ σπουδὴ τοῦ «Γοργίου», συνιστάτο δὲ εἰδικῶς μόνον ἡ τῆς «Ἀπολογίας»¹.

Ὅστις σήμερον (ἔτε καὶ ἐν Ἑλλάδι αὐτῇ πρὸ πολλοῦ ἀπεσβέσθησαν τὰ περὶ τὰ τέλη τῆς ἀρχῆς τοῦ Κυβερνήτου φλογερῶς ἀναφθέντα πάθη, καὶ ἡ χρονικὴ ἀπόστασις κατέστησε πολλῶν ἡπιωτέρας, τὰς περὶ τοῦ Κυβερνήτου κρίσεις, καὶ μέχρι τοιοῦτου μάλιστα βαθμοῦ, ὥστε νῦν μόνον τὰ μεγάλα προτερήματα καὶ αἱ πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίαι τοῦ Κόμητος Ἰωάννου μετὰ προθυμίας ἀναφέρονται, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος μνημονεύεται ὡς «ἀείμνηστος»), ὅστις σήμερον ἀνευ φορτικῆς φιλοσοφίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν δριμύως ἀπεχθῆ κριτικὴν παρακολουθεῖ τὸ ἀκανθῶδες ἐν Ἑλλάδι στάδιον τοῦ πολιτικοῦ τούτου ἀνδρός, ἀσμένως ὁ τοιοῦτος ἐν τε τῇ πρὸς τὸν πρίγκιπα Λεοπόλδον ἐπιστολῇ τοῦ ἀνδρός πολλὰ θέλει εὔρει τὰ ὀρθῶς εἰρημένα, θὰ νοήσῃ δὲ καὶ θὰ ἐκτιμήσῃ ὁ τοιοῦτος ἐν μέρει μὲν καὶ τὰς ἐκτάκτους δυσχερείας, ὧν ἐν μέσῳ ὁ Κυβερνήτης ἐζήτηε νὰ μεταφυτεύσῃ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς τὰς νέας ἐκπολιτιστικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας, ἐν μέρει δὲ καὶ τὴν ὀρθότητα ἢ τοῦλάχιστον τὴν μερικὴν, στιγμιαίαν καὶ σχετικὴν δικαιοσύναν ἠθικῶν τινῶν ἐλατηρίων, ἅτινα παρώρμησαν αὐτὸν εἰς διάφορα δριμύως κατακριθέντα διαβήματα. Ἄλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἐπιεικείᾳ κρίνων τις τὰ πολλὰ σφάλματα τοῦ ἀνδρός δὲν δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι πολλοὶ τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ ἤρξαντο ὑπὸ ἀστέρα κακῶν καὶ ὅτι πᾶσα ἡ εὐελπὶς ἐμπιστοσύνη, ἦν ἔδειξε τὸ ἔθνος εἰς τὸν Κυβερνήτην ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν

1. Πρβλ. Gordon-Zinkeisen, σελ. 634 κφξ. v. Maurer, *Die Griechische Volk*, μέρ. 1 σελ. 486—494. Mendelsshon-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 60—65.

ἀνοδον αὐτοῦ, ἐξέλειπε κατὰ μικρὸν ὀλοτελῶς. Εὐμένεις ἀλλοδαποὶ παρατηρηταὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἀσμένως ἐξαίρουσι τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης ἐν τῇ ἐξωτερικῇ καὶ τινος ἀσφαλείας ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐπέδωκε μὲν πάντως ἐπαισθητῶς ἡ γεωργία, ἰδίως δὲ ἡ αὐξήσις τῶν καλλιεργούμενων χωρῶν, ὅτι πρὸ πάντων ἐμπορία καὶ συγκοινωνία ἀνεπτύχθησαν ἐκ νέου μετὰ καταφανεστάτης ἐπιτυχίας, καὶ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἔλαβε νέαν ἐπίδοσιν, ὅτι ἐν Σύρῳ, τῇ πρώτῃ νῦν ἐμπορίῳ τοῦ νεαροῦ κράτους, ἐδηλοῦτο ζωηρὰ ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων καὶ κεφαλαίων, καὶ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἰδρῦθη κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1830 ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία, ἔχουσα μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ αὐτὸν τὸν Πρόεδρον, μετὰ κεφαλαίου 60000 ἰσπανικῶν ταλλήρων¹. Τοῦναντίον δὲ ἡ ἐν Αἰγίνῃ Τράπεζα ἀπλῆν τινα σκιώδη μόνον διετῆρει ὑπαρξίν. Ἡ ἰσχυρῶς ἐξωγκωμένη ἀντιπολίτευσις δὲν ἤρκειτο πλέον τῷ 1830 εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς γενομένην υποθήκευσιν κτημάτων, ἀπῆτει δὲ τὴν ὀλοσχερῆ ἀπαλλαγὴν τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τῶν ἀμέσων ροπῶν τοῦ Κυβερνήτου· ἡ δὲ πεποίθησις, ὅτι τὰ ἐναποτιθέμενα εἰς τὴν Τράπεζαν χρήματα ἐχρησίμευον μόνον ὡς προκαταβολαὶ πρόσφοροι πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ ἀστυνομικοὺς σκοποὺς τῆς Κυβερνήσεως, παρέλυε τὴν πίστιν τοῦ ἰδρύματος, ὑπερ βραδύτερον, τῷ 1834, κατηγορήθη ἀθορύβως ὑπὸ τῆς Βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας. Οὐχ ἦσσαν ἀτυχῆ πορείαν ἔλαβον τὰ πράγματα ὑπὸ ἔποψιν φορολογικὴν καὶ χρηματικὴν. Αἱ δυσχέρειαι αἱ συνδεόμεναι, καθὼς εἶναι γνωστὸν, μετὰ τοῦ εἰς φυσικὰ προϊόντα τελουμένου φόρου τῆς δεκάτης ἔδοσαν ἀφορμὴν τῷ Κυβερνήτῃ νὰ ἐκδώσῃ τῷ 1830 διάταξιν, καθ' ἣν ἔδει ἐν τῇ μέλλοντι νὰ τελῶνται οἱ φόροι εἰς ἀργύριον, καὶ δὴ κατ' ἀνιόντα βαθμὸν, ἀναλόγως τοῦ ποιοῦ καὶ τοῦ ποσοῦ, ἀπὸ 10 μέχρι 25 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἄλλὰ νῦν ἡ ἔλλειψις ἀργυρίου ἔνθεν μὲν ὤθει τοὺς Ἕλληνας ἀγρότας εἰς τὰς χεῖρας τῶν τοκογλύφων, ἔνθεν δὲ τὸ χρηματοκιδῶ-

1. Πρβλ. Gordon-Zinkeisen, σελ. 629—631.

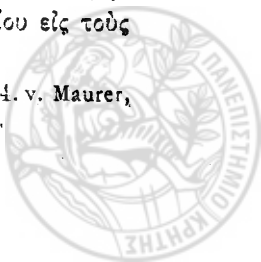

τιον τοῦ τμήματος τῶν Οἰκονομικῶν ἐπληροῦτο χρεωστικῶν ἐγγράφων, οὐδέποτε ἐξαργυρουμένων. Ἐντεῦθεν δὲ κατέστη ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον ἵνα μετὰ βραχῶν ἤδη χρόνον νέα ἐκδοθῆ διάταξις, καθ' ἣν ἀπὸ τῆς 17)1 Μαρτίου οἱ ἔγγειοι φόροι ἔδει νὰ τελῶνται αὐθις εἰς φυσικὰ προϊόντα καὶ δὴ 10 % ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν γαιῶν καὶ 25 % ἀπὸ τῶν δημοσίων. Ἄλλ' ἐν τῇ ἰδρῦσει τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ νομισματικοῦ συστήματος τοσαῦτα ἀρχήθεν διεπράχθησαν σφάλματα ὥστε ἡ κερδοσκοπία ἐξεδίωξε λίαν πρωίμως ἀπὸ τῆς συναλλαγῆς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς χώρας. Ἡ Κυβέρνησις ἐζήτηε τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ ἐγκαταλείπουσα τὴν κοπὴν τῶν ἀργυρῶν φοινικίων, ὧν μόνον 12 χιλ. ἀπετελοῦντο ἐκ νομισμάτων, καὶ ἐκδίδουσα μικρότερα κερμάτια κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο (ταῦτα, ἐννοεῖται, πλεῖστα ὄσα), ὥστε ὁ φοίνιξ ἔμενεν ἀπλῶς νόμισμα λογιστικόν¹.

Πρὸς τοῦτοις καὶ ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τοῦ Κυβερνήτου βραδυτάτας ἐποιεῖτο προόδους. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1829, ἀφοῦ ἤδη ἔληξεν ὁ πρὸς τοὺς Τούρκους πόλεμος, ὑπῆρχον ἔτι ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι 3900 μαχηταί, ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι 4200 καὶ ἐν τοῖς φρουρίοις περίπου 2600, προσετίθεντο δὲ εἰς τοῦτους 2300 τακτικοί². Νῦν ἐζήτηε ὁ Κυβερνήτης κατὰ μικρὸν νὰ διοργανώσῃ καὶ τὸν στρατὸν τῶν παλληκαρίων. Συνδρομῇ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Γεράρδου, διορισθέντος ἐπιθεωρητοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τρέζελ διατάγματι τῆς 2/14 Ὀκτωβρίου 1829, αἱ «χιλιαρχαί» μετεβλήθησαν εἰς εἴκοσιν εὐζωνικὰ τάγματα, ὧν ἕκαστον, ὑποδιηρημένον εἰς τέσσαρας λόχους, διετέλει ὑπὸ ἴδιον ταξιάρχην. Ὁ ὀπλισμὸς καὶ ἡ στολὴ τῶν παλληκαρίων ἔμελλον νὰ μένωσιν ἀμετάδλητα, ἀλλ' ἡ ἀπότισις τοῦ μισθοῦ ἔμελλε νὰ γίνηται τοῦ λοιποῦ, ἀνευ μεσολαβῆσεως τῶν ἀρχηγῶν, ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ ἐπιθεωρητοῦ, δίδοντος αὐτὸν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου εἰς τοὺς

1. Πρὸβλ. Mendelssohn-Bartho'dy, τόμ. 2 σελ. 26, 31 - 34. v. Maurer, Das Griechische Volk, τόμ. 1 σελ. 520. Finlay σελ. 215 κφθ.

2. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 398.

στρατιώτας. Ἐν τούτοις ἡ ἀγαθὴ αὐτῆ διάταξις ἐξήγειρεν, ὡς ἦν εἰκός, πολλὰς δυσαρεσκείας, ἅτε διευθυνομένη κατὰ πλήθους ἀρχαίωθεν ἐρριζωμένων καταχρήσεων. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1830 ὠργανώθησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐν Σαλαμῖνι περίπου 5000 ἄνδρες. Ἄλλὰ 300 περίπου ἀξιωματικοί, ἐν οἷς καὶ ὀπλαρχηγοί, οἱ ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Βάσσορ, οἵτινες μέχρι νῦν οὐδεμίαν εἶχον εὐρεῖ θέσιν ἐν τῷ νέῳ στρατῷ, νῦν δὲ κατὰ πρότασιν τοῦ Γεράρδου ἐμελλον νὰ συγκροτήσωσιν ἐν Ἄργει τὸν πυρῆνα νέου ἐπιλέκτου καὶ προτύπου τάγματος, ἔστρεψαν ὀργίλοι τὰ νῶτα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἀφοῦ νῦν οὔτε ὁ καθυστερῶν μισθός, ὃν ἀπῆλθον, οὔτε ἄλλαι ἀποζημιώσεις ἐδίδοντο αὐτοῖς, ὀλίγιστοι δὲ τούτων ἦσαν οἱ συμμορφωθέντες πρὸς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων¹.

Ἡ καθυστέρησις τῆς μισθοδοσίας καὶ τῶν ἄλλων ἀποζημιώσεων τῶν ἀνδρῶν τούτων προήρχειτο ἰδίως ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Κυβερνήτης οὐδεμίαν ἔτι εἶχε συλλάβει ἀπόφασιν ὀριστικὴν, οὐδὲν ἔτι εἶχε σχέδιον ἀκριβὲς περὶ ζητήματος σπουδαιοτάτου ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος, περὶ τοῦ ζητήματος δηλονότι τῶν λεγομένων ἐθνικῶν γαιῶν, αἵτινες ὡς κληρονομία ἀδιάθετος εἶχον μεταβῆ ἀπὸ τῶν Τουρκικῶν χρόνων εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν Ἑλληνικὴν, ἦσαν δ' αὐταὶ αἱ μέχρι τῆς ἐξελάσεως τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὸν Πατισάχ ἀνήκουσαι ἔγγειοι ἰδιοκτησίαι καὶ τὰ λεγόμενα «βακούφια»² τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰ Μωαμεθανικὰ τεμένη. Ἄλλὰ νῦν δὲν εἶχεν ἔτι καθορισθῆ ἡ πραγματικὴ ἔκτασις τῆς δημοσίας ταύτης κτήσεως, ἥτις ἦτο τοσοῦτον ἔκτεταμένη, «ὥστε ἡ ἐκτίμησις ἐκυμαίνετο μεταξὺ τῶν 4 δεκάτων καὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἔλου ἐμβαδοῦ τῆς χώρας», καὶ τοσοῦτον μεγάλη ἀπεδείχθη βραδύτερον ἢ ἔκτασις, ὥστε νῦν ἔτι ἡ

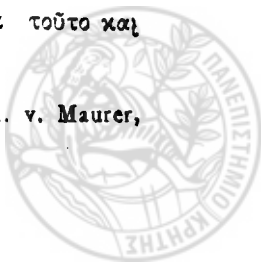
1. Πρὸβλ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 44 κφξ. Finlay, σελ. 203 κφξ. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 400.

2. Βακούφ (βάκιφ) σημαίνει κατὰ λέξιν ἀφιέρωμα. Λέγονται δὲ οὕτω οὐ μόνον τὰ ἀφιερῶματα αὐτὰ τὰ ἀφιερούμενα εἰς τὰ τεμένη, ἀλλὰ καὶ αἱ ἔγγειοι ἰδιοκτησίαι αἱ διατελοῦσαι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τεμένων καὶ καθιστάμεναι ἰδιοκτησίαι αὐτῶν ὅταν δὲν ὑπάρχωσι κληρονομίαι ἄρρενες ἀπ' εὐθείας γραμμῆς. Σ. Μ.

«ἐθνική γῆ» τοῦ ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ 1832 δημιουργηθέντος Ἑλληνικοῦ κράτους εἶναι περίπου τετραπλασία τοῦ ἐν Βαυαρία. Περὶ σπουδαίου κτηματολογίου τοῦ κράτους οὐδεὶς ἐτι ἐγένετο λόγος, καὶ ἡ ἐπικίνδυνος ἀδιαφορία, ἦν ἀκριθῶς ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἔδειξε μέχρι τέλους ὁ Κυβερνήτης, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτοπήμασιν εἶχε καὶ τοῦτο, ὅτι ἐκώλυε τὴν ἔγκαιρον κατὰ μέρος διανομὴν τῶν ἀχανῶν τούτων γαιῶν εἰς Ἑλληνας ἐνδεεῖς, πρὸ πάντων εἰς τὰ πολυπληθῆ παλληκάρια, ἅτινα ἀκριθῶς διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἠδύναντο ἀναλόγως ταχέως νὰ κατασταθῶσι δραστήριοι ἀγρόται ¹.

Ἄλλὰ διαφερόντως λυπηρὸν ἦτο ὅτι ὁ Καποδίστριας ἀκριθῶς ἐν τῷ ἔργῳ τῷ τοσοῦτον ἀπαραιτήτῳ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῆς ιδρύσεως καταστάσεως πραγμάτων ἐκτάκτου ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἀστικήν καὶ ποινικὴν δικαιοδοσίαν ἐνεφορήθη ἀρχῶν ἠκιστα ἀξιεπαίνων. Ὁ ἐπαναστατικὸς πόλεμος, ὡς εἶνε εὐνόητον, εἶχε δημιουργήσει ἀτυχῶς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατάστασιν πραγμάτων σφόδρα ἀναρχικὴν. Ἄλλ' ὅσο μᾶλλον ἀναγκαῖα ἦτο ἡ ἀποκατάστασις ἀσφαλοῦς καταστάσεως πραγμάτων, τοσοῦτ' αὖ μείζων ἔδει νὰ καταβληθῆ ἐπιμέλεια καὶ αὐστηρὸς ἔλεγχος ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ. Ὁ δὲ Κυβερνήτης ἀρχῆθεν ζωηρῶς ἠσχολεῖτο καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἄλλ' ἐπειδὴ, καίπερ πολλῶν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς χώρας προσλαμβανομένων ξένων, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραχθῆ ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῆς γῆς διὰ κρούσεως ποδῶν προσωπικὸν δικαστῶν ἀκεραίων καὶ καθ' ἑαυτοὺς σοβαρῶν καί, ἔστω καὶ μέχρι τινὸς μόνον, νομικὴν παιδευσιν ἐχόντων· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐξ ἄλλου ἦτο ἀναγκαιότατον ἵνα δι' ἐπιμελοῦς καὶ συνετήρας μελέτης, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν κατεπειγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ, χρησιμοποιοιμένων συνετῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο προκειμένων ἤδη ἔργων τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων, γείνη τις ὡς δυνατόν ἀπλή συνετὴ ὀργάνωσις, διὰ τοῦτο καὶ

1. Πρβλ. Mendelssohn-Barhtoldy, τόμ. 2 σελ. 29—31. v. Maurer, σελ. 514—520.

ένταῦθα οὐχ ἦσσαν προέβη ὁ Κυβερνήτης εἰς ἐπανειλημμένα πειράματα, ἐν οἷς διαρκῶς ὡς μὴ ὤφειλε καὶ ἐν διηνεκεῖ ἐπιτάσει ἦτο ἐπαισθητὴ ἢ προσπάθεια, ἣν κατέβαλλεν ὁ Κυβερνήτης, ἵνα περιποιήσῃ ἑαυτῷ ροπήν καὶ ἐν τῷ χώρῳ τῆς διοικήσεως βλάπτουσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δικαστῶν. Μετὰ πολ-
 λὰς βραχείας πρὸς τοῦτο ἀποπείρας ἐξεδόθη εἰτα τῇ 15)27 Δεκεμβρίου 1828 ἡ διάταξις ἡ μέλλουσα ν' ἀποτελέσῃ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς ἐν Ἑλλάδι δικαστικῆς οργάνωσεως. Διὰ ταύτης ἐδημιουργοῦντο τέσσαρα εἴδη δικαστηρίων· ἦτοι εἰρηνοδικεῖα, πρωτοδικεῖα, ἐν ἐμποροδικεῖον καὶ ἐν ἐφετεῖον. Τὰ εἰρηνοδικεῖα ἀνετέθησαν εἰς τοὺς δημογέροντας, οἵτινες ἐδίκαζον ἀνεκκλήτως μὲν, ἀλλὰ μόνον περὶ μικροῦ λόγου ἀξίων ἐρίδων, ἐνῶ ἐν ταῖς μείζονος λόγου ἀξίαις χρηματικαῖς ἔρισιν ἐνήργουν μόνον ὡς διαιτηταί. Ἐν ταῖς περὶ πταισμάτων δίκαις (ἐξαιρουμένων τῶν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἀστυνομίας ὑπαγομένων ζητημάτων) καὶ ἐν ἔρισι περὶ χρημάτων, ὧν ἡ ποσότης ὑπερέβαινε τὰ ἐξήκοντα Ἰσπανικὰ τάλληρα, ἐγένετο ἔκκλησις ἀπὸ τῶν δικαστηρίων τούτων εἰς τὰ πρωτοδικεῖα, οἷα ἐπτὰ μὲν ἔμελλον νὰ ἰδρυθῶσιν ἐν Πελοποννήσῳ, ἕξ ἐν ταῖς νήσοις, καὶ δύο ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι. Τὸ εὐρεῖαν περιοχὴν δικαιοδοσίας ἔχον τοῦτο ἐμποροδικεῖον ἔμελλεν, ὡς εἰκόσ, νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῷ νῦν σπουδαιοτάτῳ ἐμπορίῳ τοῦ νεο-
 ροῦ κράτους, ἦτοι ἐν Σύρῳ. Ἐν τούτοις ἔνεκεν ἐλλείψεως ἀκεραίων καὶ πεπαιδευμένων δικαστῶν πολὺς παρήλθε χρόνος ἕως οὗ πράγματι συγκροτηθῶσι τοιαῦτα δικαστήρια. Τὰ πρωτοδικεῖα συνεχροτήθησαν μόλις κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1829, τὸ δὲ ἐμποροδικεῖον τῆς Σύρου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1830. Ἐπικίνδυνον ἐνταῦθα ὑπῆρξε τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐκτελεστικῶν καὶ συμπληρωτικῶν διατάξεων τῆς Κυβερνήσεως. Κινδυνωδέστερος δὲ καὶ ἀσυμφωτότερος ἦτο ὁ ποινικὸς κώδιξ ὁ προσδοκώμενος τῇ 18/30 Δεκεμβρίου 1828. Τὸ ἔργον τοῦ ἐν Γαλλίᾳ παιδευθέντος νομικοῦ Κλωνάρη, τὸ δημοσιευθὲν τῇ 6/18 Μαΐου 1829, οὐδαμῶς ἐπήρκει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1829 ἤρξατο κατὰ διαταγὴν τοῦ Καποδιστρίου, ἰδίως δὲ συνεργεῖα ἐνὸς τῶν τὰ μέγιστα παρ' αὐτῷ δυναμένων αἰκείων φίλων

αὐτοῦ, τοῦ Κερκυραίου δικηγόρου Γεννατᾶ, ὃν ὁ Βιάρος εἶχεν ἀγάγει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὑπὸ τὴν φαῦλην ἐπίδρασιν τοῦ Βιάρου, σύνταξις νέου μεγάλου ἀστικοῦ καὶ ποινικοῦ κώδικος, δημοσιευθέντος τῇ 15/27 Αὐγούστου 1830, περιέχοντος ὀργανώσεις δικαστηρίων, ποινικῶν ἀνακρίσεων καὶ κώδικα ἀστικῆς δίκης. Ὁ κώδιξ περιεῖχε πρὸ πάντων ἀκριβεστέρας διατάξεις περὶ τῶν εἰρηνοδικείων, ὧν ἡ ἀρμοδιότης ἠδρύνετο σημαντικῶς. Πρὸς τούτοις καθορίζετο ἐν αὐτῷ ἡ ἕδρασις τριῶν ἐφετείων ἐν τῇ μέτρῃ Θερμοπυλῶν νῦν ἐκτεινομένη κράτει. Ἐτέλος ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Κυβερνήσεως ἐμελλε νὰ ἰδρυθῆ ἀκυρωτικὸν δικαστήριον, ὅπερ οὐδέποτε (ἐπὶ τοῦ Καποδιστρίου) ἐλειτούργησε.

Τὸ νέον κατασκευάσμα, ἀποκηρυχθὲν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ γραμματέως τοῦ Κυβερνήτου Dutrône, ἤγειρε βαρεῖς καὶ γενικοὺς δισταγμοὺς ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης ἐν αὐτῷ τάσεως πρὸς τὸ παρέχειν τῇ Κυβερνήτῃ σφόδρα ἐκτεταμένην ροπήν ἐπὶ τὴν συγκρότησιν τῶν δικαστηρίων, οὐχ ἤσσαν δὲ καὶ ἕνεκα τῆς πολλαχῶς νομίμως ἐπιτρεπομένης τῇ διοικήσει εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης ἐπεμβάσεως, πρὸς ταύτας δὲ καὶ ἕνεκα τῆς «ἀκρίτου» μιμήσεως τοῦ Γαλλικοῦ κώδικος τοῦ ληφθέντος ὡς ὑπογραμμοῦ ἐν τῇ ἐκπόνησει τοῦ ἔργου. Προσετίθετο δὲ εἰς ταῦτα ἡ πρόδηλος ἀμάθεια καὶ ἡ περὶ τὰ νομικὰ σύγχευσις τῶν συντακτῶν, ἡ ἐκδηλουμένη ἰδίως ἐν τοῖς περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποδείξεως. Παρεισέδου εἰς τὸν κώδικα ἡ ἰδίως ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐθιζομένη κατάχρησις τοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιτρεπομένου ἵνα κατὰ τὰς περιστάσεις ἢ ἀντίστασις κατηγορουμένου μὴ ὁμολογοῦντος τὰ κατ' αὐτοῦ κατηγορούμενα καταδληθῆ δι' ἀπειλῆς ἐκκλησιαστικοῦ ἀφορισμοῦ. Ὁ κώδιξ κατεκρίνετο διὰ τὴν ἐπικίνδυνον ἐν αὐτῷ ἀοριστίαν τῆς ἐκφράσεως καὶ τὴν σύγχευσιν τῆς παραστάσεως, τὴν δεινὴν παραβλάσιν τῶν συνηθεστάτων ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ ἰδίως διὰ τὴν λεπτολογίαν καὶ τὴν αὐσιμότητα, μεθ' ἧς ὁ νέος νομικός κώδιξ ἐπραγματεύετο τὰ περὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς καύσιώσεως. Ὡς δὲ μὴ ὤφειλεν, ἀφ' οὗ χρόνου ἡ παρκίτησις τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου κατέστησεν ἐπικινδύνως χείρονα τὴν θέσιν τοῦ Κυ-

βερνήτου ἐν Ἑλλάδι παρὰ προσδοκίαν αὐτοῦ, ὁ Καποδίστριας ἐν τῇ πρὸς τὴν ἀπηνῆ Ἀντιπολίτευσιν ἀγωνίᾳ δὲν ἀντίστη εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ροπὴν τοῦ μεταχειρίζεσθαι τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην ὡς ἔπλόν πολιτικόν.

Ἐξαιρετικὰ δικαστήρια προβλεπόμενα διὰ τὴν περίπτωσιν τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ πλημμελημάτων καὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς καθοσιώσεως ἔλαβον μετ' ὀλίγον σπουδαιότητα ἐπικίνδυνον ἐν Ἑλλάδι καὶ συνδυαζόμενα μετὰ τῶν διηγεκῶς ἐκδιδόμενων συμπληρωτικῶν διαταγμάτων καὶ μετὰ τῆς ἀποστροφῆς, ἣν ἠσθάνετο ὁ Κυβερνήτης πρὸς τὸ ἀνέχεσθαι τὴν μονιμότητα καὶ τὸ ἀμετάθετον τῶν δικαστῶν, συνετέλεσαν σφόδρα εἰς τὸ νὰ ἐκθερμάνωσι τοσοῦτον σφοδρῶς τὴν πολιτικὴν θερμοκρασίαν τῆς χώρας ταύτης κατὰ τὰ τρία πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Βαυαρῶν ἔτη¹.

Ἀκριβῶς δὲ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ἔτους 1830 ἐν μέρει καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν δυσαρέστων ἀποτελεσμάτων τῆς παραιτήσεως τοῦ Λεσπόλδου, καὶ τῆς δυσαρσεκειας, ἣν ἠσθάνετο ὁ λαὸς ἐπὶ τοῖς ἀποτελέσμασι τῶν πολλῶν σφαλμάτων τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τῶν ἐπιδράσεων τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως ἢ τοῦ Κυβερνήτου θέσις καθίστατο διηγεκῶς δυσχερεστέρα. Ὁ στρατός, ὁ συγκελόμενος νῦν ἀπὸ 9000 ἀνδρῶν, ἦτο λίαν πολυδάπανος. Ἡ δὲ τοῦ Βιάρου ἀτυχῆς διεύθυνσις οὐδὲν ἀγαθὸν ἔπραττεν ὑπὲρ τοῦ ναυτικοῦ. Ἡ διοικήσις, ἐν ἣ νῦν οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπίτροποι τῆς Κυβερνήσεως ἀνεπληροῦντο (ἀπὸ τοῦ 1830) διὰ τακτικῶν πολιτικῶν διοικητῶν, καθίστατο καταπιεστικὴ εἰς τε τὰς τάξεις τὰς ἀνεπτυγμένας καὶ εἰς τὰς πρῶν ἀρχούσας, εἰ καὶ οὐχὶ πανταχοῦ τὴν ἐξουσίαν εἶχον ἄνδρες, οἷος ὁ κόμης Βιάρος ὡς νομάρχης τῶν «Δυτικῶν Σποράδων». Ὅ,τι ἀληθῶς συνέβαιεν ἀγαθὸν καὶ εὐεργητικόν, τοῦτο οὐδεμίαν προὔκαλει εὐγνωμοσύνην. Ἴδιως ἦτο ἀδύνατον νὰ προσοικειωθῇ ὁ Κυβερνήτης τὴν νῆσον Ὑδραν, ἐνθα ὁ ἰσχυρὸς Λάζαρος Κουντουριώτης ἐν ἀρχῇ ἤδη τοῦ 1830 εἶχεν ἀποχωρήσει τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κυβερ-

1. Maurer, σελ. 538—592. Finlay σελ. 216 κῆξ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 51—60.

νήτου, καὶ τὸν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν περιελθόντα λαὸν τῆς νήσου ταύτης, οὐ οὐκ ὀλίγοι μετέβαινον αὐθις κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ζητῶσιν ἐργασίας ἐν τοῖς Ὀθωμανικοῖς ναυστάθμοις. Αἱ νόμιμοι περὶ ἀποζημιώσεως ἀπαιτήσεις τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων στάγδην μόνον ἐξεπληροῦντο, μεθ' ὅλην τὴν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καταβαλλομένην προσπάθειαν. Ἡ ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς ἐλεύθερον λιμένα ἀνακλήρυξις τῆς Ὑδρας (28/12 Μαρτίου 1830) ἀτελὲς μόνον ἀντίρροπον παρείχεν εἰς τὴν καχεξίαν τὴν προσερχομένην ἐκ τοῦ ἄλλου γεγονότος, ὅτι ἡ Κυβέρνησις πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἐν τῷ κτηματικῷ φόρῳ ἐλλειμμάτων τὰ τέλη τῆς εἰσαγωγῆς τὰ ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἀρχῆς λογιζόμενα εἰς 2 ἢ 3 % ἀνεβίβασεν εἰς 10 %¹, ὥρισε δὲ τὸ τέλος τῆς ἐξαγωγῆς εἰς 6 %¹. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Κυβερνήτης κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀπέναντι ἐτησίας δαπάνης 28 ἑκατομμ. γροσίων (ὧν τὰ 54 % ἔδαπανῶντο εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸν στόλον) ἐν ἀρίστη περιπτώσει ἠδύνατο νὰ εἰσπράττῃ ἀπὸ τῆς χώρας μόνον 16 1/2 ἑκατομμύρια γροσίων. Πρὸς τοῦτοις ἡ χώρα ἐμάνθανεν, ἀνευ εὐγνωμοσύνης, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἔτι πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς Πύλης ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους εἰργάζετο ἐπιτυχῶς παρὰ ταῖς μεγάλας Δυνάμεις ὑπὲρ τῆς ἐν τοῖς Τουρκοῖς ὕδασι ἐλευθερίας τῆς ἐμπορικῆς Ἑλληνικῆς σημαίας. Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ κατὰ Ρωσικὸν πρότυπον ὀργάνωσις τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐμπορικῆς τάξεως διὰ τῆς εἰς δύο κλάσεις μετὰ διαφόρων δικαιωμάτων διαιρέσεως αὐτῆς ἐπήνεγκεν ἐν Σύρῳ κατὰ Ἀπρίλιον ἤδη τοῦ 1830 δυσαρέστους ταραχάς. Καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1830 ἀρξαμένη καὶ κατὰ τὸ 1831 κατὰ μέρος τοῦλάχιστον ἐκτελουμένη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκκένωσις τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Ἀττικῆς ὀλίγον μόνον ὠφέλησε τῷ Κυβερνήτῃ. Αἱ ἀπὸ τοῦ

1. Τὸ ὄλον τῆς ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους γενομένης τῷ 1830 ἐξαγωγῆς (τῆς γενομένης εἰς σῖτον, ἔλαιον, Κορινθιακὴν σταφίδα, οἶνον, μάλιον, βαλυνίδιον κ. τ. λ.) ἐλογίζετο εἰς 6 ἑκατομμ. φλαορινῶν· ἀλλὰ τῆς ἐξαγωγῆς ταύτης σημαντικῶς ὑπερτέρα ἦτο ἡ εἰσαγωγή ἀναγκαίων ἐμπορευμάτων παντὸς εἶδους· v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 401.

Αὐγούστου τοῦ 1830 πρὸς τὸν ἐπίτροπον τῆς Πύλης Χατζῆ Ἰσμαῖλβέϋ, ἀρχιδικαστὴν Χρυσσπόλειος (Σκουτάρως), ἐκπρεμείς διαπραγματεύσεις αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀποζημίωσιν τῶν Τούρκων ἐπὶ ταῖς ἐκκενωθησομέναις ὑπ' αὐτῶν γαλαῖς δὲν προῦχώρουν ἔνεκα τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀχρηματίας, ἡ Ἀττικὴ μάλιστα καὶ ἡ Εὐβοία ἠρημώθησαν ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ ἐπιδρομικῶν σιφῶν Τουρκικῶν (ὡς κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1878 αἱ Θεσσαλικαὶ ἐπαρχίαι αἱ ἐπιδικασθεῖσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα), κατὰ Αὐγούστον δὲ τοῦ 1830 τὸ ἤμισυ τοῦ παρὰ τὰς Ἀθήνας ἐλαιῶνος κατεστράφη δι' ἐμπρησμοῦ. Εἰς ἐκκένωσιν δὲ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν ἡ ὑπολοίπου τινὸς τῆς Εὐδοίας δὲν προέβαινον ἔτι νῦν οἱ Τούρκοι. Ἐν δὲ τῇ Ἀκαρνανίᾳ βαθεῖαν δυσαρέσκειαν ἤγειρε τὸ γεγονός διὰ τοῦ Ἑλλήνες τῆς χώρας ταύτης, οἵτινες δὲν ἤθελον νὰ ἐπανακάμψωσιν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἤθελον νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα, ἠναγκάζοντο νὰ τελῶσιν ὡς εἰσαγωγικὸν τέλος κατὰ τὴν μετοικεσίαν ταύτην τὰ 12% τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ὁ Κυβερνήτης διετέλει τότε ἐν μεγάλῃ ἀπορίᾳ χρημάτων. Κατὰ τὸ ἔτος 1830 τὰ τελωνεῖα, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ φόρου τοῦ ἄλατος, εἶχον δόσει μόνον 1200000 φοίνικας. Αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1830 ἐπελθοῦσαι ἐν Εὐρώπῃ μεταβολαὶ εἶχον περιστέλλει τὴν ἐξ Εὐρώπης χρηματικὴν παροχὴν καὶ πλὴν τῶν ἀπλῶν πλουσιῶν φιλελληνικῶν δωρεῶν ὀλίγα τινα μόνον κεφάλαια χρηματικά ὡς προκαταβολαὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Λεσπόλδου ἐπιζητουμένου δανείου ἀφικνοῦντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ μέρους τῶν συμμάχων μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1830. Ἐν ἀρχῇ τοῦ 1831 κατέστη δυσχερὲς νὰ καταβάλλωνται τακτικῶς εἰς ἀργύριον οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων. Ἐντεῦθεν δὲ προέβη ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸ βαρὺ σφάλμα νὰ αὐξήσῃ τὸν τελωνειακὸν φόρον τῆς ἐξαγωγῆς εἰς 8%, τῆς δὲ εἰσαγωγῆς εἰς 12%. Ἀδελφὰ δὲ τούτοις ἐγένετο κατὰ Μάρτιον ἤδη τοῦ 1831 ἡ ἐπικίνδυνος ἀρχὴ τοῦ ἐκδιδόναι χάρτινα νομίσματα¹.

1. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 427—430, 432, 437 κφε. Gordon-Zinkeisen, σελ. 673 κφε. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 33, 47, 220—222.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐναντίον τοῦ Καποδιστριαίου ἀντιπολίτευσις κατέστη δύναμις ἐπικίνδυνος, δυναμένη κατὰ μικρὸν νὰ στηριχθῆ καὶ ἐπὶ ὕλικῶν ἐνεργειῶν. Ἐνισχύετο δὲ καὶ ὑπὸ τῆς καθόλου πολιτικῆς θερμοκρασίας τῶν χρόνων τούτων. Ἡ νέα πολιτικὴ θέρμη τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου εἰσέδου ἐμμέσως διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι σταθμευόντων Γάλλων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐνῶ δ' ἀρχαῖος θερμοκέφαλος Ἕλληνας Κοραΐης, ὁ σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Κυβερνήτου, ἐξηκόντιζε κατ' αὐτοῦ ἐκ Παρισίων τὰ ἐμπαθῆ βέλη αὐτοῦ, καὶ διετέλει ἐν διαρκεῖ ἀνταποκρίσει πρὸς τὴν ἐν Ὑδρᾷ ἐπανάστασιν. Δύο νῦν ὑπῆρχον σημεῖα ἐν Ἑλλάδι, ἐν οἷς ἡ ἀντίθεσις αὕτη πρὸς τὴν Κερκυραϊκὴν ἀρχὴν ἐξεδηλώθη φλογερῶς σφοδρά. Τὸ ἐν τῶν σημείων τούτων ἦτο ἐν Μάνῃ, ἐνθα ἐξεδηλώθη ἐν πρώτοις ἡ εἰρημένη ἀντίθεσις. Καθ' ὃν χρόνον κατεδαμάζετο ταχέως ἡ ἐπανάστασις ἐκεῖνη, ἣν εἶχον μελετήσῃ οἱ Μανιαῖται κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 1830 ἐν Τσιμόβα (Ἀρεσπόλει) ἐναντίον τοῦ Γενοβέλλῃ, εἶχε κατορθῶσαι ὁ Κυβερνήτης ἡ νὰ ἐλκύσῃ δολίως εἰς Ναύπλιον, χάριν δῆθεν συνεντεύξεως, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κινήματος Τζανῆν ἢ Γιάννην (Ἰωάννην) Μαυρομιχάλην, ἀδελφὸν τοῦ Πετρόμπευ. Ὁ Τζανῆς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, συλληφθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶχε διαπράξῃ δῆθεν φόνον πρὸ ἐτῶν, ἐφυλακίσθη προσωρινῶς ἐν τῷ Παλαμηδίῳ, καὶ ἔμεινεν ἐνταῦθα ἀκριτος ἐπὶ 18 ὄλους μῆνας. Συγχρόνως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Μαυρομιχαλῶν ἐτέθησαν ἐν Ἀργεῖ καὶ ἐν Ναυπλίῳ ὑπὸ ἐπιτήρησιν ἀστυνομικὴν, ὃ δὲ τοῦ Γιάννη υἱὸς Ἡλίας ἢ Κατσάκος ἐπέμφθη εἰς δίκην ἕνεκεν ἀποπειρας φόνου ἐναντίον τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Πιεράκου. Ἄλλ' ὁ νεανίας οὗτος, ὃ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀξιάγαστον λίκον ἀγαπητὸς ἐν Μάνῃ, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1831. Ἀφίκετο δὲ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Μάνην ἀκριδῶς καθ' ὃν χρόνον ὁ δικικητῆς Καλαμῶν, Κορνήλιος δνόματι, ἔχων πρῶ-

1. Περὶ τῶν μεταξὺ τῶν Μανιατῶν καὶ τοῦ Καποδιστριαίου διενέξεων πρβλ. καὶ Mendelssohn-Barttholdy, τόμ. 2 σελ. 264—269.

ἑαυτὸν στίφος Μανιατῶν, οὓς ἔπεισε διὰ χρημάτων, παρεσκευάζετο νὰ στρατεύσῃ εἰς Τσίμοβαν καὶ νὰ καταπνίξῃ ὀλοσχερῶς τὰ λείψανα τῶν ἐν Μάνῃ ἀτάκτων κινημάτων. Ὅτε λοιπὸν νῦν ὁ Κατσάκος Μαυρομιχάλης ἐφάνη εἰς τὰ ὄρη καὶ ἀνεκοίνωσε τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ τίνι τρόπῳ προσεφέρετο ὁ Κυβερνήτης ἑναντίον τῆς ἀνέκαθεν μεγατίμου οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀπέστησαν πάντες οἱ Μανιάται ἀπὸ τοῦ Κορηλίου. Ἡ ἄφιξις δὲ τοῦ ὠσαύτως ἐκ Ναυπλίου ἀποδράντος Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη ἐσωσεν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐπιθέσεως. Ἀλλὰ νῦν ἐξηγέρθη πᾶσα ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Μάνης φανερῶς ἑναντίον τοῦ Καποδιστρίου. Καὶ προσέφερον μὲν ἐξ ἑνὸς οἱ Μανιάται μεγάλας δωρεὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν Μαυρομιχαλῶν, ἀλλ' ἠπέλθουν ἐν ταύτῃ ὅτι μὴ γινομένης τῆς ἀπολύσεως ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν πεντακισχίλιοι «Σπαρτιᾶται» ἔμελλον νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τοῦ Ναυπλίου. Καὶ τοιαύτη μὲν στρατεία ἑναντίον τοῦ Ναυπλίου δὲν ἐγένετο, ἀλλ' ἡ Μάνη ἀπέστη ἐντελῶς καὶ παρέδωκε τὴν διοίκησιν ἑαυτῆς εἰς ἐπιτροπείαν δώδεκα ἀνδρῶν, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον Μαυρομιχάλην κατέστησεν ἀρχηγὸν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως.

Ἡ τοιαύτη κακὴ τῶν πραγμάτων τροπὴ ἐγένετο ἔτι κινδυνωδεστέρα διὰ τῆς συναφoῦς αὐτῇ μεταξὺ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τοῦ Πετρόμπευ ρήξεως. Ὁ ἀρχαῖος ἡγεμὼν τῶν Μανιατῶν διετέλει ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1829 ὡς μέλος τῆς Γερουσίας ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ κράτους· ἀλλὰ πρὸ μικροῦ ἔδλεπεν ἑαυτὸν πανταχοῦ ἐπιτηρούμενον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις πρὸ πολλοῦ ἐθεώρει αὐτὸν ὡς κοινωὸν ἢ καὶ διευθυντὴν αὐτῶν τῶν ἀτάκτων κινημάτων τοῦ οἴκου καὶ τῆς φυλῆς αὐτοῦ, καὶ προσεφέρετο μάλιστα πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς δμηρον. Μάτην ὁ Πετρόμπευς παρεκάλει τὸν Κυβερνήτην νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ μεταβῇ εἰς Μάνην, ἐνθα ἤθελε νὰ καταπαύσῃ τὰς ταραχάς. Τέλος ὁ γηραιὸς ἀνὴρ ἠκολούθησε τῇ φωνῇ τῆς ἀγανακτοῦσης φυλῆς αὐτοῦ. Ἄν πράγματι διενοεῖτο νῦν ὁ Πετρόμπευς νὰ καταστῇ ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστάντων συμπολιτῶν αὐτοῦ, εἶναι ἄδηλον. Πάντως ὁμοῦς διενοεῖτο σαφῶς νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πρωτεύουσας.

Ἐπωφεληθεὶς δὲ πρὸς τοῦτο κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1831 θόρυβον ἑορτῆς τινος ἐν Ναυπλίῳ τελουμένης ἀπέδρα πράγματι ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ πλοίου φέροντος σημαίαν Ἴόνιον καὶ ἀνήκοντος εἰς τὸν Ἄγγλον συνταγματάρχην Γόρδωνα κατ' ἀφίκετο ἐν πρώτοις εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐνταῦθα ἐναύλωσε μικρὸν τι πλοῖον, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἀγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸ Λιμένι, τὸ κέντρον τῆς Μανιατικῆς ἐπαναστάσεως. Ἄλλ' ὁ Πετρόμπευς φεύγων ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου εἶχε καταλίπει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἐν ᾗ ἐδικαιολογεῖ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἀναφέρων τὴν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ διαγωγὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ κηρύττων ὡς δικαίωμα αὐτοῦ νὰ μεταβῇ εἰς Λιμάνι καὶ νὰ καταστείλῃ τὰς ἐν Μάνῃ ταραχάς. Ἄλλ' ὁ Κυβερνήτης δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκρίνῃ τὴν τιαύτην δικαιολογίαν, ἐξέδωκε δὲ διάταγμα κηρύττων τὴν φυγὴν τοῦ γερουσιαστοῦ Πετρόμπευ, ὡς πρότερον τὴν τοῦ Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη, ὡς λιποταξίαν. Συγχρόνως δὲ ἐξέπεμπε πανταχόθεν διαταγὴν ἵνα συλληφθῇ ὁ ἐπίσημος φυγάς καὶ ἐπαναχθῇ εἰς Ναύπλιον. Καὶ ὅτε λοιπὸν ὁ Πετρόμπευς μετὰ τοῦ Ζακυνθιακοῦ πλοίου ὑπὸ τρικυμίας ἠνήχθη εἰς τὸ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἡλείας Κατάκωλον, περιέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ «μοιράρχου» Κανάρη, ὅστις ἐπεμψεν αὐτὸν εὐθὺς εἰς Ναύπλιον. Ἐνταῦθα ἐπέμφθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐνώπιον εἰδικῆς ἐκ τινων γερουσιαστῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κόμητος Βιάρου συγκροτουμένης ἐπιτροπείας, καὶ ὁ γηραιὸς βέϋς ἐπὶ τῇ βάσει ὀκτῶ μετὰ πολλοῦ μόχθου συλλεγόντων τῆδε κακέισε στοιχείων κατηγορίας κατηγγέθη ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας. Τῇ ἐπιπολαιστάτῃ αἰτιολογίᾳ τῆς κατηγορίας ἠκολούθησε (περὶ τὰ μέσα τοῦ Φεβρουαρίου) προσωρινή τις μετὰ κουφότητος ἐξενεχθεῖσα κρίσις, δι' ἧς ὁ Πετρόμπευς ἐπέμπετο εἰς τὸ φροδριὸν Ἴτσακαλὲ ὡς προσωρινὴν φυλακὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ γηραιὸς ἡγεμὼν ἔμπλεως νυκτοῦσης μερίμνης καὶ δικαίας ὀργῆς ἐπὶ πολλοὺς μῆνας πεφυλακισμένος, χωρὶς νὰ ἐπακολουθήσῃ νέα τις δικαστικὴ ἀπόφασις, ἐστερημένος πάσης πρὸς τοὺς φίλους κοινωνίας καὶ πάσης συνήθους εὐμαρείας. Τὴν γενομένην αὐτῷ κατὰ Μάϊον εἰσήγησιν

περὶ αἰτήσεως χάριτος παρὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀπέρριψεν ὁ ἀνὴρ ὑπερηφάνως καὶ εὐσταθῶς.

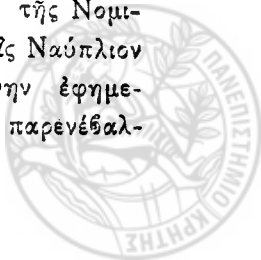
Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης, ἀκούσας τὰ περὶ τῆς μοιραίας ταύτης τροπῆς τῶν τυχῶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, συνήψε διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Κυβερνήτην χάριν ἐπεικουῦς διευθετήσεως τῶν ἐρίδων καὶ ἐπέισθη νὰ ἔλθῃ εἰς Ναύπλιον· ἀλλ' ἐνταῦθα συνελήφθη μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Γεωργίου καὶ ἐτέθη ὑπὸ ἐπιτήρησιν ἀστυνομικὴν. Οἱ Μανιάται ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο μᾶλλον ἀνένδοτοι· αἱ δὲ ἀπόπειραι, αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κατζῆ-Χρήστου, τοῦ διοικητοῦ τῶν Καλαμῶν Κορνηλίου καὶ τοῦ παρὰ τὸν Ἄρμυρὸν περιπλέοντος Κανάρη πρὸς καταπράυνσιν αὐτῶν, οὐδὲν ἐπήνεγκον ἀποτέλεσμα, ἡ δὲ Κυβέρνησις ἤρκειτο τέλος ἐπὶ μακρὸν χρόνον νὰ ἐπιτηρῇ ἀπλῶς τὴν Μάνη ἀπὸ Καλαμῶν διὰ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Νικήτα¹.

Ἡ Μάνη ἔλαβε πρῶτως κινδυνωδεστάτην ἐνίσχυσιν διὰ τῆς φανεραῦς ἀποστασίας τῆς νήσου Ὑδρας. Τὸ ἀρχαῖον δημοτικὸν πνεῦμα τῶν ἀτιθάσων Ἀλβανῶν ναυτῶν τοῦ σκοπέλου τούτου, τὸ ἀρχαῖον πρὸς τὸν Καποδίστριαν μίσος αὐτῶν, ἡ ὑπερηφάνεια, ἣν ἠσθάνοντο ἐπὶ ταῖς ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπηρεσίαις αὐτῶν καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ πυρώδους ἀέρος τοῦ χρόνου τούτου ἐξαπτομένη ἐπαναστατικὴ διάθεσις τοῦ λαοῦ προήγαγον κατὰ μικρὸν τὴν ἔριδα τὴν προελθοῦσαν ἐκ τῶν περὶ ἀποζημιώσεως ἀξιώσεων μέχρι φανεραῦς ρήξεως. Οἱ Ὑδραῖοι ἀπῆλθον ἐπιμόνως τὴν ὀλοσχερῆ εἰς αὐτοὺς καταβολὴν τοῦ ἀπαιτουμένου παρ' αὐτῶν κεφαλαίου τῶν 18 ἑκατομμυρίων φοινίκων. Συμβιβασμὸς δὲν κατωρθοῦτο ἕνεκα τῆς τε δεινῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἐπὶ τὴν νήσον ἐνσηκητούσης καὶ δεινῶς πιεζούσης αὐτὴν ἐνδεείας. Οὕτω δὲ διαρκῶς ἠϋξάνετο ἡ μεταξὺ τῆς Ὑδρας καὶ τοῦ Προέδρου ἔρις. Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου ἀπετέλουν ἐπὶ μᾶλλον σαφῶς τὸ ἔρεισμα, εἰς ὃ προσεχώρησεν ἅπασα ἡ ἐν τῇ χώρᾳ ἀντιπολίτευσις, ἀν-

1. Gordon Zinkeisen, σελ. 693—703. Finlay, σελ. 242—244. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 436 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 269—272.

δρες, οἱοὶ ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Ζωγράφος, ὁ Τρικυπῆς, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἐπιφυλακτικῆν θέσιν ἔτι τηροῦντος Κωλέτου, καὶ πρωιμώτατα πάντες, ὅσοι ἐξ οἰασοδήποτε ἀφορμῆς ἠγανάκτου ἐναντίον τοῦ Κόμητος. Τὸ δὲ κύριον ἐλατήριον τοῦ ὄλου ἀγῶνος ἦτο ἔνθεν μὲν ἡ ἀπαίτησις συντάγματος πράγματι ἐλευθέρου, ἔνθεν δὲ ἡ πρὸς τὸν «Ρῶσον ἀνθύπατον» ἀπέχθεια. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τούτοις, ἀφ' οὗ χρόνου ἐν Γαλλίᾳ ἐξερράγη ἡ Ἰουλιανῆ ἐπανάστασις, ἐν τῇ κυβερνήσει δὲ τῆς Ἑγγλίας οἱ Οὐτίχοι ἀντικατέστησαν τοὺς Τόρρεις (περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1831), αἱ δύο δυτικαὶ Δυνάμεις καὶ ἐν Ἀνατολῇ ἰσχυρότερον συνεδέθησαν πρὸς ἀλλήλας, ὁ δὲ Καποδίστριας νεωστὶ πάλιν προσήγγισεν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὴν Ρωσίαν, διὰ τοῦτο ἡ Ἀντιπολίτευσις εὗρε σπουδαῖον ἔρεισμα καὶ ἐν ταῖς πρέσβεσι τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων. Μετ' ὀλίγον δὲ εὗρε καὶ τρόπον βεβύτατον ἵνα διὰ τοῦ τύπου ἐπενεργήσῃ ἐπὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ ἐν θανάσιμῳ ἔχθρῳ πρὸς τὸν Κυβερνήτην διατελῶν «Ταχυδρόμος Σμύρνης» (Courier de Smyrne), ὅστις ἄλλως περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου 1831 ἔπαυσε τὴν ἐκδοσὶν αὐτοῦ, δὲν εἶχε δυνηθῆναι ἀσκήσῃ ἐν μεγάλῳ δραστηκῆν τινὰ ροπήν, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποστάσεως τῆς Σμύρνης, τὸ δὲ διότι ἐγράφετο ἐν τῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἀλλὰ νῦν ἤρξατο ἐκδιδομένη ἐν γῇ Ἑλληνικῇ ἐφημερὶς ἀντιπολιτευομένη. Ὁ Κυβερνήτης ἐξήτει ἐπὶ μακρὸν νὰ καταστήσῃ μονοπώλιον τῆς Κυβερνήσεως τὸν τύπον καὶ τὰ τυπογραφεῖα. Ἐν τῇ καταστάσει ἐρεθισμοῦ, ἐν ἣ διατέλει ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς παραιτήσεως τοῦ Λεοπόλδου καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου, εἶχε παύσει τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνάδου συντασσομένην «Αὐγήν» καὶ εἶχεν ἐνεργήσει ἄπαξ ἄνευ ἀποτελέσματος ὥστε ὁ συντάκτης ἕνεκα τῆς ἐλευθερίας τῆς γλώσσης, μεθ' ἧς ἐγραφε, νὰ κατηγορηθῆ ὡς ἕνοχος ἐσχάτης προδοσίας. Ὅτε λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1830 ὁ νεαρὸς Θεσσαλὸς λόγιος Ἄ. Πολυζωίδης, διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, μεστὸς Γαλλικῶν ἰδεῶν ἀφίκετο ἐκ Παρισίων εἰς Ναύπλιον καὶ ἤθελε νὰ ἰδρῦσῃ ἐνταῦθα νέαν ἀντιπολιτευομένην ἐφημερίδα, τὸν «Ἀπόλλωνα», τοσοῦτον βιαίας δυσχερείας παρενέβαλ-

λεν αὐτῷ εἰς τὸ ἔργον ὁ κόμης Βιάρος, ὥστε ὁ Πολυζωίδης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1831 μετόφησεν εἰς Ὑδραν, ἔνθα οἱ Ὑδραῖοι μετὰ χαρᾶς ὑπεδέξαντο αὐτὸν καὶ κατέβαλον προθύμως τὰς δαπάνας τοῦ τύπου. Ὁ «Ἀπόλλων», ἔστις ἤρξατο ἐκδιδόμενος ἀπὸ τῆς 4/16 Μαρτίου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ Σύνταγμα», ἐγένετο τὸ μέγα ὄργανον τῆς ἐπὶ τοὺς Ὑδραῖους προσερεϊδομένης ἀντιπολιτεύσεως καὶ προέβη εἰς σφοδροτάτας ἐπιθέσεις ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτου καὶ τοῦ «Ρωσικοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος αὐτοῦ»¹.

Ἐντεῦθεν αἱ μεταξὺ τῆς Ὑδρας καὶ τοῦ Καποδιστριαίου σχέσεις καθίσταντο ἐπὶ μᾶλλον δξύτεραι. Μάτην ὁ Κυβερνήτης προέβη εἰς ἀπειλὰς καὶ παρακλήσεις ἵνα ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ «Ἀπόλλωνος» τὴν προστασίαν τῶν Ὑδραίων. Μάτην αὐτὸς αὐτὸς ἐφάνη ἄπαξ ἐπὶ πλοίου Ρωσικοῦ² πρὸ τῆς ἀπειθοῦς νήσου καὶ ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τοῦ μισητοῦ συγγραφέως καὶ αὐτοῦ τοῦ τυπογράφου καὶ τοῦ τυπογραφικοῦ ὄργανου αὐτοῦ. Ἀπέτυχεν ἐν πᾶσι τοῖς διαθήμασιν αὐτοῦ. Εἰς τὰς ἐριδας δὲ ταύτας προσετίθεντο διαρκῶς νέα γεγονότα δεικνύοντα σαφῶς τῷ Κυβερνήτῃ ὅτι ἀδύνατον αὐτῷ ἐμελλε νὰ εἶναι νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λαοῦ τούτου, τοῦ πρὸ πολλοῦ μετὰ πόθου προσδοκῶντος ἐκλογὴν νέου ἡγεμόνος παρὰ τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκεψέως, ἐχούσης πρὸς τοῦτο τὴν ἐλευθέραν συναίνεσιν αὐτοῦ. Εὐθὺς μετὰ τὸν ἀτυχῆ εἰς Ὑδραν ἐκπλουν μετέβη ὁ Καποδιστριας κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1831 εἰς Μαραθωνήσιον, ἵνα ὡς δυνατόν καταπραύνη τοὺς παρωργισμένους Μανιάτας. Ἀλλὰ νῦν οὐδὲ διὰ χρημάτων κατέστη δυνατόν νὰ κατορθωθῇ τι παρὰ τῷ λαῷ τούτῳ. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Μάνης ἀπήτησαν ὡς βᾶσιν παντὸς συμβιβασμοῦ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Πετρόμπευ καὶ τὴν ἀνακλήρῳξιν συντάγματος μέλλοντος ν' ἀσφαλίσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν. Τὰ δὲ Γαλ-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 635—687 κφε. Finlay, σελ. 230—234. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 221—227. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2, σελ. 435—437.

2. Ταῦτα κατὰ Gordon-Zinkeisen, σελ. 688 κφε.

λικὰ στρατεύματα τοῦ στρατηγοῦ Σνάϊδερ, ὅστις ἕνεκα τῶν κατεπειγουσῶν παρακλήσεων τοῦ Κυβερνήτου ἔλαβεν ἀπὸ Παρισίων ἐδηγίας, χρονολογουμένας ἀπὸ 15)27 Μαΐου, νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Κόμητος, συνέκειντο ἀπλῶς ἀπὸ 1500—2000 στρατιωτῶν καὶ ἐντεῦθεν ἦσαν ἀνεπαρκῆ εἰς στρατείας πραγματικὰς¹.

Νῦν δὲ ἀπεδείχθη ὅτι καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας τῆς γενικῆς δυσαρρεσκείας, ὅπερ δὲν ἦτο παράδοξον ἕνεκα τῆς δυσχερείας, καθ' ἣς ἐπάλαυνεν ἡ Κυβέρνησις ἐν τῇ κανονικῇ καταβολῇ τῶν μισθῶν. Ὁ ταγματάρχης Τσάμης Καρατάσος (ὁ νεώτερος) κατέλιπε τῇ 19/1 Μαΐου μετὰ τῆς φάλαγγος αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ λόγῳ τῆς καθυστερήσεως τοῦ μισθοῦ, τὸ παρὰ τὴν Ἐλευσίνα στρατόπεδον καὶ ἐνωθεὶς παρὰ τὴν Ἀταλάντην μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ κηδεστοῦ αὐτοῦ Γαρδικιώτου προέβη εἰς κοινὴν μετὰ τούτου ἐπανάστασιν, καθ' ἣν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος ἐσκόπουν νὰ συγκρατήσωσιν ἐν Σαλῶνις συνέλευσιν πάντων τῶν δυσηρεστημένων ἀρχηγῶν. Καὶ ἐπήλθον μὲν νῦν κατὰ τοῦ Καρατάσου ὁ Αὐγουστῖνος Καποδίστριας μετὰ 1200 ἀνδρῶν καὶ ὁ Δημήτριος Καλλέργης μετὰ 300 καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτόν. Ἄλλ' ἡ ἐνέργεια τῶν μαχητῶν τούτων ἦτο τσοσβιτὸν χαλαρά, ὥστε ὁ Καρατάσος ἠδυνήθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Ὄθρυν καὶ ἐντεῦθεν κατὰ Ἰούνιον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον αὐτοῦ. Μόνον δὲ μετὰ τινα ἀτυχῆ παρὰ τὸ ὄρος Βάβρυον ἐναντίον τοῦ Ράγγου καὶ τοῦ Μεταξᾶ μάχην καὶ τὴν διὰ χρημάτων ἐπιτευχθεῖσαν ἐν τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ λιποταξίαν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διαρκῶς πέραν τῶν Τουρκικῶν ὄρων. Οἱ αἰχμάλωτοι ἐπέμφθησαν μὲν ἐν Ναυπλίῳ ἐνώπιον στρατοδικείου, ἀλλ' ἔτυχον χάριτος. Αὐτὸς δὲ ὁ Κυβερνήτης ἐξ ἑνὸς μὲν, καίπερ ἔχων ροπὰς τυραννικὰς, δὲν ἦτο ἀνὴρ ἀναπτύσσων ρώμην ἀπηνῶς ἀποτελεσματικὴν (ὡς τοῦτο ἐφάνη ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους κατὰ τινα μεταξὺ τῶν ὠριμωτέρων τὴν ἡλικίαν μαθητῶν τῆς ἐν Αἰγίνῃ στρατιωτικῆς σχολῆς στάσιν), ἐξ ἄλλου

1. Gordon Zinkeisen, σελ. 703 κφε.

δὲ εἰς δεινὴν εἶχε περιστῆθῆσιν ἕνεκα τῆς ἐπικινδύνου ὀξύτητος, ἦν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους προσέλαβεν ἢ μετὰ τῆς Ὑδρας ἔρις¹.

Ἡ ἀγανάκτησις, ἣν ἠσθάνετο ὁ Κυβερνήτης ἐπὶ τῇ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ συναθροίσει πάντων αὐτοῦ τῶν πολεμίων (ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ἐντεῦθα ἀφίξει, κατὰ Ἀπρίλιον, τοῦ τέως ἐν Τήνῳ μένοντος Μαυροκορδάτου), ὧν αἱ τάξεις ἐπυκνοῦντο διὰ τῶν πολλῶν ὑπόπτων αὐτῷ Ἑλλήνων, εἰς οὗς ἀπηγόρευε τὴν ἐν Αἰγίνῃ διαμονήν· προσέτι δὲ ἡ δυσθυμία αὐτοῦ ἐπὶ τῇ αὐξανομένῃ σφοδρότητι τῶν ἐπιθέσεων τοῦ «Ἀπόλλωνος», εἰς ἃς δὲν ἀπετέλου ἐπαρκῆς ἀντίρροπον αἱ ἀναφοραὶ αἱ περιπόμεναι ἐκ τῶν ἐπιπιστῶν ἐπαρχιῶν αἱ μαρτυροῦσαι πίστιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀφοῦ οὐδεμία ἀπαγόρευσις ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ καὶ τὴν ἐν Πολοποννήσῳ κυκλοφορίαν τοῦ «Ἀπόλλωνος»· τέλος δὲ ἡ πολὺ πέρα τῆς οἰκονομικῆς ἔριδος καθ' ἐκάστην ὀξυτέρα καθισταμένη μεταξὺ τῶν δύο ἀντιμαχομένων δυνάμεων ἀντίθεσις, ἐπήνεγκον ἐπὶ τέλους περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου 1831 φανεράν ρηξιν. Ὁ τότε διοικητὴς Ὑδρας Μαυρομάτης, μὴ θεωρῶν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἐν Ὑδρᾷ, ἔφυγεν εἰς Σπέτσας. Οἱ δὲ Ὑδραῖοι ἐπέστησαν ἑαυτῶν «Ἐπιτροπεῖαν συνταγματικὴν» ἐξ ἐπιτά συγκειμένην ἀνδρῶν (Κουντουριώτου, Μισούλη, Βασιλείου Βουδούρη, Ἐμμανουὴλ Τομπάζη, Δημητρίου Βουλγάρεως, Ἀντωνίου Κριεζῆ καὶ Νικολάου Οἰκονόμου) καὶ ἀπέστησαν φανερῶς ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ παράδειγμα τῶν Ὑδραίων συνήρπασε παραχρῆμα τοὺς ὑπὸ τοῦ οἴκου Μπότσης διευθυνμένους Σπετσιώτας, οὓς ἤσσαν δὲ καὶ τοὺς Ψαριανούς, οἵτινες ὡς πολέμιοι τοῦ Κυβερνήτου εἶχον διωχθῆ κατὰ Μάρτιον ἐξ Αἰγίνης. Ὡς σύμβολον τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν κλίσεως αὐτῶν ἀνεπέτασαν ἀμφότεραι αἱ νῆσοι τὴν Γαλλικὴν τρίχρουν σημαίαν. Νῦν δὲ ἀπέστη καὶ ἡ Σύρος μετὰ τῶν τοσοῦτων εἰς τὴν Κυβέρνησιν σπουδαίων τελωνείων αὐτῆς. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ οἰκονομικὴ ἀπορία τοῦ Κυβερ-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 679 κφξ. 704 κφξ. Finlay, σελ. 284. v. Prokesch Osten, τόμ. 2 σελ. 439 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2, σελ. 222 κφξ.

νήτου κατέστη τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε οὗτος οὐ μόνον νέους φόρους ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ καὶ διέταξε τὴν ἔκδοσιν ἀτόκου χαρτονομίσματος τριῶν ἑκατομμυρίων φοινίκων, εἰς δ' ἐζήτηι νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν κυκλοφορίαν διὰ διατάγματος τῆς 1:13 Σεπτεμβρίου. Ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων παρήχον ἰσχυρὸν ἔρεισμα εἰς τὴν Ἀντιπολίτευσιν, ἐζήτησεν ἀπαξ ἔτι νὰ κατορθώσῃ τινὰ συμβιβασμόν. Πρὸς τοῦτο ἐπέτρεψεν ὥστε περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν προστατῶν Δυνάμεων πέντε πρόκριτοι τῆς Ὑδρας νὰ ἔλθωσιν εἰς Ναύπλιον ἵνα διαπραγματευθῶσι πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Ἄλλ' αἱ διαπραγματεύσεις εἰς οὐδὲν ἤγαγον ἀποτέλεσμα. Ὁ Κυβερνήτης ἤθελε μὲν νὰ ἐπιτρέψῃ ἵνα συνέλθῃ ἡ Συνέλευσις κατὰ Ὀκτώβριον, ἀλλ' ἐν τῷ ζητήματι τοῦ Συντάγματος ἐπέμενε λέγων ὅτι «δὲν εἶχεν αὐτὸς τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας καὶ ὅτι περὶ τῆς σκοπιμότητος οὐδὲποτε συντάγματος μόνον ὁ μέλλων κυρίαρχος τῆς Ἑλλάδος ἠδύνατο νὰ κρίνῃ». Ἐντεῦθεν ἡ ρήξις κατέστη τελεία. Ἡ δὲ Ἀντιπολίτευσις διενεεῖτο ἤδη νὰ συγκαλέσῃ Συνέλευσιν εἰς Ὑδραν¹.

Οὕτως ἐδόθη τὸ σύνθημα εἰς ἐπικείμενον ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐνῶ δὲ ἡ Ἀντιπολίτευσις παρεσκευάζετο καθ' ἑαυτὴν πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, ὁ Καποδίστριας διεπραγματεύετο μετὰ σπουδῆς πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας, καθ' ὃν χρόνον μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δυτικῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ Ρώσου πρέσβους μικρὰ μόνον πλέον ὑρίστατο ὁμόνοια. Αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις ἀντεπροσωπεύοντο τότε ἐν Ναυπλίῳ διὰ τοῦ Ρουάν καὶ τοῦ Δῶκινς· αἱ δὲ ναυτικαὶ αὐτῶν μοῖραι διψκοῦντο ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Lalande καὶ Lyons. Ἄλλ' ἡ Ρωσία ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἐνεργῶν, οἵτινες τοσοῦτον ἀφρωσιμένοι καὶ πρόθυμοι ἦσαν πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἐν ᾧ ἔβλεπον ἔτι νῦν τὸν πρόφην ἰσχυρὸν Ρῶσον ὑπουργόν, ὅσον ὁ Δῶκινς διατέλει δυσμενῆς πρὸς αὐτόν, ἦτοι ὑπὸ

1. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 227—232 Finlay, σελ. 235.
v. Prokesch-Osten τόμ. 2 σελ. 437, 443 κφε.

τοῦ ἀπεσταλμένου βαρῶνου Ροῦκμαν καὶ τοῦ ναυάρχου Ρικόρδου (Ricord). Οἱ τρεῖς ἀπεσταλμένοι ἔδεν ἦσαν σύμφωνοι ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας, εἰς αἷς ἐνδεχομένως ἠδύνατο νὰ προβῇ ὁ Κυβερνήτης ἐν τῇ πρὸς τὴν Ὑδραν ἐριδι. Οὕτω δ' ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὁ Κυβερνήτης ἤτο λίαν πρόθυμος ν' ἀκολουθήσῃ τῇ γνώμῃ τοῦ Ροῦκμαν, συμβουλευόντος ἐνέργειαν ἔντονον ἐναντίον τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Κυβερνήτης, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ αὐτοῦ Ρίξου Νερουλοῦ (παραιτηθέντος διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς θέσεως², ἀντικατασταθέντος διὰ τοῦ Γλαράκη καὶ μετὰ ταῦτα ἀποχωρήσαντος εἰς Αἴγινα), ἤρνεϊτο νὰ δώσῃ ναυτιλιακὰ ἔγγραφα εἰς τοὺς ἐπαναστάτας νησιώτας, ὡς μὴ ὑπακούοντας πλέον εἰς τοὺς δημογέροντας αὐτῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν λεγομένην συνταγματικὴν ἐπιτροπείαν, παρεκάλει δὲ ἅμα τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν συμμαχικῶν στόλων νὰ κωλύσωσι παντὸς ἔκπλου τὰ τῶν ἐπαναστατῶν πλοῖα. Εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, ὡς εἶναι εὐνόητον, μόνος ὁ Ρικόρδος ἐφάνη πρόθυμος νὰ συμμορφωθῇ. Συγχρόνως ὁ Κόμης ἤρξατο μεγάλων παρασκευῶν ἐν Πέρφ. Ὁ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐνταῦθα εὐρισκόμενος στόλος ὠπλίσθη καὶ ἔλαβε πληρώματα· συνίστατο δὲ ὁ στόλος οὗτος, ὁ ἐν τῇ λαμπρῇ λιμένι τούτῃ σταθμεύων, ἐκ τῆς φρεγάτας «Ἑλλάδος», ἐκ δύο ἀτμοπλοίων, ἐκ τῶν κορβητῶν «Αἰλέκου», «Ὑδρας» καὶ «Σπετσῶν» (αἱ Σπέτσαι ἐκαλοῦντο πρότερον «Ἀγαμέμνων» καὶ ἦσαν ἐν ἀρχῇ ἰδιοκτησία τῆς Μπουμπουλίνας³, νῦν δὲ διφυκοῦντο ὑπὸ τοῦ Κανάρη) καὶ ἐκ μεγάλου ἀριθμοῦ πυρπολικῶν, μιστικίων καὶ κανονιοφόρων. Ὁ στόλος δὲ οὗτος ἐμελλε νῦν νὰ ἐκπλεύσῃ καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Σύρου νὰ παραλύσῃ τὰ κινήματα τῆς Ἀντιπολιτεύσεως⁴.

Τότε ἡ κοινότης τῆς Ὑδρας, εἰς ἣν εἶχε προδοθῇ τὸ σχέ-

1. Οὕτω μεταφράζομεν διὰ γενικοῦ ὄρου τὸ Regident τὸ συνήθως μεταφραζόμενον τὰς ἡμῖν «πρόεδρος ὑπουργός». Σ. Μ.

2. Gordon Zinkeisen, σελ. 708 κφξ.

3. Orlandos τόμ. 1 σελ. 69.

4. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 232—234. Finlay, σελ. 225.

διον τοῦ Κυβερνήτου, ἐνήργησε κατὰ τρόπον ἀληθῶς δλέθριον, τολμηρῶς ἅμα καὶ ἔρρωμένως, ἵνα ἐγκαίρως ἀποκρούσῃ τὴν ἐπίθεσιν. Ὁ γηραιὸς ναύαρχος Μιαούλης, ὁ γνωστὸς οὐχὶ μόνον ὡς φύχραιμος καὶ ἀποφασιστικὸς ναύτης, ἀλλὰ καὶ ὡς τὰ μέγιστα χρηστὸς ἀνὴρ καὶ τῇ κοινότητι αὐτοῦ ἀκλονήτως πιστῶς ἀφωοιωμένος, ἔλαβε διαταγὴν ἵνα, πρὸς ματαίωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Κυβερνήτου, μετὰ σίφους ναυτῶν μεταβῆ εἰς Πόρον καὶ διὰ ταχέος τολμύματος κυριεύσῃ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον. Ὁ Μιαούλης ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου σημαίαν ἔχοντος πλοίαρχου Ἀ. Κριεζῆ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου (ὡς πολιτικοῦ συμβούλου) μετέβη τῇ 14)26 Ἰουλίου μετὰ 50 ἀνδρῶν ἀπὸ Ὑδρας εἰς Πόρον καὶ κατώρθωσε τῇ ἐπομένῃ νυκτί, πράγματι, βοήθειά τῶν κατοίκων, νὰ κυριεύσῃ τὸν ναύσταθμον, τὸ ὑπὸ τοῦ Χάϊδεκ κτισθὲν φρούριον καὶ τὸν στόλον τὸν Ἑλληνικόν, ἀνεπέτασε δὲ ἐπὶ τῆς «Ἑλλάδος» τὴν σημαίαν αὐτοῦ. Μόνος ὁ Κανάρης, ὧν τότε ἦδη, ὡς καὶ βραδύτερον πάντοτε, μετὰ μεγίστης ἐπιμονῆς πιστὸς εἰς τὸν Κυβερνήτην καὶ εἰς τὴν Κερκυραϊκὴν καὶ Ρωσικὴν μερίδα, δὲν μετεπέσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχικοῦ συναγωνιστοῦ ἵνα μεταστῆ εἰς τοὺς Ὑδραίους, ἀλλ' ἐγένετο αἰχμάλωτος ἐπὶ τινα χρόνον. Καὶ νῦν ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Μιαούλη προπαρασκευαί ἵνα ὁ στόλος ἀπαχθῆ εἰς Ὑδραν. Καὶ ὁ Τσάμης δὲ Καρατάσος ἐφάνη ἐν Πόρῳ μετὰ σίφους μαχητῶν. Ὅτε ὁ Καποδίστριας ἔλαβεν ἀγγελίαν περὶ τῆς θρασείας πράξεως τοῦ Μιαούλη, κατελίφθη ὑπὸ μεγάλης ὀργῆς καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ νῦν μετὰ δεινῆς ἐνεργείας. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἔνεκεν ἑλλείψεως χρημάτων δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσι νῦν ὡς ἀναμφιδόλως πιστά, ἠτήσατο τὴν συνδρομὴν τῶν πρέσβων (16/28 Ἰουλίου). Ἄλλ' ὁ Ρουὰν ἀκριδῶς ἦτο νῦν ἀπών, καὶ οἱ διοικηταὶ δὲ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ στόλου Lyons καὶ Lalande δὲν εὗρισκοντο τότε ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυπλίου. Ἄλλ' ὁ Ρώσος ναύαρχος Ρικόρδος, καίπερ μὴ ἀγνοῶν τὸ ἐπικίνδυνον μονομεροῦς μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ ἐνεργείας, ἐνέδωκε τῷ Καποδιστριαί καὶ ἤρξατο πράγματι τῆς ἐπεμδάσεως, τοῦθ' ὅπερ εἶχεν ὡς πρὸς τὸν Κυβερνήτην τὸ ἐπι-

βλαβές ἀποτελεσμα, ὅτι ἡ ἐξέγερσις καὶ πᾶσα ἡ περαιτέρω ἐνέργεια τῶν Ὑδραίων προσέλαβε τὸν χαρακτήρα ἀγῶνος ὑπὲρ Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἐναντίον βιαίας Ρωσικῆς ἐπιθέσεως. Ἐνῶ λοιπὸν ἡ πόλις Ναύπλιον ἐκηρύσσεται ἐν καταστάσει πολιορκίας, ἐνηργοῦντο δὲ ἔρευνη κατ' οἶκον καὶ φυλακίσεις, πολλοὶ δὲ ὑποπτοὶ ἠναγκάζοντο νὰ φεύγωιν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐφ' ἑκείνους τούτοις ὁ στρατηγὸς Νικήτας μετὰ χιλίων ἀνδρῶν (200 ἡππέων ὑπὸ τὸν Δ. Καλλέργην, καὶ τάγματος τακτικῶν καὶ πολλῶν ἀτάκτων) ἐπήλαινον κατὰ τοῦ Πόρου, ἐξέπλει καὶ ὁ Ρικάρδος τῆ 16)28 Ἰουλίου μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ ἐναντίον τῆς νήσου ταύτης. Ὁ Ρῶσος ναύαρχος ἀπέκλεισεν ἐν πρώτοις μετὰ δύο πολεμικῶν πλοίων τὴν μεγάλην πρὸς τὸ βορειανατολικὸν μέρος εἰσοδὸν τοῦ λιμένος τοῦ Πόρου, ὁ δὲ Νικήτας κατέλαβε θέσιν ἐν τῷ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀργολίδος κειμένῳ προαστείῳ τοῦ Πόρου Γαλατᾶ.

Ὅτε ὁ Ρικάρδος προσεκάλεσεν ἐν πρώτοις τὸν ναύαρχον Μιαούλην νὰ παύσῃ ἐνεργῶν ὡς ἐνήργει, ὁ Ἕλληνας ναύαρχος ἀπήντησεν ἀπλῶς ὅτι μέχρι τῆς συγκροτήσεως Ἐθνικῆς Συνελεύσεως θὰ ἔμενε πιστὸς εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μόνην ἀνεγνωρισμένην ἀρχὴν τῆς ἐν Ὑδρᾷ «Συνταγματικῆς Ἐπιτροπείας» καὶ διεμαρτυρήθη ἐναντίον τῆς μονομερούς ἐνεργείας τοῦ Ρικάρδου. Αἱ διαπραγματεύσεις προσέλαβον μετ' ὀλίγον χαρακτήρα λίαν ὀξύν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει διετέλουν τὰ πράγματα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὁ Μιαούλης δὲν ἤθελε νὰ καταλίπῃ τὸν στόλον καὶ τὸν ναυσταθμὸν ἀνευ διαταγῆς διδομένης ἐξ Ὑδρας. Καὶ ἡ ἀφιξις δὲ τοῦ Lalande καὶ τοῦ Lyons οὐδόλως μετέβαλε τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων. Καὶ τούτων τὴν γενομένην πρὸς τὸν Μιαούλην πρόσκλησιν περὶ παραδόσεως τοῦ στόλου καὶ τοῦ ναυστάθμου ἀπέρριψεν αὐτὸς, οἱ δὲ ἐν Ὑδρᾷ ἐπὶ τῇ ἐρωτῇ τοῦ Μιαούλη ἐπεκύρωσαν ρητῶς τὴν ἀρνητικὴν ὡς πρὸς τὴν παράδοσιν ἀπάντησιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στόλαρχοι οὗτοι οὔτε ἐπεθύμουν οὔτε ἐντολὴν εἶχον νὰ προσβάλωσι τὴν Ὑδραίους, διὰ τοῦτο ἔλαβον παρὰ τοῦ ναύαρχου Ρικάρδου καὶ Μιαούλη τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι οὐδὲν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἔμελ-

λον νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐναντίον ἀλλήλων, ἔμελλον δὲ νὰ ἐμμελνωσιν ἐν τῇ μέτρῃ νῦν καθεστῶτι, ἕως οὗ ἐπιστρέψουν αὐτοὶ οὗτοι (οἱ στόλαρχοι) ἐκ Ναυπλίου εἰς Ὑδραν ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀπόφασιν τῶν τριῶν πρέσβων. Οὕτως ἔπλευσαν εἰς Ναύπλιον εἰς δικαίηται τῶν στόλιων τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, χωρὶς δυστυχῶς νὰ σκεφθῶσι νὰ καταλίπωσιν ἐν ἡ δύο πλοῖα παρὰ τὴν Πόρον πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπουσίας τῶν δύο στολάρχων ὁ ἐνεργὸς καὶ δραστήριος Ρικάρδος δὲν ἔμεινε ἀργός. Ἐπέμφε δύο πλοῖα πολεμικὰ εἰς τὸ νοτιανατολικὸν στόμιον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Πόρου διακόφας οὕτω τὴν τοῦ Μιαούλη πρὸς τὴν Ὑδραν συγκοινωνίαν καὶ κωλύων τὴν τροφοδότησιν τῶν πληρωμάτων αὐτοῦ. Πλὴν τούτων, ὅτε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 21) ἢ πρὸς 25 ὁ Αὐγούστου Ὑδραϊκῆ τις κορβέτα ἐπειράτο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν λιμένα, συνήφθη μάχη μετὰ τῶν Ρώσων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς εἰρημένης κορβέτας, τῶν «Σπέτσων» καὶ τοῦ φρουρίου τοῦ Πόρου ἐξ ἄλλου, ἀποδάσα ἀτυχῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μιαούλης οὐδαμῶς ταραχθεὶς ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκδόσεως τῆς μάχης ἐπεσκεύαζε τὰς «Σπέτσας» καὶ νέον συνεκρότει πλήρωμα τοῦ πλοίου τούτου, ἐζήτηε δὲ καὶ ἐπικουρίαν ἐξ Ὑδρας, ὁ Ρικάρδος ἐβουλεύσατο ἰσχυρότερον νὰ κατενέγκῃ κατ' αὐτοῦ πλῆγμα. Τῆς 29) 10 Αὐγούστου, εἰ καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν οἱ πρὸς σύμπραξιν τεταγμένοι Ἕλληνες τακτικοὶ ἀπέβαλον τὸ θάρρος, ἐπετέθη διὰ δύο πλοίων κατὰ τοῦ ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ φρουρίου, ἐνῶ δύο ἄλλα πλοῖα Ρωσικὰ οὕτως ἐκύκλωσαν τὰς Ἑλληνικὰς κορβέτας «Αἰλέκον» καὶ «Σπέτσας» ὥστε μετὰ ὀφθαλμὴν μάχην ἡ μὲν πρώτη κορβέτα ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ πληρώματος αὐτῆς, ἡ δὲ δευτέρα ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα.

Τοῦ Ρικάρδου ἡ τραχιεὶα διαχωγὴ ἐνέπνευσε δισταγμοὺς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ρώσον πρεσβευτήν, καὶ ὁ Καποδίστριας θεώρησεν ἀναγκαῖον ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐπὶ τοῖς γενομένοις δυσπραξείας τῶν πρέσβων τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων νὰ στέρξῃ συμβιβασμὸν τινα ὑπὸ τῶν τριῶν διπλωματῶν προτεινόμενον. Κατὰ τὰ ὑπὸ τούτων ἀποφασισθέντα ὁ Μιαούλης ἔμελλε νὰ προσκληθῆ

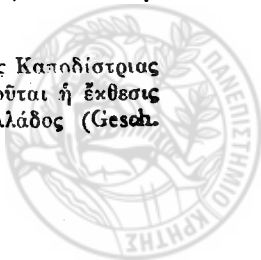
ἐν ὀνόματι τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ν' ἀποδώσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ὁ δὲ Κυβερνήτης ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ἀμνηστειὰν εἰς τοὺς μετασχόντας τῶν περὶ τὸν Πόρον γενομένων πράξεων καὶ νὰ συγκαλέσῃ Συνέλευσιν ἐντὸς βραχείας προθεσμίας. Ὁ Lalande καὶ ὁ Lyons κατέλιπον τὸ Ναύπλιον τῇ 31)12 Αὐγούστου ἵνα ἀνακαινώσωσι τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῷ Ὑδραίῳ ναυάρχῳ· ἀλλ' ἤλθον εἰς Πόρον βραδύτερον ἢ ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ κωλύσωσι τὴν φρικώδη καταστροφὴν.

Ἐν Πόρῳ μετὰ τὴν μάχην τῆς 29)10 Αὐγούστου δὲν εἶχον ἡουχάσει τὰ πράγματα. Οἱ Ὑδραῖοι εἶχον καταπλαγῆ ἐπὶ τῇ αἱματηρᾷ συμπλοκῇ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν μετὰ τῆς Ρωσικῆς ἀκριβῶς δυνάμει, καθ' ἕσον μάλιστα σημαντικὸν μέρος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν εὑρίσκετο τότε ἐν τοῖς Ρωσικοῖς λιμέσι χάριν ἐμπορίας τοῦ σίτου. Οἱ πολῖται δὲ τοῦ Πόρου, οἵτινες μέχρι νῦν συνετάσσοντο τῷ Μισοῦλῳ, ὡμολόγησαν σύμβασιν κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 31)12 Αὐγούστου μετὰ τοῦ Ρικάρδου, καὶ συνήνεσαν ἵνα ἡ πόλις αὐτῶν τὴν ἐπομένην πρωίαν καταληφθῆ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Κυβερνήτου, ἐνῶ οἱ Ρῶσοι ἤθελον ἵνα πάντες εἰ ἐπωσθήποτε ἐνοχοποιούμενοι ἐκ τῶν κατοίκων καὶ οἱ ὀλιγώτερον εὐτολμοὶ ἐκ τῶν Ὑδραίων ὑπεκφύγῃσι διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Ὑδραν. Τέλος ἔμειναν 30 ἄνδρες παρὰ τῷ Μισοῦλῳ ἐπὶ τῆς «Ἑλλάδος». Ἀλλὰ νῦν ἀφ' ἠπίσθη πᾶσα ἡ ἀπεγνωσμένη εὐτολμία τοῦ γηραιῦ ναυάρχου, ὅστις ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης τῆς πρώτης ὑπὸ Ἑλληνικῶν πυρπολικῶν εἰς τὸν ἀέρα ἀνατιναχθείσης παρὰ τὴν Ἐρεσσὸν Τουρκικῆς φρεγάτας ἦτο ἀπὸ ἐτῶν εἰθισμένος εἰς θεάματα ἀγριωτάτων πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος γινομένων καταστροφῶν. Νῦν, ὅτε ἡ ἀπώλεια τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, περιερχομένου εἰς τοὺς Ρώσους συμμάχους τοῦ ὡς ἀπηνεστάτου ἔχθρου τῆς Ὑδρας πολιτευομένου Κυβερνήτου, δὲν ἐφαίνετο πλέον ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποσοδηθῆ· νῦν, ὅτε ὑπῆρχεν αὐτῷ φόβος οὐχὶ μόνον περὶ τῆς εἰς Ρωσίαν ἀπαγωγῆς τοῦ στόλου τούτου (τὸ τοιοῦτον δὲν ἤθελον ἐπιτρέψει ποτέ, ὡς νοεῖται οἰκοθεν, αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις), ἀλλὰ περὶ ἀμέσου τινὸς

ἐναντίον τῆς Ὑδρας ἐπιθέσεως· νῦν, λέγομεν, ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὁ Μιαούλης ὡς Ὑδραῖον, ὡς μόνον ἐκ τῶν διαταγῶν τῆς κοινότητος αὐτοῦ ἐξαρθρώμενον, καὶ ἦτο προθυμότερος, πάντως μετὰ βαρῦν ἐσωτερικὸν ἀγῶνα, χάριν τῆς Ὑδρας νὰ παραδώσῃ εἰς καταστροφὴν καὶ Ἑλληνικὰ ἔτι πλοῖα. Διὰ τοῦτο διεβίβασεν εἰς τὸν Ρῶσον ναύαρχον τὴν διακήρυξιν ὅτι ἔμελλε ν' ἀναμείνῃ τὴν ἀφίξιν τῶν στολάρχων τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων καὶ νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τούτων, ἐν πάσῃ δὲ νῆα ἐχθρικῇ κατ' αὐτοῦ κινήσει ἔμελλε νὰ παραδώσῃ εἰς πῦρ τὰ ὑπ' αὐτὸν πλοῖα. Ὁ Ρικάρδος ὑπεσχέθη ἐπὶ τούτῳ ὅτι ἔμελλε ν' ἀναμείνῃ τὴν ἀφίξιν τῶν συναδέλφων αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Ρῶσος ναύαρχος ὀλίγην ἔχων πεποίθησιν εἰς τὴν μετ' ὀλίγον διὰ τινος ἀγγελιαφόρου πεμφθεῖσαν αὐτῷ ἐκ Ναυπλίου εἰδησιν περὶ τῆς ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν γινομένης συμβάσεως, ἔλαβεν, ὡς ἐκτίθησι τὸ πρᾶγμα ὁ Μένδελσον-Βαρθόλδου, ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Κυβερνήτου αὐτοῦ¹, παραινούντος αὐτῷ ἀρκούντως σαφῶς κατὰ τὰ φαινόμενα, ἵνα διὰ ταχείας δημιουργίας τετελεσμένου γεγονότος (fait accompli) κατασυντρέψῃ τοὺς ἐπαναστάτας, πρὶν ἢ ἡ διπλωματία τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων κατορθώσῃ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς δυσκόλου θέσεως αὐτῶν.

Ὅπωςδὴποτε ὁ Ρικάρδος παρεσκευάσθη μετὰ μεγάλης προνοητικότητος εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ προσβολήν. Ἐνῶ μετὰ τις τῶν Ἑλληνικῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων τὴν πρωίαν τῆς 1)13 Αὐγούστου ἐκινεῖτο πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Πόρου, ὁ ναύαρχος κατελάμβανεν ἐν τῷ νοτίῳ μέρει τοῦ λιμένος τὰς ἐν περιπτώσει μάχης ὠφελιμωτάτας τοῖς Ρῶσις θέσεις. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς ἐνόησεν ὁ Μιαούλης ὅτι ὁ Ρῶσος δὲν ἀνέμενε τὴν ἀφίξιν τῶν λοιπῶν στολάρχων, ἀλλὰ πράγματι ἤρξατο αὐθις τῶν ἐχθρικῶν πράξεων, ἔξετέλεσε (τὴν 9¹)₂ πρὸ μεσημβρίας) τὴν φοβεράν αὐτοῦ ἀπειλὴν καὶ ἐνέπρησε τὸν τε ναύσταθμον καὶ πάντα τὰ προσιτὰ αὐτῷ

1. Ἴδε τὴν ἐκθεσιν ἐν τῇ πραγματείᾳ «Κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας (Graf Jo'ann Kapodistrias). σελ. 330 κφξ. Συμπληροῦται ἡ ἐκθεσις αὕτη σπουδαίως ἐν τῷ Β' Τόμῳ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος (Gesch. Griechent) σελ. 244 κφξ. καὶ σελ. 552.

Ἑλληνικὰ πλοῖα. Αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ διέφυγον εὐτυχῶς, ὑπὸ τὴν χάλαζαν τῶν Ρωσικῶν σφαιρῶν, ἐπὶ τινος πλοιαρίου εἰς τὴν Ὑδραν. Ἄλλ' ἢ ἐπὶ τοσοῦτον ἀδρᾶ τιμῇ ἀγορασθεῖσα ποτὲ φρεγάτα «Ἑλλάς» καὶ ἡ κορβέτα «Ὑδρα» ἐγένοντο παρανάλωμα πυρός· τὰ λοιπὰ πλοῖα καὶ ὁ ναύσταθμος ἐσώθησαν μετὰ μόχθου, ἐνῶ τὰ στρατεύματα τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐφέροντο ἐπιονειδίστως ἐν Πόρφ ὡς ἐν ἐξ ἐφόδου ἀλούσῃ ἐχθρικῇ πόλει.

Οἱ Ἕλληνες εἰσήθησαν σήμερον, καὶ ὁ νεώτατος Γερμανὸς ἱστοριογράφος τῶν πραγμάτων τούτων συμφωνεῖ ἐν τούτῳ πρὸς αὐτοὺς ἐνθουσιῶδως, νὰ ἐξομῶσι τὸ ἔργον τοῦ Μιαούλη ὡς μεγαλοῦργημα ἀρχαίου χαρακτήρος. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀκολουθήσωμεν αὐτοῖς ἐν τούτῳ, μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τὴν Ὑδραίων ἥρωα συμπάθειαν ἡμῶν. Ἐννοοῦμεν καλῶς ὅτι ὁ Μιαούλης ὡς Ὑδραῖος ἀπὸ στενωτάτου τοπικοῦ δημοτικοῦ πνεύματος καὶ ἐν τῇ ζέσει τοῦ ἀσπλάγχχου κομματικοῦ ἀγῶνος ἦτο δυνατόν νὰ καταστήσῃ εἰς τοσοῦτον φοβερὰν ἀπόφασιν· ἀλλ' ἢ πράξις αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ ἐπαινεθῇ σήμερον ὡς ἔθνηκόν Ἑλληνικὸν μεγαλοῦργημα, ὡς τι «ἀναγκαῖον ἔργον πολίτου»· τοσοῦτον ὀλίγον πρέπει νὰ ἐπαινεθῇ, ὅσον τὰ θεάματα ἀγρίου τινὸς ἡρωισμοῦ, ἅτινα ἡ ἱστορία τῶν φυλετικῶν καὶ κομματικῶν πολέμων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τοσοῦτον συχνῶς περῆστησεν ἡμῖν. Τοῦτο μόνον πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ἡ φρικώδης σκηνὴ ἐν τῇ στυγνῇ μεγαλοπρεπεῖα αὐτῆς ἔμεινεν ἀπηλλαγμένη παντὸς χαρκατήρος προσωπικῆς ἰδιοτελείας· ὅτι ὁ Μιαούλης ἀλγεινότερα πιθανῶς ἠσθάνθη τὸ πλῆγμα, ἔπερ κατέφερον ἐναντίον τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἐνὶ λόγῳ τέλος, ὅτι καὶ ἡ ἀπαισία αὕτη ἡμέρα ἢ ἔχουσα ἀρρήτως τραγικὸν μέγεθος ἀνήκει εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἡμερῶν τοῦ χαλεποῦ ἐκείνου ἱστορικοῦ καθαρτηρίου πυρός, ἐξ οὗ τέλος ἐμελλε νὰ προέλθῃ ἡ νέα Ἑλλάς'. Ἀτυχῶς δὲ ὁ χρόνος τῶν

1. Διεξοδικώτατα πραγματεύεται τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁ Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 234—251. Προβλ. ἔτι καὶ Finlay, σελ. 285 μέχρι 241. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 451—454.

συμφωρῶν τῆς Ἑλλάδος μακρὸν ἔτι ἀπέιχε τοῦ τέλους.

Διὰ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Πόρου ἢ μεταξὺ τοῦ Καποδιστρίου καὶ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως ἀντίθεσις παρωξύνθη, ὡς ἦν εἰκός, μέχρι τοῦ ἀδιαλλάκτου. Ἡ θέσις τοῦ Κυβερνήτου κατέστη νῦν ὅσον ἦτο δυνατόν ἀπότομος. Καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Γάλλους ὁ Κυβερνήτης περιήλθεν εἰς ψυχρότητα, διότι ὁ στρατηγὸς Γεράρδος ἐν τινι ἡμερησίᾳ διατάξει αὐτοῦ ἐξέφρασε δριμυτάτην καὶ δικαιοσάτην μομφὴν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν τῶν λεηλατησάντων τὸν Πόρον. Ὁ Κέμης διηνεκῶς ὀριστικώτερον ἀναμένων τὰ πάντα ἐκ τῆς Ρωσικῆς βοήθειας ἐβλεπεν ὅτι Ἕλληνοι καὶ Γάλλοι ἐθεώρουν αὐτὸν ἐπὶ τέλους ὡς δεδηλωμένον ἀρχηγὸν δεδηλωμένης πολιτικῆς μερίδος, κατὰ μικρὸν δὲ καὶ ἐνήργει οὕτω σχεδὸν ἀπροκαλύπτως. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ὑδραίων ὑπήρχε νῦν, ὡς νοεῖται εἰκοθεν, φανερὸς πόλεμος. Ἦδη ἀπ' οὗ χρόνου ἡ νῆσος ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Κυβερνήτου εἶχε συναφθῆ μεταξὺ τῆς Ὑδρας καὶ τῶν ἐπαναστατῶν Μανιατῶν σχέσις καὶ κοινωνία ὀλίγον μόνον παρενοχλουμένη ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως. Νῦν δέ, ὅτε οἱ Ὑδραῖοι ἐζήτουν νὰ ἐξακολουθήσωσι περαιτέρω τὴν ἀποστασίαν, ἤθελεν ὁ Κυβερνήτης ν' ἀποκλεισθῆ ἡ νῆσος αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ρικάρδου. Καὶ ἐγένετο μὲν τοῦτο· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι στόλαρχοι ἐπεμψαν πλοῖα εἰς Ὑδραν ἵνα κωλύσωσι πᾶσαν ἐνεργὸν πολεμικὴν πράξιν. Οὕτω δὲ ὁ Ρῶσος ναύαρχος περιέσκη εἰς θέσιν νὰ βλέπῃ μετὰ τῶν ἄλλων στολάρχων ὅτι ἐδ διπλοῦν μίσος κατ' αὐτοῦ τε καὶ κατὰ τοῦ Καποδιστρίου ἐπειθε τοὺς Ἕλληνας ναύτας ἐκεῖ, ἐνθα ἄλλοτε μετεχειρίζοντο τὴν Ρωσικὴν σημαίαν, ν' ἀναπετάσωσι νῦν τὴν Γαλλικὴν τρίχρουν σημαίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Καποδίστριας διέλυσε τῇ 3/15 Αὐγούστου τὴν Συνέλευσιν, ἧς μέχρι νῦν εἶχον ἀναδληθῆ αἱ ἐργασίαι, ἢ μάλλον διέταξεν ἵνα οἱ ἐκλογικοὶ σύλλογοι τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοὺς μέχρι νῦν ἀντιπροσώπους ἐπικυρώσωσιν ἢ ἐκλέξωσι νέους. Ἐμελλε δὲ ἡ νέα Συνέλευσις νὰ συνέλθῃ αὐθις ἐν Ἀργεῖ τῇ 1/13 Σεπτεμβρίου. Ἡ μετὰ τὴν πρώτην κατάπληξιν πανταχοῦ σχεδὸν ἐκδηλουμένη τῶν Ἑλλήνων ἀγανάκτησις ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν

Ἑδραίων καταστροφῇ τοῦ στόλου, ἡ ἐπισκιάσασα καὶ τὴν διακαίαν ὀργὴν τὴν ἐξεγερθεῖσαν ἕνεκα τῶν ἐν Πόρῳ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων διαπραχθεῖσων ὤμοτήτων, καὶ ἡ πείσις ἡ ἀσκουμένη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοὺς ἐκλογικοὺς συλλόγους, ταῦτα πάντα ἐφαίνοντο ἐγγυώμενα αὐθις πάντως πλειονότητα εὐπειθῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐκλογικὴ κίνησις ἔθηκε τὴν χώραν εἰς φοβερὰν κίνησιν προσεγγίζουσαν πολλὰ εἰς κατάστασιν ἀναρχικὴν. Ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως ὁ Καποδίστριας εἶχε διατάξει ἵνα εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοὺς ἐκλεχθησομένους ἐν Ὑδρᾷ καὶ ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῖς ὑποτασσομένοις εἰς τὴν λεγομένην «συνταγματικὴν ἐπιτροπείαν» μὴ ἐπιτραπῆ ἢ εἰς τὴν Συνέλευσιν εἰσοδος πρὶν ἢ τὰ διαμερίσματα ταῦτα διαλλαγῶσι πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἀντιπολιτεύσεως ἐγίνοντο μετὰ διηνεκῶς αὐξανόμενης δραστηριότητος παρασκευαί πρὸς σύγκλησιν Ἀντισυνελεύσεως ἐν Ὑδρᾷ. Ἄλλη τις πράξις τοῦ Κυβερνήτου, δι' ἧς οὗτος ἤθελε νὰ ἐνεργήσῃ ἐν Πελοποννήσῳ ἐν πνεύματι διαλλακτικῷ, ἡ διαρκὴς δηλονότι «ἄδεια ἀπουσίας», ἡ περὶ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου δοθεῖσα εἰς δύο ἀντιδημοτικωτάτους οἰκείους αὐτοῦ, εἰς τὸν κόμητα Βιάρρον καὶ εἰς τὸν Γεννατᾶν, μικρὸν μόνον εἶχεν ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀπομάχρυνσις μάλιστα τοῦ δραστηρίου Γεννατᾶ, τοῦ πεπροκισμένου μετ' ἐκτάκτου ἀστυνομικοῦ πνεύματος, διηκόλυνεν ἰσως τὴν τελευταίαν συμφερόν τοῦ Κόμητος¹.

Ἡ συμφορὰ αὕτη προήλθεν ἀπὸ τῆς Μάνης. Ἀπόπειρά τις γενομένη περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου, μεσιτεία τοῦ γερουσιαστοῦ Αἰνιάνου καὶ συμπράξις τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐγκλεισμένων δύο Μαυρομιχαλῶν, Κωνσταντίνου καὶ Γεωργίου, πρὸς ἐπίτευξιν συμβιβασμοῦ τινος ἐν Λιμενίῳ ἐνεργουμένου, ἐναυάγησεν, οἱ δὲ Μαυρομιχάλοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν μᾶλλον ἠρεθισμένοι ἢ ὄσον ἦσαν πρότερον². Καὶ νῦν οἱ Ἑδραῖοι εἰργά-

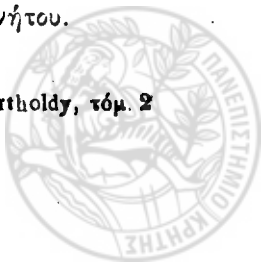
1. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 250—258, Finlay, σελ. 241 κφξ. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 454—458.

2. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 456 κφξ.

ζοντο κατά Σεπτέμβριον ἵνα διὰ τῶν πλοίων αὐτῶν, ἄτινα ἐκόμιζον εἰς Μάνην δπλα, ὑλικά πολέμου, ἐπικλήσεις ὡς καὶ τὸν Τσάμην Καρατάσον, ἀνάψωσιν ἰσχυρότερον τὸ κίνημα ἐνταῦθα καὶ διαδώσωσιν αὐτὸ καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀγστρικὴ τις στρατεία τῶν Μανιατῶν ἐναντίον τῶν Καλαμῶν (9/15 Σεπτεμβρίου) ὑπῆρξεν ἐπιτυχῆς καὶ ἀσθενῶς μόνον ἀπεκρούσθη ὑπὸ τάγματος Γαλλικοῦ στρατοῦ, πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Guénéheuc (5/17 Σεπτεμβρίου). Ὅτε ὁ ναύαρχος Ρικὸρδος ἐφάνη τῇ 8)20 Σεπτεμβρίου ἐν τῇ κόλπῳ τῆς Κορώνης, οἱ Ὑδραῖοι ὑπεχώρησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ εἰς τὴν περὶ τὸν Ἄρμυρὸν ἀκτὴν, ἐνθα κατέκαυσαν τρία βρῖκια αὐτῶν καὶ πολλὰ συλληφθέντα ὑπ' αὐτῶν πλοῖα τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ εἰς φυγὴν τραπέντες Ὑδραῖοι ἔσπευσαν εἰς Καλάμας, ἐνθα ἔθεσαν ἑαυτοὺς (12/24 Σεπτεμβρίου) ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Guénéheuc, ὅστις ἠρνύθη τὴν παράδοσιν αὐτῶν εἰς τε τὸν Ρικὸρδον καὶ εἰς τὸν Καποδίστριαν¹.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὁ Καποδίστριας εἶχε θεωρήσει ἀναγκαῖον νὰ ἀναβάλῃ αὐθις τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἀποβλέπων εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ Λονδίνειος Συνδιάσκεψις δὲν εἶχεν ἔτι λάβει τὰς τελευταίας αὐτῆς ἀποφάσεις περὶ τῶν τυχῶν τῆς Ἑλλάδος (ἢ Συνδιάσκεψις ἐφέρετο μετὰ πολλῆς ψυχρότητος καὶ ἀδιαφορίας πρὸς τὸν Καποδίστριαν αὐτὸν καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς ἐτέλει μετὰ πολλῆς χαλαρότητος). Ἐκ τούτου τὰ πάθη καθίσταντο διηνεκῶς σφοδρότερα· ἡ πολιτικὴ θερμοκρασία ἀνῆρχετο μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ὁ πολιτικὸς φόνος ἐκυμαίνετο ἐν τῷ ἀέρι καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπιχωριάζοντα αἱματηρὰ εἰδῶλα τῆς «τυραννοκτονίας» ἤρξαντο αὐθις περιπλανώμενα ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας. Τέλος δὲ ἡ Μανιατικὴ αὐτοδικίᾳ ἄνευ ἐγγυτέρας συναφείας πρὸς τὴν αὐθις αἱματος ἀπόζουσαν ἀτμόσφαιραν τῆς μετεώρου ταύτης στιγμῆς ἠκόνησε τὸ ξίφος ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτου.

1. v. Prokesch-Osten, σελ. 458 κφε. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 258 κφε.

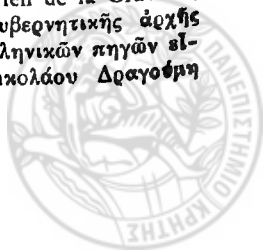
Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ρικάρδος ἀπέθιξε τοὺς Ὑδραίους εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἄρμυρον Μανιατικὸν αἰγιαλόν, ἡ τοῦ γηραιοῦ Πετρόμπευ ὀβελίου γραφαὴ μήτηρ ἐκέλευεν αὐτὸν ἵνα μεσολαβήσῃ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Ἡ Μανιάτις δέσποινα (ματρῶνα) εἶχε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἰδεῖ ἓνα τῶν υἱῶν αὐτῆς μεταστάντα εἰς τὸ Ἰσλάμ καὶ ὡς Μεχμέτ Σουκιούρ ἀναλαβόντα ἐν Ρόδῳ Τουρρικὴν ὑπηρεσίαν, βραδύτερον δὲ ἐβλεπε πάντα σχεδὸν τὸν οἶκον αὐτῆς θνήσκοντα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος· νῦν πάντες σχεδὸν εἰ ἐτι ζῶντες συγγενεῖς αὐτῆς ἔκειντο πεφυλακισμένοι ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου. Ὁ ναύαρχος ἀσμένως εἰσήκουσε τῶν δεήσεων αὐτῆς καὶ ἐπέτυχε πράγματι παρὰ τοῦ Καποδιστρίου ὑπόσχεσιν περὶ ἀποφυλακίσεως τοῦ Πετρόμπευ, ἐπὶ τῷ ἔρω μόνον ἵνα οὗτος ὁμολογήσῃ τὸ σφάλμα αὐτοῦ καὶ αἰτήσῃται χάριν. Ἄλλ' ἀκριβῶς τοῦτο εὐσταθῶς εἶχεν ἀρνηθῆ μέχρι τοῦδε ὁ γηραιὸς ἡγεμὼν· οὐδ' ἤθελε νῦν νὰ καταλίπῃ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ πρὶν ἀνορθωθῆ τὸ Ἑλληνικὸν σύνταγμα. Ἀλλὰ νῦν ἡ μακρὰ φυλακὴ εἶχε θραύσει τὴν καρτερίαν αὐτοῦ. Ἐκῆρξε λοιπὸν ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ ὁμολογήσῃ ὅ,τι ἤθελεν ὁ Κυβερνήτης καὶ ἐμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς ἔντευξιν τινα πρὸς τὸν Καποδίστριαν τῆ 26)8 Ὀκτωβρίου τὴν πέμπτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν ἐνώπιον τοῦ Ρικάρδου. Ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ταύτην ἀναγνοὺς ὁ Κόμης ἐν τινὶ μεγίστην ροπὴν ἐχούσῃ Ἀγγλικῆ φιλελευθέρα ἐφημερίδι, τῷ Λονδινεῖ «Ταχυδρόμῳ (Courier)», πικρότατόν τι, πληττον ἀντικρὺς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἄρθρον περὶ τῆς θέσεως καὶ περὶ τοῦ ὄλου πολιτικοῦ αὐτοῦ συστήματος, ἦν σφοδρότατα ἠρεθισμένος. Ἐν τῷ ὀλεθρίῳ τούτῳ συναισθήματι διατελὼν καθ' ἣν στιγμήν ἀφίκετο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ Ρικάρδος μετὰ τοῦ Πετρόμπευ, ἠρνήθη νὰ δεχθῆ τὸν ἀρχαῖον ἐπλαρχηγόν, ὁ δὲ ναύαρχος δὲν ἠδυνήθη αὐτὴν τὴν φεραν νὰ ὑπερικύβησῃ τὸ πείσμα τοῦ Κόμητος. Καὶ νῦν ὁ γηραιὸς Μανιάτης δὲν ἠδυνήθη νὰ κατισχύσῃ τῆς δεινῆς ὀργῆς καὶ ἀπογνώσεως. Νῦν τοῦτο μόνον ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Κόμης ἠθέλησεν ἀπλῶς νὰ ἐντροφήσῃ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, καὶ ἀσκεπῆς τὴν κεφαλὴν ἐκέτευσεν τὸν Θεὸν αἰτούμενος ἐκδίκησιν ἐναντίον τοῦ «τυράννου

τῆς Ἑλλάδος» καὶ τοῦ «διώκτου τοῦ οἴκου αὐτοῦ». Ζητήσας δὲ παρὰ τῶν φυλάκων αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰς Ἴτσακαλὲ ἐπάνοδοσιν νὰ διέλθῃ ἔμπροσθεν τῆς οἴκτας, ἐν ἣ κατόικουν ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ ἐβδομάδων ἤδη ἐμελέτων φονικὰ σχέδια κατὰ τοῦ Καποδιστρίου, ὑπηνίξατο αὐτοῖς ἐν ὀλίγαις λέξεσι τὰ κατὰ τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ τύχην. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἔκρινε περὶ τῆς ἐν τῷ προσεχεστάτῳ χρόνῳ τύχης τῆς Ἑλλάδος, διότι ἀμφότεροι οἱ Μαυρομιχάλοι ἀπεφάσισαν νῦν νὰ μὴ ἀναβάλωσιν ἐπὶ μακρότερον τὴν Μανιατικὴν ἐκδίκησιν.

Ὁ Πετρόμπευς μάλιστα κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος μικρὸν πρὸ τῆς ὀλοσχεροῦς πτώσεως τῆς Κερκυραϊκῆς μερίδος ἀνεκτήσατο αὐθις τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Καποδιστριας ἔπεσεν ἤδη τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ. Ἀπὸ τῆς παραιτήσεως τοῦ δραστηρίου Γεννατᾶ ἢ ἐν Ναυπλίῳ ἀστυνομία εἶχε κατασταθῆ χαλαρά. Οἱ δύο Μαυρομιχάλοι, Γεώργιος καὶ Κωνσταντῖνος, εἶχον κεντρωθεὶς ἀπὸ πολλοῦ διὰ προσποιητῆς εὐπειθείας νὰ ἐλαφρύνωσι σπουδαίως τὴν φυλακὴν αὐτῶν, καὶ κατὰ μικρὸν νὰ ἐλκύνωσιν ὀλοσχερῶς πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς εἰς ἐπιτήρησιν αὐτῶν τεταγμένους ἀστυνομικοὺς φύλακας, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, γενομένου καὶ αὐτοῦ συνωμότη, τοῦ Καραγιάννη, νὰ προμηθευθῶσιν ἀπὸ ἐβδομάδων ἑπτα, τοῦθ' ὅπερ ἡ ἀστυνομία ἔμαθε μάλιστα ἕξ ἡμέρας πρὸ τοῦ φόνου. Πολλάκις ἤδη ἔκτοτε ἀνέμενον οὗτοι ἐν ταῖς ὁδοῖς τὸν Κυβερνήτην (ἔστις πάλιν οὐδεμίαν ἔδιδε προσοχὴν εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς ἀστυνομίας τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἄγγλου ἀπεσταλμένου Δῶκινς), χωρὶς ἐν τούτοις νὰ προδῶσιν εἰς τὸ τόλμημα. Νῦν τέλος δὲν ἐμέλλησαν ἐπὶ μακρότερον χρόνον. Ὁ Καποδιστριας μετέβη τῇ 27)9 Ὀκτωβρίου, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, τὴν 6 π.μ. ὥραν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἵνα ἀκούσῃ ἐνταῦθα, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, τὴν λειτουργίαν, ἀκολουθούμενος μόνον ὑπὸ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ ὑπηρετοῦ, τοῦ ἀπομάχου Κοκόνη, καὶ τοῦ λοχίου Λεωνίδα. Πρὸ τῆς θύρας τοῦ μεστοῦ ἐκκλησιαζομένων ναοῦ ὑπήντησαν τῷ Κυβερνήτῃ ἀμφότεροι οἱ Μαυρομιχάλοι λαμπρὰν φοροῦντες στολήν ἀπέναντι δὲ τούτων, κατὰ τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς ὁδοῦ,

ἴσταντο οἱ «φύλακες» αὐτῶν. Ὅτε ὁ Κυβερνήτης ἀνῆρχετο τὴν κλίμακα τὴν φέρουσαν πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἴσταντο αὐτοί, ἐξεκένωσαν ὁ τε Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Καραγιάννης τὰ πιστόλια αὐτῶν καὶ τοῦ μὲν Καραγιάννη ὁ πυροβολισμὸς ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἡ τοῦ Κωνσταντῖνου σφαῖρα ἐπληξε τὸν Κόμητα ἐκ τῶν ὀπισθεν κατὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ ὁ Γεώργιος δις τότε ἐδύθησε τὸ γιαταγάνιον αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Κυβερνήτου. Ὁ Κοκόνης ἐκράτησεν εἰς τοὺς βραχίονας αὐτοῦ τὸν φονευθέντα καὶ ἀποθείς τὸ πτώμα ἐπὶ τὸ ἔδαφος κατεδίωκε τοὺς φεύγοντας φονεῖς. Ὁ Γεώργιος, ὅστις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκ τοῦ φόνου προκληθεῖσα ταραχῇ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν ἐγγὺς κειμένην πύλην τῆς πόλεως καὶ ἐντεῦθεν νὰ δράμῃ εἰς τὰ ὄρη, ἔφυγε μετὰ τοῦ Καραγιάννη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γάλλου ἀντιπρέσβευος. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἐτρώθη ἐν ἀρχῇ μὲν ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ πυροβολισμοῦ τοῦ γηραιοῦ Κοκόνη, εἶτα δὲ θανασίμως ὑπὸ τῆς σφαίρας τοῦ στρατηγοῦ Φωτομάρα, καὶ δεινοῦς ὑπέστη αἰκισμοῦς ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Τέλος ὁ πυροβολισμὸς παλληκαρίου τινὸς ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς βασάνους αὐτοῦ. Τὸ πτώμα αὐτοῦ ἐρρίφθη εἰς τὴν κοπροδοχείον, εἶτα δὲ εἰς τὴν θάλασσαν¹.

1. Gervinus, τόμ. 8 σελ. 868. Finlay, σελ. 245 κφξ. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 459 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 272—278. Ἐκτίθησι τὸ γεγονός συντομώτατα καὶ ὁ Jurien de la Gravière, τόμ. 2 σελ. 290 κφξ. Περὶ τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς Κυβερνητικῆς ἀρχῆς τοῦ κόμητος Ἰ. Καποδιστρίου παραβλητέαι ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πηγῶν εἶναι (πλὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Τρικούπη) αἱ τοῦ Νικολάου Δραγοῦρη «Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις», σελ. 51—167.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Νέα προσωρινή Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Αὐγουστίνον Καποδίστριαν. —Θανάτωσις τοῦ Γεωργίου Μαυρομιχάλη. —Ἡ μεταξύ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑδραίων διάστασις εὐρύνεται. —Κυβερνητικοὶ καὶ Συνταγματικοί. —Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις. —Ὁ Αὐγουστίνος Καποδίστριας διορίζεται Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. —Αἱματηρὰ μάχη πρὸς τὸς Στερεοελλαδίτας παρὰ τὸ Ἄργος. —Οἱ Συνταγματικοὶ ὑπὸ τὸν Κωλέττην ἐν Περαχώρα. —Ἡ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ὑποψηφιότης Βαυαρῶν πρίγκιπος. —Ὁ Βαυαρὸς πρίγκιψ Ὄθων ἀναδείκνυται βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος. —Ἡ θέσις τῶν κομμάτων ἐν Ἑλλάδι. —Στρατεία τῶν Ρουμελιωτῶν (Στερεοελλαδιτῶν) ἐπὶ τὸ Ἄργος. —Ὁ Αὐγουστίνος παραιτεῖται. —Ἡ ἐπιτροπεία τῶν Ἑπτὰ. —Ἀγρία ἐν Πελοποννήσῳ πάλη μεταξύ Κυβερνητικῶν καὶ Ρουμελιωτῶν. —Ἡ ἐν Προνοιᾷ ἔθνικὴ συνέλευσις ἐπικυροῖ τὴν εἰς βασιλεῖα ἐκλογὴν τοῦ Ὄθωνος (27/8 Αὐγούστου). —Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. —Τὸ δάνειον τῶν 60 ἑκατομμυρίων φράγκων. —Τὰ νέα πρὸς βορρᾶν ὄρια. —Ἔρις μεταξύ Γερουσίας καὶ τῆς ἐν Προνοιᾷ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. —Ἡ ληξις τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. —Ἀδυναμία τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπίτασις τῆς ἀναρχίας. —Ρεβιουοργία τῆς Γερουσίας. —Ἡ γερμανικὴ ἀντιβασιλεία καὶ ὁ στρατός. —Ἀναχώρησις τοῦ Ὄθωνος εἰς Ἑλλάδα. —Νίκη τῶν Γαλλῶν ἐναντίον τῶν ἐν Ἄργει παλληκαρίων. —Εἰσὸδος τοῦ βασιλέως Ὄθωνος εἰς Ναυπλίον τῇ 25/6 Φεβρουαρίου 1833.

Ἐνῶς ὁ λαὸς ἐμαίνετο ἀγρίως ἐναντίον τῶν φονέων τοῦ Κυβερνήτου, ἐνήργουν καθ' ἑαυτὰς αἱ τοῦ Κράτους ἀρχαί. Ἡ Γερουσία συνηχθη, τὰ παρόντα ἐν Ναυπλίῳ στρατεύματα συνηυροίσθησαν, αἱ πύλαι ἐκλείσθησαν, ἡ διοίκησις τῆς πόλεως ἐδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ φιλέλληνος Πορτογάλλου συνταγματάρχου Ἀλμέϊδα, καὶ περὶ μεσημβρίαν τῆς αἱματηρᾶς ταύτης 27 Σεπτεμβρίου (9 Ὀκτωβρίου) 1831 ἐγκατεστάθη νέα Κυβέρνησις προσωρινή, τῆς ἀρχηγὸς ἐγένετο ὡς νέος Κυβερνήτης ὁ τοῦ φονευθέντος ἀδελφὸς κόμης Αὐγουστίνος Καποδίστριας· εἰς τοῦτον δὲ ὡς βοηθοὶ συνάρχοντες ἐδόθησαν δύο σημαντικώτατοι ἄνδρες τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ἐκ μὲν τῆς Ρουμελίας ὁ Δρ. Κω-

λέττης, ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου ἐ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐν Τριπολιτοῦ ἀπὼν στρατηγὸς Κολοκοτρώνης. Ἡ Κυβερνητικὴ αὐτὴ ἐπιτροπεία ἐμελλε νὰ συγκαλέσῃ ὡς δυνατὸν τάχιστα τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν (εἰς ἣν μόνην κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι μέχρι νῦν ἀναπτυχθὲν σύστημα τοῦ δημοσίου δικαίου ἀνήκε τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν νέαν Κυβέρνησιν). Ἡ δικαιοδοσία τῆς ἐπιτροπείας ταύτης περιωρίσθη διὰ τῆς σαφῶς ἐξενεχθείσης διακηρύξεως, ὅτι οἱ ὑπουργοὶ τοῦ κράτους ἦσαν ὑπεύθυνοι καὶ ἠδύναντο νὰ κατηγορηθῶσι πρὸ δικαστηρίου, ὅτι ἡ Γερουσία εἶχε δικαίωμα φήρου ἐν τοῖς ζητήμασι τοῖς ἐξωτερικοῖς, καὶ ὅτι ἡ τριανδρία ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ δίδῃ λόγον τῇ Γερουσίᾳ περὶ τῶν οἰκονομικῶν. Τὸ πρῶτον δὲ σπουδαῖον διάβημα τῶν νέων ἀρχόντων ὑπῆρξε τὸ νὰ ἐνεργήσωσι καὶ ἐπιτύχωσι διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀλμείδα τὴν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀντιπρέσβειος παράδοσιν τοῦ φονέως Γεωργίου Μαυρομιχάλη γενομένην τὴν ἑσπέραν τῆς 27)9 Ὀκτωβρίου. Ὁ Γεώργιος ἤχθη ἐν πρώτοις εἰς τὸν θαλασσοκύργον (Μποδριτζι), βραδύτερον δὲ εἰς τὸ Ἴτοκαλέ.

Ἡ περὶ τοῦ φόνου γνώμη ἦν λίαν διηρημένη ἐν Ἑλλάδι. Παρὰ μεγάλη μέρει τοῦ λαοῦ, ἰδίως παρὰ τὰς γεωργοὺς, ἡ εἰδησις ἤγειρε βαθύ πένθος· ἀλλ' ἐν πολλοῖς τόποις ὑπῆρξαν καὶ φανατικοὶ χαρᾶς ἀλαλαγμοὶ ἐπὶ τῇ φόνῳ τοῦ «τυράννου», καὶ ἀγρία χαρὰ ἐπὶ τῇ πράξει τῶν Μανιατῶν «ζηλωτῶν τοῦ Ἄρμυδίου καὶ Ἀριστογείτονος». Ἀλλὰ γενικὴ ἐπεκράτει γνώμη διὲ ἐκ τῆς ἀπαισίον καὶ ἐπονειδίστου πράξεως ἐμελλον τοῦλάχιστον νὰ προέλθωσιν ἀποτελέσματα κρείττονα καὶ ὅτι θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ βλέπῃ τις τὰ κόμματα διδόντα χεῖρα διαλλαγῆς πρὸς ἀλληλα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Κυβερνήτου.

Ἄλλ' ἀπεδείχθη τάχιστα ὅτι ἀκριβῶς περὶ διαλλαγῆς οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ γείνῃ λόγος καὶ ἡ δύστηνος Ἑλλάς ἐμελλεν ἀπαξ εἶτι νὰ δοκιμάσῃ κατὰ τρόπον ἀλγεινότατον τὰ ἐκ τῆς σφοδρατάτης κομματικῆς πάλης, τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δεινοπαθήματα. Οἱ ἄνδρες οἱ λαβόντες τὴν κληρονομίαν τοῦ Κυβερνήτου ἦσαν, ἐξαιρουμένου τοῦ Κωλέττου, οἱ

ἀρχηγοὶ τῶν ἐμπαθεστάτων, φιλεκδικωτάτων θιασωτῶν τοῦ φονευθέντος, ὅτινες τοὺς πολιτικοὺς αὐτῶν ἀντιπάλους ἐθεώρουν ἔτι ἀπλῶς ὡς συνωμότας καὶ συνενόχους τοῦ οἴκου τῶν φονέων, καὶ ἐναντίον δὲ αὐτῶν τῶν ἀντιπρέσβειων μόλις ἐπέιχον τὰς ὑποψίας αὐτῶν. Ὁ φονεὺς Γεώργιος Μαυρομιχάλης ἔδει, ὡς νοεῖται οἰκθεν, ν' ἀποτίσῃ διὰ τῆς δικαστικῆς ἑδοῦ τὴν ποινὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθείσης μαισφονίας. Καὶ ἔπρεπε μὲν ὡς μέλος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως νὰ παρασταθῇ πρὸ τοῦ δικαστικοῦ βήματος τῆς Συνελεύσεως ταύτης· ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως ἀναπόφευκτον καθίστατο νὰ πεμφθῇ εἰς στρατοδικεῖον συγκροτούμενον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ στρατηγοῦ Φωτομάρα, ὅπερ κατεδίκασεν (7/19 Ὀκτωβρίου) αὐτόν τε καὶ τὸν Καραγιάννην εἰς τὸν διὰ πυροβολισμοῦ θάνατον. Ἰδιαιτέρον δικαστήριον ἀναθεωρητικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτου συσταθὲν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Νικήτα ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν, ἀφ' ἧς κατῴρθωσεν ὕστερον νὰ σωθῇ ὁ Καραγιάννης. Ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης ἐθανατώθη διὰ πυροβολισμοῦ τῇ 10/22 Ὀκτωβρίου ἐπὶ τοῦ Ἴτσκαλὲ ὑπὸ ἀποσπάσματος Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

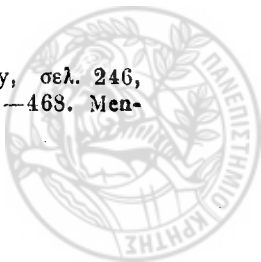
Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἔτι ἐξιλεωθῆ τὸ αἷμα τοῦ Κυβερνήτου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ νεαροῦ Μαυρομιχάλη καθ' ὃν ἤδη χρόνον ἀπεδείχθη φρούδη ἢ περὶ διαλλαγῆς εἰσαδήποτε τῶν κομμάτων ἐλπίς. Ἡ ἀντίρρησης, ἣν ἤγειρον εἰ ἀντιπρέσβεις τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἐναντίον τοῦ διορισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως, ὡς μὴ ἐκτελεσάσης ταύτης τοὺς ὑπὸ τῆς ἐν Ἀργεῖ Συνελεύσεως ὡς πρὸς τὴν περίπτωσιν τοῦ θανάτου τοῦ Καποδιστρίου προσηθέντος τύπου, καὶ ὡς ἐκ 13 μόνον γερουσιαστῶν προερχομένης, ἀπήχησεν ἄνευ ἐπακολουθημάτων. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἢ πρὸς τὴν Ὑδραϊκὴν μερίδα ρῆξις κατέστη ἔτι βαθυτέρα. Ὁ Κολοκοτρώνης ἀφίκετο εἰς Ναύπλιον τῇ 29/11 Ὀκτωβρίου, ταυτοχρόνως δὲ περίπου καὶ ὁ ναύαρχος Ρικάρδος, ὁ συνετὸς σύμβουλος τῶν Ρωσικῶν συμφερόντων καὶ τῆς Κερκυραϊκῆς ἐν Ἑλλάδι μερίδος. Ὅτε δὲ εὐθὺς μετὰ ταῦτα (1/13 Ὀκτωβρίου) ὑπὸ τὴν προστασίαν Γαλλικῶν καὶ Ἀγγλικῶν πλοίων τρεῖς ἀπεσταλμένοι τῆς

Ἐναντιοπολιτεύσεως ἀφίκοντο ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὸ Ναύπλιον, ὁ Τρι-
 κούπης δηλονότι, ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Μιαούλης, ἵνα ἐν ὀνόματι τῶν
 Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι συναχθέντων ἐβδομήκοντα ἀντιπρο-
 σώπων ζητήσωσι συνεννόησιν μετὰ τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Τριαν-
 δρίας, προσέκρουσαν (καὶ ἀφοῦ ὁ μισητὸς Μιαούλης ἀντικατε-
 στάθη δι' ἄλλου τινὸς) εἰς ἀποτομωτάτην ἀντίρρησην. Αἱ ὑπ'
 αὐτῶν γενόμεναι σαφεῖς δηλώσεις περὶ τοῦ συμβουλευτικοῦ χα-
 ρακτῆρος τοῦ κύρους τῆς Γερουσίας καὶ ἡ γνώμη αὐτῶν, καθ' ἣν
 νομίμως ἐκλελεγμένη καὶ ἐλευθέρως συσχεπτομένη Συνέλευσις
 ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς νῦν Κυβερνήσεως, σφόδρα
 ἠρέθισαν τοὺς ἐν Ναυπλίῳ πολιτικούς. Αἱ ἀξιώσεις αὐτῶν περὶ
 συμπληρώσεως τῆς Τριανδρίας διὰ προσθήκης δύο μελῶν ἐκ τῆς
 Ἐναντιοπολιτεύσεως, περὶ παραχωρήσεως ἀμνηστίας, ἐλευθέρας
 ἐνεργείας τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως καὶ τῆς εἰς αὐτὴν εἰσό-
 δου τῶν ἐν Ἑλλάδι συνηγμένων ἀντιπροσώπων ἀξιώσεις, ὧν ἡ
 ἀποδοχὴ θὰ ἠδύνατο νῦν εὐκόλως ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐσω-
 τερικὴν εἰρήνην, ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ νέος
 προσωρινὸς Κυβερνήτης κόμης Αὐγουστίνος, ὁ κεκτημένος μό-
 νον τὰς ἐλλείψεις τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλ' οὐδὲν τῶν
 ἐξόχων αὐτοῦ προσόντων, ἀνὴρ ἔχων μὲν πολλὴν κενοδοξίαν καὶ
 ἰδιογνώμονα ἰσχυρογνωμοσύνην, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀπολύτως σπου-
 δαιότητα καὶ οὐδαμῶς ἀντάξιος τῆς σοβαρότητος τῆς θέσεως
 τῶν πραγμάτων, ὁ Αὐγουστίνος, λέγομεν, οὗτος ἐν τῇ τυφλῇ
 αὐτοῦ πρὸς τὸν θανόντα ἀδελφὸν ἀφοσιώσει ἐξήτει μόνον ἐκδί-
 κησιν ἐναντίον τῶν τούτου πολεμίων καὶ εὗρισκε πρὸς τοῦτο ἐν
 τῇ Κολοκοτρώνῃ καὶ ἐν τισι τῶν γερουσιαστῶν, Μεταξᾶ, Δη-
 μητρίῳ Περούκῃ καὶ τῷ τῶς ὑπουργῷ τῆς Δικαιοσύνης Κικι-
 λιάνῃ, ἀπλῶς ἄγαν ζηλωτὰς βοηθοὺς. Μόνον ὁ Δρ. Κωλέτ-
 τῆς δὲν ἀνήκεν εἰς τοὺς θερμοκεφάλους τῆς «Κυβερνητικῆς»
 ταύτης ἢ Κερκυραϊκῆς καὶ Ρωσικῆς μερίδος. Ἄλλὰ τό γε νῦν
 δὲν ἠδύνατο ν' ἀντεπεξέρχεται ἐναντίον τῶν παρ' αὐτῇ φανα-
 τικῶν ἐνέμενε δ' οὗτος ἐν τῇ παλαιῇ αὐτοῦ συστάματι τοῦ
 ἀναμένειν ψυχρῶς καὶ μόνον κατὰ μικρὸν ἐπωφελοῦμενος τὰ
 σφάλματα καὶ τὰς ὀλιγωρίας τῶν συναρχόντων αὐτοῦ νὰ

καταστή κύριος τῶν πραγμάτων. Καί νῦν ἤρξαντο ὁ Αὐγουστίνος καί οἱ συνάρχοντες αὐτοῦ ἐφαρμόζοντες τὸ σύστημα τοῦ Ἰωάννου ἄνευ τῆς τούτου ρώμης καί νοημοσύνης, ἀλλὰ μετὰ μεϊζόνος ἐμπαθείας· καί ἐναντίον τῆς τοιαύτης τούτων πολιτείας ἀντεπεξήρχοντο μετ' ἴσης σφοδρᾶς ἐχθρότητος οἱ τε παρωργισμένοι Ὑδραῖοι καί ἡ μερίς ἡ συνταγματική, οἱ νῦν λεγόμενοι «συνταγματικοί». Καί οἱ μὲν περὶ τὸν Αὐγουστίνον ἐστηρίζοντο τότε ἐπὶ ταῖς συμβουλαῖς καί ταῖς συνδρομαῖς τῶν Ρώσων, ὧν ὁ στόλος ἐξηκολούθει διαρκῶς ἀποκλείων τὴν Ὑδραν, οἱ δὲ Ὑδραῖοι καί οἱ Συνταγματικοί εὗρισκον προστασίαν παρὰ ταῖς Δυτικαῖς Δυνάμεσιν, ὧν αἱ σημαῖαι πρᾶιχον αὐτοῖς αὐθις πᾶσαν δυνατὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ ἐρεθισμὸς ἐπετάθη μετ' ὀλίγον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ Αὐγουστίνος ὡς σφοδρὸς πολέμιος τῶν Γάλλων ἔπαυσε τὸν Γάλλον στρατηγὸν Γεράρδον ἀπὸ τῆς ἀρχηγίας τῶν Ἑλλήνων τακτικῶν, ἔδωκε δ' ἀφορμὴν τῷ στρατηγῷ Guénéheuc ν' ἀνακαλέσῃ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας πάντας τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς. Ἄλλως δὲ τὸ μόνον κατόρθωμα τῶν περὶ τὴν Κυβέρνησιν ὑπῆρξεν ὅτι ἐπεισαν τὴν Σῦρον νὰ ὑποσχεθῇ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν νέαν Κυβέρνησιν καί νὰ πέμπῃ εἰς αὐτὴν τὰς νέας προσόδους τοῦ τελωνείου (ἀνερχομένης τότε εἰς 10 χιλ. ταλλήρων), ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ δοθῇ εἰς αὐτὴν ἀμνηστία, ν' ἀναγνωρισθῇ δὲ καί ἡ νομιμότης τῶν δημοτικῶν αὐτῆς ἐκλογῶν 1.

Ἡ περαιτέρω ὀριστικὴ τροπὴ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων συνεδέθη πρὸς τὴν νέαν Ἑθνικὴν Συνέλευσιν. Αἱ δύο μεγάλαι πολιτικαὶ μερίδες τῆς χώρας ἠγωνίζοντο διαρκῶς πῶς ν' ἀσφαλίσωσιν ἑαυταῖς τὴν πλειονοψηφίαν καί τὴν καιρίαν ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς χώρας ροπήν. Ἡ ἕρις ἡ μεταξὺ τῆς νέας Κυβερνήσεως καί τῶν ἐν Ὑδρᾷ συνηθροισμένων ἀντιπροσώπων τὸ μὲν περὶ τοῦ τόπου, ἐνθα ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ ἡ Συνέλευσις, τὸ δὲ περὶ τῆς εἰς τὴν Συνέλευσιν εἰσόδου τῶν ἐν Ὑδρᾷ συνηθροισμένων

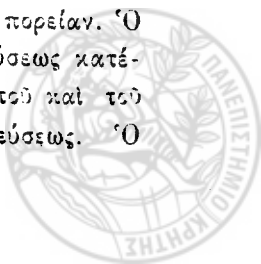
1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 714—716, 724—733. Finlay, σελ. 246, 248—250. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 460 κφξ. 463—468. Mendelssohn-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 277—283, 301—310.

ἀντιπροσώπων ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου. Καὶ νῦν ἡ Κυβέρνησις, εἰ καὶ εἰς λίαν δυσχερῆ περιήρχετο θέσιν, ἰδίως ἔνεκα χρηματικῆς ἀπορίας, καὶ διαρκῶς ἀφθονώτερον ἠναγκάζετο νὰ ἐκδίδῃ χαρτονόμισμα, προσέφυγεν εἰς ἐνεργείας βιαιοτάτας, ἵνα ἐκθιάσῃ πρὸς ἑαυτὴν πλειονοψηφίαν ὡς δυνατὸν εὐπειθῆ. Οἱ νομάρχαι πανταχοῦ, ἔνθα ἠδύναντο, βοηθούμενοι ἐν Λεβαδείᾳ ὑπὸ τοῦ Μεταξᾶ καὶ τοῦ Ράγκου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ μεταβατικοῦ τάγματος, ἤρνούντο τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς εἰς ἀντιπροσώπους, ὧν, καίπερ διὰ πλειονοψηφίας ἐκλεγμένων, δὲν ἤρεσκε τῇ Κυβερνήσει ἡ ἐκλογή, ἀνεκῆρυσσον δὲ ὡς ἐκλεκτοὺς τοὺς ὑποψηφίους τῆς μειονότητος, οὕτω δὲ πολλάκις ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἀφικνούντο εἰς τὸ Ἄργος δύο ἀπεσταλμένοι. Οἱ ἐξ Ὑδρας ἀφικνούμενοι ἀντιπρόσωποι ἐκωλύοντο εἰς Μύλους τῆς εἰς γῆν ἀποβάσεως, οἱ τῆς Μάνης ἐκρατοῦντο ἐν Ἄστρει καὶ ἄλλοι ἐφυλακίζοντο ἐν Ναυπλίῳ. Ἐπιτροπεῖα τις γερουσικιστικῆ, συσταθεῖσα περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου πρὸς ἐξέλεξιιν τῶν ἐκλογῶν (καὶ μετὰ καθορισμὸν ἀριθμοῦ τινος ἐγκύρων ἐκλογῶν μεταβιβάσασα τὸ ἔργον αὐτῆς εἰς ἑτέραν ἐπιτροπεῖαν), ἀπέκλεισε κατ' ἀρχὴν τοὺς 78 συνταγματικούς. Τὰ δύο τρίτα περίπου τῶν κατὰ Νοέμβριον ἐκδοθέντων ἐγγράφων ἐκλογῆς ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας ὡς ἔγκυρα, οὕτω δὲ ἀνεγνωρίσθησαν ὡς νόμιμοι ἀντιπρόσωποι ἄνδρες 146, οἵτινες ἐπέτρεψαν νὰ προστεθῶσι κατὰ μικρὸν 90 ἄλλοι (τὸ πλεῖστον ἀποχρώσεως ἀντιπολιτευτικῆς). Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγένετο φανερὸν ὅτι πᾶσα ἡ πείσις τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ ἐκ τῆς συγκροτηθησομένης Συνελεύσεως ὄργανον ἀπλοῦν εὐπειθές. Μέγα πλῆθος Ρουμελιωτῶν ἰδίως ἀντιπροσώπων, ἐν οἷς ὀνομαστοὶ ἀρχηγοὶ ἐλθόντες μετὰ μεγάλων συνοδειῶν, οἱοὶ ὁ Κώστας Βότσαρης, ὁ Θεόδωρος Γρίβας, ὁ Κριεζώτης, ἦσαν πρόθυμοι νὰ προσχωρήσωσιν εἰς πᾶσαν ἀντιπολίτευσιν, ἀσφαλιζούσαν αὐτοῖς μισθὸν μέγαν καὶ ἀφθονοσιτηρέσια, οἷα ἐλάμβανον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτοῦ. Ὁ ἀναγκαῖος ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐγένετο νῦν αὖθις ὁ Δρ. Κωλέττης, ὅστις μετὰ τῶν συνετῶν καὶ

διαλλακτικῶν φρονημάτων αὐτοῦ μέχρι νῦν διετέλει ἡττώμενος κατὰ τὰς ψήφους ἐντὸς τῆς Τριανδρίας, ἀλλὰ νῦν εὗρισκεν εὐκαιρίαν ν' ἀσφάλισον ἑαυτῇ ὑποστήριξιν ἀμεσώτερον ἀποτελεσματικὴν καὶ ἰσχυροτέραν τῆς ὑπὸ τῆς εὐνοίας τοῦ Ρουὰν καὶ τοῦ Δῶκινος παρεχομένης. Ὁ Κωλέττης εἰλκυσε ἐὺθὺς τὴν συμπάθειαν τῶν εἰρημένων ἀντιπροσώπων, διότι ἦλθε πρόθυμος αὐτῶν ἀρωγὸς ἐν πάσαις ταῖς μὴ ἐκπληρωθείσαις ἐτι ἀξιώσεσιν αὐτῶν, ἐδοῆθησε δὲ καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν μισθῶν αὐτῶν, ἡδύνατο δὲ νὰ ἔχη ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ φρουρὰν 700—800 ἐν Ἄργει καὶ παρὰ τὸ Ἄργος μερόντων πολεμικῶς δεδουλομένων παλληκαρίων. Αἱ δυσχέρειαι τοῦ κόμητος Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη ἤρξαντο ὅτε οἱ Ρουμελιῶται καὶ οἱ φίλοι αὐτῶν, 60 περίπου ἄνδρες, ἐγένοντο γνωστοὶ ὡς ἀποτελοῦντες τὴν συνταγματικὴν Ἀντιπολίτευσιν καὶ ἀπήτουν τὴν εἰς τὴν Συνέλευσιν εἰσοδὸν τῶν τέως ἀποκεκλεισμένων αὐτῆς Συνταγματικῶν, ἀρνήθεισας δὲ τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως ἀποτόμως, ἀνεκήρυξαν τῇ 18)30 Νοεμβρίου ἐνεργεῖα τοῦ Κωλέττου τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἐν κηρύγματι ἀπευθυνομένῃ πρὸς τὸν λαόν. Ὅτε δὲ οὗτοι ἐκήρυξαν ὅτι ἀνεῦ τῆς παρουσίας τῶν Συνταγματικῶν δὲν ἔμελλον νὰ συναίνεωσιν εἰς τὴν ἐναρξιν τῆς Συνελεύσεως, ὁ κόμητος Αὐγουστίνος συνήθροισεν ὅσον ἡδύνατο πλεῖστον στρατὸν ἐν Ἄργει καὶ ἐνήργησε τὴν ἐπίσημον ἐναρξιν τῆς Συνελεύσεως τῇ 5/17 Δεκεμβρίου 1831 ἐν τῇ ἐν Ἄργει ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας ἐν μέσῳ μεγάλης παρατάξεως στρατιωτικῆς· ἀποῦ δὲ ὠρκίσθησαν οἱ ἐνταῦθα παρόντες 146 ἀντιπρόσωποι, καὶ ὁ Δ. Τσαμαδὸς ὁ Ὑδραῖος ἔλαβε τὴν προεδρείαν, ἐπαύσατο (ὁ Αὐγουστίνος) ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως τῇ 7/19 Δεκεμβρίου ἐν τῇ σχολείῳ τῆς πόλεως διὰ μακροῦ λόγου. Ἄλλ' ἀπέναντι τούτων οἱ Ρουμελιῶται συνεχρότησαν ἀντίθετον Συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ.

Νῦν τὰ πράγματα ἔλαβον τὴν φυσικὴν αὐτῶν πορείαν. Ὁ Αὐγουστίνος ἐν τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργῶν τῆς Συνελεύσεως ἀπέθεσε τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν ἐν ὀνόματι ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ὁ

Κωλέττης δὲν ἠκολούθησε τῷ παραδείγματι τῶν δύο συναρχόντων αὐτοῦ. Ἄλλὰ νῦν ἡ Συνέλευσις τῆ 8)20 Δεκεμβρίου ἀπῆλλαξεν ἀπλῶς καὶ συντόμως τὸν Κολοκοτρώνην τῆς ἐν τῇ Κυβερνήσει θέσεως αὐτοῦ καὶ διώρισε τὸν κόμητα Αὐγουστῖνον ἕνα καὶ μόνον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, ἧς ἡ μέχρι νῦν Κυβέρνησις διεχειρίζετο τὰς ἐξουσίας, καὶ μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν νέον τι σύνταγμα ἔμελλε νὰ καθορίσῃ ἀκριβέστερον τὰ θρία τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἄλλὰ κατὰ τῆς πράξεως ταύτης τῆς Συνελεύσεως ἤγειραν εὐθὺς διαμαρτυρίαν ζωηράν οἱ Ρουμελιῶται καὶ ἤδη ἤρξαντο ταραχώδεις σκηναὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Ἄργους. Τότε δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Κυβερνητικῶν ἐν τινι παρὰ τῷ κόμητι Αὐγουστίνῳ συγκροτηθέντι στρατιωτικῷ συμβουλίῳ, ἐν ᾧ παρήσαν ὁ Ρικάρδος καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, ἀπεφάσισαν, προτάσει τοῦ Κολοκοτρώνη, νὰ ἐπωφεληθῶσι τὴν νῦν παρεχομένην εὐκαιρίαν ἕνα δι' ὑπερτέρας βίας κατενέγκωσι καιρίον στρατιωτικὸν πλήγμα ἐναντίον τῶν ἀντιφρονούντων. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην οἱ 146 ἀξιόπιστοι ἀπεσταλμένοι ἔδει νὰ μετροκῆσωσιν εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἐκ τοῦ φρουρίου δὲ τούτου μετεπέμψατο νῦν ὁ Κολοκοτρώνης ἀκμαῖα στρατεύματα μετὰ τεσσάρων κανονίων, εἰσελάσαντα εἰς τὸ Ἄργος περὶ μεσημβρίαν τῆς 9)21 Δεκεμβρίου ὑπὸ τινι Ρῶσον συνταγματάρχην Ραῖκωφ. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔτι τῆς ἡμέρας ταύτης τὰ στρατεύματα τῆς Κυβερνήσεως συνεπλάκησαν πρὸς τὰ Ρουμελιωτικὰ παλληκάρια, καὶ ἐγένετο σφοδρὰ ἐν ταῖς ὁδοῖς μάχη μεταξὺ τῶν δύο μερίδων. Τῆ 10)22 Δεκεμβρίου ραγδαῖαι βροχαὶ κατέστησαν ἀδύνατον πᾶσιν μάχην. Ἄλλὰ τῆ 11)23 Δεκεμβρίου ἐγένετο μάχη τελεία, καθ' ἣν οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Γρίβα λίαν ἐπιτηδεῖως διοικούμενοι Ρουμελιῶται ἔπαθον μὲν βαρέως ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν Κυβερνητικῶν, ἀλλὰ κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις αὐτῶν. Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἔμελλον ἐπὶ τέλους νὰ ἐξολοθρευθῶσιν, ἂν μὴ ὁ τὸ δεύτερον ὡς Ἄγγλος πρεσβευτῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν διωρισμένος Στρατηφόρος Κάννιγκ, προσεγγίσας ἀκριβῶς τότε εἰς τὸ Ναύπλιον, κατώρθου διὰ τῶν ἀντιπρέσβων νὰ πείσῃ τὸν κόμητα Αὐγουστῖνον νὰ παύσῃ αὐτὸς τὴν 11)23

Δεκεμβρίου τὰς ἐχθρικὰς πράξεις. Οἱ Ρουμελιῶται, εἰς οὓς προσεχώρησαν νῦν ὁ Κωλέττης, ὁ γηραιὸς Νοταρᾶς καὶ 60 ἄλλοι ἀντιπρόσωποι, ἐξεκένωσαν (εἰς 1200 ἀνερχόμενοι μαχητὰς) μετὰ μεσημβρίαν τὸ Ἄργος καὶ ἤρξαντο ὑποχωροῦντες πρὸς τὴν Μεγαρίδα. Ἄλλ' ἀτυχῶς οὐδ' οὕτω κατέστη δυνατὸν νὰ κωλυθῇ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος.

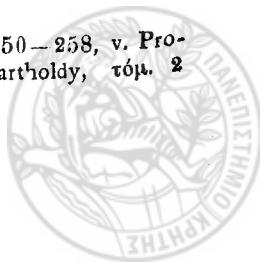
Ὁ Στρατφόρδος Κάννιγκ ἐνόησε τάχιστα τὴν ὄλην τοῦ κόμητος Αὐγουστίνου ἀνικανότητα εἰς τὴν θέσιν, ἐν ἣ πρὸς ζημίαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἑλλάδος εἶχον τάξει αὐτὸν ἡ Συνέλευσις καὶ ἡ Γερουσία. Ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς νῦν ὡς μόνον τρόπον τῆς ἀποσοδήσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀναρχίας συνίστα κατεπευγόντως ἐν Λονδίνῳ πρὸς τὸν λόρδον Παλμερστοῦνα τὴν ὡς δυνατὸν ταχεῖαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον πρόσκλησιν Εὐρωπαϊοῦ ἡγεμόνος φέροντος καὶ τὰ ἀναγκαῖα χρηματικὰ κεφάλαια. Ἄλλὰ τό γε νῦν ἐξηκολούθουν ἔτι αἱ τοῦ Αὐγουστίνου ἀούνητοι πράξεις. Οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀπελθόντες Ρουμελιῶται ἔστησαν ἐν Περαχώρῃ (ἀπέναντι τῆς Κορίνθου) ἐν τῇ δυτικωτάτῃ Μεγαρίδι, καὶ ὀργανωθέντες αὐτόθι στρατιωτικῶς, καὶ πολιτικὰς ἐπισυνάψαντες σχέσεις πρὸς τὴν Ὑδραν, συνεκρότησαν ἐπιτροπεῖαν Κυβερνητικὴν, ἀποτελεσθησομένην ἀπὸ τοῦ Κωλέττου, τοῦ Ζαΐμη καὶ τοῦ Κουντουριώτου. Αἱ προσπάθειαι, ὡς κατέβαλον ὁ τε Στρατφόρδος Κάννιγκ καὶ οἱ ἀντιπρέσβεις ἵνα διαλλάξωσι πρὸς ἀλλήλας τὰς διαμαχομένας μερίδας ἐπὶ τῇ βάσει γενικῆς ἀμνηστίας καὶ ἐλευθέρως γενικῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἀπέτυχον. Οἱ ἐν τῇ Ἀντιπολιτεύσει ἀντιπρόσωποι δὲν ἤθελον πλέον νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἀπήτουν σχεδὸν ἀπεριστρόφως τὴν παραίτησιν τοῦ Αὐγουστίνου· ὁ δὲ Αὐγουστίνος, ἐνῶ ἐν ἀρχῇ ἐφαίνετο πρόθυμος νὰ συναινέσῃ εἰς σύγκλησιν νέας ἐν Ἄργει Συνελεύσεως, ἧς νὰ μετέχωσι καὶ οἱ Ρουμελιῶται, ἐπὶ τοσοῦτον εἶτα προέβη ἐν ταῖς ἀξιώσεσιν αὐτοῦ, ὥστε τῇ 10)22 Ἰανουαρίου 1822 ἐκήρυτε τὸν Κωλέττην, τὸν Π. Νοταρᾶν καὶ δύο γερουσιαστὰς ὡς ἐνόχους ἐσχάτης προδοσίας, ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ἀξίους νὰ θεωρῶνται

αίτιμους καὶ ληστές, ἀν μὴ ἐντὸς 12 ἡμερῶν ἐνεφανίζοντο πρὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπὶ τούτοις (10/22 Ἰανουαρίου) οἱ ἄνδρες οἱ ἐν Περαχώρα, θεωρούμενοι τοῦ λοιποῦ γενικῶς συνταγματικοί, κατέστησαν ταχέως τὴν ἐχθρικήν αὐτῶν θέσιν σταθερωτέραν καὶ ἐντονωτέραν. Ἐπεδίωκον δὲ νῦν μετὰ ζήλου τὴν πτώσιν τῶν Κερκυραίων, σύστασιν κράτους ἐλευθέρου καὶ συνταγματικῶς ἠσφαλισμένου, ἐπανάστασιν τῆς Ρουμελίας, συμπλήρωσιν τῶν ἀντιπροσώπων διὰ νέων ἐκλογῶν καὶ στρατείαν τινὰ πολεμικήν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Κριεζώτης ἀπέσπασεν ἀκόπως τὰ σπουδαία θέσιν κατέχοντα Μέγαρα ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀπὸ βορρᾶ ἤλθον νεαραὶ ἐπικουραὶ εἰς Μεγαρίδα, ἰδίως 500 παλληκάρια ἐξ Ἀταλάντης καὶ 1500 Ὀλύμπιοι, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Κωλέττης συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν 6000 στρατιώτας μισθουμένους τό γε νῦν ἀπὸ τινος ὑπὸ τῶν ὀπλαρχηγῶν συσταθέντος ταμείου καὶ ἀπὸ τῶν χρηματικῶν εἰσφορῶν τινῶν ἐκ τῶν εὐκαταστάτων Ὑδραίων. Ὁ Μιαούλης ἔλαβε διαταγὴν νὰ ἐξοπλίσῃ ἕξ πλοῖα καὶ νὰ καταλάβῃ ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τῆς ἐν Περαχώρα Κυβερνήσεως τοὺς ἐν τῇ Αἰγαίῳ πελάγει Ἑλληνικοὺς σταθμούς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Περαχώρα ἀντιπροσώπων ἀνήλθε κατὰ μίκρον μέχρι 145, ἀφίκετο δὲ ἐνταῦθα καὶ ὁ Μυροκορδατός¹.

Ἐν τῇ μεταξὺ εἶχον λάθει αὐθις κρείττονα πορείαν αἱ ἐργασίαι τῆς Λονδινείου Συνδιασκέψεως. Ἀφοῦ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1830 ἀπεχώρησε τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον Οὐελλιγκτῶνος καὶ Ἀβερδῆνου, ἤλθε δὲ εἰς τὰ πράγματα ἡ Οὐίγικη Κυβέρνησις τοῦ Γρεῦ, ὁ τότε πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐμενῶς ἔχων ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν λόρδος Παλμερστὼν κατὰ Ἰανουάριον ἤδη τοῦ 1831 ὑπεδήλωσε πολλάκις ὅτι ἡ Συνδιάσκεψις ἔμελλε πιθανῶς νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας δροστικὴν γραμμὴν

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 733—745. Finlay, σελ. 250—258, v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 466—471. Mendelsshon-Bartholdy, τόμ. 2 σελ. 311—318, 327—328, 330—334.

ἐκτεινομένην ἀπὸ Ἄρτης μέχρι Βόλου. Βραδύτερον ἔνθεν μὲν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου καὶ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ψυχρότης, ἔνθεν δὲ ἡ πλεῖσις, ἣν ἤσκει ἐπὶ μὲν τὰς Δυτικάς Δυνάμεις τὸ ζήτημα τὸ Βελγικόν, ἐπὶ δὲ τὴν Ρωσίαν τὸ Πολωνικόν, ἔθεσαν ὀλοσχερῶς ἐν ὑστέρα μοῖρα τὸ ζήτημα τὸ Ἑλληνικόν. Μόλις κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1831 ἐπανέλαβον αἱ τρεῖς Κυβερνήσεις τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαπραγματεύσεις. Ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ κυβερνήτου Ἰωάννου, ὅστις καὶ ἐν Λονδίῳ βαθεῖαν παρηγάγαγε λύπην, ἔδωκε μείζονα ὄθησιν εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου τωσάκις μάτην αἰτηθεῖσαι ἀποφάσεις ὡς καὶ αἱ ὀδηγεῖν αἱ δοθησόμεναι πρὸς τοὺς τρεῖς ἀντιπρέσβεις πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐξεδόθησαν ἐπὶ τέλος ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως. Τῇ 14)26 Ὀκτωβρίου παρεχωρήθη καὶ ἡ γραμμὴ τῆς Ἄρτης καὶ Βόλου καὶ ὁ Στρατηφύρδος Κάννιγκ ἀνέλαβε νῦν τὸ οὐχὶ ἀκριδῶς εὐχερὲς ἔργον τοῦ νὰ πείσῃ τὴν Πύλην νὰ συναινέσῃ εἰς τὰς νέας ἀποφάσεις τῆς Λονδινεῖου Συνδιασκέψεως. Καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ 8/20 Φεβρουαρίου 1822 ἀρχομέναις διαπραγματεύσεσιν ἔδειξεν ἡ Πύλη, καίπερ μὴ τηροῦσα κατ' ἀρχὴν διαγωγὴν ἀντικρὺς ἀποκρουστικὴν, τὸ ἀνέκαθεν εἰθισμένον, δυσκατανίκτητον πείσμα αὐτῆς.

Πρὸς τούτοις ἡ Λονδινεῖος Συνδιασκέψις, στηριζομένη ἐπὶ σφαλερῶν προϋποθέσεων περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι, εἶχεν ἐντόνως προσκαλέσει τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἀντιπρέσβεις καὶ ναύαρχους (εἰς οὓς ἀνεκοίνωσε καὶ τὴν ἐπικειμένην ἐκλογὴν τοῦ νέου ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑπὸ τῶν προστατίδων Δυνάμεων δεδομένην ὑπὲρ τοῦ δανείου τῶν 60 ἑκατομμυρίων ἐγγύησιν) ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν δικαίῳ ὑφισταμένην Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ὑποστηρίξωσιν αὐτήν. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἐγένετο παραχρῆμα. Περὶ ἑμονολίας μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι πρακτόρων τῶν τριῶν Δυνάμεων οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος. Καὶ ἐνῷ ὁ ναύαρχος Ρικάρδος ἠγωνίζετο διαρκῶς καὶ παντὶ σθένει, ἰδίως συνδρομῇ τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ πλοίων, νὰ καταστή τοῖς μὲν Συνταγματικαῖς ἐμποδῶν,

τῇ δὲ Αὐγουστίνῃ χρήσιμος, οἱ πράκτορες τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἐνόουν μὲν εἶναι τὸ δίκαιον κατὰ τύπον ἀνήκειν εἰς τὸ μέρος τοῦ Αὐγουστίνου, ἀλλὰ πολλῇ μείζονα ἠσθάνοντο συμπάθειαν πρὸς τοὺς Συνταγματικούς, παρ' οἷς εὗρισκον μείζονα φρόνησιν, ἐπιείκειαν καὶ μετριοπάθειαν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων τὸ πρωτόκολλον τῆς 26/7 Ἰανουαρίου 1831, καίπερ ἀφικόμενον εἰς Ναύπλιον τῇ 15/27 Ἰανουαρίου, ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας ἐτηρήθη μυστικὸν ὑπὸ τῶν ἀντιπρέσβειων.

Ἄλλ' ἐκ τούτου ὁ ἀγὼν ὁ μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν μερίδων καθίστατο διηνεκῶς ἀποτομώτερος. Εἰς τὴν ἀπὸ 10/22 Ἰανουαρίου προκήρυξιν τοῦ Αὐγουστίνου ἀπήντησε τῇ 18/30 Ἰανουαρίου ἡ Συνέλευσις τῆς Περαχώρας διὰ προκηρύξεως, ἐν ἣ αὕτη τὸν Αὐγουστίνον παρέπεμπεν εἰς δίκην ὡς σφετεριστὴν τῆς ἀρχῆς καὶ αἴτιον τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐνῶ ἡ Κυβερνητικὴ μερίς ἀπώλλυεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν δυνάμιν αὐτῆς, καὶ δι' ὧν αὐτῆς τῶν δυνάμεων μόνον 2000 ἄνδρας ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ στρατευσίμους εἰς τὸν ἐναντίον τοῦ Κωλέττου πόλεμον, ἐδλεπε δὲ καὶ τὴν ἐν Ἀργεῖ Συνέλευσιν αὐτῆς καθ' ἑκάστην ἀραιουμένην τὰς τάξεις καὶ ἀπετύγχανον πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων αὐτῆς γενόμεναι ἀπόπειραι ἵνα καταλάβωσι χώρον πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ διακόψωσι τὴν τῶν Συνταγματικῶν πρὸς τὰ βόρεια καὶ τὰ ἀνατολικά τῆς Ἑλλάδος συγκοινωνίαν. Σχεδὸν ἅπανσα ἡ Ρουμελία συνετάχθη μετὰ τῶν Συνταγματικῶν, οἵτινες πρὸς τούτοις πανταχοῦ διετήρουν ἀρίστους σχέσεις πρὸς τὰς μεγάλας οἰκογενείας τῆς Πελοποννήσου καὶ πρὸς τοὺς Μανιάτας.

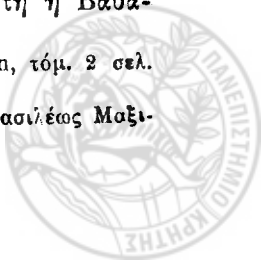
Ἐνῶ δὲ οἱ Συνταγματικοὶ παρεσκεύαζον ἤδη στρατεῖαν τινὰ ἐναντίον τοῦ Ναυπλίου, οἱ ἀντιπρέσβεις ἐθεώρησαν ἐπὶ τέλους πρέπον νὰ προβῶσιν εἰς τινὰ διαβήματα συνφθὰ πρὸς τὸ πρωτόκολλον τῆς 26/7 Ἰανουαρίου, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Ρικάρδου, ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις, καθὰ ἀντελαμβάνοντο αὐτοί, ἔσπευδεν, ἀνευ ἐλπίδος σωτηρίας, εἰς τὴν πτώσιν αὐτῆς. Οἱ ἀντιπρέσβεις ἐν τῇ δυσχερεῖ θέσει, ἐν ἣ διετέλουν καθ' ὅν χρόνον Ρουμελιῶται καὶ Ὑδραῖοι διεμαρτύροντο ζωηρῶς ἐναν-

τιον τῆς τροπῆς ταύτης τῶν πραγμάτων, οἱ ναύαρχοι διετήρουν τοῦλάχιστον τὸν κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμόν, οἱ δὲ Συνταγματικοὶ δὲν ἠσθάνοντο διάθεσιν νὰ καταθέσῃσι τὰ ὅπλα καθὰ προσεκάλουν αὐτοὺς νὰ πράξωσιν οἱ ἀντιπρέσβεις, ἐν τοιαύτῃ, λέγομεν, δυσχερεῖ θέσει οἱ ἀντιπρέσβεις ἐζήτουν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν Κυβέρνησιν τοῦ κόμητος Αὐγουστίνου τοῦλάχιστον διὰ τῆς διακηρύξεως τῆς 14)26 Φεβρουαρίου. Ὁ Κυβερνήτης αὐτὸς ἐπέισθη ἐπὶ τέλος νὰ κηρύξῃ τῇ 26)8 Μαρτίου ἀμνηστείαν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἐντὸς δέκα ἡμερῶν καταθέτοντας τὰ ὅπλα. Τῆς ἀμνηστείας ταύτης ἐξηρῶτο ὀλίγοι μόνον ἄνδρες, περὶ ὧν ὑπῆρχεν ὑποψία ὅτι ἦσαν συνένοχοι τοῦ φόνου τοῦ κόμητος Καποδιστρίου. Πολλοὶ ἐν Ναυπλίῳ ἐπὶ πολιτικῷ πλημμελέματι κρατούμενοι ἄνδρες ἔλαβον τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν¹.

Ἄλλ' αἱ ἀντιθέσεις ἦσαν μείζονες ἢ ὥστε νὰ ἐξομαλυνθῶσι διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης. Καὶ νῦν οἱ ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων ἔλαβον ἐκ Λονδίνου τῇ 27)11 Μαρτίου τὴν μεγάλην ἀγγελίαν, ὅτι τῇ 1)13 Φεβρουαρίου εἶχεν ὑπογραφῆ τὸ πρωτόκολλον, δι' οὗ τὸ ζήτημα τὸ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος ἐπλησίαζε σημαντικῶς εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ συνετοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου τοῦ Κοβούργου, ἣτις παραίτησις διὰ τοῦ δέους, ὅπερ ἐνέπνευσεν, ἀπέτρεπέ τινας φιλοδόξους μνηστῆρας τῆς ἐπισημοῦς τιμῆς τοῦ εἶναι ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, εἶχε καταστή ἔργον οὐχὶ λίαν εὐκόλον τῇ Συνδιασκέψει νὰ εὕρῃ κατάλληλόν τινα καὶ πᾶσι τοῖς συμβαλλομένοις μέρεσιν ἀρεστὸν εἰς τὸν δύστηνον Ἑλληνικὸν θρόνον ὑποψήφιον. Τέλος ἔλαβεν ὑπόστασιν ἡ ἰδέα νὰ ληφθῇ εἰς τὴν θέσιν ταύτην πρίγκιψ τις ἐκ τοῦ διαπύρων φιλληλικῶν αἰσθημάτων ἐμπορουμένου αἴκου τῶν Βαυαρῶν Βιτελσπάχων. Ἀφοῦ δὲ ὁ ὑπὸ τῆς Γαλλίας προταθεὶς δοῦξ Κάρολος τῆς Βαυαρίας² ἀπέρριψεν εὐθὺς τὴν πρότασιν, αὐτὴ ἡ Βαυα-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 745—752. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 471—478. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 332—341.

2. Ὁ πρίγκιψ Κάρολος ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μαξι-

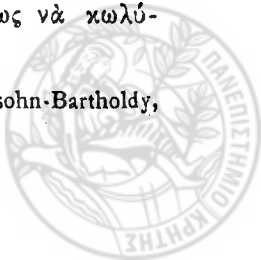

ρικῆ κυβέρνησις ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν Δυνάμεων ἐπὶ τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Βασιλέως Λουδοβίκου Α', κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀνήλικον ἔτι Ὀθωνα, ὑπὲρ οὗ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἤδη τοῦ 1829 ζωηρὸν εἶχε δελεῖσαι διαφέρον ὁ θερμὸς φιλέλληνα καθηγητὴς Θείριος, τῇ τούτου δὲ παρορμήσει ὁμοίως ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονόπαιδος τούτου εἶχε διατεθῆ καὶ ὁ Ἐϋνάρδος. Καὶ αὐτὸς ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας δὲν διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὸν συνδυασμὸν τοῦτον, βουλευόμενος ἵνα, καθ' ἣν περίστασιν ἤθελεν ὑποχρεωθῆ νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς ἀρχῆς, καταστῆ τοῦλάχιστον κηδεμὼν τοῦ νεαροῦ ἡγεμόνος. Καὶ ἐνῶ ἐν Ἑλλάδι αὕτη, ἐνθα ὁ ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1831 εὐρισκόμενος Θείριος ἀσμένως ἐθεωρεῖτο μεσίτης μεταξὺ Μονάρχου καὶ Ἑλλήνων, αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ πόθοι σφαιρότερον διηνεκῶς ἔτεινον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐν τῇ λύσει τοῦ ζητήματος ἐνήργησεν ἰδίως ἡ Γαλλία ὑπὲρ τοῦ πρίγκιπος Ὀθωνος. Αὕτη ἐν τῇ νεαρᾷ ἡλικίᾳ τοῦ Ὀθωνος διπλοῦν ἐβλεπε κέρδος, τὸ μὲν ὅτι τὸ βαρὺ φορτίον τῆς ὀργάνωσεως τῆς Ἑλλάδος ἐμελλε νὰ πέσῃ εἰς ἀντιβασιλείαν, τὸ δὲ ὅτι ὁ νεαρὸς πρίγκιψ, ἐν Ἑλλάδι αὕτη καθιστάμενος εἰς ὄριμον ἡλικίαν, ἡδύνατο ἀσφαλέστερον νὰ ἐξοικειωθῆ πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰ ἥθη αὐτοῦ. Ἄν ἡ τοῖς πᾶσι πρόχειρος (ἢ τῶν τριόδων) ἀλλ' ἀρρήτως βαρεῖαν ἔχουσα ροπήν ἐρώτησις: «πῶς ὁ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐκλεχθεὶς ὀλοσχερῶς ἀδοκίμαστος νεανίας ὡς ἀνὴρ θὰ ἐδείκνυτο ἐν τούτοις ἀντάξιος πρὸς τὴν δεινῶς δυσχερῆ θέσιν;», ἂν, λέγομεν, τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνεζητήθη, ἢ ἂν ἐτέθη καὶ καθόλου, περὶ τούτου οὐδεμίαν ἔχομεν εἶδησιν. Ἡ ἐν Λονδίνῳ ἐργαζομένη διπλωματία σπουδαίαν βαρύτητα ἐν τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ ἔδωκεν εἰς τὸ ὅτι ἐνθεν μὲν ἡ Βαυαρία ἐν τῷ συμπλέγματι τῶν ζητημάτων τῆς Ἀνατολῆς οὐδὲν εἶχεν ἴδιον συμφέρον, ἐνθεν δὲ ὅτι ἡ ἀναγκαία ἐξακολούθησις τῆς προστασίας τῶν τριῶν Δυνάμεων τῶν διὰ συνθήκης περὶ Ἑλλάδος πρὸς μιλανοῦ Α', νεώτερος ἄρα ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Α' καὶ θεῖος τοῦ Ὀθωνος. Ἐγεννήθη τῷ 1795 καὶ νεώτατος ἔτι (18—20 ἐτῶν) εἰς ἀνώτατα προαχθεὶς στρατιωτικὰ ἀξιώματα, διεκρίθη λαβῶν μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῶν ἐτῶν 1813—15. Ἀπέθανε τῷ 1875. Σ. Μ.

ἀλλήλας συνδεδεμένων, ἡ δυναμένη νὰ καταστῇ βλαπτικὴ εἰς ἡγεμόνα ἔχοντα ἡλικίαν, «εἰς ἡγεμόνα ἀνήλικον θὰ εἶχε σημασίαν ἀδόλου εὐεργεσίας». Οὕτως ἔπεσον πράγματι αἱ ψήφοι τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐπὶ τὸν Ὅθωνα τῆς Βαυαρίας. Αἱ πρῶται περὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας εἰδήσεις ἐξήγειραν ἐν Ἑλλάδι, ἐξαιρουμένων τινῶν πικροχόλων Κυβερνητικῶν τοῦ Ναυπλίου, γενικὴν εὐφροσύνην. Ἄλλ' ἡ εὐφροσύνη αὕτη ἦτο ἡ ἕως ἡ προαγγέλλουσα θύελλα καὶ χειμῶνα. Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἀγγελία αὕτη ἐπήνεγκε τὴν ἐκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἀμφότεραι αἱ μερίδες, οἱ τε ἐν Περαιχώρα Συνταγματικοὶ καὶ οἱ ἐν Ἀργολίδι Κυβερνητικοί, ἤθελον νῦν ἀκριβῶς νὰ καταλάβωσιν ἐν Ἑλλάδι ἀνωτάτην ἐξουσίαν, ἵνα κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀνηλικου πρίγκιπος θέσωσι τοὺς ὅρους αὐτῶν καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀντιβασιλείας δυνηθῶσιν ν' ἀσκήσωσι τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς χώρας ροπήν¹.

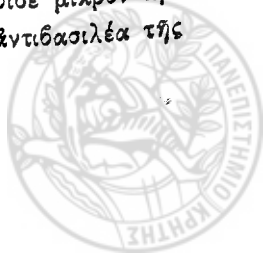
Οἱ ἐν Μεγαρίδι Συνταγματικοί, ὧν ἐν μέσῳ εὕρισκετο ἀπὸ τῶν μέσων Μαρτίου καὶ ὁ Μαυροκορδάτος, ἐκήρυξαν σαφῶς ὅτι δὲν ἐμελλον νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα ἐφ' ὅσον ἔτι ὁ κόμης Αὐγουστίνος εὕρισκετο ἐπὶ ἐδάφους Ἑλληνικοῦ. Ἡ πολιτικὴ τούτων θέσις καθίστατο καθ' ἐκάστην κρείττων. Οἱ ἀνὰ τὴν Ρουμελίαν διεσπαρμένοι στρατιωτικοὶ σταθμοὶ τῆς Κερκυραϊκῆς Κυβερνήσεως εἶχον περιπέσει ἐν μέρει εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ὡς ἡ Ναύπακτος καὶ ἡ Ἀράχωβα. Τὰ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κηφισσοῦ Κυβερνητικὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα, ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς ὁ εὕρισκόμενος ἐν Δελφοῖς (Καστρι) καὶ ὁ ἐν Σαλώνοις εὕρισκόμενος ἀνεψιὸς τοῦ Γούρα Μαμούρης ἠναγκάσθησαν νὰ περιορισθῶσιν εἰς ἄμυναν. Ὁ Κίτσος Τζαδέλλας μετὰ τῶν Σουλιωτῶν αὐτοῦ μετέστη εἰς τὸν Κωλέττην. Οἱ Μανιάται κατέλαβον τὴν Μονεμβασίαν. Πολλοὶ δὲ Μεσσηνιοὶ ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τῶν Γάλλων ἐναντίον τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀντιπρέσβεις ἤθελον ἀσμένως νὰ κωλύ-

1. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 478—481. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 340—343, 351 κφεξ.

σσοι τὴν εἰς Πελοπόννησον εἰσβολὴν τῶν Ρουμελιωτῶν, ἐπεθύμουν ὡς ἔσχατον τρόπον θεραπείας νὰ χρησιμοποίησσοι πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Συναγματικῶν τὴν «ἐπίσημον Βαυαρικὴν αἶγλην (nimbus) τὴν αἰωρηθεῖσαν ἀπαξ, μεθ' ἑλλην τὴν λογικὴν ἀμφισβήτησιν τοῦ πράγματος, περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Θείριου».

Ὁ Θείριος, ὁ γενναῖος καὶ εὐφρων οὗτος φίλος τῶν Ἑλλήνων, εἶχε μὲν ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρων συστατήρια τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου καὶ τοῦ στρατηγοῦ πρίγκιπος Βρέδε ἑπρὸς τὸν Κυβερνήτην γράμματα· ἀλλ' οὔτε ἐπίσημον ιδιότητα αἰανδήποτε εἶχεν, οὔτε ἔφερε χρήματα. Ἡ δὲ ἀφελῆς φιλαυτία τῶν Ἑλλήνων ἀπέδιδεν αὐτῷ τὸν ἀνυπόστατον σκοπὸν εἶτι δῆθεν ἔμελλε νὰ περιποιήσῃ ἑαυτῷ τὴν ἀντιβασιλείαν μέχρι τῆς ἀφίξεως καὶ ἐνηλικιώσεως τοῦ Ὁθωνος, τοῦθ' ἔπερ, ὡς εἰκός, δὲν διηυκόλυε τὴν θέσιν αὐτοῦ. Μεθ' ἑλα ταῦτα ὑπεχρεώθη νῦν ν' ἀποπειραθῆ τὴν μεσιτείαν. Ὁ ἀνὴρ, καθ' ἑαυτὸν μᾶλλον κλίνων πρὸς τοὺς Συναγματικούς, ἔνθεν μὲν προέτεινε ἐν Ναυπλίῳ νὰ καταληφθῆ ὁ Ἴσθμὸς ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ (τοῦθ' ἔπερ ἔνεκα τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν Γάλλων εἰς Μεσσηνίαν καὶ τῆς πρὸς τὸν Κωλέτιην συμπαθείας τοῦ Γάλλου ἀντιπρέσβεως οὐδεμίαν παρεῖχεν ἐλπίδα ἐπιτυχίας), ἔνθεν δὲ διὰ τῆς ἀπολύσεως τοῦ Πετρόμπευ νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ εἰρήνευσις τῶν Μανιατῶν. Τὸ δεύτερον τοῦτο τοῦλάχιστον ἔργον κατώρθωσεν ὁ Θείριος: Ὁ τε γηραιὸς ἡγεμὼν καὶ οἱ λοιποὶ Μαυρομιχάλοι ἀπελύθησαν τῇ 13/25 Μαρτίου καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ πείσωσι τὴν Μάνην νὰ εἰρηνεύσῃ. Ἀλλ' οὐδὲν πλέον τούτου ἦτο δυνατόν νὰ κατορθωθῆ. Ἡ καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπρέσβεων ἐπιδοκιμασθεῖσα σκέψις σχηματισμοῦ νέας προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐκ πέντε μελῶν συγκειμένης ἴσως ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐπενέγκῃ συμβιβασμὸν τινα (πάντως πρὸς βλάβην τοῦ Αὐγουστίνου) μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερίδων. Ἀλλὰ τότε ἐπενέβη ἡ ἐν Ναυπλίῳ Κυβερνητικὴ μερίς τῆς Συνελεύσεως καὶ διώρισε μικρὸν πρὸ τῆς διαλύσεως αὐτῆς τὸν κόμητα Αὐγουστίνον ἀντιβασιλέα τῆς

Ἑλλάδος μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ πρίγκιπος Ὀθωνος. Τὸ δια-
 θεμα τοῦτο ἐξελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς σημαίνειν ὅτι ὁ
 Αὐγουστίνος ἐσκόπει ἢ ἠλπίζε νὰ λάβῃ τὴν κηδεμονίαν τοῦ
 νεαρῷ ἡγεμόνος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνηλικιότητος αὐτοῦ.

Εἰς τὴν τολμηρὰν ταύτην πράξιν τῶν Κυβερνητικῶν ἀπήν-
 τησεν ὁ Δρ. Κωλέττης διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ μὴ ἀναβαλεῖν
 πλέον τὴν εἰς Ναύπλιον προέλασιν. Οὕτω δ' ἐχόντων τῶν πραγ-
 μάτων ἢ εἰς Περαχώραν ἀποστολῇ τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου (τῆς
 Βυαυρίας) Θεϊρσίου ἦτο ἐκ τῶν προτέρων ἄνευ ἐλπίδος ἐπιτυ-
 χίας. Ὁ Θεϊρσίος, ὅστις ἀπὸ τῆς 13/25 Μαρτίου μετέβη ἀπὸ
 Ἄργους εἰς Μεγαρίδα, ἐνόησε τάχιστα ὅτι ἡ τῶν Ρουμελιωτῶν
 στρατεία δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ ἐπισηθεῖ καί, ἐνδομύχως
 κατὰ μικρὸν συμπαῦθον πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Συνταγματικῶν,
 συνεδούλευσεν εὐθύς τοῖς ἀντιπρέσβεισι ν' ἀποσπῶσιν τὸν
 ἀπειλούμενον κίνδυνον διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀξιώσεων τῶν
 Συνταγματικῶν. Τέλος οἱ Συνταγματικοὶ ἐνδιδόντες (18/30
 Μαρτίου) εἰς τὸν Γερμανὸν λόγιον ἐπέσχον ἐπὶ τέσσαρας ἡμέ-
 ρας τὰς κινήσεις αὐτῶν, εἴτε διότι ἢ ἐν Ναυπλίῳ Κυβέρνησις
 αὐτὴ θὰ διέλυεν ἑαυτὴν καὶ ὁ κόμης Αὐγουστίνος ἠδύνατο
 νὰ πεισθῇ εἰς παρτίτησιν, εἴτε διότι ἠλπίζον ὅτι ἡ ἀφίξις
 αὐτεξουσίᾳ ἐπιτρόπου τοῦ πρίγκιπος Ὀθωνος ἠδύνατο νὰ δώσῃ
 κρείττονα εἰς τὰ πράγματα τροπήν. Περὶ ἐθελουσίας ἀποχωρή-
 σεως τοῦ κόμητος Αὐγουστίνου αὐδαίς, ὡς εἶκόσ, ἦν ἔτι λόγος.
 Οὕτω δὲ οἱ Ρουμελιῶται διέβησαν τῇ 25/6 Ἀπριλίου τὸν
 Ἰσθμὸν καὶ διασκορπίσαντες εὐκόλως τὰ στίφη τῶν στρατηγῶν
 Καλλέργη καὶ Νικήτα προήλασαν ἀμαχητὶ εἰς Ἄργος ἔχοντες
 ἐστεμμένα τὰ τυφέκια μετὰ κλάδιον ἐλαίας καὶ ἐπευφημούμενοι
 εὐφροσύνως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ τῇ 27/8 Ἀπριλίου μετ' εὐφροσύ-
 νης προσδοκώμενοι ὑπὸ πολλῶν ἐκ Ναυπλίου δυσηρεστημένων
 ἀφίκοντο εἰς Πρόνοιαν. Νῦν καὶ οἱ τακτικοὶ ἄθροισι ἀπέστησαν εἰς
 τὸν Κωλέττην. Ὁ κόμης Αὐγουστίνος κατελήφθη ὑπὸ ζάλης καὶ ὁ
 ναύαρχος Ρικάρδος ἐσθίριζεν αὐτὸν ἔτι μέχρι τινός. Ἡ κατάστασις
 ἦτο λίαν κρίσιμος. Τότε δὲ ἐν τῇ κρίσιμῳ στιγμῇ ἦλθεν ἀπὸ
 Λονδίνου ἐν ἐπικαίρῳ στιγμῇ ἡ βοήθεια. Ἡ ἐν Λονδίῳ Συν-

διάσκεψις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνακοινώσεων, αἱ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1831 καὶ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1832 εἶχον διαβιβάσει εἰς αὐτὴν περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῶν ἐν Ναυπλίῳ πραγμάτων ὁ Στρατάρχος Κάννιγκ καὶ οἱ ἀντιπρόεδροι, συνέταξε τῇ 24/7 Μαρτίου νέον πρωτόκολλον, ὅπερ ἐπιδοκιμάζον πάντα τὰ τῶν ἀντιπρόσθεων διαλλακτικὰ διαδήματα ἐνετέλλετο αὐτοῖς τε καὶ τοῖς τῶν συμμάχων στόλων ἀρχηγοῖς νὰ μεσολαβήσωσι μεταξὺ τῶν διαμχομένων Ἑλληνικῶν πολιτικῶν μερίδων μὴ ἐπιτρέποντες μηδεμίαν μεταξὺ αὐτῶν πολεμικὴν πράξιν, καὶ διδοῦσα αὐτοῖς σαφεῖς ὁδηγίας περὶ τοῦ ἀναγκαίου μεταξὺ τῶν εἰρημένων μερίδων συμβιβασμοῦ ἐκέλευεν αὐτοῖς ἐκείνην μόνην τὴν κυβερνητικὴν ἐν Ἑλλάδι ἐξουσίαν νὰ θεωρήσωσιν ὡς τὴν νόμιμον καὶ νὰ παράσχωσιν αὐτῇ πᾶσαν ἀποτελεσματικὴν βοήθειαν, ἥτις ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἔθνους θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἡουσίαν καὶ νὰ διατηρήσῃ ταύτην διὰ τῆς παρεχομένης αὐτῇ ἐμπιστοσύνης, ἕως οὗ ὁ νέος κυρίαρχος ἤθελε δυνηθῆ νὰ καταστήσῃ γνωστὰς τὰς περὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους γνώμας αὐτοῦ. Τὸ εἰς Πέραν πεμφθὲν τοῦτο πρωτόκολλον ἔπεμφεν εὐθὺς ὁ Στρατάρχος Κάννιγκ ἐν τῇ εὐθυκρίσει αὐτοῦ διὰ τινος πλοίου εἰς Νάυπλιον, ἐνθα ἀφίκετο ἀκριβῶς τῇ 27/8 Ἀπριλίου. Καὶ διὰ τῆς οὕτω διδομένης ἐξουσίας ἐπενέδησαν εὐθὺς οἱ ἀντιπρόεδροι καὶ μετ' ὀρθῆς κρίσεως τῶν πραγμάτων ἐνήργησαν καὶ ἐπέτυχον τὴν παραίτησιν τοῦ πλείστων κακῶν αἰτίου κόμητος Αὐγουστίνου. Οὗτος κατέθηκε τῇ 28/9 Ἀπριλίου ἐν πάσῃ ἐπισημότητι τὴν ἀνατεθειμένην αὐτῷ ἐξουσίαν εἰς χεῖρας τῆς Γερουσίας.

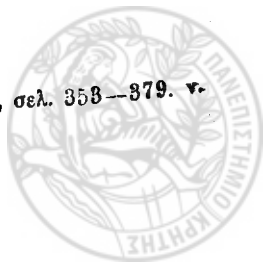
Νῦν ἐμελλεν ἡ Γερουσία νὰ διορίσῃ τὴν νέαν προσωρινὴν Κυβέρνησιν μέχρι τῆς ἀρίξεως τοῦ Ὄθωνος. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔδει νὰ ὑπερνικηθῶσι σπουδαιόταται δυσχέρειαι. Ἡ Ἀρχὴ αὕτη ἦτο ἀποχρώσεως πολιτικῆς σφόδρα Κηποδιστριακῆς καὶ διὰ τοῦτο συνεκρότησε τὴν νέαν Κυβέρνησιν ἐκ τριῶν θερμῶν ὀπα-

1. Πρόκειται βεβαίως περὶ τῆς Γερουσίας διὰ τοῦτο ἀκατάλληλος ὄλως ἢ ἐν τῷ κειμένῳ Γερμανικῇ λέξις *Versammlung*. Σ. Μ.

δῶν τῶν Καποδιστριῶν, ἦτοι τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρῶνη, Βασιλείου Βουδούρη καὶ Ἀνδρέου Μεταξᾶ, εἰς οὓς ἐμελλε νὰ προστεθῆ καὶ ὁ Ζαΐμης· ἀλλ' οὗτος πρὸ μικροῦ εἶχε καταστῆ, ὡς καὶ ὁ Τρικούπης, δυσάρεστος εἰς τοὺς Ρουμελιώτας, διότι εἰς εὐρείας διετέλει σχέσεις πρὸς τοὺς Κυβερνητικούς καὶ εἶχε σφόδρα ἀποδοκιμάσει τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσέλασιν στρατοῦ. Ὁ συνετὸς ἀρχηγὸς τῶν Συνταγματικῶν οὐδεμίαν, ὡς εἰκόσ, εἶχεν ὄρεξιν νὰ συγκροτήσῃ νέαν Κυβέρνησιν ὁμοῦ μετὰ τεσσάρων πολιτικῶν ἀντιπάλων, ἀφοῦ οἱ Ρουμελιῶται δὲν ἤθελον ν' ἀκούσωσι τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρῶνη, ἤθελον δὲ ἀντιτούτου μὲν νὰ διορισθῆ ὁ Κώστας Βότσαρης, οἱ δὲ λοιποὶ Κυβερνηταὶ νὰ ὀρκισθῶσιν ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν. Τῇ 29/10 Ἀπριλίου, ὅτε πᾶσα ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ Κωλέττου ἰσχύετο ἠνωμένη ἐν Προνοίᾳ καὶ παρὰ τὴν Πρόνοιαν, τὰ πράγματα ἐφαίνοντο τοσοῦτον ἀπειλητικά, ὥστε μάχη τις φανερὰ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ἀμφοτέρων τῶν μερίδων πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς τῆς πρωτεύουσος ἦτο προσδόκιμος, οἱ δὲ ἀντιπρέσβεις προνοητικῶς ἐνεργοῦντες εἶχον φροντίσει ἵνα τὰ τείχη καὶ τὰ φρούρια καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν πεζοναυτῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν στόλων. Τότε δὲ ἀπαξ ἔτι ἐμεσίτευσεν ὁ αὐλικὸς σύμβουλος Θείρισος, καὶ νῦν μετὰ μείζονος ἐπιτυχίας ἦ ἐν Περαχώρα. Προέτρεψεν οὗτος τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ρουμελιωτῶν νὰ καταστείλωσι τὴν πολεμικὴν αὐτῶν ζέσιν καὶ ἐνήργησεν ὥστε ὁ Κωλέττης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας ἀκολουθούμενος ὑπὸ 25 λοχαγῶν νὰ μεταβῆ εἰς Ναύπλιον χάριν περαιτέρω διαπραγματεύσεων. Ἡ ἀγαλλίασις, μεθ' ἧς ὁ λαὸς ἐχαιρέτισεν αὐτόν, ἔδωκεν ἀφορμὴν τῇ κόμητι Ἀβγουστίνῳ ἵνα προαίτουσος τῆς ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταβῆ ὁμοῦ μετὰ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν φρεγάταν τοῦ Ρικάρδου καὶ ἔπειτα ἐπὶ τοῦ βρικίου «Πάριδος» πλεύσῃ εἰς Κέρκυραν. Μετὰ μεγίστας δυσχερείας, μετὰ πάντα τὰ δυνατὰ κωλύματα, ἄτινα ἡ πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου λίαν ἔτι ἰσχυρὰ Καποδιστριακὴ μερίς (καὶ βραδύτερον ἔτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ὄθωνος, ἀλλὰ ἰδιαζόντως ὅλως ἐν τῇ νῦν παρούσῃ στιγμῇ)

παρεσκευάζεν εἰς τὸν μισητὸν ἀρχηγὸν τῶν Συνταγματικῶν, μετὰ ἀκαταπόνητον, μετ' αὐταπαρνήσεως γενομένην καὶ εἰς πολλὰς λαιδορίας ἐκτεθεῖσαν μεσιτείαν τοῦ Θειροῦ συνεφώνησαν ὁ Κωλέττης καὶ ὁ Μεταξᾶς ὡς κύριοι διαπραγματευταὶ (ἀφοῦ ὁ Κολοκοτρώνης εἶχεν ἀποχωρήσει ἤδη τῇ 30/10 Ἀπριλίου) ἐνα ἀντὶ πενταμελοῦς ἐπιτροπείας διορισθῆ ἐπιτροπεὶα ἐπταμελής, εἰς ἣν ἡ Γερουσία, ἣτις ἐπεφύλασεν ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα ἐν περιπτώσει χηρεύσεως εἰσαδέηποτε θέσεως νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἐπίτροπον, διώρισε (2/14 Ἀπριλίου) τὸν Γ. Κουντουριώτην, Δ. Ὑψηλάντην, Ζαΐμην, Ἀ. Μεταξᾶν, Κωλέττην, Πλαπούταν καὶ Τρικούπην. Οὐδὲν διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως ταύτης ἔμελλε, κατὰ τὰ συμφώνως καθωρισμένα, νὰ ἔχῃ ἰσχὺν ἀνευ ὑπευθύνου πλειονότητος πέντε ψήφων. Ἀλλὰ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἐβδόμου τῶν Κυβερνητῶν ἡ ἔρις ἐξήφθη ἀπαξ ἔτι μέχρι ἀπειλητικωτάτης σφοδρότητος, καὶ μόλις μετὰ μακρὰν πάλην τῶν πολιτικῶν μερίδων, τῶν ἀντιπρέσβειων καὶ τοῦ Γερμανοῦ μεσίτου, μεθ' ἧς πάλης ἐκ παραλλήλου σφοδρὰ ἐγένετο ἔρις περὶ τῶν ὀρίων τῆς ἀρμοδιότητος τῆς Γερουσίας καὶ τῆς νέας Κυβερνήσεως, ἀπεφάσισεν ἡ Γερουσία ν' ἀντικαταστήσῃ τῇ 13/25 Ἀπριλίου τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἐθελουσίως ἀποχωρήσαντα Τρικούπην διὰ τοῦ Κώστα Βότσαρη καὶ συγχρόνως νὰ καθορίσῃ τὴν 19/1 Μαΐου ὡς ἡμέραν τῆς συγκλήσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως εἰς Ἄργος, ἔπερ ἡ νέα Κυβέρνησις ἀνήγγειλε τῇ 18/30 Ἀπριλίου εἰς τὸν λαὸν διὰ προκηρύξεως. Τὰ μέλη τῆς νέας Κυβερνήσεως ἔμελλον ἀπὸ μηνὸς εἰς μῆνα νὰ ἔχωσι διαδοχικῶς τὴν προεδρείαν, γενομένης ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ Γ. Κουντουριώτου. Ὁ Τρικούπη, ὁ Ζωγράφος, ὁ Μαυροκορδάτος ἐγένοντο Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ Κλωνάρης τῆς Δικαιοσύνης¹, ὁ Χρηστίδης τῶν Ἐσωτερικῶν, ὁ Ρίζος Νερουλὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας, ὁ Βούλγαρις τῶν Ναυτικῶν.

1. Finlay, σελ. 258—265. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 353—379. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 480—485.

Ἄλλ' ἡ ἐλπίς οὐ διὰ τῆς νέας τάξεως τῶν πραγμάτων ἔμελλε ν' ἀποσοβηθῆ ἢ ἀναρχία ἀπεδείχθη τάχιστα ἀπατηλή. Ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἔτι πρὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ νέου κυριάρχου χρόνοις ἔμελλε νὰ ἐνοσκήψῃ δεινότατα ἡ ἀναρχία ἐπὶ τὸν ἀτυχῆ τοῦτον λαόν. Ἡ χρονία ἀχρηματία, ἡ ἀπειθεια τῶν στρατευμάτων, αἱ ραδιουργίαι τῆς ἔτι νῦν ἐν τοῖς ὑπαλλήλοις, ἐν τῇ πλειονότητι τῆς Γερουσίας καὶ ἐν ταῖς τάξεσι τῶν ὀπλαρχηγῶν λίαν ἰσχυρᾶς Κυβερνητικῆς ἢ «Ρωσικῆς» μερίδος, τῆς συνετοῦ σύμβουλον ἐχούσης τὸν Ρικάρδον· πρὸς τοῦτοις ἡ ἐπιμονή, μεθ' ἧς τὰ κυβερνητικὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ἀντέκρουον τὰς ἀπερισκέπτους πράξεις τῆς κυβερνητικῆς πλειονότητος τῶν συναδέλφων αὐτῶν, φέροντα παραλυσίαν καὶ κωλύματα εἰς τὰ ἔργα τῆς ὅλης Κυβερνήσεως, ἦσαν τὰ κινουῦντα ἐνταῦθα ἐλατήρια. Ἡ ἀχρηματία καθίστα ἐν ἀρχῇ ἀδύνατον τὴν πρόληψιν τῶν δεινῶν στρατιωτικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀπὸ Περαιώρας εἰς Πρόνοιαν στρατείας. Τὰ στρατεύματα, ἅτινα, ἀνερχόμενα εἰς 8000 περίπου ἄνδρας, περιεφέροντο πεινῶντα περὶ τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπαιτοῦντα τὸν ἀπὸ μηνῶν καθυστερούμενον αὐτοῖς μισθόν, δὲν ἐλάμβανον αὐτὸν ἕνεκεν ἀχρηματίας. Τὰ πρῶην στρατεύματα τῶν Κυβερνητικῶν ἤρνοοντο νὰ βαδίσωσιν εἰς τὴν παρὰ τὴν Πιάδαν ἐρήμην χώραν. Οἱ Ρουμελιῶται ἐγκατεστάθησαν μὲν ἐν ἀρχῇ εἰς στρατόπεδα μεταξὺ Πόρου καὶ Ἄστρους ἰδρυσόμενα· ἀλλὰ τὸ σχέδιον, ὅπερ εἶχεν ὁ Κωλέττης, νὰ διανείμῃ αὐτοὺς ἀνά τὴν Πελοπόννησον, χάριν ἀνετωτέρας διατροφῆς αὐτῶν, ἀπέτυχεν ἕνεκα τῆς ἀποτόμῃς ἀντιρρήσεως τῶν Κυβερνητῶν Ζαΐμη, Μεταξᾶ καὶ Πλαπούτα. Ἄλλὰ κατὰ μικρὸν (περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου) ἤρξαντο τὰ Ρουμελιωτικὰ παλληκάρια, ἐν πρώτοις ὁ ἀπηνῆς Θεόδωρος Γρίβας, ὅστις πολλοὺς εἶχεν ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ἀπηνεῖς Μουσουλμάνους, νὰ πορίζωνται οἰκοθεν τὰ ἐπιτήδεια διὰ καταπιεστικῶν βιαίων εἰσπράξεων. Καὶ νῦν τὰ ἀνυπότακτα ταῦτα παλληκάρια διεχύθησαν μετ' ὀλίγον ἐφ' ἅπασαν τὴν χερσόνησον διαπράττοντα πανταχοῦ βιαιότητος καὶ λεηλασίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ἕξ ἐνὸς μὲν οὐτι δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσπράξῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ

δέκατον ἢ Κυβέρνησις, ἥτις καὶ ἄλλα τινὰ τοιοῦτου εἶδους ἐξ εἰσπράξεων προελθόντα χρήματα κατεσπατάλησε χάριν τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόμματος, ἐξ ἄλλου δὲ ὅτι ἡ εὐλογος τῶν Πελοποννησίων ἐναντίον τῶν Ρουμελιωτῶν ἀντίστασις μετεβλήθη ἐν πολλοῖς τόποις εἰς φανεράν ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως ἐχθρικήν πράξιν. Τοῦτο βεβαίως ἀπέβαινε λίαν ὠφέλιμον τῷ Κολοκοτρῶνῃ, τῷ Πελοποννησίῳ ἀρχηγῷ τῶν Κυβερνητικῶν, ὅστις ἐνόπλιως διηύθυνε παρὰ τὴν Καρύταιναν καὶ ἐν Βαλτετσίῳ τῆς κατὰ τοῦ Γρίβα ἀντίστασιν. Οὐχ' ἤττον ὠφέλιμος ἀπέβαινε αὐτῷ ἢ διὰ τῶν ραδιουργιῶν τῶν Κυβερνητικῶν ἐπιτευχθεῖσα ἐγκατάλειψις τῶν πολλῶν, μὴ μισθοδοτουμένων πλέον, τὰ τῆς κυβερνήσεως φρονούντων τακτικῶν, οἵτινες κατὰ μέγιστον μέρος προσήρχοντο νῦν ὡς ἐπικουρία εἰς τὰ παλληκάρια τοῦ γέροντος. Ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Κολοκοτρῶνης, ὁ Ράγκος καὶ ὁ Νικήτας, ἐν Σαλώνοις ὁ στρατηγὸς Μαμούρης, ἐν τῇ περιοχῇ τῶν νήσων οἱ πρόκριτοι Τήνου καὶ Αἰγίνης μετὰ τοῦ Κανάρη, καὶ ἰδίως οἱ τῶν Σπετσῶν, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῆς συμπράξεως τοῦ Ρικάρδου, ὃν ὑπεστήριζε νῦν καὶ ὁ Ἄγγλος πράκτωρ μὴ στέργων τὴν ὑπέροχον ἐν Ἑλλάδι δύναμιν τῆς Γαλλίας καὶ δυσμενῶς διατεθειμένος κατὰ τοῦ γαλλόφρονος Κωλέττου, καθίσταντο διηνεκῶς ἀπειθέστεροι πρὸς τὴν νέαν κυβέρνησιν καὶ ἤρνούντο νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν νομιμότητα αὐτῆς. Ὁ Κωλέτις ἠναγκάσθη νὰ παρακαλέσῃ ἵνα τὰ εἰς 2000 περίπου ἄνδρας νῦν ἐτι ἀνερχόμενα Γαλλικὰ στρατεύματα καταλάβωσι τὸ Ναύπλιον καὶ τὰς Πάτρας. Συναινέσάντων δὲ τῶν ἀντιπρέσβειων τῇ αἰτήσῃ ταύτῃ, ὁ στρατηγὸς Κορβέτ (Corbet) κατέλαβε τῇ 8/20 Μαΐου τὰ φρούρια Παλαμῆδιον καὶ Ἴτσκαλὲ μετὰ 1200 ἀνδρῶν. Ἄλλ' ὅτε ἐμελλον νὰ καταληφθῶσι καὶ αἱ Πάτραι, ὁ Τζαβέλλας, πολέμιος ὢν τοῦ οἴκου τῶν Βοτσαραίων, συγγενῆς δὲ διὰ κηδεστίας πρὸς τὸν Κολοκοτρῶνην, προλαβὼν τοὺς Γάλλους κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ φρούρια Ρίον καὶ Ἀντίρριον, καὶ ἀναπετάσας τὴν σημαίαν τὴν φέρουσαν τὴν εἰκόνα τοῦ φοίνικος ἀποκατέστησεν εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν τοὺς πρῶην Καποδιστριακοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἐκήρυξε τῷ στρατηγῷ Γυενέθευς ὅτι ἀφίστατο

ἀπὸ τῆς νῦν προδιδούσης τὴν πατρίδα Κυβερνήσεως καὶ ἔμελλε νὰ παραδώσῃ τὰς Πάτρας μόνον εἰς τὸν μέλλοντα κυρίαρχον τῆς Ἑλλάδος, πᾶσαν δὲ βίαν ἔμελλε ν' ἀπομακρύνῃ διὰ τῆς βίας. Τὴν χρῆσιν ἀποτελεσματικῶν ἐνεργειῶν κατὰ τῆς ἀναιδοῦς ταύτης ἀνταρσίας ἐκώλυσαν εἰ ἀντιπρέσβεις, πρὸς βλάβην, ὡς εἰκός, τῆς Κυβερνήσεως. Μόνον ἐν Μάνῃ καὶ Λακωνίᾳ, ἐν Ἀργολίδι καὶ Κορίνθῳ διετήρησεν ἡ Κυβέρνησις μετὰ πολλοῦ κόπου τὸ ἀξίωμα αὐτῆς· ἡ λοιπὴ Πελοπόννησος ἦτο πολεμία πρὸς αὐτήν, ἐπιέζετο δὲ ὑπὸ ταραχῶν καὶ σφοδρῶν ἐριδῶν μεταξὺ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν τούτου φίλων ἐξ ἑνός, καὶ ἐξ ἄλλου τῶν Μανιατῶν καὶ τῶν Ρουμελιωτῶν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς Λεοντάριον ὑπὸ τοῦ Κωλέττου ἐπισήμως σταλέντος Γρίβα. Ὁ Κολοκοτρώνης, ὅστις τῇ 10/22 Ἰουνίου ἐκάλεσε τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὰ ὄπλα καὶ τὴν νέαν ἐν Ἀργεῖ Συνέλευσιν ἐκήρυξεν ἔκνομον, ἐνίκησε πανταχοῦ, καὶ ὁ Γρίβας ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Τριπολιτσᾶς εἰς Ἀργος, ἐνῶ ἡ πλειονότης τῆς Κυβερνήσεως καθίστατο διηνεκῶς ἀσθενεστέρα ἀπέναντι τῶν ἀπαύσιτων στασιαστικῶν ἐνεργειῶν τοῦ γηραιοῦ ὀπλαρχηγοῦ.

Ἐν μέσῳ τοιαύτης πολιτικῆς καταστάσεως ἐγένοντο αἱ ἐκλογαὶ τῆς πέρα τῆς 20/1 Μαΐου ἀνακληθείσης (πέμπτης) Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, παρ' ἧς οὐδεμία μὲν μερὶς πολιτικὴ, μόνον δὲ τὸ ἀτυχές, ὑπὸ διαπληκτισμῶν τῶν πολιτικῶν μερίδων καταπατούμενον Ἑλληνικὸν ἔθνος προσεδόκα τι ἀγαθόν. Αἱ ἐκλογαὶ εἶχον τελεσθῆ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐν μέσῳ τῶν ἐνταῦθα ἐνδημικῶν κατασταθεισῶν καταχρήσεων· ἡ δὲ πλειονότης ἀνήκεν εἰς τοὺς Συνταγματικούς. Ἡ Συνέλευσις ἔμελλε νὰ θεωρηθῆ ὡς συνέχεια τῆς κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1831 ἐν Ἀργεῖ διασπασθείσης καὶ νὰ συγκροτηθῆ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ἀλλὰ προπαρασκευαστικὴ τις συνεδρία τῆς 11/23 Ἰουλίου ἀπεφάσισεν οὐκ ἔδει νὰ μετατεθῆ εἰς Νάυπλιον διὰ τὸ μὴ ἀσφαλές τῶν διασκέψεων ἐν Ἀργεῖ, ἀφοῦ πρὸ μικροῦ ἔτι ὁ Καποδιστριακὸς συνταγματάρχης Καλλέργης μετὰ κόπου μόνον εἶχεν ἀποκρουσθῆ (9/21 Ἰουλίου) παρὰ τοὺς Μύλους, ὑπῆρχε δὲ

φόδος ἐπιθέσεως τοῦ Κολοκοτρώνη. Σκοπὸς τῆς Συνελεύσεως ἦτο ἔνθεν μὲν νὰ ἐγκαινίσῃ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην διὰ γενικῆς ἀμνηστίας καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους εἰς τὰς Δυνάμεις τὰς ἐκπροσωπούμενας ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκον Α' διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ν' ἀναθεωρήσῃ τοὺς συνταγματικὸς νόμους καὶ νὰ συντάξῃ νέον σύνταγμα, ἀνταποκρινόμενον εἰς τοὺς μοναρχικοὺς τύπους καὶ ἐγγυώμενον τὰ δικαιώματα τοῦ θρόνου καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἡ διανομὴ δὲ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν γινομένη συμφώνως πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ξένους πιστωτὰς ὑποχρεώσεις, καὶ ἡ συγκρότησις προσωρινῆς κυβερνήσεως μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος, ἠλπίζετο ὅτι ἔμελλον νὰ διευθετηθῶσιν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως.

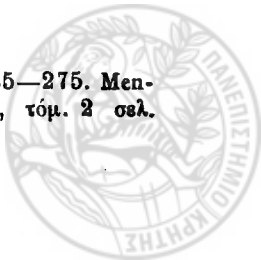
Ἄλλ' ἐν τοῖς ζητήμασι τούτοις ἦλθεν ἡ Συνέλευσις εἰς χαλεπὴν σύγκρουσιν πρὸς τοὺς ἀντιπρόσβεις, οἵτινες καθ' ἑαυτοὺς δὲν διέκειντο λίαν εὐμενῶς πρὸς τὴν σύγκλησιν τῆς Συνελεύσεως ταύτης, οὔτε εἰς τὴν σύνταξιν συντάγματος πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος συνήθουν, οὔτε εἰς ἀποφάσεις περὶ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν, ἀποδλέποντες εἰς τὸ μέγα δάνειον, ὅπερ ἤθελον νὰ ἐγγυηθῶσιν αἱ Δυνάμεις τῆς Συνδιασκέψεως. Εἰς τὴν πλείσιν ταύτην τοῦλάχιστον ἐν ἐνὶ σημείῳ ἐνδιδόντες οἱ κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς 180, βραδύτερον δὲ εἰς 224 ἀνερχόμενοι ἀντιπρόσωποι κατέλιπον ἐν τῷ ἅμα τὸ Νάυπλιον καὶ ἤρξαντο ἐν τῷ προαστείῳ Προνοίᾳ, ἐν τινὶ βαναύσῳ ξυλουργείῳ, διασκευασθέντι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν τῇ 14)26 Ἰουλίου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γηραιοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς ἡ Συνέλευσις ἀπλῶς καὶ συντόμως εἶχε κηρύξει ἀμνηστίαν εἰς πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος ἐκ πολιτικῶν φρονημάτων προελθόντα κακουργήματα· εὐθὺς ὡς ἤρξατο τῆς ἀρμοδίας συζητήσεως περὶ τῆς διανομῆς τῶν ἐθνικῶν γαιῶν, καὶ περὶ τῆς καταργήσεως τῆς Γερουσίας, προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἀντιπρόσβεων. Κοινῇ τούτων διακοίνωσις ἀπὸ 29)10 Αὐγούστου πρὸς τὸν Τρικουπὴν ἀπευθυνομένη ἐκήρυττεν ὅτι ἡ Συνέλευσις συνήλθεν ἐναντίον τῆς συμβουλῆς αὐτῶν καὶ ὅτι, ἀφοῦ

ἔληξαν ἤδη αἱ ἐργασίαι τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκέψεως, ἡ θέλησις τῶν Δυνάμεων εἶναι ἡ μέχρι νῦν προσωρινῆ Κυβέρνησις νὰ διατηρῆ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ἀκεραλαὶν τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς, ἀπαγορευομένης μέχρι τότε πάσης πωλήσεως τῶν ἐθνικῶν γαιῶν, μηδεμίαν δὲ νὰ ἐπιτρέπηται συζήτησις περὶ εἰσαγωγῆς συντάγματος ἢ ἀνακηρύξεως θεμελιωδῶν νόμων ἄνευ τῆς συμπράξεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

Μετὰ ταῦτα ἡ Συνέλευσις ἠσχολήθη (27)8 Αὐγούστου) εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς γενομένης ἐκλογῆς τοῦ βασιλέως, ἥτις μετ' ἀλαλαγμῶν ἀγαλλιάσεως ἐπεκροτήθη ὑπὸ τοῦ περικλειόντος τὸ κατάστημα τῆς Συνελεύσεως λαοῦ. Ὁ αὐλικὸς σύμβουλος Θεόριος, οὗ αἱ πρὸς τοὺς Συνταγματικοὺς συμπάθειαι καὶ ἡ πολιτικὴ ἐνέργεια (συντελουσῶν πρὸς τοῦτο καὶ τῶν Ρωσικῶν ἀνακοινώσεων καὶ τῶν τοῦ Χάϊδεκ ἐκθέσεων) λίαν ἐπαισθητὴν ἤλκυσάν ἐπ' αὐτὸν τὴν δυσμένειαν τῶν ἐν Μονάχῳ, ἠδυνήθη πρῶτος νὰ κομίσῃ τὴν περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀγγελίαν εἰς τὴν Βαυαρικὴν πρωτεύουσαν ἀναχωρήσας ἀπὸ Ναυπλίου τῆ 29)10 Αὐγούστου'.

Ἐν τῷ μεταξύ εἶχε λυθῆ ἔριστικῶς ἐν Λονδίῳ καὶ Μονάχῳ, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ πολιτικοῦ δικαίου, τὸ ζήτημα τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος Α', ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀγγελίᾳ τῶν κατὰ Φεβρουάριον γενομένων ἐν τῇ Λονδινεῖῳ Συνδιασκέψει ἀποφάσεων, ἔβηκεν ὡς πρῶτον ὄρον τῆς συναινέσεως αὐτοῦ τὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ συναίνεσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ Συνδιάσκεψις πάλιν ἐπεκαλέσατο ἐν ἀρχῇ τὴν ἀπὸ 24,5 Αὐγούστου 1830 πρᾶξιν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, δι' ἧς ἡ ἐκλογὴ ἀνετίθετο εἰς τὰς τρεῖς Δυνάμεις. Τέλος δὲ οἱ ἐν Λονδίῳ προετίμησαν νὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ τῆς συνθήκης τῆς 24/6 Ἰουλίου 1827 τῆς προελθούσης ἐν μέρει ἐκ τῆς κατὰ τὸ 1825

1. Gordon—Zinkeisen, σελ. 758—789. Finlay, σελ. 265—275. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 379—402. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 485—494.

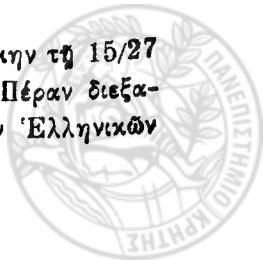
σει τὸ στέμμα ἔμελλε νὰ μεταβῆ εἰς τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν καὶ τοὺς τούτου νομίμους ἀπογόνους. Τὰ στέμματα τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπετο νὰ ἐνωθῶσιν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς. Ὡς χρόνος τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ Ὄθωνος καθωρίζετο ὁ τῆς συμπληρώσεως τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἧται ἡ 1 Ἰουνίου 1835. Καθωρίζετο δὲ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνηλικιότητος αὐτοῦ τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα ἔμελλον ν' ἀσκῶνται καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτῶν ὑπὸ ἀντιβασιλείας συγκειμένης ὑπὸ τριῶν ὑπὸ τοῦ στέμματος τῆς Βαυαρίας διοριζομένων συμβούλων καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν προστατῶν Δυνάμεων ὑποστηριζομένης. Ὁ βασιλεὺς Ὄθων διετήρει ἀκέραια τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τὰς προσόδους τὰς χορηγουμένας εἰς τοὺς πρίγκιπας τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Βαυαρίας (apenage)· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ὑπεχρεοῦτο εἶναι νὰ εὐκολύνῃ, ὅσον ἦν αὐτῷ ἐφικτόν, τὴν οἰκονομικὴν θέσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἤθελεν ἐξευρεθῆ ἐν Ἑλλάδι πρόσοδος εἰς τὸ στέμμα. Συνωδᾷ τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 8)20 Φεβρουαρίου 1830 ὑπεχρεοῦντο αἱ τρεῖς Δυνάμεις νὰ ἐγγυηθῶσι δάνειον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος συνυπολογηθησόμενον, μὴ ὑπερβαῖνον τὸ κεφάλαιον τῶν 60 ἑκατομμ. φράγκων. Ἐμελλε δὲ νὰ ληφθῆ τὸ δάνειον τοῦτο εἰς τρεῖς δόσεις ἢ μερίδας ἀνὰ 20 ἑκατομμ. καθ' ἑκάστην δόσιν, ἐκδιδομένης ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον τῆς πρώτης ἐξ 20 ἑκατομμ. δόσεως, ὑπὲρ ἧς αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἠγγυῶντο τὴν καταβολὴν τοῦ ἐνιαυσίου κεφαλαίου, τῶν τόκων καὶ τοῦ χρεωλυσίου, ἑκάστη ἀνὰ ἓν τρίτον. Ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη δόσις ἔμελλον νὰ πραγματοποιηθῶσι κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος, τότε δὲ ὡσαύτως οἱ τε τόκοι καὶ τὸ χρεωλύσιον ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἐγγυωμένης ἑκάστης τὸ ἓν τρίτον. Ἡ Ἑλλὰς ὑπεχρεοῦτο τὰς πρώτας τοῦ κράτους προσόδους οὕτω νὰ διαρρυθμισθῇ πρὸς διάλυσιν τούτου τοῦ ἐκ τοῦ δανείου χρέους, ὥστε αἱ πραγματικαὶ πρόσοδοι τοῦ δημοσίου Ἑλληνικοῦ ταμείου νὰ διατεθῶσι πρὸ

παντὸς ἄλλου πρὸς καταβολὴν τῶν τόκων ἐκείνων καὶ τῶν χρεωλυσιῶν καὶ εἰς μηδένα ἄλλον σκοπὸν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν, ἐφ' ὅσον αἱ καταβολαὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Δυνάμεων πραγματοποιουμένων μερίδων τοῦ δανείου μὴ ὡς τελείως ἐξησραλισμέναι διὰ τὸ τρέχον ἔτος. Οἱ ἀντιπρόσβεις δὲ τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐλάμβανον ἐντολὴν νὰ ἐπιτηρῶσιν ἕλως ἰδιαζόντως τὰ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ τελευταίου ὄρου. Ἐὰν κατὰ τὸν ὀριστικὸν καθορισμὸν τῶν ὀρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἤθελε γείνει ἀνάγκη χρηματικῆς ἀποζημιώσεως πρὸς τὴν Πύλην δοθησομένης, ἐμελλεν αὕτη νὰ καταβληθῆ ἔκ τοῦ δανείου.

Ἡ Ρωσία ἀνέλαβε τὴν ἐγγύησιν τοῦ δανείου δι' οὐκαζίου τῆς 25)6 Ἀπριλίου 1833. Ἡ Γαλλικὴ ἐγγύησις ἐδόθη διὰ νόμου τῆς 2)14 Ἰουνίου 1833, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ διὰ νόμου τῆς 4)16 Αὐγούστου 1833. Ἄλλ' ἕνεκα τῆς καθυστερήσεως τοῦ τόκου τῶν προγενεστέρων δανείων τῶν ἐτῶν 1824 καὶ 1825 τὸ νέον δάνειον δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῆ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Χρηματιστηρίῳ. Τοῦ νέου δανείου τῶν 5% τὴν ἐκδοσιν ἐν τε Λονδίνῳ καὶ ἐν Παρισίοις ἀνέλαβε τῆ 31)12 Ἰανουαρίου 1833 ὁ οἶκος Ρότσιλδ ἐπὶ πραγματικῆς ἀξίας 94% ἡ τιμὴ τοῦ Ρωσικοῦ δανείου ἀνῆλθεν εὐθὺς εἰς 107, τοῦ Γαλλικοῦ εἰς 111, τοῦ δὲ Ἀγγλικοῦ εἰς 116 %.

Φάλαγξ Γερμανικὴ ἐμελλε νὰ στρατολογηθῆ (ὠπλισμένη, παρεσκευασμένη καὶ μισθοδοτουμένη χάριν τῆς Ἑλλάδος) ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὰ ἐν Ἑλλάδι στρατεύματα τῶν συμμάχων. Εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἐπετρέπετο νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως· ἐμελλε δὲ ἡ συναίνεσις αὕτη νὰ ἐκφρασθῆ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων εἰς Μόναχον πεμπομένων. Περὶ τῶν θεσμῶν δέ, καθ' οὓς ἐμελλε νὰ κυβερνηθῆ ἡ Ἑλλάς, οὐδὲν καθωρρίζετο ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως, τοῦθ' ὅπερ ὀριμείας προδικάλεσε παρατηρήσεις ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ.

Ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐπεκύρωσε τὴν συνθήκην τῆ 15/27 Μαΐου. Αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Στρατφόρδου Κάννιγκ ἐν Πέραν διεξαγόμεναι πρὸς τὸ Διδάνιον περὶ τοῦ ζητήματος τῶν Ἑλληνικῶν

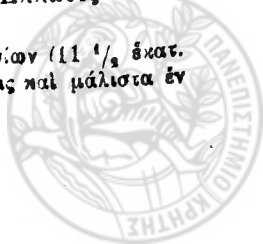
δρῶν διαπραγματεύσεις παρετείνοντο ἐπὶ μακρῶν ἔτι ἄνευ ἀποτελέσματος, ἕνεκα τῆς τῶν Τούρκων ἐπιμονῆς εἰς τὸ μὴ ἐνδιδόναι, ἕωσοῦ ἐπὶ τέλους ἡ ἔντονος ἐνέργεια τοῦ Ἄγγλου πρέσβως, ὥστιν τελεσφόρως συνέπραττον αἱ συνάδελφοι αὐτοῦ πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας, κατώρθωσε νὰ διαλύσῃ τὸν πάγον !. Τῇ 11/23 Ἰουνίου ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς «τῶν

1. Ἡ Πύλη πρὸ διετίας ἔτι ἤρνετο σφοδρῶς τὴν συναίνεσιν αὐτῆς εἰς τὰς διατάξεις τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830. Μόνον δὲ ἡ γενναϊότης τοῦ ἀυτοκράτορος Νικολάου, ὑποσχεθέντος νὰ ἐλαττώσῃ τὴν εἰς τὴν Τουρκίαν ἐπιβληθεῖσαν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν κατὰ ἕν ἔτι ἑκατομύριον δουκάτων καθ' ἣν περίστασιν ἤθελεν αὐτὴ προσχωρήσει εὐθὺς εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνδιασκέψεως, κατέστησεν ἐνδοτικὴν τὴν Πύλην. Μόλις ὁ Σουλτάνος ἔμαθε τὰ περὶ τῆς δωρεᾶς ταύτης τοῦ Τσάρου, καὶ εὐθὺς τῇ 11/23 Ἀπριλίου 1830 παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβων (ὡς ἐκ τῆς ἀνευδότητος μέχρι νῦν ἀντιστάσεως τῆς Πύλης) ἤγγειλεν ἡ Πύλη πρὸς αὐτοὺς συντόμως, ξερωῶς καὶ ψυχρῶς ὅτι συνήγει εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς 22/3 Φεβρουαρίου. «Ἐλάβομεν γινώσιν τῆς ἐπισήμου διακοινώσεως (ἐλέγετο ἐν τῷ λίαν χαρακτηριστικῷ τούτῳ ἐγγράφῳ τῆς Πύλης) τῆς δοθείσης ἡμῖν ὑπὸ τῶν φίλων ἡμῶν πρέσβων τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ ἀναφερομένης εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν Λοιδίῳ Συνδιασκέψεως. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἐννοοῦσα ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς εἰρημένης διακοινώσεως ὅτι αἱ Δυνάμεις ἐλπίζουσιν ὅτι ἡ συγκατάθεσις τῆς Πύλης εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ ἡ εὐνοϊκὴ αὐτῆς ἀπάντησις εἰς τὰς ἀποφάσεις τὰς ληφθεῖσας παρ' αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν διαχώραξιν τῶν σημειουμένων ὀφίων ἐν τῷ προσσηρημένῳ εἰς τὴν εἰρημένην διακοίνωσιν γεωγραφικῷ χάρτῳ μέλλει νὰ ἀποσοβῆσθαι τὰς ταραχὰς καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰρήνην, περατοῦσα καθ' ὀλοκληρίαν τὰς ἐριδας, ἀπεδεχομένη τὸν εἰρημένον συμβιβασμὸν ἵνα ἀσφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἐπιρριῶν καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν, ἔγραψε καὶ ἔπεμψεν εἰς τοὺς φίλους ἡμῶν κυρίους πρέσβεις τὴν ἐπίσημον ταύτην διακοίνωσιν ἵνα λάβωσιν οὗτοι γινώσιν τοῦ πράγματος καὶ καταστήσωσιν αὐτὸ γνωστὸν καὶ εἰς τὰς εἰρημένας φίλας κυβερνήσεις». Αὕτη ἡ περίφημος διακοίνωσις τῆς Πύλης ἡ γραφεῖσα τῇ 11/23 Ἀπριλίου 1831. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἐν αὐτῇ ἡ σπουδὴ, μεθ' ἧς ἀποφεύγει ἔτι ἡ Πύλη νὰ λέγῃ περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλληνικοῦ κράτους. Χαρακτηριστικὸν ὡσαύτως τὸ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην λακωνικώτατα λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Ρεῖτζ ἐφέντου Χαμίτ βεῆ πρὸς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Πρωσσίας: «Ἡ θυσία ἐγένετο ! οὐδεμία πλέον λέξις περὶ ταύτης !» Ἡ θυσία, εἰς ἣν προσβῆαιεν ἡ Πύλη τῇ 11/23 Ἀπριλίου, ἦν ἡ συναίνεσις εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν, ἥτοι τὸν ὀλοσχερῆ καὶ ἀπόλυτον ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτῆς χωρισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, καὶ εἰς τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ μέχρι Θερμοπυλῶν καὶ Ἀχελφου. Νῆαι θυσίαι προσετίθεντο εἰς ταύτην τῷ 1832 διὰ τῆς μέχρι Ὄθρου καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐκτάσεως τοῦ νέου κράτους. Ἀλλὰ τὰς θυσίας ταύτας ἀνεκούφιζεν ἐν

δρίων διορθώσεως», καθωρίσθη δὲ καὶ ἡ προκαταβολὴ πρὸς τὴν Πύλην χρηματικῆς ἀποζημιώσεως. Τῇ δὲ 9)11 Ἰουλίου ὑπεγράφη τὸ τελειωτικὸν πρωτόκολλον. Δι' αὐτοῦ ἡ Ἑλλάς ἐλάμβανεν αὐθις τὸ διαμέρισμα Λαμίας (Ζεῖτόν), τὴν περιοχὴν τοῦ Σπερχειοῦ, τὰ νότια Ἄγραφα, τὴν βορείαν Αἰτωλίαν καὶ πᾶσαν τὴν Ἀκαρνανίαν. Πρὸς τὴν νοτίαν Θεσσαλίαν ἀπετέλουν τὴν δροστικὴν γραμμὴν ὁ χεῖμαρρος Γρανίτσα (ὁ ρέων πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἄλμυροῦ) καὶ ἡ ὄρρυς τῆς Ὄθρου. Πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν νοτίαν Ἡπειρον ἀπετέλουν τὸ ὄριον ἡ γραμμὴ τῶν ὀρέων Βούλγα, Ἰτάμου, Τρισυρόρων, Τσουρνάτου καὶ (δυτικῶς τοῦ Ἀχελφου) Γαδρόβου καὶ Χελώνας, τέλος (ἀνατολικῶς τοῦ Κομποτίου καὶ Κοπραίνης περὶ τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης) ὁ χεῖμαρρος τοῦ Κομποτίου καὶ ἡ λιμνοθάλασσα τῆς Κοπραίνης. Ἡ Λοιδίνας Συνδιάσκεψις ἐπεράτωσε τῇ 18)30 Ἀγούστου τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διαπραγματεύσεις· κατὰ δὲ τὴν ληφθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ἀπόφασιν ἡ Πύλη ἐμελλε νὰ λάβῃ ἀποζημιώσιν 40 ἑκατομμυροσίων (462,480 λιρῶν στερλινῶν ἢ ἑνὸς ἑκτομμυρίου δουκάτων), καταβληθησομένων εἰς αὐτὴν μέχρι 19)31 Δεκεμβρίου, ὑποχρεουμένη αὐτὴ νὰ ἐκκενώσῃ μέχρι τότε ὁλοσχερῶς τὴν ἐντὸς τῶν εἰρημμένων ὀρίων περιοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἡ δὲ ἐπὶ τόπου διακανόνισις τῶν ὀρίων ἐμελλε νὰ περατωθῇ ἐντὸς 25 μηνῶν· ἐπερατώθη δὲ αὕτη ὑπὸ ἐπιτροπείας τῶν πέντε πρὸς τοῦτο συνεργαζομένων κρατῶν τῇ 6)18 Νοεμβρίου 1832.

Προσκλήσει τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβειων (10/22 Νοεμβρίου) συνήγεσεν ἐπὶ τέλους ἡ Πύλη ν' ἀναγνωρίσῃ ἐπισημῶς τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἀπὸ 14)21 Δεκεμβρίου εἰς τοὺς πρέσβεις διακοινώσεως τοῦ Ρεῦς ἐφέντου. Τοῦτο εἶχε πράξει ἤδη τῇ 30)11 Ἀγούστου ἡ Βιενναία αὐλή, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ Πρωσικὴ, τῇ δὲ 22)4 Ὀκτωβρίου καὶ ἡ Γερμανικὴ Ὀμοσπονδία. Μεταξὺ δὲ Βρυατίας καὶ Ἑλλάδος συνω-

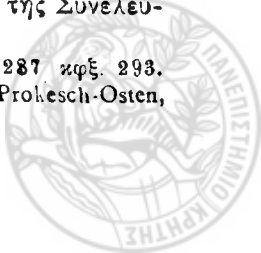
μέρει ἡ χρηματικὴ ἀποζημιώσις τῶν 40 ἑκατομμυροσίων (11 1/2 ἑκατ. φράγκων), ἣν ἔλαβεν ἡ Πύλη διὰ τὰς νέας παραχωρήσεις καὶ μάλιστα ἐν τῇ τότε οἰκονομικῇ αὐτῆς στενοχωρίᾳ. Σ. Μ.

μολογήθη τῆ 20)1 Νοεμβρίου καὶ συνθήκη φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς ἀμυντικὸν σκοπὸν· αἱ 3500 στρατιωτῶν ἔμελλον νὰ ληφθῶσι (μέχρι τῆς ἐν Βαυαρία στρατολογίας ἀναλόγου ἀριθμῶν στρατιωτῶν) ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Βαυαρικοῦ στρατοῦ συντηροῦμαι ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τρία ἔτη ¹.

Ἐνῶ δὲ οὕτω ἐκκλονίζετο ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν ἢ ἐν τῷ δημοσίῳ Εὐρωπαϊκῷ δικαίῳ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἀτυχῶς ἕνεκα τῆς ἐπὶ μακρὸν ἔτι βραδύνσεως τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ νέου ἡγεμόνος ἢ ἀναρχία ἐποιεῖτο διαρκῶς φρικῶδεις προόδους ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς 27)8 Αὐγούστου, καθ' ἣν ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἀνεκήρυσεν ἐν Προνοίᾳ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, εἶχε λάθει καὶ τὴν παράτολμον ἀπόφασιν νὰ καταργήσῃ τὸ ἐκ τῆς Καποδιστριακῆς κληρονομίας ὑπολειφθὲν κύριον ὄργανον τῶν Κυβερνητικῶν, τὴν αὐταρχικὴν καὶ ἀλαζονικὴν Κυβερνητικὴν γερουσίαν. Τὸ ἐσπευσμένον τοῦτο διάδημα ἀπεδείχθη ὡς ἐπικίνδυνον πολιτικὸν σφάλμα. Διότι νῦν ἐπενέδησαν οἱ ἀντιπρέσβεις καὶ ἡ ἀπὸ 29)10 Αὐγούστου ἔντονος διακοίνωσις αὐτῶν ἀπεδοκίμαζε πᾶσαν οἰανδῆποτε μεταβολὴν ἐν τῇ ὑφισταμένῃ Κυβερνήσει, ἐν ἣ ἡ Γερουσία, ἔλεγον οἱ ἀντιπρέσβεις, οὐσα ἀνάγκη πολιτικὴ, ἀποτελεῖ ὀλοκληρωτικὸν αὐτῆς μέρος· ἐκήρυσσον δὲ οἱ πρέσβεις ὅτι ἔμελλον νὰ ὑποστηρίξωσιν ἐντονώτατα τὴν ἀντίστασιν τῆς Γερουσίας ἐναντίον τῆς βαλλομένης αὐτῇ διαλύσεως. Ἡ δικαιολόγησις τῶν διαδημάτων τῆς Συνελεύσεως, εἰς ἣν αὕτη προέβη διὰ τῆς ἀπὸ 5)17 Αὐγούστου εἰς τοὺς ἀντιπρέσβεις ἀπαντήσεως αὐτῆς, ἐν ἣ ἐπέμενον ἔτι ἐν τῇ ἐπιβολῇ τῆς διαλύσεως τῆς Γερουσίας καὶ ὑπισχενέτο τὴν συγκρότησιν νέας τοιαύτης ἀρχῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξευμενίσῃ τοὺς ἀντιπροσούτας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Στρατηφόρος Κάννιγκ, ὅστις ἐπανερχόμενος ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 3)15 μέχρι 6)18 Αὐγούστου ἐπεσκέφατο τὸ Ναύπλιον, δὲν ἠθέλε νὰ συναίνεσῃ εἰς τὰς πράξεις τῆς Συνελεύ-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 782—786. Finlay, σελ. 287 κφε. 293. Mendelssohn Bartholdy, σελ. 328 κφε. 343—351. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 494—501, 513 κφε., τόμ. 6 σελ. 316 κφε.

σεως. Καὶ πολλοὶ δὲ συνετοὶ πολιτικοὶ ἐν τε τῇ Συνελεύσει καὶ ἐν τῇ Κυβερνήσει, ἰδίως οἱ ὑπουργοὶ Μαυροκορδάτος, Τρικούπης, Ζωγράφος, καὶ Κλωνάρης, ἀπηύθυνον ἔγγραφον τῇ 7)19 Αὐγούστου εἰς τοὺς Κυβερνήτας, ἐν ᾧ ἐκήρυττον ὅτι ἦτο βέλτιον ἢ κατὰ τύπον καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον ἀνεπιτηδεῖα ἀπάντησις τῆς Συνελεύσεως νὰ μὴ δοθῇ εἰς τοὺς ἀντιπρέσβεις καὶ συνεβούλευον τῇ Συνελεύσει νὰ μὴ προχωρήσῃ πλέον ἐν τῷ σχεδίῳ αὐτῆς πρὸς συγκρότησιν νέας Κυβερνήσεως, στεργούσα τὴν περαιτέρω ὑπαρξίν τῆς Γερουσίας μετὰ τινων μεταβολῶν ὡς πρὸς τοὺς συγκροτοῦντας αὐτὴν ἄνδρας, ν' ἀπλοποιήσῃ δὲ τὴν Κυβερνητικὴν ἐπιτροπεῖαν, ἧς ἐν μέλος, ὁ πολλὰς ὑπηρεσίας ἀγαθὰς τῇ πατρίδι παρασχὼν Δημήτριος Ὑψηλάντης, εἶχε τελευτήσῃ ἀκριβῶς τῇ 6)18 Αὐγούστου, δι' ἀποχωρήσεως ἑνὸς ἐπιμέλους. Ἔλεγον δὲ οἱ ταῦτα γράφοντες ὅτι τὸ κύριον μέλημα τῆς Συνελεύσεως πρέπει νὰ εἶναι ἡ διαλλαγὴ τῶν μερίδων.

Ἄλλ' ἡ ἐξωργισμένη ἐθνικὴ Συνέλευσις δὲν ἤθελε πλέον νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὰς προτάσεις ταύτας. Καὶ ἡ μὲν ἐπίδοσις τῆς ἀγροίκου εἰς τοὺς ἀντιπρέσβεις ἀπαντήσεως παρελείφθη· ἀλλ' ἡ πλειονότης τῆς εἰσέει Συνελεύσεως πράγματι ἀφήρπασε σχεδὸν τὴν 10)22 Αὐγούστου (νῦν διὰ τῆς διακηρύξεως τοῦ προεδρεύοντος) ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ μέλλοντος βασιλέως τὴν περὶ τοῦ συντάγματος καὶ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν ἀπόφασιν. Πᾶσα παραίνεσις διδομένη αὐτῇ ἕνα τηρήσῃ διαγωγὴν μετριοπαθεστέραν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ζητήμασι καὶ προσχωρήσῃ εἰς τὰς προτάσεις τῶν τεσσάρων ἐκείνων ὑπουργῶν, διορίζουσα ἐπιτροπεῖας συμβουλευτικὰς καὶ ἀναβάλλουσα τὰς ἐργασίας αὐτῆς μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς ἀντιβασιλείας, ὡς ἐπρότεινε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἡ μειονοψηφία (ἐν ἣ εὐρίσκετο καὶ ὁ Μιαούλης), ἣτις εἶχε πρὸ μικροῦ παύσει νὰ μετέχη τῶν συνεδριῶν, πᾶσα τοιαύτη παραίνεσις ἀπερρίφθη. Τοῦναντίον δὲ ἡ πλειονοψηφία προέβη νῦν (14)26 Αὐγούστου) μέχρι τοῦ ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἰδρῦσῃ, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ συντάγματος τῆς Τροιζήνης, βουλὴν νομοθετικὴν, νῦν ἐκ τῶν σπλάγχων αὐτῆς προερχομένην, ἀντικαθιστώσα διὰ ταύτης τὴν Γερουσίαν, καὶ συγχρόνως ἀμοπα-

κρύνουσα τὸν Ἄ. Μεταξὺν νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἑπταμελῆ ἐπιτροπείαν διὰ τῆς εἰς αὐτὴν εἰσόδου τοῦ Ἄ. Μαυρομιχάλη (υἱοῦ τοῦ Πετρόμπευ) καὶ τοῦ Μάρκου Μιλαίτου.

Ἡ συνεδρία τῆς Συνελεύσεως δὲν εἶχεν ἔτι λήξει (τὴν πέμπτην τῆς ἑσπέρας), ὅτε διαταράχθη αὕτη κατὰ τρόπον ἀνήκουστον. Στίφος ἀγρίων Ρουμελιωτῶν παλληκαρίων, ὑπηρετησάντων πρότερον ὑπὸ τὸν Κριεζώτην, ἐστρατιπέδευσε τότε, κατεχόμενον ὑπὸ ὀργῆς καὶ πείνης, παρὰ τὴν εἰς $\frac{1}{2}$ ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Προνοίας κειμένην κώμην Ἀρίαν, ἀφοῦ ἤδη τῇ 21/2 Αὐγούστου εἶχεν ἀπαιτήσει παρὰ τῆς Συνελεύσεως, μετ' ἀγρίων ἀπειλῶν, τὴν καθυστερουμένην μισθοδοσίαν αὐτοῦ. Εἰ καὶ τὰ παλληκάρια ἐπὶ στιγμὴν ἔδωσαν ἰσχὺν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν φράξαντες τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως ($\frac{23}{4}$ Αὐγούστου), οἱ ἀντιπρόσωποι ἠρνήθησαν νὰ προστατεύωσι διὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων τὴν ἀπεχθὴ αὐτοῖς Συνέλευσιν. Ἡ Συνέλευσις προσεπάθησεν ἐν ἀρχῇ νὰ λάθῃ παρὰ τῶν ἀγρίων σιφῶν ὡς χάριν προθεσμίαν τινά. Ἀλλὰ τέλος αἱ φαῦλαι ραδιοιργαί, ὡς λέγεται, τῶν Καποδιστριακῶν παρῴρησαν τὰ παλληκάρια νὰ πειραθῶσι βίαιον τόλμημα ἐναντίον τῶν ἀντιπροσώπων, εἰς ἣν ἐπιχείρησιν ἡ κουφόνους ἀσυνεσία τοῦ Δωκινεῦ νέαν, ὡς λέγεται, ἔδωκε παράτρυσιν. Ὅπωςδὴποτε τῇ 14) 26 Αὐγούστου τὴν 5 μ. μ. ὥραν οἱ Ρουμελιῶται εἰσῆλθασαν μετ' ἀγρίας λύσεως εἰς τὸ κατάστημα τῆς Συνελεύσεως, ἐπιτρεψάσης τοῦτο τῆς ἀπὸ τακτικῶν συγκειμένης φρουρᾶς τῆς Συνελεύσεως, ἐλοιδορήσαν, ἠπέλησαν καὶ ἐλήστευσαν τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ τέλος ἀπήγαγον τὸν τε 80ετῆ πρόεδρον Νοταρᾶν καὶ ἑπτὰ εὐκαταστάτους ἀντιπροσώπους εἰς Ἀρίαν, ἔνθα οἱ ἑπτὰ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀντὶ 100 χιλ. γροσίων!

Ὅπως ἐχόντων τῶν πραγμάτων οὐδὲν ἄλλο τῇ Συνελεύσει ὑπελείπετο νὰ πράξῃ ἢ ν' ἀναβάλῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς Βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας. Ἀκριβῶς δὲ τότε ἠλθέ τις προκήρυξις τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκέψεως ἐμπνέουσα

τὰς ἀρίστους ἐλπίδας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν· ὡσαύτως δὲ καὶ τις ἑτέρα προκήρυξις τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, καὶ ἐπιτολὴ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Γίζε (v. Gize), λέγουσα ὅτι ἐν τῶν πρώτων μελημάτων τῆς νέας Κυβερνήσεως ἐμελλε νὰ εἶναι νὰ συγκαλέσῃ Συνέλευσιν ἐθνικὴν ἵνα ἐξεργασθῇ τὸ μέλλον σύνταγμα τοῦ κράτους. Ἄλλ' εἰ καὶ ἡ Κυβέρνησις προτροπῇ τῶν πρέσβεων ἐπεμφε τῇ 24)5 Σεπτεμβρίου εἰς Μόναχον τὸν γηραιὸν Μιαούλην, τὸν Κώσταν Βότσαρην καὶ τὸν Δημήτριον Πλαπούταν, ἵνα διὰ τούτων προσενέγκῃ τῷ βασιλεῖ Ὅθωνι τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς χώρας· ἀλλ' εἰ καὶ οὗτοι (ἄφωδ τῇ 24)6 Ὀκτωβρίου ἐγένετο ἐπίσημως γνωστὸς ὁ διορισμὸς τῆς Βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας, προσέφερον εἰς τὸν νεαρὸν ἡγεμόνα ἐν

1. Ἡ προκήρυξις αὕτη ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ταλλεϊράνδου (ὡς πρέσβεος τότε τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίῳ εὐρισκομένου), τοῦ περιφήμου Παλμερστόνω (ὄντος τότε ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἐν τῇ Συνδιασκέψει) καὶ τῶν Ρώσων ἀντιπροσώπων, τοῦ πρίγκιπος Λίβεν, καὶ τοῦ Μαστούσεβιτς, ἔχει οὕτω :

«Ἕλληνες ! Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν νέον ἡμῶν βίον ἐρρυθμίσθησαν ὀλοσχερῶς. Αἱ αὐλαὶ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ρωσίας ἐξέλεξαν ἐσχάτως τὸν βασιλέα ἡμῶν κατὰ τὴν γενομένην πρὸς αὐτὰς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους αἴτησιν, συνδραμοῦσαι διὰ τῆς ἐνεργοῦ ἄμα δὲ καὶ ἀφιλοκερδῶς συνεργασίας αὐτῶν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ πρίγκιπος Ὅθωνος τῆς Βαυαρίας ἡ Ἑλλὰς ὕφου· ταὶ εἰς βασιλείαν καὶ κτῆται τὴν συγγένειαν ἐνὸς τῶν παλαιωτάτων καὶ ἐνδοξωτάτων βασιλικῶν οἴκων τῆς Εὐρώπης, οἴκου συνδραμόντος αὐτῇ ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτῆς, βοηθήσαντος ἐν τοῖς παθήμασι καὶ ἐμπνεύσαντος θάρρους ἐν τῇ ἀπογνώσει. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ βραδύνη νὰ κατελθῇ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἱερωτάτων δεσμῶν, φέρων πρὸς αὐτὸ τὴν δικαίαν ἐλπίδα ἀσφαλεστέρων καὶ εὐρυτέρων ὀρίων, χρηματικῶν πόρους ἀφύονους, καὶ πάντα τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν κατὰ μίῶν ἐν τῷ πολιτισμῷ πρόοδον τῆς Ἑλλάδος, πάντα τὰ στοιχεῖα πεφωτισμένης διοικήσεως καὶ ὀργανώσεως στρατιωτικῆς, ἐντεθῆεν δὲ πάντα τὰ ἐχέγγυα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς νέας Αὐτοῦ πατρίδος. Αἱ τρεῖς αὐλαὶ εἰσὶν ἀδιστακῶς πεπεισμέναι περὶ τῶν αἰσθημάτων, ἀπερ' ὁμοθυμῶς θέλει ἐκδηλώσει ἡ Ἑλλὰς.

»Ἕλληνες ! ἀποδείξατε νῦν οἷων ἐμπορεῖσθε αἰσθημάτων· περιστοιχίσατε τὸν νέον ἡμῶν βασιλέα μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης. Ὡς πιστοὶ ἐπήκοοι περιστοιχίσατε τὸν Θρόνον Αὐτοῦ· συνδράμετε Αὐτῷ διὰ τῆς ἀφοσιώσεως ἡμῶν ἵνα παράσχῃ σύνταγμα ὀριστικὸν εἰς τὸ κράτος· καὶ ἐξαφάλλῃ ἐξωτερικῶς μὲν τὴν εἰρήνην, ἐσωτερικῶς δὲ τὴν ἡσυχίαν, τὸ κράτος τοῦ νόμου καὶ τὴν τάξιν. Αὐτῇ ἢ μόνῃ ἀμοιβῇ, ἣν παρ' ἡμῶν ζητοῦσιν αἱ τρεῖς αὐλαὶ, δι' ἃς παρέσχον ἡμῖν ὑπηρεσίας». Σ. Μ.

πάση επισημότητι τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸ σέβας αὐτῶν (ἐν ὄνοματι τῆς Ἑλλάδος), ὁμῶς ἕνεκα τῆς βραδύτητος τῆς νέας τῶν πραγμάτων συντάξεως τὰ στοιχεῖα τῆς διαλύσεως ἠὺξάνοντο διηνεκῶς ἐν Ἑλλάδι.

Ἐν Ναυπλίῳ αἱ ἐν αὐτῇ τῇ Κυβερνήσει κομματικαὶ διαιρέσεις (Κωλέττης καὶ Κουντουριώτης, Ζαΐμης καὶ Μεταξᾶς) πεισματώδεις συνεκρούοντο πρὸς ἀλλήλας. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρχῆθην ὑπὸ τῆς Γερουσίας γενομένην διάταξιν εἰς πᾶσαν κυβερνητικὴν πρᾶξιν ἦτο ἀνάγκη ἢ σύμπραξις πέντε ἀνδρῶν, ὁ δὲ Κουντουριώτης καὶ ὁ Κωλέττης ἠμφισβήτουσαν εἰς τὴν κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν πράγματι μόνον εἶτι, οὐχὶ δὲ νομίμως πλέον ὑφισταμένην Γερουσίαν τὸ δικαίωμα τοῦ συμπληρῶσαι τὴν Κυβερνητικὴν Ἐπιτροπέαν, διὰ ταῦτα τὰ πάντα περιήλθον εἰς λυπηρὰν ἀπραξίαν, καὶ μάλιστα ὁ Κουντουριώτης ἐπέστρεψε τῇ 20)2 Ὀκτωβρίου εἰς Ἰδραν μηνίων σφόδρα. Ἡ αὖξανόμενη καθ' ἑκάστην ἀναρχία ἰδίως ἕνεκα τῆς βαρέως καταπιεζούσης τὴν Κυβέρνησιν ἀχρηματίας καθίστατο διηνεκῶς ἀλγεινότερον ἐπαισθητῆ. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων οἱ ἔνοπλοι πολέμιοι χείρονας διηνεκῶς ἐποιοῦντο προόδους. Ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν σσιφῶν αὐτοῦ προήλασε κατὰ Σεπτέμβριον μέχρι τῆς Ἀργολίδος αὐτῆς καὶ ἐκδιώξας τῇ συνδρομῇ τοῦ Τζαβέλλα τὸν Θ. Γρίβαν ἐκ τοῦ Ἄργους ἐπεμφε τὸν Καλλέργην μέχρι Τίρυνθος. Τέλος συνῆψε σχέσεις πρὸς τοὺς ναυάρχους Ρικάρδον καὶ Χόθαμ, καὶ ἐπὶ τῆς φρεγάτας τοῦ Ρικάρδου διεπραγματεύθη πρὸς τοὺς ὀνομαστοτάτους ἀρχηγοὺς τῶν Ρουμελιωτῶν, μεθ' ὧν κατώρθωσε νὰ συνεννοηθῇ περὶ κοινῆς πολιτικῆς διαγωγῆς τηρητέας ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ μέλλοντος κυριάρχου. Ἐνεκα τῆς ἀθρόας εἰς τοὺς ἀντιθέτους μεταστάσεως τῶν Ρουμελιωτῶν ὁ ἀπηνῆς ἐπλαρχηγὸς Θεόδωρος Γρίβας δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μένη ἐν Ἀργολίδι, ἀναγκασθεὶς δὲ νὰ καταλίπη τὴν Πελοπόννησον ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν τῆς Κορίνθου διήλθε ξιφῆρης διὰ μέσου τῶν εἰς Πελοπόννησον τότε ἐλαυνόντων σσιφῶν τοῦ Καποδιστριακοῦ στρατηγοῦ Μαιμούρη. Ὁ Γρίβας ἀπεχώρησε τότε εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ

Γαρδικιώτην, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε καταλάβει ἐξαπίνης τὸ Μεσολόγγιον.

Ἐνεκα τῆς παντελοῦς ἀδυναμίας τῆς Κυβερνήσεως, ἐν Πελοποννήσῳ, ἐξαιρουμένης τῆς Μάνης, τῶν Γαλλικῶν φρουρῶν καὶ τῆς πόλεως Ναυπλίου, ἤρχε κυρίως ὁ Κολοκοτρῶνης, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ξίφους αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν παλαιῶν θεσμῶν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστριαῦ. Ἐκεῖ δέ, ἔνθα οἱ ὀπλαρχηγοὶ δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ἡ μόνη συνοχὴ τῆς Ἑλλάδος ἦτο ὅτι αἱ κοινότητες ἐπανήρχοντο εἰς τὸ σύστημα τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἐν Ναυπλίῳ ὑφίστατο ἀληθῶς ἀπλή τις σικιὰ πολιτικῆς ἐξουσίας βαθύτερον καθ' ἐκάστην διασπωμένη καθ' ἑαυτήν.

Ἡ ἐπελθοῦσα εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους ἀργία δὲν κατήντησεν εἰς τελείαν διάλυσιν πάσης κυβερνητικῆς ἐργασίας ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τῆς ἐξακολουθητικῆς ἐργασίας τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ τέλος διενεχθή η Ἐρουσία, ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς δυνάμεως τοῦ εἰς αὐτὴν τελείως ἀφωσιωμένου Κολοκοτρῶνη νέον ἀρυσαιμένη θάρρος, νὰ καταδαμάσῃ ἐντελῶς τὸν Κωλέττην, ἀφοῦ εἰς τοὺς τρεῖς Κυβερνήτας Κωλέττην, Ζαΐμην καὶ Μεταξᾶν ἀνέθηκε τὴν ἀρχῆθεν τῇ ὅλῃ ἐπταμελεῖ ἐπιτροπεῖα ἀνήκουσαν ἐξουσίαν, οὕτω δ' ἔθηκεν εἰς κίνησιν αὐτῆς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους, μεταστήσασα ἅμα τὸν Κωλέττην (21/3 Ὀκτωβρίου) εἰς διαρκῆ μειονότητα. Ὁ ἀκατάβλητος, συνετώς καρτερικὸς φλεγματικὸς Κωλέττης ἔστερξε τὰ γενόμενα ἀπλῶς ἵνα ἀποσοθήσῃ τὴν ἐντεῦθεν παραχρῆμα προκύψασαν ἀπότομον σύγκρουσιν τῆς Ἐρουσίας, τῶν τακτικῶν καὶ τῶν ἀντιπρέσβειων τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας πρὸς τοὺς Γάλλους.

Ἀλλὰ νῦν ἡ διάλυσις προὔχῳρει διηνεκῶς. Ἡ Ἐρουσία, μὴ αἰσθανομένη εὐχαρίστησιν ἐν Ναυπλίῳ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Γαλλικῆς φρουρᾶς, ἤλθεν ἐπιτέλους εἰς σύγκρουσιν καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς ἀνδρας τῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς διαφόρους μεταβολὰς ὡς πρὸς τὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ οὕτω τῇ 8/20 Ὀκτωβρίου ἐπῆλθεν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος διάλυσις πάντων τῶν δικαστηρίων τοῦ Κράτους ὡς ἀνω-

φελῶν. Ἀπλῶς δὲ ἡ καθ' ὁλοκληρίαν πλημμελής ὀργάνωσις τῆς Ἑλληνικῆς δικαιοσύνης, ἣν ἐθέσπισεν ὁ πρῶτην Κυβερνήτης, ἐξηγεῖται διατὶ ἡ τοιαύτη ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως ἐθεωρήθη μᾶλλον ὡς εὐεργέτημα ἢ ὡς παρανομία.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ρωσικὴ μερίς ἔπαιξε παράδοξον παίγνιον ραδιουργίας θέλουσα, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἀναμενομένην μετ' ὀλίγον ἀφίξιν τοῦ Ὁθωνος, νὰ συγκροτήσῃ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἔτι στιγμή «προσωρινὴν κυβέρνησιν», καὶ νὰ διορίσῃ Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως τὸν Ρῶσον ναύαρχον Ρικάρδον, εἰς ὃν ἡ Συνέλευσις τοῦ Ναυπλίου ἐπὶ τοῦ κόμητος Αὐγουστίνου εἶχεν ἀπονείμει δικαιώματα Ἑλληνος πολίτου. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ πανούργως ἐξυφανθέντος σχεδίου ἐδέησεν ἡ Γερουσία ν' ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου· καὶ ἐπὶ προφάσει συγκρούσεώς τινας πρὸς τοὺς Γάλλους μέρος τῶν γερούσιαστῶν μετέβη διὰ πλοίου εἰς τὸ Ἄστρος, ἔνθα ἠκολούθησαν πολλοὶ ἄλλοι γερούσιασται φέροντες τὰ ἀρχεῖα. Ἐνταῦθα οἱ γερούσιασται οὗτοι συνέταξαν ἑαυτοὺς εἰς ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐξέδωσαν (9/21 Δεκεμβρίου) διάταγμα, ὅπερ ἐκήρυττεν ὡς μηδὲν καὶ μὴ γενόμενα πάντα τὰ μέχρι νῦν ἄνευ τῆς Γερουσίας καὶ κατὰ ταύτης ἐνεργηθέντα, καθόλου δὲ ἐκήρυττε παράνομον τὴν ἐν Ναυπλίῳ κυβέρνησιν. Ἄλλ' ὅτε ἀφίκετο ὁ Ρικάρδος αὐτὸς καὶ οἱ τὰ τούτου φρονοῦντες ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον τῶν 200000 φράγκων ἵνα ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς δαπάνας τῆς νέας Κυβερνήσεως καὶ ἀποτίσωσι τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν, τότε ἀπεχώρησεν εὐθὺς ὁ ναύαρχος, οἱ δὲ ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄστρος φυγόντες γερούσιασται ἠναγκάσθησαν νῦν νὰ φύγωσι εἰς Σπέτσας καὶ ὁ Ρικάρδος ἐκοπίασε πολὺ ἵνα δικαιολογήσῃ ἐν Ναυπλίῳ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ ὁμοεθνή, τὸν Ρῶσον ἀντιπρεσβευτὴν Ρούκμαν. Ὅτε δὲ νῦν ἡ Γερουσία ἤθελε νὰ συγκροτήσῃ ἐν Σπέτσαις νέαν τιὰ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν κυβέρνησιν, τῆς μέλη ἔμελλον νὰ ὦσι καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Τζαβέλλας καὶ ὁ Καλλέργης, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ταχὺς ἤλαυνε πρὸς τὸ Ἄργος, τότε ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἀπέστησαν

(5/17 Δεκεμβρίου) ἀπὸ τῆς Γερουσίας. Οἱ ἀντιπρόσβεις καὶ οἱ Γάλλοι ὑπεστήριξαν τὴν Τριανδρίαν, οἱ δὲ εἰς Σπέτσας καταφυγόντες γερουσιασταὶ προέβησαν τότε εἰς τὴν νομικῶς μωρὰν πράξιν τοῦ ἀνακηρύξει τὸν Ρικάρδον ὡς Κυβερνήτην. Ἄλλ' ἦτο ἤδη καιρὸς νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ βασιλεὺς Ὅθων'.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Βυαρίας Λουδοβίκος, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, μετὰ βραδύτητα πέρα τοῦ δέοντος παραταθεῖσαν διώρισεν ἐπὶ τέλους ἐπισήμως τῇ 24)5 πρὸς 25)6 1832 τὴν ἀπὸ 8)30 Σεπτεμβρίου καὶ 19)1 Ὀκτωβρίου συγκροτηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ χάριν τῆς Ἑλλάδος Ἀντιβασιλείαν· καὶ τῇ 28)10 Ὀκτωβρίου ἤρξαντο ἐν Μονάχῳ αἱ ἐργασίαι τῶν νέων ἀρχῶν. Τούτων πρόστατο ὡς ἀρχηγὸς ὁ πρῶην Βαυαρὸς ὑπουργὸς καὶ σύμβουλος τοῦ κράτους Ἰωσήφ Λουδοβίκος Ἀρμανσπεργ (von Armansberg), ἐπιτήδειος καὶ μεγάλην τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων πείραν κεκτημένος ἀνὴρ, θεωρούμενος τότε ὡς ἀνὴρ ἔχων ὑψηλὴν πολιτικὴν μόρφωσιν καὶ φιλελεύθερος, ἀλλὰ πράγματι ἀνὴρ ἔχων μὲν ἰσχυρὰν κλίσιν πρὸς ἀθάλακτον ἐνέργειαν, ἐν τούτοις ἄγαν ἐρασιτεχνικῶς παρεσκευασμένος εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ θέσιν. Δεύτερον μέλος τῆς Ἀντιβασιλείας ἦτο ὁ σύμβουλος τῆς πολιτείας καὶ τοῦ κράτους καθηγητῆς Δρ. Γεώργιος Μάουρερ (v. Maurer), ἀνὴρ λόγιος καὶ ἀγαθῶν ἐμφορούμενος φρονημάτων καὶ νομικὸς εὐδόκιμος, κεκτημένος μεγίστην μὲν πρὸς ἐργασίαν δύναμιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ προσόντα σπουδαῖα πολιτικοῦ ἀνδρός, ἀτυχῶς δὲ καὶ τοιοῦτος, οἷος χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκαλεῖτο «σχολαστικὸς», ἦτοι φιλόνεικος, εὐερέθιστος καὶ ἀπότομος. Ἐναντίον δὲ τῆς σαφειστάτης συμβουλῆς τοῦ ἐμπειροτάτου Θειρσίου ὡς τρίτον μέλος τῆς Ἀντιβασιλείας διορίσθη ὁ ὑποστράτηγος Χάϊδεκ. Οὗτος ἦτο μὲν, ὡς στρατιωτικὸς, ἀνὴρ ἰκανώτατος, ἀφιλοκερδῆς καὶ τίμιος, ἀλλ' ὅμως παρ' ἐκείνων, οἵτινες ἐγνώρισαν αὐτὸν καλῶς ἐν Ἑλλάδι καὶ βραδύτερον ἔτι ἐνόουν

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 789—806, v. Maurer, τόμ. 1 σελ. 450, 458, 570 κφξ. 592 κφξ. Finlay, σελ. 274—281. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 409—421. v. Prokesch-Osten, τόμ. 2 σελ. 499—512.

αὐτὸν καλῶς, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνὴρ οὐχὶ ἐλεύθερος ἐν ταῖς γνώ-
μαις καὶ φρονήμασιν αὐτοῦ, εὐμετάβολος καὶ νωθρός, καὶ ἰσχυ-
ρότερον ὑποκείμενος εἰς τὴν πρότερον ἐπ' αὐτὸν ἀσκουμένην μαγι-
κὴν ροπὴν τῆς προσωπικῆς ἀξίας τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, ἣ
ἔσον τοῦτο συνέφερε νῦν εἰς τὴν νέαν θέσιν αὐτοῦ. Ἐηρὸς τέλος
γραφειοκράτης ἦτο ὁ σύμβουλος τῆς πρεσβείας Ἄβελ (von Abel),
ὁ ἐνδεδειγμένος βοηθὸς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ
ἀναπληρωτῆς. Τὸ σοβαρὸν ζήτημα, ἂν ἄνδρες τοσοῦτον διαφό-
ρων χαρακτήρων ἠθέλον εἰσθῆαι κατάλληλοι νὰ διατελῶσι πρὸς
ἀλλήλους ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀποτελεσματικῇ συμπνοίᾳ πολλαχῶς
συνεζητήθη πρὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀναχωρήσεως αὐτῶν. Πρὸς
ἄρσιν τῆς δυσχερείας ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας ἐν ταῖς ἀπὸ 11)23
Ἰουλίου συνταχθεῖσαι πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν ὁδηγίαις ἀπέ-
νειμεν εἰς τὰ μέλη αὐτῆς ἰσα δικαιώματα, τῆς προεδρείας τοῦ
Ἄρμανσμπεργ καθισταμένης ἀπλοῦ πρεσβεῖου τῆς τιμῆς. Ἡ
Ἀντιβασιλεία ἔμελλε νὰ λαμβάνῃ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς κατὰ
πλειονοψηφίαν, τὰ δὲ διατάγματα αὐτῆς ἔδει νὰ φέρωσι τὰς
ὑπογραφὰς πάντων τῶν μελῶν. Ὁ πρόεδρος ἔμελλεν ἀπλῶς νὰ
διευθύνῃ τὸ συμβούλιον καὶ ν' ἀντιπροσωπεύῃ πρὸς τούτους τὴν
Ἀντιβασιλείαν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς πρέσβεις καὶ ἄλλους πράκτορας
τῶν ξένων αὐτῶν σχέσεσι καὶ νὰ διατηρῇ τὴν πρὸς τούτους
ἔγγραφον ἀνταπόκρισιν, ἐπιφυλασσομένου τοῦ δικαιώματος τοῦ
βλοῦ συμβουλίου νὰ λάβῃ τὰς περὶ τούτων ἀποφάσεις.

Ἄτυχῶς ἡ Ἀντιβασιλεία ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον ἔμενεν ἐν
Μονάχῳ, ἐνῷ ἡ Ἑλλάς περιήρχετο εἰς ἀναρχίαν. Οἱ ἀντιβασι-
λεις δὲν ἐτόλμων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸ τοῦ νεαροῦ
βασιλέως μόνον στήριγμα ἔχοντας τὸν Γαλλικὸν στρατὸν, διότι
δὲν ὑπῆρχον ἔτι χρήματα ἕτοιμα, ἅτινα (ὡς λέγεται) καὶ ὁ βασι-
λεὺς Λουδοβίκος δὲν ἤτο εἰς θέσιν νὰ καταβάλῃ. Ἡ στρατολο-
γία ἡ γενομένη πρὸς συγκρότησιν τῆς Γερμανικῆς φάλαγγος
τοῦ Ὄθωνος, ἣτις ἔμελλε νὰ σύγκηται ἐκ τεσσάρων ταγμάτων
πεζικοῦ, ἐξ ἰλῶν ἵππικοῦ, τεσσάρων λόχων πυροβολικοῦ καὶ
ἑνὸς λόχου σκαπανέων, δὲν ἐποιεῖτο τὰς προσδοκωμένας προ-
όδους, εἰ καὶ ἀπὸ τῆς 27)9 Ὀκτωβρίου ἡ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ

ὕπαξιωματικῶν ἐκ Βαυαρικῆς εἰς Ἑλληνικὴν ὑπηρεσίαν μετά-
 βασις ἐνεκρίνετο ἐπισήμως. Ἐδέησε δὲ νὰ ληφθῇ ἀπόφασις ἀπὸ
 10)22 Ὀκτωβρίου νὰ πεμφθῇ τὸ γε νῦν ἀνάλογος δύναμις
 στρατιωτικῆ ἐκ τοῦ Βαυαρικοῦ ἀπλούστατα στρατοῦ. Ἐμελλον
 δὲ οἱ ἀποτελέσοντες τὴν στρατιωτικὴν ταύτην δύναμιν στρατιῶται
 νὰ συναχθῶσιν ἐν Τεργέστη ὑπὸ τὸν στρατηγὸν μεραρχίας
 Χέρτλιγκ (von Hertling) μεταξὺ τῆς 8/20 καὶ 16/28 Νοεμ-
 βρίου καὶ ἐπὶ πλοίων τῶν συμμάχων Δυνάμεων ν' ἀχθῶσιν εἰς
 τὴν Ἑλλάδα. Ἐνῶ λοιπὸν ἀπὸ τῆς 30)11 Νοεμβρίου διατά-
 χθησαν σοβαρῶς αἱ προπαρασκευαί ἵνα ἀσφαλίσωσι τῷ βασιλεῖ
 ἐν τῇ προσωρινῇ πρωτεύουσῃ Ναυπλίῳ ἀνεκτὴν τινα κατοικίαν,
 ἰδίως νὰ παρασκευάσωσι καταλλήλως χάριν τοῦ Βασιλέως τὸ
 ἐπὶ Καποδιστρίου κτισθὲν μέγαρον τῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ
 τέλος καὶ τὸ τῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν ἐρίων ζήτημα ὀριστικῶς
 διηυθετήθη, ἐκανονίζετο νῦν καὶ τὸ ζήτημα τὸ χρηματικόν. Ἡ
 Ἀντιβασιλεία εἶχε ζητήσει ἐπιμόνως νὰ μὴ διαιρεθῇ τὸ μέγα
 δάνειον εἰς τρεῖς σειράς· ἀφοῦ δὲ ἡ ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις
 ἐκήρυξε τῇ 1)13 Νοεμβρίου ὅτι ἦτο πρόθυμος, ἐὰν μετὰ τὴν
 ἀφαίρεσιν τῆς πρὸς τὴν Πύλην δοθησομένης ἀποζημιώσεως ἡ
 πρώτη δόσις τοῦ δανείου ἤθελεν ἀποδειχθῆ ἀνεπαρκῆς, νὰ παρα-
 χωρήσῃ τὸ περιπλέον ἀπαιτούμενον, ἰδίως τὴν δευτέραν σειράν,
 καὶ δὴ καὶ τὴν τρίτην, καθ' ἣν περιπτώσιν ἡ Ἀντιβασιλεία
 μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἀφίξιν αὐτῆς ἤθελε θεωρήσει τὸ τοιοῦτον
 ἀναγκαῖον, ἐθεωρήθη λελυμένον καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐν τῷ
 μεταξὺ διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ ἐν Μονάχῳ οἴκου Ἐϊχταλ ὁ οἶκος
 Ἀγνάδο εἶχεν ἀναλάβει τὸ δάνειον, ἀλλ' οὕτως ὥστε δι' ἰδιαι-
 τέρως τιμὸς συνθήκης εἰς τὸν οἶκον Ρότσιλδ ἀνετέθη ἡ διεύθυν-
 σις τῆς ἐργασίας ταύτης. Νῦν δὲ τέλος ἠδυνήθη ὁ βασιλεὺς
 ᾽Οθων ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ
 νὰ λάβῃ τῇ 24)6 Δεκεμβρίου τὴν ἀπὸ Μονάχου πρὸς Νότον
 ἄγουσαν ὁδόν· ἀφίκετο δὲ εἰς τὴν Ρώμην τῇ 8)20 Δεκεμβρίου.
 Ἡ Ἑλληνικὴ πρεσβεία, ἡ ἐλθοῦσα εἰς Μόναχον ἵνα προσενέγκῃ
 τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς
 τὸν βασιλέα ᾽Οθωνα, κατέλιπε τὴν Βαυαρικὴν πρωτεύουσαν τῇ

25)7 Δεκεμβρίου, τὰ δὲ μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας τῆ 28)10, 29)11 καὶ 1)13 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Τὰ Βαυαρικὰ στρατεύματα ἐπεβιάσθησαν ἐν Τεργέστη εἰς τὰ πλοῖα περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου. Τῆ δὲ 24)5 Ἰανουαρίου 1833 ὁ στόλος, ὁ ἄγων τὸν στρατὸν τοῦτον, συγκείμενος ἐκ 35 πλοίων ἀπῆρεν ἀπὸ Περάνου (τῆς Ἰστρίας). Τῆ 3)15 Ἰανουαρίου ὁ Ὅθων ἐπέβη ἐν Βρεντησίῳ τῆς Ἀγγλικῆς φρεγάτας «Μαδαγασκάρη» καὶ τῆ 6)18 ἀφικόμενος εἰς Κέρκυραν συνηντήθη ἐνταῦθα μετὰ τῶν στρατευμάτων, καὶ τῆ 11)23 ἀπέπλευσεν ἐντεύθεν εἰς Ναύπλιον¹.

Ἄλλ' ἀκριβῶς περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1833, ἀμέσως σχεδὸν πρὸ τῆς τοῦ Ὁθωνος εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως, ἀπαξ ἔτι, τὸ ἔσχατον πλέον κατὰ τὴν φρικώδη, λήγουσαν τέλος νῦν, περίσδον τῶν ᾠδίνων τοῦ τοκετοῦ τοῦ νέου κράτους, ἐχύθη ποταμηδὸν αἷμα Ἑλληνικόν, καὶ δὴ διὰ τῆς χειρὸς τῶν Γάλλων. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Κολοκοτρώνη κατώρθωσαν νὰ παροξύνωσι τὰ μέγιστα ἐπιτυχῶς ἐν τῇ χερσονήσῳ τὸ λίαν φυσικὸν τῶν Πελοποννησίων ἐναντίον τῶν Ρουμελιωτῶν μίσος οὐ μόνον ἐναντίον καθόλου τῆς μερίδος τῶν Συνταγματικῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐν Μάνη φίλων τούτων, ἔτι δὲ κατὰ τῶν φίλων τοῦ μισητοῦ αὐτοῖς Κωλέττου Γάλλων. Τὰ παλληκάρια τοῦ Κολοκοτρώνη, ἅτινα ἐφφύρουσαν τὴν Μεσσηνίαν ἐναντίον τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μανιατῶν, ὑπέθαλλον καὶ ὑπεστήριζον ἐκ παντὸς τρόπου ἐν Κορώνῃ, Νησίῳ καὶ Καλάμαις τὴν πρὸς τοὺς Γάλλους ἀντιπάθειαν καὶ τὰς πρὸς τούτους συγκρούσεις καὶ διὰ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς αὐτῶν καὶ ἔνεκα τῆς μετὰ τὴν παρὰ τὰς Πάτρας ὑποχώρησιν τοῦ στρατηγοῦ Guénéheuc πρὸς τὰ στρατεύματα ταῦτα ἐπιδεικνυομένης ὑπ' αὐτοῦ ἀλαζονείας σφοδρότατα ἠρέθιζον αὐτά. Ταῦτα ἐπήνεγκον τέλος φρικώδη συμφοράν. Οἱ τε ἀντιπρέσβεις καὶ ἡ ἐν Ναυπλίῳ Κυβέρνησις μετὰ μεγάλου δέους ἔβλεπον διὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δεκεμβρίου 1832 οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολεμίας μερίδος καὶ μετὰ τὴν ἀποτυ-

1. Gordon-Zinkeisen, σελ. 797—804. v. Maurer, τόμ. 2 σελ. 5 κφξ. 301 κφξ. Finlay, σελ. 288, 294 κφξ. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 431—436.

τυχίαν τοῦ τελευταίου αὐτῶν τολμήματος συνήγαγον ἄθροα τὰ παλληκάρια αὐτῶν παρὰ τὸ Ἄργος, προδήλως ἵνα κατὰ τὴν ἀφιξίν τοῦ Βασιλέως βαρύνωσι διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῶν τὴν πλάστοιγγα ἐν τῷ μέλλοντι. Τότε ἀπεφάσισαν οἱ περὶ τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐκκενώσωσι τὸ Ἄργος· οἱ ἀντιπρέσβεις ἐπεθύμουν τὸ αὐτό, διότι καὶ αὐτοὶ ἤθελον ἵνα ἐν Ναυπλίῳ παρασκευασθῆ τόπος πρὸς διαμονὴν τῶν Βαυαρικῶν στρατευμάτων. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ἵνα μέρος τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων μετασταθμεύσῃ εἰς Ἄργος. Ἐκ Ναυπλίου ἤγαγεν εἰς τὴν γείτονα πόλιν ὁ ταγματάρχης Raud πέντε λόχους πεζικοῦ καὶ δύο κανόνια καὶ ἐστάθμευσεν ἐν τῷ στρατῶνι τοῦ τακτικοῦ ἱππικοῦ. Ἄλλ' ἢ θέσις αὐτοῦ ἦν ἥκιστα εὐάρεστος ἀπέναντι τῶν σιφῶν τῶν ὑπὸ τὸν Τσώκρην καὶ Κριεζώτην παλληκαρίων, καὶ προσεδόκα ἀνησύχως τεσσάρων ἄλλων λόχων καὶ τινων πυροβόλων, ἅτινα προσήρχοντο εἰς αὐτὸν ἀπὸ Μεθώνης ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Στόφφελ. Ἡ μοῖρα αὕτη ἀφίκετο τῇ 2)14 Ἰανουαρίου 1833 εἰς Τριπολιτσάν, ἔνθα ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ κόπου συνεκρατήθη ὑπὸ τοῦ Χατζῆ-Χρήστου ἀπὸ ἐπιθέσεως. Ὅτε τέλος ὁ Στόφφελ ἀφίκετο τῇ 3)15 Ἰανουαρίου εἰς Ἄργος, κατὰ τὴν καταστρατοπέδουσιν αὐτοῦ ἤδη ἐπῆλθον δυσάρεστά τινα ἐπεισόδια πρὸς τὰ πολυπληθῆ παλληκάρια. Ὅτε δὲ τῇ 4)16 Ἰανουαρίου περὶ τὴν 11 πρὸ μεσημβρίας ὥραν ἐπειράθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ἄνευ τυφεκίων ἀνὰ τὴν πόλιν διεσπαρμένων Γάλλων, ὁ Raud συνήθροισεν ἐν μεγίστῃ σπουδῇ τὰ στρατεύματα εἰς τὸν στρατῶνα καὶ ἐξήγαγεν ἔπειτα αὐτὰ ἐναντίον τῶν εἰς ἐπίθεσιν παρασκευαζομένων Ἑλλήνων, ἐκαθάρισε τὰς ὁδοὺς ἀπὸ Ἑλλήνων στρατιωτῶν διὰ τῆς χρήσεως τῶν ρακετῶν, συγχρόνως δὲ διέταξεν ἵνα τέσσαρες λόχοι ἀκροβολιστῶν διατρέχωσι τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς τῆς πόλεως. Οἱ Γάλλοι ἀντήμειψαν νῦν καλῶς τὰ παλληκάρια διὰ τὴν προτέραν ὑπεροψίαν αὐτῶν. Ἐντὸς τριῶν ἢ τεσσάρων ὥρῶν τὰ Ἑλληνικὰ στίφη ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ ὁ Κριεζώτης συνελήφθη αἰχμάλωτος· τότε δὲ ὁ Κορβὲ καὶ ὁ Στόφφελ ἔθεσαν τέρμα εἰς τὴν σφαγὴν. Δύο βαρέως ἐνοχοποιούμενοι αἰχμάλω-

τοι ἐτυφεκίσθησαν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν 160 καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν, τῶν δὲ Γάλλων ἡ ἀπώλεια ἦτο ὀκτάκις ἐλάσσων ¹.

Οὕτω τέλος ἀποκατεστάθη διαρκῶς καὶ ἐπὶ πολὺ ἡ ἡσυχία. Καὶ νῦν τέλος τῆ 16)28 Ἰανουαρίου ἐλήφθη ἐν Ναυπλίῳ διὰ ταχυδρόμου ἐλθόντος ἐκ Ναβαρίνου ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ στόλος ὁ ἄγων τὸν Βασιλέα εἶχε πλεύσει παρὰ τὴν παραλίαν ταύτην. Ἐναντίοι ἄνεμοι ἐκώλυσαν ἔτι τὸν πλοῦν, ἕωσοῦ ἐπὶ τέλους ὁ στόλος τῆ 18)30 Ἰανουαρίου ἠδυνήθη νὰ ρίψῃ ἄγκυραν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου. Ἄπειρον πλήθος λαοῦ ἐκάλυπτε τὴν ἀκτὴν τοῦ κόλπου ἀπὸ Ἄστρους μέχρι Ναυπλίου, καὶ τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων ναυάρχων καὶ τὰ πυροβολοστάσια τοῦ Ναυπλίου ἐκρότου ἀπαύστως χαιρετίζοντα τὸν ἐρχόμενον Βασιλέα. Ἐν τούτοις παρήλθεν ἔτι μικρὸς χρόνος μεχρισοῦ ὁ Βασιλεὺς πατήσῃ τὴν γῆν τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ. Τῆ 22)3 Φεβρουαρίου μέχρι 24)5 Φεβρουαρίου τὰ Βαυαρικὰ στρατεύματα, ὧν ἡ λαμπρὰ παράστασις ἰσχυρῶς κατέπληξε τοὺς Ἑλληνας, ἀπέδησαν τοῦ πλοίου καὶ παρέλαβον παρὰ τῶν Γάλλων τὸν σταθμὸν καὶ τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου. Ἡ τοῦ Βασιλέως αὐτοῦ ἀπόβασίς καὶ ἡ εἰς τὴν πόλιν εἰσοδος ἐγένετο τῆ 25)6 Φεβρουαρίου κατὰ τύπους ἐξεγείραντας σφόδρα τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἑλλήνων, πιστευόντων νῦν ὅτι εἶχεν ἔλθει ἐπὶ τέλους τὸ τέρμα τοῦ χρόνου τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ ἀνέτελλεν ἡὼς χρυσοῦς ἡμέρας. Ἐν μέσῳ τῶν βροντωδῶν χαιρετισμῶν τῶν πυροβόλων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τῶν συμμάχων στόλων ἀπέβη ὁ Ὀθων μετὰ τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τῆς (εἰς Μόναχον σταλείσης) Ἑλληνικῆς πρεσβείας ἐπὶ πλοιαρίου ἐγγὺς τῆς Τίρυνθος, ἔνθα ἐχαιρέτισε τὸν Βασιλέα ἐν πρώτοις ἡ μέχρι νῦν Κυβέρνησις, ἣτις κατέθηκεν οὕτω τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς. Εἶτα δὲ ὁ νεαρὸς κυρίαρχος, οὐτινος ἡ ἀξιάγαστος ἔκφρασις τοῦ προσώπου καὶ ἡ νεανικὴ χάρις κατέθελε τὸν λαόν, διερχόμενος ἐφιππος τὴν ὑπὸ στοίχου

1. v. Prokesch-Osten, σελ. 515. Gordon-Zinkeisen, σελ. 806 κφε-
Finlay, σελ. 281—288. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 420—424.

Βαυαρικῶν στρατευμάτων κατεχομένην ὁδὸν Ἄργους, ἀκολουθοῦντος αὐτῷ μεγάλου πλήθους ἐνθουσιωδῶς κινουμένων Ἑλλήνων, εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν (Ναύπλιον), χαιρετιζόμενος ὑπὸ τῶν πυροβολοστασίων τῆς ἀκτῆς. Μετὰ τὴν ἐπίσημον δοξολογίαν τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ναῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πᾶσαι αἱ τῆς πόλεως ἀρχαὶ προσήνεγκον τῷ Βασιλεῖ τὰ σεβάσματα αὐτῶν. Ἐἶτα ἐγένετο ἐν ταῖς ἀνακτόροις ἡ παρουσίαις τῶν ἀντιπρέσβειων καὶ τῶν ναυάρχων, τῶν Γάλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, καὶ πολλῶν Ἑλλήνων ὀνομαστῶν ἀνδρῶν. Εἰς τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τὸν Καλλέργη ἐπετράπη νὰ παρουσιασθῶσι πρὸς τὸν Βασιλέα τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐδόθη αὐτοῖς χάρις καὶ ἀμνηστία, ἀφοῦ ὑπεσχέθησαν οὗτοι πίστιν καὶ ὑποταγὴν.

Ἡ πρώτη προκήρυξις τῆς 25)6 Φεβρουαρίου ὑπισχνεῖτο προστασίαν τῆς θρησκείας, πιστὴν διαχείρισιν τῶν νόμων καὶ τῆς δικαιοσύνης, προστασίαν τῆς ἀνεξαρτησίας, τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τοῦ δικαίου τῶν Ἑλλήνων, ἐκήρυττεν εἰς λήθην τὴν περίοδον τῶν πολιτικῶν παραπλανήσεων ¹ τοῦ παρελθόντος, καὶ προέτρεπε νῦν ἐν γλώσση ἐμπνεούσῃ εὐφροσύνης ἐλπίδας νὰ ἐπιστρέψωσι πανταχοῦ εἰρηνικῶς εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν ὑπακούοντες τοῦ λοιποῦ, ὡς δεῖ, εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχάς ².

Τ Ε Λ Ο Σ

1. «Πολιτικῶν παραφορῶν» λέγει τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς προκήρυξεως. Σ. Μ.

2. Gordon-Zinkeisen, σελ. 808—812. v. Prokesch-Osten, σελ. 515 κφε. Finlay, σελ. 288—293. Mendelssohn-Bartholdy, σελ. 424—431. Περβλ. ἐτι καθόλου περὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου Δραγοῦμην, σελ. 167—217.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

BIBLION ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας προτοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἑλλάδα.—Ὁ Κόμης ἀναλαμβάνει τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.—Τὸ δυσχερὲς αὐτοῦ ἔργον.—Εἰκὼν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἰ. Καποδιστριαίου.—Τὰ κύρια λάθη τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ.—Τὸ Πανελλήνιον καὶ ἡ νέα Ἑλληνικὴ Κεντρικὴ Κυβέρνησις.—Ἑπτανήσιοι ὑπάλληλοι.—Ἐθνικὴ Τράπεζα.—Αἱ ὑπὸ ξένων γενόμεναι τῷ Κυβερνήτῃ οικονομικαὶ βοήθειαι.—Πλημμελὴς φορολογία.—Μεταρρυθμίσεις τῶν στρατιωτικῶν.—Διαφορὰ πρὸς τοὺς Ὑδραίους.—Πρόνοια.—Ἄφιξις ἀντιπροέδρου (προσέδρου ὑπουργοῦ) ξένου εἰς τὴν Ἑλλάδα..... Σελίς 3—24

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀνατολῇ κατάστασις κατὰ τὸ 1828.—Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος.—Ὁ Χάστιγξ πίπτει ἔμπροσθεν τοῦ Αἰτωλικοῦ.—Ἀποστασία Ἀλβανικῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰβραήμ.—Γαλλικὴ στρατεία εἰς Πελοπόννησον.—Ἀποχώρησις Αἰγυπτίων καὶ Τούρκων ἐκ Πελοποννήσου (κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1828).—Ἔρις περὶ τῆς μελλούσης θέσεως τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους νομίμως ὑφισταμένου.—Νέα στρατιωτικὴ ἐπιτυχία τῶν Ἑλλήνων (ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1828 μέχρι

Μαΐου 1829) ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς περὶ Σπερχειὸν χώραις.—Τὸ Λονδίνειον πρωτόκολλον τῆς 10/22 Μαρτίου 1829.—Τελευταῖαι μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν μάχαι, καὶ νίκη τοῦ Δημ. Ὑψηλάντου παρὰ τὴν Πέτραν (12/24 Σεπτεμβρίου 1829).—Ἡ εἰρήνη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα θέσις τῶν τριῶν Δυνάμεων τῆς Συνδιασκέψεως.—Κακὸς καθορισμὸς τῶν βορείων ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.—Τὸ πρωτόκολλον τῆς 22/3 Φεβρουαρίου 1830, ἡ Ἑλλάς ἀναγνωρίζεται ὡς κράτος ἐλεύθερον, ὁ Λεοπόλδος ὡς ἡγεμῶν Σελίς 24—56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ Καποδίστριας διοργανοῖ τὴν διοίκησιν καὶ μεταβάλλει τὸ σύστημα τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν.—Ἐκλογαὶ πρὸς νέαν ἐθνικὴν συνέλευσιν καὶ ἀρχαὶ ἀντιπολιτεύσεως.—Ἡ ἐν Ἀργεὶ ἐθνικὴ συνέλευσις (11/23 Ἰουλίου 1829).—Ἡ Γερουσία.—Ὁ Καπ. δίστριας καὶ ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος.—Ὁ Λεοπόλδος καὶ ἡ Λονδίνειος συνδιάσκεψις.—Ὁ Λεοπόλδος δέχεται (30/11 Φεβρουαρίου) τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα.—Ἡ ἀλληλογραφία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Καποδιστρίου.—Ὁ Λεοπόλδος ἀπορρίπτεται πάλιν τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα. Σελίς 56—74

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ ἔκτοτε πολιτικὴ θέσις τοῦ κόμητος Καποδιστρίου.—Ἐπίσχυσις τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπολιτεύσεως.—Οἱ Μαυρομιχάται.—Ὁ Φαρμακίδης.—Τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα.—Ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Καποδίστριαν.—Τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὰ στρατιωτικὰ.—Ὁργάνωσις τῆς δικαιοσύνης.—Ἡ δυσχερὴς θέσις τοῦ Κυβερνήτου.—Οἰκονομικὴ στενοχωρία τοῦ ἔτους 1830—31.—Ρήξις πρὸς τὸν οἶκον τῶν Μαυρομιχαλῶν.—Ὁ Πετρόμπευς ἐν τῇ φυλακῇ.—Ἐχθρότης μεταξὺ Καποδιστρίου καὶ Ὑδραίων.—Ἀποστασία τῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Σύρου.—Ὁ Μιαούλης ἐν Πόρφ.—Πιεζόμνος ὑπὸ τοῦ Ρώσου ναυάρχου Ρικὸρδου καίει τὸν Ἑλληνικὸν στόλον (1/13 Αὐγούστου 1831).—Ἡ κατά-

στασις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην.—
 Ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Πετρόμπευς. — Ὁ Καποδίστριας
 φονεύεται (27/9 Ὀκτωβρίου 1831)..... Σελίς 74—113

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Νέα προσωρινὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Αὐγουστίνον
 Καποδίστριαν.—Θανάτωσις τοῦ Γεωργίου Μαυρομι-
 χάλη.—Ἡ μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑδραίων
 διάστασις εὐρύνεται.—Κυβερνητικοὶ καὶ Συνταγματικοί.
 —Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις.—Ὁ Αὐγουστίνος Καποδίστριας
 διορίζεται Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος.—Αἱματηρὰ μάχη
 πρὸς τοὺς Στερεοελλαδίτας παρὰ τὸ Ἄργος.—Οἱ Συν-
 ταγματικοὶ ὑπὸ τὸν Κωλέττην ἐν Περαχώρα.—Ἡ εἰς τὸν
 Ἑλληνικὸν θρόνον ὑποψηφιότης Βαυαροῦ πρίγκιπος.—
 Ὁ Βαυαρὸς πρίγκιψ Ὄθων ἀναδείκνυται βασιλεὺς τῆς
 Ἑλλάδος.—Ἡ θέσις τῶν κομμάτων ἐν Ἑλλάδι.—Στρα-
 τεῖα τῶν Ρουμελιωτῶν (Στερεοελλαδιτῶν) ἐπὶ τὸ Ἄργος.
 —Ὁ Αὐγουστίνος παραιτεῖται.—Ἡ ἐπιτροπεία τῶν
 Ἑπτά.—Ἄγρια ἐν Πελοποννήσῳ πάλη μεταξὺ Κυβερνη-
 τικῶν καὶ Ρουμελιωτῶν.—Ἡ ἐν Προνοίᾳ ἔθνικὴ συνέ-
 λευσις ἐπικυροῖ τὴν εἰς βασιλεία ἐκλογὴν τοῦ Ὄθωνος
 (27/8 Αὐγούστου)—Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος.—Τὸ
 δάνειον τῶν 60 ἑκατομμυρίων φράγκων.—Τὰ νέα πρὸς
 βορρᾶν ὄρια.—Ἔρις μεταξὺ Γερουσίας καὶ τῆς ἐν
 Προνοίᾳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.—Ἀδυναμία τῆς Κυ-
 βερνήσεως καὶ ἐπίτασις τῆς ἀνορχίας.—Ραδιουργίαι
 τῆς Γερουσίας.—Ἡ γερμανικὴ ἀντιβασιλεία καὶ ὁ στρα-
 τός.—Ἀναχώρησις τοῦ Ὄθωνος εἰς Ἑλλάδα.—Νίκη
 τῶν Γάλλων ἐναντίον τῶν ἐν Ἄργει πολληκαρίων.—
 Εἴσοδος τοῦ βασιλέως Ὄθωνος εἰς Ναύπλιον τῇ 25)6
 Φεβρουαρίου 1833..... Σελίς 113—156

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Α΄ ΤΟΜΟΥ

<i>Ἐν σελίδι</i>	<i>στίχῳ</i>	<i>γράφῃ</i>
19	22	ὑπὸ τρόμου
21	2	οἴαν ἐπετήδευεν
28	1	ἀπεδοκίμαζε
>	33	παραβόλου
34	9	ὁ Πελοποννήσιος Κοντηρᾶς
>	10	Δαλόστρος
37	3	Πλοεστίου
39	15	τὸν ἀπὸ
40	20	ἀποκρουσθέντες
41	28	Κόζιαν
45	22	κλίνοντες
52	7	ἀνωφελέσι
55	8	αὐτῶν συμβίωσιν
>	17	δώσασι χαρακτῆρα
56	25	ἐκ Σερρῶν
58	3	ἀπὸ κατοίκων
63	11	οἴου
>	27	Ζούρτσας
73	10	(Βοῖδιᾶν)
74	14	ἢ τε γενικῆ δυσθυμίας
>	30	περὶ τὰ τέλη Μαρτίου
80	34	διαδίδωσι
84	4	τοὺς φιλοπάτριδας
>	31	Μουσονίτσης
86	7	Βοδονίτσαν
87	29	τὰς διόδους τοῦ Δέμα
89	18	Κυτίγιον
94	24	Κίτρος
>	σημείωσις	Κάρλελι
97	7	Βαρνακιώτου
98	17	εὐλογον δοκοῦσαν
104	15	Δανέξης
>	σημείωσις	προκειμένου καὶ περὶ
114	2	σκέψις ἦν
115	16	Κουτσοποδίῳ
116	9	(Κουσαντάσι ἢ Σκάλα νόβα)
117	Σημ. 24	Θουκυδίδου Ζ' 53•
>	31	Ἀρριανοῦ (Ἀλεξ. Ἀνάβ. Β' 19)

<i>Ἐν σελίδι</i>	<i>στίχῳ</i>	<i>γράφῃ</i>
118	7	κατεκάη
120	34	ἐπώλησαν
122	18	ἐν Βοσνία παιδευθέντος
129	17	Λαύκου
131	27	Μοκρυνόρους
133	16	Ἴσμαήλ τὸν Πρεμετήν
134	12	δίοδον Πόρταν
»	»	Ἰβραῖμ ὁ Πρεμετηνὸς
136	6	οἱ Μοσλίμαι
»	7	Παραμυθιάς
»	14	καταλίπωσι
140	17	Φιλιατῶν
142	9	Μπουμπουλίνης
147	1	πρὸ τοῦ Μαινάλου
148	10	Καλτετσιῶν
149	18	μονῆς Καλτετσιῶν
152	22	Κιέβῳ
153	22	τῶν Καλτετσιῶν
159	4	ἔλαβον τὰ πράγματα
163	20	Βυζαντινῶ ἰδιάζουσας
171	15	Ἀρκαδικῆς
»	18	εὐθύτης
175	15	ἵνα πραγματοποιηθῶσιν
178	Σημ. 2 στ. 8	τὸν ἑρδίνιασα
182	1	νὰ παρέχωσιν
191	10	Ἀπὸ τῆς παρὰ τὸ Γαλαξειδίον [ἐμφανίσεως
193	17	κώμην Ἰμαρέτιον
196	13	Ἀποκόρωνα
205	7	(Habeas — Corpus — acte)

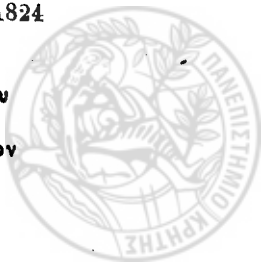
Β'. ΤΟΜΟΥ

<i>Ἐν σελίδι</i>	<i>στίχῳ</i>	<i>γράφῃ</i>
7	21	ἀντετάχθησαν
15	5	μετεβίβασεν ἐπὶ κιλλιβάντων
17	23	Δρόσος Μανσόλας
19	24	Γρηγόριος
»	25	Λεξίνσκης
21	22	ἐν Λιθάδα
23	26	παρὰ τῆς Κυβερνήσεως
26	13	Κοντάρι
33	1	τὰς νήσους Οἰνούσας
»	21	ἐνέπηξε τὸν προωραῖον ἱστὸν τοῦ [πυρπολικοῦ εἰς τὴν σφαιροβόλιδα
»	24	καρχησίου
37	13	ἐν Δερβιτζιάνοις

Ἐν σελίδι	στίχῳ	γράφῃ
45	28	ὑπὸ τῶν ρακετῶν
49 σημειώσεις	1	διέταξε καὶ ἐναυλώθησαν
53	34	ἢ ἀφιξίς.
59	12	εἰσερχόμενον
>	13	ἐξεδίωξε τοὺς Τούρκους
70	31	Κεαγιᾶς Μεχμέτ Κοσές
>	Σημ.	Erinnerungen
77	8	ὁ Πρόεδρος ὑπεχώρησεν
105	20	καταλείποντες
107	31—32	ἐν Σοβολάκου
112	16	στήσαντες
120	11	τοῦ Κόμητος Γολόβκιν
131	30	Μιντσιάκη
136	27	διαφερόντων αὐτοῖς
151	28	(Mansion—house)
155	Σημ.	Καλαρρυτῶν
161	Σημ.	Mehmet-Ali-Vizekonig von Aegypten
165	28	ὅτι μέγας ἐπεκρέματο
175	22	τῆς ἐκ Τύνητος
178	19	Μενδελιάς
181	Σημ. 1	Κόλπου τῆς Κῶ ἢ Ἀλικαρνασσοῦ

Γ. ΤΟΜΟΥ

3		6	παρὰ Δραμπάλαν
12	Σημ.	2	καταβύθισιν Αὐστριακῶν πλοίων [φερόντων στρατὸν Αἰγυπτιακόν
14		28—29	Πεδεμένον
18		8	Ἄκοβον
>		15	Διρραχίῳ
19		24	περιστάσεων
22		14	εὐρωπαϊκῶς κεχρωματισμένον
>		24	ράχων
25		9	κατὰ τὸ δοκοῦν
31	Σημ.	2	ἐν ἡ ὀνομασίᾳ
32		34	Εὔηνον
35		22	ὀβιδοβόλους (Haubitzen)
52		8	ἔκειτο ἀσθενής
54		22	Δερβέκισταν
56	Σημ.	1	Nicolai, Geschichte der Griechi- [shen Litteratur
59		5	12)24 Αὐγούστου 1824
>	σημ. στ.	22	Ἰανουαρίου 1824
61	> >	29	ὑποδηλωθῆ
64—65		1—1	Τοῦ Στραγγφόρδου
>	Σημ. στ.	42	πρὸ τούτων
75		18	λόρδου Σταγγφόρδου

Ἐν σελίδι	στίχῳ	γράφῃ
76	16	Ἰθάμ. κράτει
88	24	προβῆ
91	33	Σισσίην
94	3	Πολυάραβον
95	19	Καρυταίνην
96	6	καὶ πληρώσῃ
98	11	Κριεζιώτου ἢ Γριζιώτου
99	14	φυσικομαθηματικοῦ
111	16	ἔξωτερικῶς
118	15	βεβαίαν πεποίθησιν
125	9	ἐκ μιᾶς ῥοπῆς
134	18	ἐν ταῖς λιμνοθαλάσσαις
145	3	τοῦ Ἰουλίου, ὁ Περτέβ
157	27	9)21 Ὀκτωβρίου
160	σημ. 1 στ. 2	Πῶς ἐννοεῖ ὅτι ὁ Σουλτάνος κτλ.

Δ'. ΤΟΜΟΥ

28	Σημ. 2	τῇ 17)29 Νοεμβρίου 1827
>	>	21)3 Δεκεμβρίου 1827
35	3	τὴν πλημμελῆ καὶ τετραμμένην
36	7	δυσμενεῖας τῶν Δυνάμεων
>	2	Μαρτίνον
37	8	Πασσάνου
39	7	ἄμαξιτόν
47	28	24)6 Ἰουλίου
52	Ἐν τῇ σημ. 14—17	Ἡ δοῦξ Οὐελλιγκτόν (ἔγραφε [πρὸς τὸν Μεττερνίχον, ἕνα περίπου μῆνα μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀ- δριανουπόλεως, ἡ ἐν Λονδίῳ Αὐ- στριακὸς πρεσβευτὴς πρίγκιψ Ἐ- στερχάζου) ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς κτλ. 11 (ἀπὸ 14)26 Αὐγούστου 1828) ἢ δὲ τοῦ Πανελληνίου 17 Das griechische Σημ. 1 Γιαννετᾶς 16 πανταχόσε 19 ἐν μεγάλῳ μέτρῳ 25 Μαραθονήσιον 100 30 (σημ.) Resident 101 1 κατὰ τρόπον ἀληθῶς μοιραῖον 116 27 Σικελιανῶ 137 15 εἴλκυσαν 144 8 στέργουσα 146 23 ἀφιλοκερδοῦς 154 10 Naud > 14 καὶ τινῶν πυροβόλων τὴν ἀφίξιν

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
 ΓΕΩΡΓ. Π. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
 ΠΛΑΤΕΙΑ 42 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 45

